Tos akimirkos

Herbjørg WASSMO

„DINOS KNYGOS" AUTORĖ

Alma littera

Herbjørg WASSMO

Tos akimirkos

Iš norvegų kalbos vertė

Eglė Išganaitytė

Alma littera

VILNIUS 2015

UDK 821.113.5-31
Va356

Versta iš:
Herbjørg Wassmo
Disse Øyeblikk
Gyldendal

ISBN 978-609-01-1909-9

Skiriu Venkei Marit, savo seseriai

I

Ji atbulom slysta į nežinia ką.

Nuo pelkių ir ežero kyla vakarinė migla. It svetimas alsavimas. Visa paverčia regimybe. Nusėda įkabose jai iriantis. Irklų girgždenimas atliepia tolimais atdūsiais.

Žvejys sėdi veidu į ją ir mato, kur reikia plaukti. Kilstelėjęs ranką parodo kryptį. Ji be žodžių neskubriais yriais pakreipia valtį. Irkluoti ji *moka*.

Jis ant kabliukų veria masalą. Dviem gyslotais pirštais traukia besiraitančius sliekus iš skardinės su puvenomis. Dangtelis subadytas, kad sliekai gautų oro, kol jam jų prireiks. Vargšai kirminai. Jis ima juos vieną po kito. Ant valo daug kabliukų. Sliekai atkakliai rangosi apie metalą.

Tada jis užmeta valą. Pasvaras įtraukia sliekus gilyn. Iki pat dugno. Jis porą sieksnių susigrąžina, kada ne kada timpteli valą. Trumpindamas laiką. O galvoja apie ką kita. Pasakoja apie tai, ką aprėpia akys. Kalnus. Ežerus jų papėdėse. Visa, kas sudaro jam atiteksiantį tėvo palikimą. Jis turįs planų dėl ūkio. Kai tik paaugėsiąs tiek, kad galėtų perimti. Avys, turizmas ir upėtakių žūklė. Degalinė palei magistralę, kuo ne aukso kasykla.

Visiems reikia benzino! – taria su šypsena.

Kai jie išlipa į krantą, trys žuvys lieka gulėti valtyje pridengtos maišu.

Ar jų nepasiimsim? – paklausia ji.

Vėliau, atsako jis.

Ilgainiui paaiškės, kad jo toks būdas. Jis daro tai, ko iš tiesų nori tą akimirką. Visa kita gali palaukti. Jis ką tik baigė pagrindinę mokyklą ir dabar vasaroja. Liūdnai šypso sučiauptomis lūpomis, šneka tyliai ir karštai.

Ji turėtų grįžti į vasarnamį, kurį tėvai nuomojasi iš jo tėvo. Tačiau negrįžta. Žolė namo link rasota. Ji brenda basomis, tarp kojų pirštų jusdama čiurkšint vandenį. Priemenės durys sudejuoja. Laiptai girgžda. Pagaliau jie kambaryje, antrame aukšte. Naktis plūsta pro atvirą langą, ūmiai prisklidinta saulės šviesos. Ji sėdi ant lovos ir kvėpia neseniai nukirstos pušies vėsą. Kaip keista justi kito žmogaus odą. Ant naktinio stalelio guli apdulkėjusi lūpinė armonikėlė. Jie dviese. Arti vienas kito. Jis paima jos kasą į delną ir apžiūri. Pakilnoja lyg sverdamas. Vėl paleidžia ir nusišypso.

Iš pradžių namuose tvyro ramybė. Ji įsiklauso į tylą. Paskui, tarsi abu būtų to laukę, iš apačios atsklinda paralyžiuotos moters šūksmas. Abu žino, kad ji tenai. Šaukia savo sūnų.

Jis neturi akių. Ji žino, kad akys mėlynos, bet jos prasmego akiduobėse. Jo vokai virpčioja nakties šviesoje. Lūpos rausvos. Plaukai vešlūs, prasideda aukštai virš smilkinių. Gelsvi, kone į žalsvumą. Dabar jis pakyla ir įjungia patefoną. Tango muzika. Vyriškas balsas dainuoja vokiškai. Tuomet jis išeina į koridorių ir nulipa laiptais.

Grįžęs pasako, kad jo motina žino ją čia esant, bet tai niekis. Tada jis pagarsina muziką. Jie šoka susiglaudę mažame kambarėlyje. Jo paralyžiuota mama irgi šoka po grindų sijomis. Bet nebešaukia. Tik sukasi ir sukasi drauge su jais, nes jiems nieko kita nelieka, tik leisti jai suktis išvien.

Moteris, sėdinti ant taburetės virtuvėje, sunkiai taria žodžius. Veidas kiek iškreiptas. Vis dėlto ji šneka. Tereikia pastoviniuoti palei duris, pasakius, ko atėjusi. Nupirkti bidonėlį pieno.

Sėskis, mergele, paragina vyresnioji.

Ši nekalba vietos tarme, ringuoja pietietiškai. Ji padaro kaip liepiama. Vienuma it aidas užpildo erdvę. Tarp jų kirba smalsumas.

Maži aštrūs nagučiai ir šiluma. Nelyginant kačiukas, rėpliojantis po skraitą. Jai patinka jo motina, nors jos nepažįsta. Veidas su verksmo atspaudu. Tačiau ji neverkia. Liepia įsipilti kavos iš virdulio, stovinčio ant prieždos.

Paimk paplotį, taria. Jie guli lėkštėje ant stalo.

Musės jau apspitusios. Jos mama būtų užvožusi dangčiu. Arba uždengusi virtuviniu rankšluosčiu.

Išėjusi pagalvoja, kad lig šiol nėra patyrusi panašaus susitikimo. Kad jis išskirtinis. Muses jau beveik pamiršo.

Ji rymo vasarnamyje prie lango vildamasi, kad jis eis pro šalį. Netrukus. Žino, kad, susiruošęs žvejoti prie krioklio, traukia senuoju keliu. Tačiau jis nepasirodo. Turi kitos veiklos. Ji nežino, ar jis jai svarbus. Bet tarytum paliko atspaudą jos odoje. Dar nėsyk nepatirta akimirka. Ji nežinojo, kad oda jai gali kelti kitokių pojūčių nei pasidygėjimas.

Ji perėjo į aštuntą klasę. Gauromečiai kalvose nužydėjo iki pat viršaus. Pamokos jiems vyksta vokiečių barake, ji pažįsta beveik visus. Jie sėdi susispaudę ir kartu leidžia laisvalaikį. Bent jau tie, kuriems nereikia namo važiuoti autobusu.

Dabar jis, regis, kaime retas svečias. Ji porą kartų jį pamato, bet tik iš tolo. Juk nepulsi šaukti, pabendravusi vos porą kartų. Jis vyresnis už ją ir, ko gera, veikiai išdums savais keliais. Kiti kalba apie jį, bet ji nesikiša. Iš tikrųjų jai jo nereikia. Ką gi veiktų su juo?

Sužino, kad jo motina dar labiau pasiligojo. Kartais regi prieš akis jos veidą ir girdi ją raginant paimti paplotį.

Netrunka ateiti spalis. Per vakaronę kultūrnamyje mato jį šokant ir juokiantis. Jis kišenėje turi butelį. Vienas švarko skvernas sunkiai nukaręs. Jis kitoks nei vasarą. Matyt, dėl kostiumo ir kaklaraiščio. Ištisai apsuptas merginų. Regis, labai populiarus ir jos *nemato*. Drova atitvėrusi ją it sniego pusnis. Ji šoka su savo klasės vaikinais. Muzika skamba kažkur toli.

Eidama namo krūtinėje junta augant didžiulį burbulą. Stengiasi kvėpuoti palengva, kad šis nesprogtų. Burbulas pakyla iki gerklės, bjauraus skonio.

Ruduo gviešiasi jos kiaurai megztinio.

Rokas

Ji atsišlieja į sieną ir leidžiasi liečiama. Oda šiurpsta po kito žmogaus delnais. Stato mažytes žvyniškas kliūtis, norėdama apsiginti. Galvoje skamba radijas, kuris sako: klausyk. Jusk! Tai vyksta dabar. Turi pajusti, kas tai yra. Nekreipk dėmesio į kirą ant stogo. Jis laikosi nagais įsikibęs į kraigą ir klykia.

Ji atlošia galvą ir užsimerkia, kad pabūtų viena. Gąsdina ne vaikinas, o jausmas, tarsi ji negalėtų ištrūkti. Girdi jį kalbant, bet nesuvokia žodžių prasmės. Jis pastebi, kad ji stovi lyg įbesta. Tuomet nusvarina rankas.

Viskas gerai, prataria paleisdamas ją.

Kiras klykia. Ji ta pati kaip seniau. Tiesiog stypso ramiai, kad vėl išryškėtų pati sau. Antraip nebus matoma ir kitiems.

Kiti yra tie, kurie juokiasi. Šnabždasi. Stoviniuoja grupelėmis. Tie, kurie žino viską, ko ji nežino. Pavyzdžiui, kodėl vasarą sutiktas vaikinas jos vengia. Tie, kurie tikriausiai matė, kaip ji dreba, kai turi atsakinėti pamoką stovėdama prie suolo. Vokiečių kalbos linksniuotes. Prielinksnius. Ir iškviesta prie lentos, kur rikiuojasi ilgos eilės neišspręstų lygčių. Tie, kurie žino, kad jos oda šiurpsta, prakaituoja. Paskui išdžiūva. Ima skleisti kvapą.

Vieni renka pažymėjimus. Egzaminuoja. Išrašo atestatus. Pažymas apie elgesį. Nagrinėja prašymus priimti į mokyklą. O kiti lindi už virtuvių užuolaidų ir žino viską, ko ji nespėjo perkratyti apie save. Jie kupini džiaugsmo arba pykčio, bet niekuomet – tušti. Turi teisę vertinti. Net ir tai, ko nežino, bet tariasi numaną.

Tėvas dar neatsigulęs, sėdi virtuvėje ir pasitinka ją įprastu vypsniu. Ji neina vidun, tik be žodžių užveria duris, nepasiėmusi sumuštinio, kurio jai reikėjo. Atsigeria tiesiog iš praustuvės čiaupo vonios kambaryje. Duryse kyšo tvirtas geležinis raktas, kuriuo kadaise rakindavo rašytojas. Atsiduoda šlapiu rankšluosčiu ir senais garais. Raudonai nudažyta vonia su liūto letenomis ir žalėsiais apsitraukęs varinis bakas dvelkia svetimumu. Padėkle po krosnele šalti pelenai.

Kadaise rašytojas maudydavosi šioje vonioje, pamano ji. Rašytojas taip pat turėjo kūną. Keista mintis. Dabar viskas priklauso savivaldybei. O rašytojas miręs. Jis išdavikas, Tėvynės gėda. Tėvas moka nuomą, kad jie galėtų ten gyventi. Tėvas tyko bet kuriame kambaryje. Taip pat ir naktį.

Žiema – tai šlapia, šalta vilna. Ir juokas privačioje dvimetėje mokykloje. Ji ne visuomet žino, iš ko juokiasi. Bet nieko tokio. Svarbiausia – juoktis.

Ji šoka roką su vaikinu, kuris yra vyresnis už ją ir mokosi elektriku. Galima juoktis iš jo kalbų. Jis dainuoja ir cituoja tekstus, parašytus jai nepažįstamo autoriaus.

Jie šoka aplinkinių kaimų jaunimo namuose. Akordeonas ir gitara bando virkauti panašiai kaip per radiją. Tėvų ten nėra. Ji mąsto, kad seniau turbūt nesijuokdavo. Bet greičiausiai tai netiesa. Stengiasi prisiminti, iš ko juokdavosi prieš tai, kai pradėjo šokti roką. Nepamena nieko ypatinga, bet kažkokio smagumo juk turėjo būti. Ji ilgisi pusseserių ir pusbrolių, gyvenančių tenai, iš kur jie išsikraustė. Nieko neįstengia prisiminti, bet štai ten tikriausiai skardėdavo juokas.

Ar normalu neprisiminti savo gyvenimo, kai tau penkiolika metų? – galvoja ji ir trokšta, kad jos su mama ir sese gyventų vienos. Bet dabar jie glaudžiasi tėvo gimtinėje. Jo motina, teta ir brolis įsikūrę ochros geltonumo troboje. Netoliese nuo didžiojo balto namo, kuriame kadaise gyveno rašytojas. Dabar jos tėvai nuomojasi kelis kambarius antrame aukšte.

Būsimasis elektrikas parsiveda ją į kambarį, kurį nuomoja iš senos moteriškės. Taisyklės tai draudžia. Jie užsėlina laiptais su batais rankose. Jis iškepa kiaušinienės su lašiniais ant senos elektrinės viryklės, kuriai įtaisė naują jungiklį. Paskui gerai išvėdina, kad maisto kvapas neįsigertų, antraip senolė pultų į neviltį. Jai tikrai per penkiasdešimt.

Jie sėdi lovoje sukryžiavę kojas ir valgo, tirtėdami iš šalčio priešais atvirą langą su šerkšno gėlėmis tarp lango skirtukų. Kol jiedu taip sėdi, gėlės vidinėje pusėje pravirksta. Pamaži ima tekšlenti. Jai bevalgant lašinių odelė atšąla. Jis paragina ją paskubėti, kad maistas neatvėstų. Plačiai šypsosi. Tamsoje žėri akys.

Uždegta tik naktinė lempelė. Ant grindų ir stalų mėtosi laidai, kištukai ir įrankiai. Viskas girgžda. Laiptai, durys, kėdė, lova. Sienos turi ausis ir akis. Šiaip ar taip, ilgainiui jie nebelabai stengiasi elgtis tyliai. Jis ne itin drovus. Iš arti kvepia gaiviu muilu ir losjonu po skutimosi.

Jai negalima taip smarkiai ir ilgai šokti, antraip ištiks priepuolis. Ji vis tiek šoka. Apsiavusi bateliais be pakulnės ir apsisegusi juodą taftos sijoną su elastiniu diržu per taliją. Pati pasisiuvo. Tai ištisas didžiulis skritulys su skyle juosmeniui per vidurį. Atrodo šauniai, kai patiesia ant grindų. Pavilkinys standus ir linguoja į taktą. Sijonas ją saugo. Pasaulis negali jos prigriebti. Ji jaučiasi gyva ir drąsi.

Gal bus beveik išaugusi nuomarį?

Žaibiškomis akimirkomis įsikimba į ištiestą elektriko ranką. Paskui pasileidžia ir pati viena sklendžia visatoje.

Eiti svečiuosna į Švediją

Ji nebebijo tėvo. Pasako jam, kad viską surašė ir jeigu jai kas nors atsitiktų, *vienas toks žmogus* visa tai galėtų surasti.

Jis pavartalioja akis, dėbteli į ją ir išmauna pro duris. Tėvas visuomet taip elgiasi, kai supyksta ar dėl ko nors įsižeidžia. Ji ilgai manė, kad jis – ne žmogus. Tiesiog – kažkas, ką esi priverstas pakęsti šalia. Pamažu suvokia įgijusi tam tikrą persvarą. Stengiasi negalvoti, kad jis gali išsiaiškinti, jog *tas vienas žmogus*, žinantis, kur paslėptas įrodymas, yra ji pati.

Ji rodo savo apsimestinę galią. Jeigu jos su sese ir mama sėdi virtuvėje prie stalo ir šnekučiuojasi, kai jis pareina namo, ji nutyla. Ir nė nepažvelgia į jį. Pavidalas tarpduryje aptenka klampiu sluoksniu. Neperregima bjaurastimi, kurios bijo akys. Visai kaip senasis Salos žuvų taukų viryklos katilas su gaižiomis dvokiančiomis padugnėmis.

Ji sugeba permainyti nuotaiką kambaryje vien mintimis apie žmogystą tarpduryje. Mama su sese taip pat nutyla ir nuščiūva. Tarsi ir jos žinotų. Bet to nevalia ištarti garsiai.

Tėvas nusprendė, kad jie *eite eis* pas jo seserį, gyvenančią Švedijoje. Nė vienas jos pažįstamas nėra daręs nieko panašaus. Ji vaizduojasi, kaip jie trauks per kalnus nelyginant pulkelis avių. Tik tiek, kad avims nereikia nešti kuprinių, jos gali kada panorėjusios paskabyti žolės, o vakarui atėjus palįsti po uolos atbraila ir sugulusios atrajoti.

Eiti į žygį su tėvu – tai tas pat, kas keliauti su radiju, kuris ne visai gerai nustatytas ties reikiama stotimi. Jis be perstojo transliuoja įsakymus, skundus, beprasmes istorijas. Ir pykčio proveržius.

Iš pradžių jie pavažiuos autobusu iki vietovės, kuri yra arčiausiai sienos. Paskui žygiuos per kalnus su kuprinėmis, miegmaišiais ir palapine. Tėvas įsideda kompasą ir žemėlapį, o jiedvi su mama sukrauna visą kitą mantą. Ji padeda mamai sudaryti sąrašus.

Pakeliui bent dvi naktis jiems reiks nakvoti palapinėje, sako jis, ir turėti įsidėjus maisto bent keturioms dienoms, jei kartais kiltų audra arba užeitų rūkas ir tektų laukti geresnio oro. Jis karalius, kol aiškina ir diriguoja. Močiutė su dėde ir teta kraipo galvas. Sėdi savo ochros geltonumo troboje ir kraipo galvas. Bet jie niekad nekritikuoja tėvo jam girdint.

Ji nežino, ar kalti nervai prieš kelionę, bet kone kas rytą vemia, ir nuomaris užeina dažniau nei įprastai.

Aš niekur nenoriu keliauti! – vieną rytą pareiškia ji mamai.

Niekai! – atsako ši, kaip kirviu nukerta.

Jei mažoji sesė neniurzga, ir ji turi susitaikyti. Iš tikrųjų kalnus jai labiausiai patinka stebėti iš tolo. Arba laiko juos neišvengiama blogybe, kurią reikia iškentėti, kad pasiektum kelionės tikslą. Visai kaip slidinėjimą. Per visą vaikystę, kol jie gyvena Saloje, žiemą norėdama kur nors nusigauti ji turi šliuožti slidėmis. Į mokyklą, į lauko išvietę, į klebonįją, biblioteką ar krautuvę. Bet ant tų medgalių jaučiasi suvaržyta. Kojos tampa įkalintos ir negali strakséti taip, kaip jai patinka.

Geriausiai ji jaučiasi pajūryje, paplūdimiuose. Bėganti, šokanti, skriejanti. Ji tai daro pati viena ir valdo padėtį. Taip jau sudėta, kad jeigu pajunta, jog netenka galios, krinta į nuomarį.

Toje vietovėje, iš kur jie turi kopti tiesiai į kalnus, lyja lietus. Visur kur žvilga smulkūs susisukę beržų lapeliai. Viržynai papurę nuo drėgmės. Aukštybėse, virš kalnų, pasaulis sudalintas melsvais ir pilkais ruožais. Neperregimas ir tolimas. Jie žygiuos su guminiais batais, o kuprinėse nešis sportbačius, mat neturi iš ko įsigyti specialaus apavo.

Pamatęs, kuo jie apsiavę, vyriškis, sutikęs parodyti jiems kelią iki turistinės trasos, pareiškia, kad jie turės bėdos. Su guminiais

batais kojos šlaps nuo prakaito, o su medžiaginiais sportbačiais – nuo drėgnų viržių. Jo manymu, visa jų manta netinkama. Ploni miegmaišiai ir palapinė be dugno. Bet dabar jau vėlu. Nieko nelieka, tik eiti, pasako tėvas.

Kai vedlys pasuka atgal, dėl netikusios mantos kalčiausia tampa mama. Kam išsimokėtinai pirko siuvamąją, pati neuždirbdama nė grašio. Juk mokėti visada turi jis, žeria. Burnoja kopdamas į kalno šlaitą, kol užtenka kvapo. Niekas neatsako. Jis sumezga didelės nosinės kampus. Užsideda ant galvos ir eina kaip koks šeichas. Retkarčiais nusiima, kad išgręžtų prakaitą ir lietų. Pamažu jis pamiršta bartis, bet ima pliaukšti apie visus kitus įmanomus dalykus. Didelius ir menkus. Jeigu įmanytum išjungti jo garsą, turėtum ramybės traukti į plaučius berželių ir šlapių viržių kvapą, galėtum džiaugtis, jog debesų sluoksnis prasiskiria ir dangus virš kalnų viršūnių pragiedrėja.

Kai jie įveikia pirmąją įkalnę, jis stengiasi pamaloninti sesę ir duoda jai šokolado. Atkiša ir jai gabaliuką, bet ji neima. Negali valgyti nieko, kas jo liesta. Jie atsigeria iš upokšnio ir kiek pailsi. Jeigu nebūtų tėvo ir taip nepykintų, būtų visai gerai, pamąsto ji. Nelabai ką daugiau gali padaryti, tik apsimesti, kad jo ten nėra.

Vakare, kai jie rengiasi statyti palapinę, paaiškėja, kad trūksta pusės kuoliukų. Kai jis niekaip nebaigia koneveikti mamos, nes ši nesutikrino, kad visi būtų vietoje, staiga ji pajunta, kad galva plyšta. Išsiveržia didžiulis riksmas. Garsas, kokio lig tol negirdėjusi.

Ji prišoka prie jo, abiem rankomis nutvėrusi palapinės strypą. Tuomet ima tvatyti jam per nugarą, rėkdama nerišlius sakinius nežinia kokia kalba, galėtų būti ir kinų. Kai jis atsisuka, muša toliau, nepaisydama, kur pataiko. Jis lieka stovėti, abiem delnais užsidengęs veidą. Ji rėkia ir rėkia, muša ir muša. Iki pat tol, kol už savęs išgirsta mirtinai išgąsdintos sesės verksmą.

Tai mama atima iš jos palapinės strypą ir duoda trumpą komandą.

Nutilk!

Tai mama pamažu pastato palapinę su tais keliais kuoliukais, kuriuos jie turi. Kaip ištaikydama priraišioja ją prie krūmokšnių ir akmenų. Metodiškai ir netardama nė žodžio. Tėvas jau kadai nuspūdino sau. Jo nugara pranyko už didžiulio akmens.

Ji jaučia gėdą ir drauge pasitenkinimą, kad privertė jį pasišalinti. Su sese prirenka šakalių, o mama užkuria laužą. Kol jos laukia, kad užvirtų vanduo sriubai, mama atsisuka ir įdėmiai pažvelgia į ją.

Žiūrėk, kad netaptum tokia pat kaip jis, tyliai prataria.

Tėvas pleistru klijuoja didžiąją mamos nuotryną ir keiksnoja, kodėl ji nepasiskundė anksčiau. Niekas neatsako. Ir ką čia gali atsakyti. Ar jis būtų galėjęs sustabdyti trynimą? Ar būtų ją nešęs? Ar *kas nors* kada nors yra regėjęs, kad tėvas mėgintų nešti mamą, siekdamas palengvinti jai gyvenimą? Dabar jis nori viską palengvinti bardamasis dėl to, kad ji prisitrynė koją.

Jis brūkšniuoja žemėlapį dailidės pieštuku ir naudojasi kompasu. Yra vienintelis, kuris moka naudotis kompasu. Ko gera, vienintelis visame pasaulyje. Ir vis tiek jie pasiklysta.

Po kurio laiko jie vėl suranda pažymėtą turistinę trasą, ir stoja ramybė. Bent jau šiokia tokia ramybė. Mažoji sesė yra didvyrė. Ji dėl nieko nesiskundžia, tik garbanos šokčioja spyruokliuoja saulėje ir vėjyje. Tačiau kai jie prieina upę, kurios pagal žemėlapį ten neturėtų būti, ji atsisako per ją keltis. Bijo būti pernešama tėvo. Bijo būti pernešama mamos. Nori, kad abi su sese grįžtų namo.

Galime paėjėti šita puse ir pažiūrėti, gal upė ten susiaurėja, pamėgina ji perkalbėti mažąją.

Taip ir padaro. Tėvai pažada laukti kitame krante. Tėvas perneša ir jos kuprinę. Tada mergaitės ima ropštis šlaitu palei upę. Paparčiai tokie aukšti, jog ji priešakyje nemato sesės.

Joms pasiseka, už gūbrio vietovė išsilygina. Upė išteka iš ežero, kuris išsiliejo iš krantų. Bet ten viršuje jos gali nusiauti batus ir perbristi į kitą krantą nesibaimindamos, kad pagaus vandens srovė. Jos nusileidžia žemyn reikiama upės puse ir ten jas pasitinka. Ji samanų kuokštu nusivalo kuprinės diržus. Tėvas buvo ją užsimetęs ant savo kūno.

Jis pasako ilgą prakalbą apie tai, kaip svarbu nepasiduoti ir ieškoti išeičių. Būtina laikytis kartu ir nenustoti ryžto. Esą svarbu atsižvelgti į silpniausią grandį ir neprarasti gero ūpo.

Ji užeina už akmens ir išsivemia. Mama paklausia, ar bloguoja, o ji atsako esanti sveika kaip ridikas. Norėdama tai įrodyti, garsiai prajunka. Kalnas dusliai ją pamėgdžioja.

Paaiškės, kad pereiti kalnų virtinę, kurią vadina Kiliu, jiems prireiks penkių dienų. Tai visiškai taiklus pavadinimas sudužusiam laivui. Kai jie pasiekia aukščiausią tašką, užslenka rūkas. Ten taip pat šalčiausia ir drėgniausia.

Paskutinę dieną jie nebeturi maisto, tik saujelę avižų dribsnių ir keletą sultinio kubelių. Palapinė šlapia. Miegmaišiai šlapi, nors tėvas kastuvėliu, kurį nusidžiovė iš Krašto apsaugos pajėgų, aplink stovyklavietę iškasa griovį.

Penktą dieną ima kepinti saulė. Tėvas veda juos pagal žemėlapį ir kompasą, modamas ranka ir šūkčiodamas nelyginant karvedys. Šlaitais žemyn ir kalvomis aukštyn. Per brūzgus ir krūmynus, viržynes ir upes. Jis neabejoja pergale ir visą laiką kartoja, kad liko vos trys dešimtys kilometrų ar panašiai.

Ji jaučiasi visiškai nusikamavusi ir galvoja, jog tai dėl to, kad vėluoja mėnesinės. O štai mama gausiai kraujuoja. Iš makšties, iš nuotrynų ant kojų ir nubrozdinimų ant abiejų alkūnių. Sesei pleistru užklijuoti abu keliai. Tėvui teko visi uodų įgėlimai. Sutino veidas. Kai jis pasiskundžia, ji pusbalsiu sumurma, kad jam tinka. Mama išgirsta ir pažvelgia į ją perspėjamu žvilgsniu.

Mažoji sesė patyrė, kad verkšlenti neverta, bet šlapiausiais ir šalčiausiais momentais kiek painkščia. Mama paneša ją kelis žingsnius, paskui jos klesteli ant žemės ir ilgai sėdi. Sesė tyliai verkia ir šnirpščia nosį į kaštonines garbanų spirales. Mama laiko ją prispaudusi stipriai stipriai. Kol jai pabosta verkti ir ji išsmunka iš glėbio.

Šlapią mantą užmetę džiūti ant kuprinių, jie be galo be krašto kilnoja kojas. Net *jis* liovėsi kalbėjęs. Užtat jis dūsuoja. Dūsuoja ir dūsuoja, sunkiai statydamas vieną koją už kitos.

Tėvas visuomet užstoja pasaulį. Žmones, kuriuos ji sutinka. Įvykius. Tėvas yra šešėlis, kurį ji nuolat bando ištrinti, tačiau tai ne-

įmanoma. Juk ji žino, kad neįmanoma. Jis turi galios taip įsibrauti į jos sapnus, kad tamsią naktį ji staiga pasijunta stypsanti vidury kambario. Jis visus daiktus persmelkia dvokiančiu koktumu. Net kai ji sėdi bažnyčioje, jo šešėlis tvyro visose kertėse.

Jeigu dabar jis parkristų negyvas, mums tektų palikti jį gulintį. Man nebereikėtų jo matyti, pamano ji. Tada susirinktų krankliai beigi kalnų lapės ir džiaugtųsi aptikę maisto. Paskui apspistų pelės ir kiti smulkūs graužikai. Ir ištisai sukiotųsi uodai, mašalai ir mėsinės musės. Ištisai. Galiausiai saulės šviesoje liktų gulėti griaučiai, balti ir išblizginti. Tada viskas būtų išgryninta ir *išgyvendinta*, mąsto ji. Aš irgi būčiau išgryninta, tačiau *gyvenčiau*.

Ir mintyse ji nusiunčia prašymą Viešpačiui aukštybėse, nespėjusi to sustabdyti. Pašalink jį! Dabar! Būk toks geras.

Vos įsisąmoninusi mintį suvokia, kokia yra pikta. Kokia be galo pikta. Be to, nepajėgia atgailauti. Ji užkiša nykščius už kuprinės diržų, kad nenutrintų dar labiau, ir prisiverčia galvoti apie savitą pykčio prigimtį. Kad jis turi galios stumti ją į priekį. Be to pykčio jos jau kadai nebebūtų.

Kai jie pagaliau prieina žmones, mažą raudoną trobelę, iš kurios kamino rūksta dūmai, jai neatrodo, kad tai tikrovė, tik kažkas įsivaizduojama. Mažas pasakų namelis aukštų pušų paunksnėje, vidury erškėtyno. Toks jausmas, jog tuoj išeis ragana, kad juos sučiuptų ir suėstų vakarienei.

Ji mano, kad truputį atsiliko nuo kitų, norėdama pabūti viena. Bet keliai po ja išnyksta. Ir paskutinis dalykas, kurį ji suvokia, tai gaivus rūgštynių kvapas. Tada burna prisipildo, ir viskas pradingsta.

Ji prabunda kaip tik tada, kai tėvas pasakoja, kaip jie pasiklydo rūke ir jis vis tiek surado teisingą kryptį naudodamasis žemėlapiu ir kompasu. Žodžiai srūva iš šleikštulio. Palengvėjimo jausmas priėjus žmones tampa nykus kaip pelkynas kalnų tyruose.

Vėliau ji prisimena erškėtuogių sriubą ir šiaurinės švedų tarmės melodiją.

Ji turi įtikinti jas, kad jai smagu, idant jos nepastebėtų, kokia pačios padėtis. Girdi pati, kad juokas šaižus kaip neteptų dviračio stabdžių cypimas stačioje nuokalnėje. Bet ji priverčia jas juoktis. Garsiai.

Mamai patinka, kad pas ją lankosi draugės, ir ji visada būna maloni. Pagamina valgyti. Jos užkandžiauja ir geria kakavą. Merginos iš mokyklos ir ji. Šoka dideliame tuščiame pirmo aukšto kambaryje, nes ten dabar niekas negyvena. Jos nusineša patefoną. Groja tango, valsą ir roką. Daugiausia – roką. Ji neįstengia prisiminti, kaip vadinasi dainos ar kas dainuoja. Su viena išimtimi. Elvis. *Blue Suede Shoes*. Ją pykina dar prieš joms pradedant, ir kai kada ji krinta į nuomarį. Ne tik tuomet, kai šoka.

Sėskis, švelniu balsu paliepia mama.

Sesuo atsigulė, jos vienos.

Tu vis augi į plotį, sako mama. Ji tai pamatė. *Suprato*. Su būsimuoju elektriku jie ne vien klausėsi roko ir šoko.

Tada, kaip sakoma, tai iškyla aikštėn. Viskas iškyla aikštėn. Vienintelis mamos priekaištas – kad ji buvusi tokia neprotinga, jog ėjo per kalnus ir nieko nesakė.

Aš to nežinojau, netikėjau, negalėjau patikėti, tvirtina ji gailiu balsu, tada sugniūžta.

Iš pradžių pasidaro tylu. Siaubingai tylu. Gali pamanyti, kad praeina kelios dienos, kol pagaliau mama prabyla.

Na, na, kaip nors išsispręs, taria.

Tačiau ji girdi, kad net mama abejoja.

Didžioji apvali krosnis kambaryje šalta. Su savo geležiniais apvadais ir figūromis, ji siekia beveik iki lubų. Mama ką tik nutepė ją juodais dažais ir nusiplovė rankas. Dabar atkiša rankšluostį, kad ji galėtų nusišnypšti. Dažai ir skudurai guli kartoninėje dėžėje, prie kokso dėtuvės.

Gali sutvarkyti visą tą jaukalą po manęs? O aš pataisysiu valgyti, taria mama ir atsistoja.

Ji pilve nešiojasi gėdą. Jeigu nesugebės rasti išeities, galės tiesiog numirti. Viskas skubu, bet ji nesupranta, ką turi daryti. Dabar gyvenimas padalintas į mėnesius. Liko tik septyni su puse mėnesio. Ji garsiai juokiasi su bet kuo ir ruošiasi. Kartais eina pasivaikščioti prie aukšto tilto per sraujymę. Žemai apačioje – akmenys ir tamsus vanduo. Tai truktų vos kelias sekundes. Ji juk žino.

Ateina būsimasis elektrikas, pasiryžęs su ja susižadėti. Jie stovi prie koridoriaus laiptų, ir staiga jis atrodo svetimas žmogus, jai nežinant, kaip tai atsitiko. Ji turi pasakyti viską, kaip yra, kad ji negali susižadėti.

Kodėl negali? – pasiteirauja jis.

Ji nesugeba surasti jokios racionalios priežasties ir tik papurto galvą.

Jis paima ją už rankos ir pasako, kad viskas gerai, tada išeina. Kildamas įkalnėn, kelio link, vieną kartą atsisuka ir nusišypso.

Kitą dieną ateina jo motina ir pasako, kad jie turi susituokti. Taip būsią ir teisinga, ir protinga, patikina jo daili nedidukė mama. Ji lankėsi pas ją svečiuose ir valgė mėsos troškinio. Lauke lijo lietus, jie sėdėjo viduje ir lošė kortomis. Jo mama visą laiką šypsojosi ir leido jiems laimėti. Tarsi jie būtų maži vaikai.

Jos mama stovi virtuvėje ir baigia minkyti tešlą duonai, nors jos sulaukė viešnios. Duonos tešla niekada negali laukti. Viešnia tai taip pat žino. Mama atsisuka ir nusišluosto rankas į prijuostę. Iš lėto. Tada tešlą medinėje geldoje užkloja švariu virtuviniu rankšluosčiu.

Jiedu tebėra vaikai. Jau vien tai, kad laukiasi to vaikelio, ganėtinai sudėtinga, kam dar jiems rūpesčiai dėl santuokos. Verčiau tegu pagalvoja apie tai, iš ko valgys duoną, kad galėtų išmaitinti vaiką ir save. Jeigu norės būti sykiu, tai sutvarkys visa tai, kai labiau subręs, pasako mama ir užkaičia kavos.

Kaip mamai, tai ilga kalba.

Ji regi Jėzų gulint ant mamos rankų ir šypsant. Jam ant galvos erškėčių vainikas, rankutės mažos, putlios. Virš mamos galvos nelyginant aureolė kabo pilnatis. Jėzus guodžia mamą, kad viskas bus gerai. Jis ištempia savo kūną ir ant grindų pastato kojas.

Tuomet jie stovi šalimais vienas kito ir šypsosi jai. Mama ir Jėzus. Tarsi būtų brolis ir sesuo. Ji yra ten kartu su jais, ir jos nėra. Mama paglosto Jėzaus erškėčių vainiką ir įsiduria. Jėzus iš tunikos išsitraukia pleistrą ir užklijuoja jai pirštą.

Toks įspūdis, kad jiems pakanka savų rūpesčių ir ją pamiršo.

Vos pykinimas atslūgsta, ji kuriam laikui įjunka į rupią duoną su šviežia aviečių uogiene. Pieną plempia kaip veršelis, tad išsipučia ir suapvalėja. Kaip tik tai, ko reikia, kad užmaskuotų *padėtį*.

Šiaip ar taip, ją iškviečia į sveikatos apžiūrą mokykloje. Tarsi nešiotų kokį pavojingą užkratą. Daktaras ją apžiūri ir užduoda daugybę klausimų, tik ji bemat užmiršta į juos atsakinėjusi.

Tėvai paštu gauna laišką.

Ji meta mokyklą ir mokosi savarankiškai.

Žmonės, su kuriais prasilenkia gatvėje, spokso į ją tuščiais žvilgsniais, nieko nesakydami. Tarsi jos nė nebūtų. Ji nudelbia akis arba nusuka žvilgsnį į šalį. Jeigu jų keletas, jie tuoj pat ima šnabždėtis, kai ji praeina pro šalį.

Paskui ji nebekelia iš namų kojos, kol šviesu.

Tėvas verkia ir sako, kad ji šeimai užtraukusi baisią gėdą. Močiutė ateina į svečius su migdoliniu pyragu medinėje dėžutėje. Sako, kad ji ne pirmutinė ir ne paskutinė, kuri susilauks vaiko nebūdama ištekėjusi. Tai tėvo nepaguodžia. Jis kalba apie ją kaip apie *gėdą*.

Tėvas išeina į kontorą, kol ji dar neatsikėlusi. Kai grįžęs namo atsisėda į geriausią krėslą ir ima dūsauti, ji jau nulindusi į kambarį, kuriuo dalinasi su sese. Tikisi, kad tuomet jis negrauš mamos.

Tada jis pradeda bambėti koridoriuose, kad *ta mergiotė* užtraukė gėdą visai šeimai. Mama jam primena, jog gėdinga yra tai, kad

kiti namo gyventojai jį girdi. Tylus, valdingas mamos balsas pasiekia ją per sieną.

Paskui tėvas išeina į geltonąją trobą pas savo šeimą. Ten tikrai galės ir paverkti, ir parėkauti. O mama gaus ramybę nuveikti viską, kas būtina.

Dabar anksti temsta. Ji turi didelę striukę su gobtuvu. Vieną vakarą ji padaro tai, apie ką buvo mąsčiusi. Užsilipa ant viršaus. Tilto turėklas ledinis. Sraujymė šnypščia *eikše*. Tėkmė srauni.

Ji junta baimę, kuri beveik tokia pat didelė kaip gėda pilve. Sunku pasakyti, dėl ko ją labiausiai pykina. Ji laukia, kol apalps, kad nereikėtų to daryti pačiai. Regis, padaryti tai pačiam yra baisi nuodėmė. Bet jeigu jai reikia, tai reikia. Dievo bausmė negalės jos pasiekti, kai jos nebebus. O prisikėlimas iš numirusių, šiaip ar taip, ne tokiems kaip ji.

Ji daug galvojo apie tai, kas jos gedės. Tokių nedaug. Mažoji sesė galbūt vienintelė. Juk ji ničnieko nesupras. Galbūt – močiutė iš mamos pusės, bet ji ir taip turi daugybę iškeliavusių anapilin. Visą gyvenimą ko nors vis netekdavo ir prie to priprato. Močiutė iš tėvo pusės paašaros. Bent jau tuosyk. Senoji teta, ko gera, liūdės ir dūsaus, bet ar jinai jos ilgėsis? Šeima turės viena didele bėda mažiau. Juk ji tai žino. Po laidotuvių jų mintis užims kiti dalykai. Net ir mamos. Ji mamos gyvenimą pavertė kone nepakeliamu. Mato jos veidą kaskart, kai ji pareina iš parduotuvės, kur jai teko sutikti žmonių. Išblyškusį. Tuščią. Kaip pamirštą nuspalvinti paveikslėlį spalvinimo knygelėje. Ar ji pajus palengvėjimą?

Jie galės sakyti, kad menka kiek – ir ji krisdavusi į nuomarį, kad iš tikrųjų to bijoję. Juk ne kartą tįsojusi ant žemės – kūnas įsitempęs kaip styga, iš burnos putos. Galbūt taip viskas ir atsitiko? Kad ji kažkaip persisvėrė per turėklą ir ištiko priepuolis? Taigi tai įvyko visai netyčia.

Tėvas su palengvėjimu atsidus ir dėl akių paverks. Visiems, kas turės kantrybės klausytis, papasakos sukrečiančią istoriją apie tai, ko

pačiam neteko matyti. Džiaugsmingas it vieversys pavasarį. Ji tėvui – didelė galvasopė. Jis jau kadai suprato negalįs žinoti, ko iš jos laukti ar ką ji gali sumanyti. Dabar ji sėdi tvirtai įsikibusi ledinio turėklo ir gaili savęs. Šią savybę, matyt, bus paveldėjusi iš tėvo, pamano.

Giliai apačioje vandens masės gręžiasi atgal. Taip jau yra. Kai jūra patvinsta, vanduo per siaurą plyšį plūsta į uždarą įlanką. Ji keletą kartų yra padėjusi dėdei prasiirti valtimi kaip tik tarp potvynio ir atoslūgio, kai tėkmė ne tokia srauni. Kai kada vanduo net šniokščia, bet ne dabar. Sraujymė sulaiko kvapą ir laukia jos.

Tarp didelių akmenų išnyra dvi gagos ir ima suktis ratu verpetuose, lyg niekas negrėstų. Ant tilto krintanti šviesa blykčioja tamsiose patinėlio plunksnose. Patelė tiesiog pilkai ruda. Namai kyšulyje juodais kontūrais, tarsi ji būtų juos nupiešusi.

Ar ji nori užsimušti tuojau pat, kad paskui ją nusineštų srovė? Kiek laiko trunka nuskęsti? Kodėl ji nežino tokio svarbaus dalyko?

Kad ir kaip tai žemintų, kažkas ateina. Tamsoje ji negali žinoti, kas tas žmogus. Gėdinga ir vaikiška taip bergždžiai ten sėdėti. Taigi ji skubiai nusiropščia žemyn.

Kai tas žmogus žemu balsu pasako *labas vakaras*, ji taip pat pasisveikina. Jis nieko nesako apie tai, kad ją matė. Tarsi *tai* retkarčiais turėtų išbandyti kiekvienas. Sėdėti ant turėklo ir žvelgti žemyn į amžinybę. Jis praeina pro ją taip paprastai lyg niekur nieko. Tarsi tiesiog aplenktų arklio mėšlą. Arba žmogaus šešėlį.

Matyt, *tai* ir yra negerai. Kad iš tikrųjų ji tėra kažko šešėlis. Arba atmata. Kažkas, ką kitas nusviedė į šalį. Ji stovi atsišliejusi į turėklą ir junta kažkokį keistą pojūtį visame kūne. Tarsi paralyžių. Yra jutusi tai seniau. Bet ne taip stipriai. Tai byloja, kad jos *nėra* čia, ant žemės paviršiaus. Ji tik apsimeta. Telieka ir toliau apsimetinėti, kiek įmanoma, pagalvoja.

Šiaip ar taip, žmonės arklio mėšlui nesako *labas vakaras*.

Ji net nebepajėgia vėl užlipti ant turėklo.

Tas svetimumas.

Plyšys krūtinėje užsiūtas spygliuota viela.

Kai kurie žmonės tokie gėdingi, jog jiems nevalia lankyti mokyklos. Ji viena iš tokių. Negali būti matoma. Laikui bėgant, kai *visi sužino* ir ji meta mokyklą, tampa neįmanoma nuryti maisto. O jeigu tatai taip paprasta? Tiesiog reikia liautis valgius? Bet mama, ko gera, nuspėja, ką ji galvoja.

Sėskis! – taria pavargusiu balsu. Ir tada pratrūksta.

Jeigu nevalgysi tiek, kad išsaugotum sveikatą, tai ir man bus tik dar blogiau, kaip tu nesupranti?

Ji pirmą kartą išsako, kad jai prastai. Tačiau praverda sultinio, ir abi jo pasrebia, susėdusios prie virtuvės stalo. Paskui ji suvalgo pusę riekės duonos su šviežia aviečių uogiene, o mama ją prižiūri, nieko daugiau nesakydama.

Nuo tos dienos ji pradeda stebėti mamą, kad išsiaiškintų, kaip jai blogai. Kuo labiau išblyškusi ir pavargusi atrodo mama, tuo daugiau stengiasi valgyti. Bet maistas sukyla lauk.

Gėda nenori būti penima per prievartą.

Retkarčiais pas ją apsilanko pora mokytojų, kad padėtų jai įveikti mokymosi programą. Mama prisispyrusi prašė. Jų vietinė mokykla neturi teisės egzaminuoti, tad egzaminą visi laikys eksternu. Taigi ji ne vienintelė. Mokosi ir sprendžia uždavinius, nors žino, kad mirs dar iki egzamino. Mirs jau sausį. Egzaminas bus ne anksčiau kaip gegužę ar birželį.

Mama nueina pas senąją pribuvėją, kuri yra artimiausia kaimynė, ir paprašo, kad jinai ją *pažiūrėtų*. Galbūt galėsianti priimti vaiką, kai ateis laikas, tada jai, tokiai jaunai, nereikėtų gulėti ligoninėje toli nuo namų, tarp svetimų žmonių.

Senoji pribuvėja *pažiūri* ją ir apčiupinėja. Nieko nepažada, bet ir neatsisako.

Aišku, kad jeigu mergaitė ims smarkiai kraujuoti arba vaikelis bus ne taip pasisukęs ir mirs, taigi kalta liksiu aš, sena vargšė, pasako ir atsidūsta.

Bet ji neatrodo labai sunerimusi ir užbaigia pamokymu. Moteriškės, kurios laukiasi vaikelio, turi valgyti kaip reikiant, antraip lauk bėdos, prigraso.

Pilvas auga, nors, be duonos, ji nieko daugiau negali įsidėti burnon. Tapo visiška namisėda. Užuot kur nors ėjusi, ji skaito. Skaito ir skaito. Daugiausia – privalomą literatūrą. Bet toks įspūdis, kad galvoje žioji skylė, nes viskas, ką manė išmokusi iš vakaro, atsibudus ryte pradingę. Naktis visa tai išleidžia pro ausis, nosį ir akis. Ji pravarva kaip rėtis, o pilvas auga.

Mažoji sesė nesupranta, kad laukti vaiko yra taip gėdinga. Pasako norinti išmokti ką nors numegzti *tam daiktui*. Mama paaiškina, kad tai ne *daiktas*, o žmogus.

Jos susiranda žalsvų siūlų ir pradeda. Ji sugaudo akis, kurias sesė nuolat paleidžia. Einasi lėtai. Kai sesė atsigula miegoti, pati truputį pamezga, kad jai padėtų. Bent tiek gali prisidėti.

Kaip manai, į ką bus panašus vaikas? – linksmai paklausia sesė.

Ji atsako, kad tikisi, jog vaikas bus panašus į ją, juk ji, šiaip ar taip, teta.

Sesė išbando žodžio *teta* skonį ir paklausia, kodėl ji taip mano. Nes tu esi gražiausias mano matytas vaikas, rimtai atsako ji.

Mažoji energingai palinksi ir patenkinta nusišypso.

Mama grįžta iš bibliotekos su knyga. Apie vaisių, kuris guli moters figūros, padalintos perpus be jokios kraujo dėmelės, pilve. Žinoma, tai tik piešinys. Matyti viskas, kas yra ten viduje. Kai kuriose iliustracijose parodyta, kaip vaikas išlenda. Visiškai nenatūraliai ir neįtikėtinai. Ji mieliau nematytų. Tačiau privalo. Varto tą knygą ir jaučiasi apgailėtinai. Dabar žino, kaip jaučiasi žmonės, uždaryti kalne. Blogiau. Ji turi kalną, kuris išsiverš iš kūno.

Mama ir vėl žino, ką ji galvoja, ir papasakoja, kad ir močiutė, ir pati lengvai pagimdė ir kad ji greičiausiai atsigimusi į jas. Ji linkteli mirtinai išsigandusi.

Aš būsiu šalia, kai tai įvyks, bet kokiu atveju. Taip pat ir senoji pribuvėja, taria mama.

Tuomet jos kurį laiką sėdi nebeturėdamos ko pasakyti.

Turim nepamiršti, kad tai ne *nelaimė*, o žmogus, kuris mums rūpi, galiausiai pasako mama sudrėkusiomis akimis.

Jai dingteli, kad mama dar nėra verkusi jai matant. Jos nulenkia galvas ir truputį kartu paverkia. Niekas nekūkčioja. Tai veikiau šniurkščiojimas siekiant parodyti, kad jos viena kitą supranta. Mama patraukia knygą su puse motinos pavidalo ir vaisiumi pilve, kad nesušlaptų. Juk ji bibliotekos, ne jų.

Senoji į pensiją išėjusi pribuvėja ryši didelę baltą prijuostę ir ramiai šneka, primerkusi rimtas akis už akinių stiklų. Kvėpuok! – pasako. Tarp sąrėmių ji porina apie paskutinį kūdikį, kurį priėmė šiame kambaryje. Prieš daugybę Viešpaties metų.

Tas kūdikis dabar jau suaugęs vyras. Tai tos vargšės Marijos vaikas, ji buvo tokia viena visame kame. Jis pats sėdėjo ir rašė paviljone ana ten ir neturėjo būti trukdomas. Visai neatrodė kaip brandus vyriškis, tas žmogėnas, kad ir koks garsus būtų. Matyt, reikalas buvo ne tas, kad jam reikėjo rašyti, o kad jis bijojo kraujo! Matai, su vyrais dažnai šitaip. Žinau vieną ūkininką Nūrbiugdoje, vardo neminėsiu, tai jis nesugeba priimti nuosavų ėriukų. Vyrai... medžioja ir skerdžia, kariauja ir žudo, bet reikalui pribrendus baisiai bijo kraujo. Supraskit, kas galit. Ji baisiai kamavosi, toji Marija, bet galiausiai ištraukėm tą vaiką, mudvi abidvi. Kokia moteris! Jam pačiam, pasakysiu tau, ta šlovė neišėjo į gera. Manė, kad jis kitaip sudėtas nei kiti žmonės. Tai ir yra daugelio yda, tie vyriokai pradeda galvoti, kad juos išaukštino pats Viešpats. Bet Viešpačiui tokie dalykai nė kiek nerūpi, patikėk manimi, mergele. Tu ir tavo vaikas verti tiek pat kiek tas rašytojas!

Ji negalvoja apie tai, kiek yra verta. Jai pakanka justi, kaip ją plėšo į skutelius, drasko į gabalus visus griaučius, raumenis ir visa kita. Tarp sąrėmių pasvarsto, kad tai blogiau nei šokti nuo tilto. Ji

net neturi laiko *bijoti*. Kad tik visa tai baigtųsi. Jai lemta mirti savo pačios išskyrose, mamos lovoje, pribuvėjai tarškant apie rašytojo miegamojo baldus, kurie labiau tikę gimdyti. Lovos buvusios aukštesnės, bet, žinoma, ne tokios šiuolaikiškos.

Nepaprastai graži šitų baldų spalva, patenkinta pareiškia pribuvėja, kai mama atneša daugiau švarių paklodžių. Neatleisk, padėk vaikeliui, padėk!

Vienais naktiniais marškiniais dideliame atvirame lange. Dangus pilnas geliančių žvaigždžių. Jos kapoja ją. Apačioje juda žmonės. Kai kas grūmoja kumščiais ir šaukia kažką, ko ji nenori girdėti. Jie be veidų. Ji vis tiek gali suprasti. Jų panieka pripildo visas ertmes ir pradeda ją graužti. Traukia nuo jos prakaituotus naktinius marškinius. Trauko sausgysles. Laužo kaulą po kaulo. Klubai nuplėšiami. Žandikauliai. Ar ji vis tiek stovi stačia? Ne, ji kabo. Kabo galva žemyn. Tuomet ji suvokia, kad ir rašytojas ten kabo. Kad ir kaip būtų, jis su drabužiais, liemenė užsagstyta. Bet kapanojasi ir nori atsiremti į ją. Naktiniai marškiniai užkrinta ant jos, ant blauzdų ir šlaunų. Ant pilvo. Tada ji nuoga. Apdėta ledu. Staiga ji išgirsta rašytoją kalbant, kaip kad girdėjo jį kalbant per radiją, gergždžiančiu, įsakmiu balsu.

Būk visiškai rami ir permąstyk savo mintis iki galo, tada tai praeis, pasako jis. Jam tai gan paprasta, nori atsakyti ji. Tačiau neįstengia. Skausmas turi savo garsą. Bet rašytojas atkaklus. Jis kalba toliau.

Jie mano, kad tave pričiupo, bet privalai jiems parodyti, kad jie klysta.

Rašytojo žmona

Kaimas rengiasi pažymėti šimtąsias didžiojo rašytojo gimimo metines. Nutariama užmerkti akis į tai, kad per karą jis atsidūrė ne toje pusėje. Kad dargi parašė fiureriui nekrologą, bandoma nutylėti. Bet, aišku, atsiranda tokių, kurie vis tiek šneka. Juk amžinai taip būna. Kai kurie žmonės tik ir žiūri, kaip sukelti nesantaiką ir ginčus. Ir tai *dabar*! Kai visi ketina švęsti ir būti džiaugsmingi.

Rajono savivaldybės taryba, ar kas ten tokie, pakvietė dar gyvą rašytojo žmoną švęsti drauge su jais. Tuomet žmonės ir elgtis turi žmoniškai. Nevalia šmeižti mirusiųjų ir menkinti jų nuopelnų. Šiaip ar taip, kalbama apie *pasaulinio lygio rašytoją*. Tokį, kuris kaimo vardą *paraidiškai* įrašė į žemėlapį. Tai nejau dabar reikia užgaulioti ir juodinti? Tą, kuris vaikystę praleido mažoje kaimo trobelėje ir po daugybės metų grįžo su žmona dirbti žemės. Savo paties rankomis nuosavame ūkyje. Juk prašmatnusis namas tebestovi kur stovėjęs. Tiesa, kiek nušiuręs ir apleistas, betgi kambariuose gyvena žmonės. Šiaip ar taip, tas namas priklausė žmogui, apdovanotam Nobelio premija. Tokia garbė atitenka tik nusipelniusiems užsieniečiams.

Taip kalba ir mąsto tie, kas laikosi išvien ir kaimui linki gero.

Sukakties proga močiutė iš belangės palėpės nukelia porą knygų ir padeda jas svetainėje ant indaujos. Dėdė papurkštauja, bet palieka knygas ramybėje.

Ji pasiskolina jas, parsineša namo ir perskaito per nauja. Vadinasi *Panas* ir *Viktorija*. Kai skaito apie malūnininko sūnų ir Viktoriją, mintyse iškyla žodis, kurio ji niekuomet nevartoja.

Įstabu.

Negali ištarti jo balsiai, kad kas neišgirstų. Bet mintyse kartoti juk niekas neuždraus.

Ji elgėsi baisiai vaikiškai, kai pirmą kartą skaitė jas slapčiomis, pasišviesdama žibintuvėliu belangėje palėpėje. Baterijai išsekus, vogčiomis persinešė jas ten, kur miegojo. Tuomet jie dar nebuvo persikėlę čia, ir pas močiutę ji lankydavosi tik per atostogas.

Dabar ji suaugusi. Kone sena. Žygiavo į Švediją su mažu berniuku įsčiose. Netrukus paliks jį pas mamą, nes pradės lankyti gimnaziją. Būtina kuo nors tapti ir išsilaikyti pačiai.

Nuokalne ateinančią ponią pastebi mama. Jos stovi verandoje ir purto kilimėlius. Į akį krinta prašmatni figūra vešliais žilais plaukais, su sege švarkelio atvarte. Mama žaibiškai įtraukia kilimėlį šiapus turėklų ir paliepia jai nueiti ir pakviesti ponią kavos. Pati puola į vidų ruoštis. Belieka padaryti, kaip mamos liepta.

Rašytojo žmona stovi nusigręžusi po medžiu. O ji pamažu artėja, iš drovos nejusdama savo svorio. Stabteli per porą žingsnių. Viešnia atsisuka į ją, ir veide it saulė suspindi švelni šypsena.

Kas būsi, vaike? – paklausia tykiu balsu.

Ji paaiškina, kad su tėvais gyvena antrame aukšte ir kad mama norėtų pakviesti ponią kavos.

Dėkui! O kuo būsi vardu? – pasiteirauja moteris.

Jai atsakydama pati išgirsta, kad balsas lyg iš po žemių.

Tavo mama labai maloni, kad pakvietė kavos, bet aš mieliau pabūsiu čia, po šiuo medžiu... Galbūt pasėdėsiu ant suoliuko ana ten, taria rašytojo žmona ir vėl nusišypso.

Tai aš atnešiu kavą į lauką, pasišauna ji ir nelaukdama atsako nuskuodžia namo.

Kai grįžta su kava ir šviežiomis mamos keptomis sluoksniuotomis bandelėmis, moteris sėdi ant suoliuko ir žvelgia į gamtovaizdį. Balta nosine šluostosi nosį, akys sudrėkusios.

Iš čia būdavo matyti jūra, dabar užžėlė... – tyliai prataria, lyg kalbėtų su savimi. Bet padėklą paima. Ten – kava termose, puodelis, lėkštutė ir lėkštė su bandelėmis.

O ji lieka stypsoti nukarusiomis rankomis, neišmanydama, ko imtis. Matyt, rašytojo žmona dėl to nesmagiai pasijunta.

Perduok savo mamai didelę padėką, išeidama paliksiu padėklą ant laiptų, pasako ji, matyt, norėdama pabūti vienumoje. Po šių žodžių palinksta į priekį ir spusteli ranką. Netikėtas prisilietimas. Delnas įdiržęs.

Gerokai vėliau, kai rašytojo žmona, palikusi padėklą ant laiptų, įkalne grįžo ten, iš kur atėjusi, ji apmąsto pašnekesį, kuris *būtų galėjęs* įvykti. Išeina į lauką ir atsisėda ant suoliuko užžėlusiame sode. Vaizduojasi, kad vieta, kur sėdėta viešnios, vis dar šilta. Tada ima prisispyrusi klausinėti. Kaip viskas atrodė tąkart, kai ūkis buvo prižiūrėtas ir ji čia gyveno su vaikais. Pats rašytojas, aišku, važinėjo po visą šalį ir rašė savo knygas.

Pasidomi, ar jis jai pasakodavo, ką rašo, kol knyga nebūdavo išspausdinta. Ilgainiui jai ima dingotis, kad toji moteris atsakinėja jai iš vidaus, iš jos pačios galvos. Balsas aiškus, visai kaip tikrovėje. Pasakoja apie vienatvę, tik to neįvardija tiesiai. Jis ne verkšlenantis, veikiau toks, lyg ji skaitytų iš knygos. Apie tai, ką reiškia būti kitokiai žmonių akyse, nes kilusi iš kito šalies krašto. Ką reiškia gyventi su vyru, kurio niekas neperpranta. Būti tarpininke tarp kaimo ir rašytojo ir turėti spręsti visus praktinius keblumus. Kaip jaučiasi sugrįžusi į šią vietą, pamačiusi šį namą, kuriame gyveno ir gimdė vaikus, ir ūkį, kurį daug laiko prižiūrėjo viena, kartu su šeimynykščiais. Tai graudina. Taip ir pasako, *graudina*. Nuo to žodžio moters akys sudrėksta. Nėra taip, kad ji nusiminusi, tai dėl graudulio.

Ji amžiams prisimins tą gražų žodį. Graudulys. Bet neišdrįsta paklausti, ką reiškė būti garsaus vyro žmona. To, kuris vėliau šeimai užtraukė gėdą ir negandas.

Pati pasipasakoja, kad pagimdė vaikelį tame pačiame kambaryje ir su ta pačia pribuvėja kaip ir rašytojo žmona. Ši suploja delnais ir atsidūsėja, o iškila krūtinė keliskart pakyla ir nusileidžia.

Dar tokia jaunutė, taria. Bet tau nėra ko gėdytis. Juk tu ne nacė. Nepasiduok nevilčiai, taria rašytojo žmona, ji daug žino apie nacizmą. Daug, ko niekas kitas nežino.

Ji atvirai prisipažįsta viešniai bijanti pradėti lankyti gimnaziją, bet jaučianti palengvėjimą, kad galėsianti pabėgti iš namų. Tiesiai paklausia, ar ji yra blogas žmogus, jei palieka savo vaiką visai taip pat, kaip nuolat palikdavo rašytojas.

Tikrai ne, atsako toji moteris. Esi pakankamai suaugusi, kad žinotum, jog ne tokie dalykai paverčia tave blogu žmogumi.

Ji papasakoja, kad kai ketino siųsti stojimo prašymus į įvairias gimnazijas, tai turėjusi nueiti pas kaimo pastorių, kad šis išduotų elgesio pažymą.

Ir kaip sekėsi?

Jis parašė, kad elgiausi gerai ir *etikos bei moralės požiūriu* mano *elgesiui nesą ko prikišti.*

Tuo pastoriumi gali kliautis, nes jis savo tarnystėje veikiausiai bus matęs ir šilta, ir šalta, taria rašytojo žmona. Palengvėja, kai pasako žodis žodin, ką pati galvojo.

Ir taip jos sėdi daug kartų, pasinėrusios į pašnekesį apie visa tai, ko ji negali sakyti mamai ar kam nors kitam. Ištisą rugpjūčio mėnesį kone diena iš dienos taip sėdi, iki ateina laikas išvažiuoti į gimnaziją.

Kad niekas nemanytų, jog ji švaistanti laiką, visuomet turi pasiėmusi knygą. Jeigu netyčia pasakytų ką garsiai ar imtų gestikuliuoti, lai žmonės mano, kad mėgina ką nors išmokti atmintinai iš privalomos literatūros.

Netekėjusi tėvo sesuo prižiūri berniuką. Jiedvi su mama autobusu ir keltu atkanka į mažą miestelį, kuris kvepia žuvimi ir virš kurio sklando daugiau kirų, nei kas galėtų įsivaizduoti. Ji turi viena užeiti į direktoriaus kabinetą. Kuo greičiau viskas užsibaigs, tuo geriau.

Direktorius – aukštas vyriškis plačiu antstatu, kiek pavirtusiu į priekį, tarsi būtų nusprendęs, kad galva visuomet turi eiti pirmiau kūno. Iš pradžių jis pavaikštinėja šen ir ten už rašomojo stalo, rankose laikydamas jos popierius. Batai kurtinamai girgžda. Jo pirštai ilgi ir kaulėti, o veido išraiška nežada nieko gera. Ją išpila prakaitas. Galiausiai jis prisėda ir balsu perskaito jos pažymius, tarsi ji nežinotų, kas ten parašyta. Blogieji pažymiai atsimuša nuo sienų ir lubų it bjaurus aidas iš mirties karalystės.

Kąą gi, kąąą gi, nutęsia jis ir grėsmingai pažvelgia į ją. Čia, aišku, esama potencialo. Pavyzdžiui, norvegų kalboje. Neprastai, neprastai... Bet matematikės iš tavęs tikriausiai nebus. Ką pati manai?

Ji beveik praryja liežuvį, tarsi tai būtų vienintelė galimybė išvengti atsakymo.

Ką pati manai? – pakartoja jis ir staiga nusišypso, lyg norėdamas ją šokiruoti.

Turbūt vertėtų labiau orientuotis į rašymą ir skaitymą, pridususi sumurma ji.

Išmintinga! Taigi tu priimta į mokyklą, kone piktai taria jis, išsišiepdamas ligi ausų.

Jinai jo bijo, bet kol kas jaučiasi rami, kad savo pusėje turi žmogų, kurio rankose valdžia.

Viskas prasideda taip šviesiai. Lengvai. Tarsi ji pati galėtų įpiešti save į pasaulį pastelės pieštukais. Mergina, norinti su ja draugauti. Visi tie maži džiaugsmai. Senuosius batelius išblizginti taip, kad atrodytų naujut naujutėliai. Įsigyti vadovėlius. Nusipirkti pusę kepalo duonos kvepiančioje kepykloje. Įžengti į klasę, dvelkiančią kreida, dulkėmis ir žaliuoju muilu. Atsisėsti į mokyklinį suolą ir vėl būti kažko dalimi. Taukšti niekus su bendraklasiais.

Visų pirma – girdėti, kaip kažkas juokiasi.

Tėvo ten nėra.

Bet nėra ir jos berniuko.

Jau pirmą kartą, kai ji aplankiusi tėvus keliasi per fiordą, kažkas ima graužti smegenis. Tarsi kokie švininiai vabzdžiai. Viduje jų turi milžinišką spiečių. Šis nepaliaujamai dūzgia. Net ir nakčia. Tuomet – labiausiai.

Ji nuomojasi kambarį šalia kapinių. Du dideli langai ir raudoni baldai. Klozetas ir praustuvė – koridoriuje atitvertoje patalpėlėje, kuria dalinasi su šeimininkais. Vonios kambarys – rūsyje, bet gali juo naudotis, tereikia paprašyti. Praustuvėje turi nepamiršti nuplauti dantų pastos likučių, antraip šeimininkė būna nelaiminga.

Šeimininkei egzema. Prasitaria apie tai kasydamasi. Toks įspūdis, kad egzemoje įkūnyta dalis šeimininkės vienatvės. Ji maloni, pavaišina vakariene. Valgant paaiškėja, kad moteriškėms iš siuvimo būrelio aprodžiusi kambarį, kol jos nebuvo namie, kad šios pamatytų, kaip gražiai įsikūrusi nuomininkė. Stalčius irgi aprodžiusi. Dailūs apatiniai, pagiria. Be abejo, atsivežei juos iš namų, taria šeimininkė.

Ji skubiai nuryja sriubos gurkšnį ir žiopteli pritrūkusi oro. Tarsi tampa kalta, kad moteriškės šniukštinėjo po stalčių. Taigi turi pasiaiškinti dėl to, ką šios matė. Puola pasakoti, kad mama dirbanti vienos danų apatinio trikotažo įmonės atstove. Šeimininkė suploja

delnais ir ima kamantinėti, tarsi tai būtų naujiena, kurią reikėtų aprašyti laikraštyje.

Mama ima matmenis moteriško apatinio trikotažo užsakymams, paaiškina ji. Iš katalogų galima išsirinkti norimus kabliukus, nėrinius, lankelius ir gumeles. Mama Kopenhagoje išėjo kursus. Kartais laksto po apylinkę ir matuoja moteris, kurios pasikviečia ją į namus. Jos kataloguose moterys su apatiniais rūbeliais atrodo kaip angelai, priduria, nors ir žino, kad gali nuskambėti kaip pagyra.

Taigi nieko keista, kad moterims iš siuvimo būrelio taip patiko tavo apatiniai! – taria šeimininkė ir nusišypso virš lėkštės su mėsine sriuba. Jos žili garbiniuoti plaukai ir gražios akys. Vyras irgi malonus, tik nekalbus.

Kaip galima prašyti rakto nuo savo kambario, kai šeimininkai tokie malonūs?

Vis dėlto vieną dieną ji paprašo. Tas kambarys niekad neturėjo rakto, išgirsta atsakymą. Bet nieko tokio, nes naktimis jie visuomet užrakinantys laukujes duris. Juk ji gavusi raktą nuo laukujų durų, ar ne? Gavusi. Taigi tam tikra prasme viskas teisinga ir priimtina, nes ir jie nerakina savo vidinių durų. O joks pavojus negresia.

Savo užrašų knygelę ji nešiojasi su savimi. Juk neverta manyti, kad ji gali saugiai gulėti po apatinukėmis. Bet nedidelis skirtumas, juk mokyklinis krepšys ir taip pilnas sunkių knygų, tad ką reiškia nedidelė užrašų knygelė viršaus?

Neįmanoma nupiešti savo gyvenimo, nors jai ir nereikia matyti tėvo. Mokykloje jai patinka, bet jaučiasi svetima. Iš kaimo. Nežino, kas madinga. Mažajame miestelyje svarbu būti madingam. Toną duoda jaunuoliai iš stambiųjų prekybininkų šeimų. Ji taip mano.

Artėjant rudens šokių vakarui, ji paprašo mamą patrumpinti baltąją konfirmacijos suknelę ir nudažyti ryškiai geltona spalva. Prisimatuoja savo kambaryje ir lieka visai patenkinta.

Atėjusi į šokių vakarą ir išvydusi visas kitas, *madingąsias*, supranta, kad jos apdaras beviltiškas. Naujoji draugė be žodžių

nužvelgia ją skeptišku žvilgsniu. Šiaip ar taip, ją pašokina keli vaikinai. Netgi iš antros klasės.

Tai štai kaip atrodo tavo princesės suknelė, mesteli vienas.

Tavo labai gražūs plaukai, pagiria kitas.

Pastarieji žodžiai ją taip sujaudina, jog turi nuryti seiles.

Kažkuris pasako, kad jos kalba, skirta mokytojams, buvusi puiki. Ji susigėdusi prisimena, kaip užsikirto ir pametė mintį, nes peršoko vieną pastraipą. Vis dar nesuvokia, kodėl sutiko sakyti tą kalbą. Ji, kuri pagrindinėje mokykloje net nesugebėdavo be drebulio perskaityti mokinių tarybos posėdžio protokolo. Išvis nesupranta, kodėl visą laiką imasi to, ko nemoka arba nedrįsta. Tikriausiai tai nenormalu.

Ji išeina, vakarui vos įpusėjus.

Pirmadienį ji pasiima mėnesio maistpinigius ir už juos nusiperka oranžinį moherio sijoną ir varinį diržą. Žinoma, viskas pavėluota. Kad ir kaip susismaugtų taliją, šokių vakaras jau praėjęs. Čiaumoja sumuštinius drauge su švininiais kirmiais, kurie graužiasi galvoje. Bando išgairinti juos klaidžiodama žvyrkeliais, beržėlių sąžalynais ir žaliomis lankomis kalnų prieigose. Pareigingai pasiėmusi šio to perkąsti. Sėdi ant akmens, atseit gėrisi gamta. Bet viskas tėra šleikštus sirupas iš sumuštinių, snarglių ir raibuliuojančių vaizdų, kuriuose – salos, laivai ir pilka jūra.

Ji gimusi per vokiečių okupaciją, tad galėtų būti užgrūdinta. Bet vokiečių kalbos kaityba jai – tamsus miškas. Vokiečių kalboje kaitoma *viskas*. Tie, kuriuos slegia kaltė dėl karo, turėtų liautis taip viską sunkinti, galvoja ji. Galėtum nesunkiai patikėti, kad dėl tokios siaubingai sudėtingos kalbos visi paprasti vokiečiai lieka beraščiai. Betgi ne. Regis, tai apsiskaičiusi ir išsimokslinusi tauta. Draugė tvirtina, kad vokiečių kalba visai kaip matematika: neįmantri, logiška ir lengvai perprantama. Negali ginčytis, nes ir matematika jai sunkiai įkandama.

Tau juk puikiai einasi grasieji norvegų kalbos rašiniai, sako draugė.

Tas tiesa. Bet kartais jaučiasi gerokai atsilikusi. Toks įspūdis, kad viskas, ką iškalė pagrindinės mokyklos egzaminui, ištekėjo. Lyg nebūta. Galva – nelyginant kiauras rėtis. Be to, jai neramu dėl to, kad yra perdėm nešiuolaikiška, nepratusi sukiotis *modernioje* visuomenėje. Jeigu lyja lietus, ji apsiauna botais. Visada taip darydavo: Draugė sako, kad vaikšto kaip žvejys ar samis. Ir, žinoma, yra teisi. Taigi ji išleidžia maistpinigius odiniams aulinukams ir suderintų megztukų komplektui. Visos tokius turi. Megztukai iš grynos vilnos ir graužia, o tai nė kiek nepadeda geriau suprasti matematiką.

Tam tikra prasme jaučiasi saugi gyvendama taip arti kapinių. Būna, ten užsuka žmonės ir pridegioja ant kapų žvakelių. Vieną vakarą ji pasiima žvakę ir apsimeta pažinojusi vieną iš ten palaidotų žmonių.

Išsirenka kapą su sniego kepure ant paminklo ir neįskaitomu įrašu. Įsitaiso šalia ir paverkia. Net veidai atšąla. Galiausiai tiek sustyra, jog suvokia, kad žmonės visais laikais patirdavo ir didesnių bėdų. Šiaip ar taip, ji gali lankyti mokyklą. Ne visos, kurioms nuplėšta garbė, turi tokią progą. Kapinėse lyg atranda paguodą. Kelias trumpas. Taip pat ir atgalios, kai nusprendžia grįžti į savo kambarį. Ten maloniai šilta, nors vėjui smarkiau papūtus užuolaidos išsigaubia it burės.

Šeimininkė prašo ją prisukti šilumą, kai išeinanti į mokyklą. Iš pradžių ji apsimeta, jog užmiršta, bet paskui pastebi, kad šeimininkė vis tiek prisuka. Tas pat kaip su raktu – jei neįmanoma nieko pakeisti, belieka susitaikyti. Juk gan greitai prišyla, kai radiatorių atsuka iki galo.

Beveik kiekvieną šeštadienį po mokyklos ji keliasi keltu per fiordą pas savo mažąjį sūnų. Bet kokiu oru. Baiminasi, kad jis jos neatpažins. Tačiau sūnus kaskart prajunka ir ima tiesti į ją rankutes. Mažas karštas kukulis tamsiomis garbanomis. Kai ji būna toli nuo jo, jis pavirsta vienumos dalimi, bet taip pat – paguoda.

Kelionė keltu – ir bausmė, ir vaistai. Ypač – grįžimas sekmadienio vakarą. Oras nuo šeštadienio iki sekmadienio retai pasitaiso. Veikiau – atvirkščiai. Tačiau beveik prie visko priprantama, o grįžti ji *privalo*.

Pirmadieniais bendraklasiai aptarinėja, ką veikė savaitgalį. Šneka apie vakarėlius. Ji klausosi. Visai nebloga savybė mokėti klausytis, pamano.

Prieš kalėdinę įskaitą ji kas vakarą kapinėse uždega žvakutę, grįžta į savo kambarį ir toliau mokosi per naktį. Tuomet namas priklauso vien jai. Šeimininkai niekuomet garsiai nesibrazdina, o naktimis viskas nurimsta. Stalinė lempa gera. Bet atrodo, lyg smegenys būtų suteptos žuvų taukais ar kitais riebalais. Viskas bemat išslysta.

Ji vėl pradeda piešti, taip pat kaip seniau. Tušu ir anglimi. Knygyne nepagaili pinigų geram piešimo popieriui. Vandeniniais dažais ir pieštukais apsirūpinusi visada. Iš tikrųjų ji neturi laiko

tokiems dalykams, nes reikia susitelkti prie mokslų. Galima sakyti, dabar svarbiausia gyvenime yra susitelkti. Vis tiek vakarais girdėti popieriaus gremženimas.

Ji piešia, ką prisimena iš kapinių ir Salos, kurioje užaugo, paplūdimių. Senus medžius klebonijos sode. Vieną vakarą išryškėja nežinia kur matytų vartų ir tvoros kontūrai. Ji atkuria likusią gamtovaizdžio ir tvoros dalį. Aplink sužėlusį brūzgyną. Pabaigusi tarsi nusikelia tenai, ilgai sėdi ir gėrisi. Iš piešinio sklinda visokie tykūs garsai. Paukščių ulbenimas, medžių lapų šnaresys. Vėjas. Dviračio ratai per žvyrą. Ji išgirsta, kaip į krantą traukiama valtis, nors nepiešė jokios valties.

Vieną dieną pavaizduoja savo kambarį su lango kryžiumi ir tuščia vaza ant stalo. Darbelis ne kažin kas, tiesiog paguoda apnikus melancholijai. Jai patinka tas žodis. *Melancholija*. Perskaitė jį kažkokiame romane, tik nepamena pavadinimo. Kitas žodis – *liūdesys*. Skamba kone prancūziškai. Viskas, kas prancūziška, jai atrodo grakštu ir minkšta vienu metu. Net ir žodis su dviem *s*.

Ji mėgina piešti žmones, bet nejučia išeina dailios damos, panašios į Elizabetę Teilor, su tiesiomis nosytėmis ir banguotais plaukais. Arba blogiau – ji pati su gelsvais plaukais ir tabaluojančiomis krūtimis. Įsiveda draudimą. Daugiau jokių moterų! Veidai netoleruotini, rankas ir nugaras – prašom. Ji įninka piešti medieną su šakų raštais.

Paskui piešimo sąsiuvinyje išnyra močiutės iš mamos pusės veidas. Raukšlėtas, su ryškia nosimi ir akimis, kurios žvelgia tiesiai į ją. Ji negali atitraukti žvilgsnio. Ar tai jos darbas?

Taip pat mėgina perteikti savo sapnus. Bet tik numuša sau ūpą. Piešinys arba pernelyg atstumiantis, arba kvailas. Primena jai, kokia ji baili ir santūri. Toks jausmas, tarsi tik lūkuriuotų. Braidinėja po savo gyvenimą ir lūkuriuoja.

Rankinė sveria petį. Vertėjo pasiimti kuprinę. Bet galbūt ji neplanavo po mokyklos eiti į biblioteką. Ne visuomet prisimena, ką ketinusi daryti. Ji tarsi suskaldyta dalimis, lyg būtų keli žmonės vienu metu.

Laiptinėje kvepia kotletais, tad ji skuba įsmukti į savo kambarį. Neverta žadinti alkio, mat šiandien jos racione vien sumuštiniai. Dabar gailisi, kad nenusipirko žuvų maltinio.

Parsineštas knygas ji sukrauna ant rašomojo stalo. Dvi iš jų – tas pats kūrinys, kurį parašė rusas F. M. Dostojevskis. Yra apie jį girdėjusi, bet neskaičiusi. Direktorius apie šį rašytoją kalbėjo per norvegų kalbos pamoką, pavartodamas sąvoką *pasaulinė literatūra*.

Knygos, pirmasis ir antrasis *Nusikaltimo ir bausmės* tomai, labai senos, minkštais viršeliais ir neatrodo daug kartų skaitytos. Lapai bent jau supjaustyti. Pageltoniję ir suspausti, tad ji turi užkišti pagaliuką, kad atskirtų lapus. Viršelius iliustravęs kažkoks V. Setoftas. Būtų puiku, jei piešimas ir tapymas taptų profesija, pasvarsto ji. Bet iš to turbūt neįmanoma pragyventi. Tai tik svajonės ir vaikiškos užgaidos.

Ant pirmojo tomo pavaizduotas jaunas vyras žaliai geltonu veidu ir rūškana mina, o šalia jo – tuklus vyriškis raudonu veidu. Ir kirvis. Antrojo tomo iliustracijoje jaunasis vyras, vis dar toks pat rūškanas, sėdi ant lovos. Priešais jį stovi tamsiaplaukė moteris, apsigaubusi raudona skara. Raskolnikovas, matyt, to vyro pavardė.

Ji tiesia nugara atsisėda prie rašomojo stalo ir ima skaityti. Mato, kad parašyta daniškai. Gal reikia nunešti atgal? Kodėl Norvegijos biblioteka laiko knygas danų kalba? Žvilgsnis nuslysta pirmuoju puslapiu, ir ji pastebi, kad žodžiai jai nėra nesuprantami. Tik neįprasti.

Tuomet prasideda pasakojimas.

*Liepos pradžioje, per didžiąsias kaitras, vakarop, vienas jaunas vyras išėjo į gatvę iš savo kambarėlio, kurį nuomojosi iš S. gatvelės gyventojų, ir pamažu, tartum nesiryždamas, nuėjo K. tilto linkui.**

Po kurio laiko ji pajunta, kad pamiršo užsimauti vilnones kojines. Bet taip ir neprisiverčia pakilti. Atitoksta tik vėlai vakare ir suvokia, kad net nepradėjo ruošti pamokų.

Jie stovi drauge tarp dviejų aukštų lentinių tvorų. Vargšas Raskolnikovas ir ji. Sniego pusnys siekia iki pat balto dangaus. Ji palinksta artyn ir kreipiasi į jį.

Tiesiog ėmei ir padarei? Užmušei ją?

Jis be žodžių spusteli jai delną.

Padarei, kad įrodytum, jog esi stipresnis už visus kitus? Kad viską sprendi tu? Jeigu Dievas nieko nesiima, tai padarei pats?

Jis vėl spusteli jai ranką.

Ir kas toliau? – neatlyžta ji.

Jo ranka suglemba, ir ūmiai padvelkusi žvarba užima kvapą.

Ir man reikėjo taip padaryti. Man reikėjo jį užmušti! – išrėžia ji.

Bet Raskolnikovas papurto galvą, veidas blyškus ir plynas, akys užmerktos. Jo kaukolė primena kiaušinį. Trapiu baltu kevalu.

Tada jis ištaria vardą. *Sonia.* Jame tiek šilumos.

Būtum pražuvęs, jei nebūtum turėjęs savo Sonios? – paklausia ji.

* Cituojama iš 1973 m. lietuviško leidimo, vertėjas nenurodytas. (Čia ir toliau – vert. past.)

Jis linkteli, ir ji mato, kad iš tikrųjų jis gailisi tai padaręs. Kad užsikrovė per didelę naštą.

Bet tu išdrįsai, atremia ji. Tu tai padarei! O paskui reikia turėti tokią kaip Sonia, kad nepražūtum, ar ne taip? – klausia ji.

Jis pakinkuoja savo trapią galvą.

Aš noriu, kad būtum mano brolis, Raskolnikovai! – tiesiai iš-drožia ji ir pajunta jo kaulėtos plaštakos spustelėjimą.

Jis stovi jos tėvų svetainėje, atvyko į svečius. Mama nueina į virtuvę, o tėvo nėra namie. Jis sako, kad draugas jam paskolinęs savo tėvo *Volvo*, ir teiraujasi, ar ji nenorinti pasivažinėti drauge. Galintys pasiimti ir berniuką, sako. Ji papurto galvą neaiškindama, kad kaimynai neturi pamatyti, jog ta, kuriai jau ir taip nuplėšta garbė, važinėjasi su vyriškiu.

Tad jis pasisodina jos berniuką ant kelio ir išgeria kavos. Berniukas sėdi visas nuščiuvęs ir dirsčioja jam į veidą. Mama prisėda prie jų. Šneka su juo, tarsi gerai jį pažinotų. Liūdna, kad tavo mama mirė tokia jauna, taria. Jis kiek pamirkčioja, tada nusišypso ir papasakoja, kad tėvas spėjo susirasti kitą ir susilaukė sūnaus.

Taigi, taigi, tarsteli mama, regis, veik nenustebusi.

Ką jau čia padarysi, paantrina jis.

Kai svečias susiruošia išeiti ir jie stovi vieni prie laiptų turėklų, jis pasako, kad ji labai labai išgražėjusi.

Tau velnioniškai tinka būti pagimdžiusiai, pasako.

Ji pajunta veide suplevenant šypseną, nelyginant atplaišą suodino laikraščio, kuriuo prakūrė ugnį. Bet neturi ko atsakyti.

Tą sekmadienio vakarą sėdėdama kelte ji galvoja, kad berniukas neverkė, jai išeinant. Užtat verkė ji. Visada šitaip. Jeigu nepasisaugos, pasidarys tokia pat kaip tėvas. Ašaroja dėl savo nelaimės, numodama į kitų bėdas.

Ji kiek pasimoko vokiečių kalbos žodžių, sėdėdama ant drėgno dirbtinės odos apmušalo. Jūros bangavimas sunkus ir lėkštas. Tada

ji užsimerkia ir galvoja apie tą, kuris tiesiog užsuko į svečius, neperspėjęs iš anksto. Ir seną susitikimą su jo paralyžiuota motina. Dilgteli keistas liūdesys, nes jiedvi niekuomet nebesusitiks.

Per visą kelionę laikosi ramus oras. Horizontas nepastebimai išsilenkia, siūba laužo paplokščią jūrą. Netemsta iki vėlyvo vakaro. Jau pavasaris.

Jis siunčia jai laiškus. Ištisus tankiai prirašytus lapus apie tai, kaip jos pasiilgęs. Tuo sunku patikėti, nes, iš visko sprendžiant, ilgiausiai buvo ją pamiršęs. Jis kariuomenėje ir mielai atvyksiąs į svečius, kai tik gausiąs atostogų. Tikriausiai mano, kad pas tokią kaip ji galima tiesiog atvažiuoti į svečius. Ji delsia atsakyti.

Tuo pat metu vienuma rausia joje duobę. Šis miestas baisingai atsiduoda žuvimi ir jai sunku atsikelti rytais. Naktimis ji skaito ir būna žvalesnė.

Vieną dieną jis tiesiog išdygsta prie durų. Iš pradžių ji koridoriuje išgirsta laibą, lipšnų šeimininkės balsą, tada jis užlipa tiesiai aukštyn. Apsivilkęs kariška uniforma, rankoje krepšys. Nejau mano, kad ji gali jį čia priimti? Ką sau galvoja? Juk jai ir taip nuplėšta garbė. Šeimininkė žino, kad ji turi vaiką, net nebūdama susižadėjusi. O gal mano, kad jis – vaiko tėvas?

Ji taip susijaudina, jog beveik neišspaudžia žodžio. Net nežino, ar džiaugiasi, vėl jį matydama, ar tai tik dar vienas nepatogumas jos gyvenime. Neturi laiko tokiems dalykams. Ji užsibrėžusi kuo nors tapti ir negali leistis blaškoma. Ji suaugo. Nebemano, jog turi leistis liečiama, kad ją mėgtų. Iš tikrųjų jai nepatinka, kai ją liečia. Tai pasidygėtina.

Vos spėjusi pasisveikinti, ji paklausia, kur jis apsistoja, viešėdamas mieste. Jis nusišypso ir pripažįsta dar neradęs vietos. Apsidairęs kambaryje pagiria, kad *jaukiai* įsikūrusi.

Galbūt jūreivių bendrabutyje gautum kambarį, pasako ji.

Jis linkteli, pakviečia ją į kiną ir, išeidamas drauge su ja, pasiima krepšį. Vis tiek ji jaučia šeimininkės akis kiaurai langų ir sienų.

Tai ką, pone eilini Nr. 63377/60. Dėkoju už laiškus!

Rašau tau, nes rytoj man laisvadienis, taip pat todėl, kad negaliu važiuoti namo ir šiaip neturiu ko veikti, visai ne todėl, kad galvočiau apie tave. Po galais! Iš pradžių prisuoki man pilnas ausis apie vasarnamį, vasarą ir meilę, o tada išleki sau. Aš antrą kartą perskaitau Dostojevskio Nusikaltimą ir bausmę *ir pajuntu potraukį žudyti. Kai kada rašyti ir nerašyti visuomenės įstatymai mane siutina. Manau, kad būsiu gan primityviai sudėta. Juokiesi? Išsigandai?*

Rašai, esą pasėjau daigą? Kalbam apie jausmus? Ką gi, mėginau išrauti juos su šaknimis, bet mažytis plaušelis nuo tos vasaros turbūt užsiliko. Dabar jį apšvietė Dievo siųsta saulės šviesa. Visa kita aiškiai regi, ar ne? Štai sėdžiu čia ir prisipažįstu, kad tu man patinki.

Šiandien nupiešiau berniuko veidelį su duobute ant smakro, įrėmintą juodų garbanų. Pati sau nusipirkau tris baltas tulpes. Štai kas gali šauti į galvą septyniolikinei mamai, kuri praeidama pro gėlių parduotuvę vitrinoje išvysta iškabą „Nepamiršk, kad šiandien – Motinos diena!" O gal pastūmėjo tai, jog ėjau viena, krintant tirštam, puriam sniegui. Tokių dalykų negali žinoti iki galo, tiesiog imi ir padarai.

Norėčiau būti tokia pat atkakli ir nuosekli kaip tu. Bet esu apgailėtinas kratinys, kuriame „nežinau, ar sugebėsiu" susipina su pašėlišku veržlumu. Šiandien jaučiuosi lyg gatvėje sutikusi nepažįstamą žmogų, kuris ima ir nusišypso. Arba pajutusi pavasario dvelksmą. Matyt, tokia jau esu, kad nutvėrusi laimę įsikišu ją į kišenę, bet

pamirštu išsitraukti ir pažiūrėti. Ši diena sudaro išimtį su pilkšvai žydru dangumi virš sniego ir baltų kalvų. Atsikėliau devintą valandą ir ilgą gabalą žingsniavau Niuvejenu. Ten nėra nė vieno namo. Kelias eina palei pat jūrą, lyg vinguriuotų tarp paplūdimio akmenų. Bangų mūša tokia, kad neverta juokauti. Žvarba kandžiojo man veidą, ir jutau šąlant blakstienas. Nežinau nieko nuostabesnio ir pavojingesnio už jūrą.

Ak, dabar man reikia kalti prancūzų kalbą. Ne kažin kaip sekasi.

Mieliau rašyčiau vien gimtąja kalba arba sėdėčiau ir mąstyčiau. Daugybės dalykų negalima paaiškinti. Pavyzdžiui, laimės ir meilės. Tai atrodo kaip kažkas lakaus, ko neįmanoma sulaikyti, kažkas, kas sunyks, jei nepaleisi. O štai neapykanta, kaip ir neganda, yra grynas faktas, paprastai be jokių įmantrybių. Juk neapykantos nepuoselėji be priežasties. Bent jau ne aš.

Beje, pamiršai pas mane Europos čempionato programą, tad visai tikėtina, kad rytoj atšlepsėsi iš savo viešbučio jos pasiimti. Kelioninis radijas, kurį man palikai, tikra palaima. Tyliai klausau Liuksemburgo.

Pasaulis mėlynai baltas, gatvės žibintai ant sniego ir tarp kapų kapinėse kur ne kur meta kūgišką šviesą. Štai dabar praeina už rankų susikibusi porelė. Įsivaizduoju girdinti, kaip jie juokiasi. Žiūri vienas į kitą ir juokiasi.

Dėžutė apvesta oranžine drūže, uždaroma dailia skardine kilpele. Be to, dangtis turi rankenėlę, tad ją patogu nešti. Bet niekur ji jos nesineš. Priešingai, pastatys spintoje, kur laiko puodukus ir lėkštutes. Užrašas – *Movinkelio margarino fabrikas Bergene* – dėžutę subuitina. Ant viršaus ji užmeta avižinių dribsnių maišelį ir razinas. Užrašų knygelę ir jo laiškus nuo kruopų atskiria tvirtu kartonu. Ant dangčio uždeda mažutėlę popieriaus skiautelę, beveik nematomą. Jeigu jos neberas, vadinasi, kažkas čia rausėsi.

Ji suslepia rašymo reikmenis. Kiekvienas daiktelis turi savo nuolatinę vietą. Rašiklis keliauja į penalą. Bloknotas – į stalčių

nedidelėje namų gamybos knygų lentynoje raudonais kraštais. Ji visuomet pasijunta kiek geriau, ar bent jau saugiau, kai visus daiktus sudėlioja į jiems skirtas vietas. Svarbu, kad *viskas turėtų savo vietą*. Svarbu galvai.

Ji susiranda prancūzų kalbos vadovėlį ir sėda mokytis. Bet džiaugsmo nejunta. Kalimas jai nėra džiaugsmas. Tik formalumas ir pareiga. Taip buvo ir tada, kai pradinėje mokykloje reikėjo iškalti giesmių posmus. Turėjo juos pasigiedoti, kad įstengtų prisiminti. Kai atsirado ritmas, žodžiai liejosi patys. Ji šoko akmenuotame paplūdimyje giedodama *Viešpatie, brangus tavo vardas* ir *Arčiau tavęs, mano Dieve*. Neskirdama Dievui nė vienos minties. Vasarą galima šokti basomis, nors akmenys ir aštrūs. Žiema šokiams netinkamas laikas. Auliniai ir pusbačiai ne itin įkvepia. Bet ne visuomet apavas kaltas, kad ritmas tampa slogus.

Svarsto, kad jeigu gyventų ten, kur galėtų prancūziškai pasišnekėti su žmonėmis per tvorą, gestikuliuodama rankomis, tai eitųsi lengviau. Nejau? Gal ji taip tik įsivaizduoja? Gal nerimas ir drova visiškai atimtų žadą, jei būtų priversta prancūziškai kalbėtis su žmonėmis per tvorą? Ar ji taip bijo, kad kas nors nepagalvotų, jog ji kvaila? Taip, pamano ji. Esu tokia neprotingai kvaila.

Ji įdeda prancūzų kalbos vadovėlį į mokyklinį krepšį, vietoj skirtuko įkišusi žodynėlį. Tada vėl jį ištraukia, nes pagalvoja taip sugadinsianti knygos įrišimą. Tuomet negalėsianti parduoti, kai vadovėlis bus išeitas. Knygas reikia tausoti, kad gerai parduotum. O gerai pardavusi gali įsigyti kitų knygų.

Ji išauklėta taip mąstyti. Tai įdiegta abiejų tėvų ir abiejų močiučių. Jie patys tuo persiėmė prieš pirmąjį karą ir tarpukariu, per pastarąjį karą ir pokarį. Mintyse tik ir kirba *tausok*, gali ateiti dar blogesni laikai. Kaip koks nuosprendis, nesitraukiantis nerimas arba – *sąžinė*.

Šeimininkai paeiliui valosi dantis patalpėlėje su praustuve ir klozetu. Patyliukais šnekasi ir, regis, niekuomet nesipyksta. Jauti kaži kokią šventumo aurą. Miegodama tame pačiame name su

dviem žmonėmis, kurie prieš eidami ilsėtis tyliai šnekučiuojasi. Jie jai papasakojo, kad susitiko būdami brandaus amžiaus. Ar normalu, kad sutuoktiniai būtų taip vienas kitam atsidavę, kad kalbėtųsi tyliai, maloniai ir eitų ilsėtis vienu metu?

Klodama sofą ir kaip visada kamputyje vieną ant kitos kraudama pagalvėles, galvoja, kad laiške ji apsimeta esanti kitokia nei iš tikrųjų. Ko gera, tai apgailėtina. Žodžiai apgaulesni nei daiktai. Jie beveik niekuomet nebūna tuo, kuo dedasi. Kaip sapnai. Nepatikimi, nesuprantami, tačiau be jų neapsieisi.

Ji vaizduojasi jo veidą, kai jis skaito jos laišką. Ar tiki tuo, ką ji rašo? O kaip dėl jo paties? Ar juo galima pasitikėti, ar pradings lygiai taip pat kaip pirmąją vasarą? Ar jis yra tas, su kuriuo ji visą ateitį galės tyliai kalbėtis prieš užmigdama?

Vieną šeštadienį jai neišeina persikelti per fiordą. Siautėja smarki audra, ir keltas neplaukia. Ji sėdi savo kambaryje ir rašinėja kai ką, kas netilptų užrašų knygelėje. Pasakojimą apie vyresnę moterį, kuria niekuomet nebuvo ji pati. Rašo į juodraštinį sąsiuvinį.

Visą šeštadienio vakarą prasėdi užsidariusi, pasakodama apie tą suaugusią moterį. Nežino, iš kur randasi pasakojimas. Tvyro kambaryje, nors ji jo nekvietė. Lietus ir šlapdriba užveria visus langus į išorinį pasaulį.

Sekmadienį viską perrašo į liniuotus A4 dydžio lapus, tada pavakarieniauja su šeimininkais. Kai padėkojusi už vakarienę pakyla eiti, šeimininkė paduoda jai šūsnį senų žurnalų, kuriuos, šiaip ar taip, būtų išmetusi. Gražiai padėkojusi ji užlipa į savo kambarį.

Per audrą jautiesi kažkaip ypatingai. Namas net virpčioja, o ji vis tiek žino, kad atlaikys. Užsiklojusi vilnoniu pledu atsisėda pavartyti vieną iš gautųjų žurnalų. Viename puslapyje akį patraukia skelbimas apie *tikroviškų* pasakojimų konkursą. Smilkteli mintis, kad jis skirtas kaip tik jai. Ir laikas, iki kada galima siųsti rašinius, dar nepraėjęs.

Ji išsitraukia savo pasakojimą ir perskaito. Kažin kokiu būdu suvokia jį kaip tikrą. Jaučia prielankumą tai moteriai ir pyksta ant jos. Kodėl ši nesusitvarko savo gyvenimo? Kai susimąsto, kaip pati elgtųsi, ja dėta, galvą suspaudžia, ir ji krinta į nuomarį.

Kažkada naktį atsipeikėja, jaučiasi išsekusi. Neturi jėgų net išsivalyti dantis, tik nutraukia nuo kušetės lovatiesę ir palenda po antklode.

Kitą rytą ji vėl sveika. Po pamokų knygyne nusiperka didelį voką ir išsiunčia savo pasakojimą į paskelbtą konkursą. Pamano, gal vertėjo pasidaryti nuorašą, bet juk yra juodraštis. Tikriausiai man jį sugrąžins, nuramina pati save.

Išeidama iš pašto pajunta keistą drovą, tarsi būtų padariusi ką draudžiama. Ji gėdijasi kažko, ko negalėtų įvardyti. Gėda nepaprastai atkakli. Tūno ne pilve, o galvoje. Ji keliskart giliai įkvepia ir vėl išstumia orą lauk. Ritmiškai, kol nebereikia pastangų. Ji tarsi nustoja buvusi mergina, kuri tipena gatve ir nenori prisipažinti parašiusi melagingą pasakojimą. Kvėpuoja visą kelią iki savo būsto, žvalgydamasi į praeivius. Elgiasi taip, lyg būtų išskirtinė, apdovanota užsispyrimu, kuris didesnis už ją pačią.

Po kurio laiko ima atrodyti, tarsi to niekada nebūtų įvykę. Jos mintis užima kiti dalykai. Įskaita. Sekmadienio tuštuma, kai, paviešėjusi namie, vėl turi palikti savo berniuką. Graužatis dėl to, kad kartu ir džiaugiasi, jog negyvena namie. Niekur neturi ramybės. Graužatis persekioja visur. Išnyra per įskaitą. Jai vargstant su vokiečių kalbos kaityba. Įsiterpia tarp ikso ir igreko. Bet kur. Jai vėl ir vėl tenka gūžtis ir pavirsti *niekuo*. Ji plūduriuoja savo tuščiose smegenyse, niekam nežinant, kad tokia egzistuoja. Kai kada būna tvirtai įsitikinusi, jog atsakė žmonėms, ko jie klausė. Tada iš veidų pamato, kad jie laukia, ir suvokia nepratarusi nė žodžio.

Vieną dieną jos grįžtančios iš mokyklos laukia šeimininkė su laišku rankoje. Padavusi jai laišką lieka stovėti tikėdamasi, kad atplėš. Kai taip nenutinka, atkreipia jos dėmesį, kad laiškas iš žurnalo. Pabaksnoja į logotipą ant voko, ištaria žurnalo pavadinimą ir lūkestingai nusišypso.

Taip, tarsteli ji ir užlipa laiptais į viršų, laišką suspaudusi nykščiu ir smiliumi. Vokas aštria briauna ir nelabai sunkus. Primena lengvą peilį. Kambaryje numeta laišką ant stalo, o pati neskubėdama pasideda mokyklinį krepšį ir pasikabina paltą. Aulinius nusiavė apačioje, koridoriuje. Ją ima krėsti drebulys.

Laiškas? Kaip lengvas peilis. Peilių nevalia liesti drebančiomis rankomis. Ji ir neliečia, tik atsisėda ir įbeda žvilgsnį. Pasakojimo jai negrąžino. Vokas per mažas.

Valandėlę ji svarsto, kas gali būti ten parašyta. Tikriausiai kas nors apie tai, kad jie gavo jos pasakojimą. Mėgina įsivaizduoti ir apsiprasti. Mandagumo laiškas, kokį gauna visi, nusiuntę savo rašinį.

Tada ji susikaupia ir atplėšia voką vienu iš dviejų turimų stalo peilių. Ištraukia popieriaus lapą. Raidės ropinėja kaip skruzdės, niekaip nenori tvarkingai išsirikiuoti. Galiausiai ji vis tiek suvokia turinį.

Ji laimėjo konkursą, ir jos pasakojimą išspausdins žurnale, skiltyje, kuri vadinasi *Iš tikrovės*. Jie mano, kad ji papasakojo apie save ir yra tokio pat amžiaus kaip aprašytoji moteris. Įlindusi į kito žmogaus kailį pelnė nemenką sumą.

Ji apsiverkia, iš dangaus nukritus tokiam lobiui. Pinigų pakaks radijui ir dar liks! Ašaroja, kad jausis vieniša, negalėdama niekam pasipasakoti, net draugei ar mamai. Juk moters istorija visai ne iš tikrovės, o melas. Kaip ji galės įžengti į parduotuvę, kad nusipirktų tranzistorių *Kurér*, niekam nesukeldama įtarimo, jog parašė apie moterį, kurios nėra. Nesiliauja verkusi. Kol suvokia, kad jeigu nepasisaugos, pasidarys tokia pat kaip tėvas.

Tada jai dingteli, kad gali parašyti daugiau pasakojimų. Galbūt juos išspausdins. Galbūt ji galės užsidirbti tiek pinigų, kad pakaktų ir dviračiui. Pamiršta, kaip gėdinga būti ta, kuri apsimetinėja nelaimėle iš tikrovės, o iš tiesų tik užrašo išgalvotos moters istoriją.

Vis dėlto dar tą patį vakarą ji visiškai įtiki, kad *pažįsta* tą žmogų, apie kurį parašė. Kad tas žmogus atskleidė jai slapčiausias savo mintis. Kitaip jie nebūtų tuo patikėję ir leidę jai laimėti konkursą.

Ji ramiai atsisėda prie rašomojo stalo ir pradeda naują pasakojimą. Net neparuošusi pamokų. Margina lapą po lapo didžiajame *Flaggpost* sąsiuvinyje. Kartoja sau, kad pasakojimų yra begalė. Tereikia juos surasti. Ar jie suranda ją?

Junta, jog tai nėra jokia gėda. Ne tai *blogiausia*. Puikiai žino, kas yra blogiausia. Tai ne tie žodžiai, kuriuos užrašo, ar tie žodžiai iš vadovėlio, kurių nesugeba iškalti atmintinai. Blogiausia yra žodžiai, kurie niekuomet negali būti ištarti, taigi – ir užrašyti. Jie yra pati prapultis. Tai, kas niekad nepraeina.

Tėvas stovi prie jos su peiliu. Tai tas pats peilis, su kuriuo mama doroja žuvis. Kotas tvirtas. Juodas, nusagstytas blizgiomis kniedėmis. Geležtė nugludinta lanku. Mama sakė tą peilį turinti nuo karo laikų. Neteko matyti, kad juo naudotųsi tėvas. Jis peiliais nesinaudoja. Tai mamos įrankis. Ne kas kitas, o mama doroja mėsą ir žuvį. Visuomet. Mama kapoja vištoms galvas ir peša žvyres. Ji mato mamos peilį tėvo rankoje, tačiau nepabūgsta. Žino, kad jis per bailus smogti. Tenori, kad ji pamažu supūtų. Kad žmonės matytų, kaip ji žlunga, tačiau nežinotų kodėl. Ūmiai pasisukusi atima iš jo peilį. Tai taip lengva. Tuomet viskas nusidažo raudonai.

Jis guli kraujo surinkimo inde, kaip ji prisimena iš skerstuvių klebono ūkyje. Kvapas šiltas ir šleikštus, tačiau raminantis. Užplūsta kunkuliuojantis džiaugsmas, kad pavyko. Tas juokas kambaryje, ar sklinda iš jos? Ji atsisėda lovoje. Alsavimas tas pats, nesvarbu, ar ji budėtų, ar miegotų. Alsavimas, gilus ir nevalingas. Jam turi būti dėkinga, kad gyvena.

Tai prasideda po vasaros atostogų. Ateina iš pasalų. Nerimas. Ji nuolat ką nors užmiršta, ką nors padaro atmestinai arba kam nors be reikalo išeikvoja laiką. Vieną naktį staiga susivokia stovinti prie savo lovos, nežinodama, kaip tai atsitiko. Ji nusineša stiklinę į tualetą. Žengia kaip įmanydama tyliau. Nuleidžia vandenį kaip įmanydama tyliau. Tačiau ne jos valioje suvaldyti vandens kliokimą iš bakelio. Dabar tikriausiai pažadino šeimininkę? Ji prisipila stiklinę iš praustuvės čiaupo ir grįžta pas vaiką. Prisėda ant lovos, ketindama duoti jam atsigerti, ir supranta, kad jo ten nėra.

Berniukas ūgtelėjo, tapo tikras draugelis. Atsikelia penktą valandą ryto ir nori būti su ja. Įsikimba, kai ateina laikas jai išvažiuoti. Ji neįstengia sulaikyti ašarų, nors dėl jo turėtų susitvardyti.

Dabar ji net nežino, ar jis pabudęs.

Draugė stačiokiškai ištikima, bando apšviesti, kuo jai rengtis ir ką veikti. Tik tai ne visuomet padeda. Jos išsiruošia į kalnus. Bet ji tarsi nesugeba būti čia ir dabar. O žmonėms, nesugebantiems būti čia ir dabar, kalnuose nėra ko veikti. Supranta tai iš draugės povyzos. Jei turi pinigų, su drauge eina į kiną. Paskui beveik nieko neprisimena. Kai po filmo draugė nori aptarti siužetą, tampa nesmagu. Ji kaip pasimetusi avis, užstrigusi tarpeklyje.

Rudeniui įsibėgėjus tarpeklis susiaurėja. Kalbėdama su žmonėmis pati girdi, kaip tai nenuoširdu. Jos uždavinys – pagražinti akimirką, kad būtų mėgstama. Ar bent jau pripažįstama. Tačiau niekam negali paaiškinti net paprasčiausių dalykų.

Atrodai kaip lavonas, nueik pas daktarą, vieną dieną priekaištingai pasako draugė.

Ji sugeba nuleisti juokais, tačiau padaro kaip liepta. Po pamokų atsisėda laukiamajame ir sėdi, iki prieina moteris ir paklausia, ar ji užsirašiusi. Neužsirašiusi, bet jis vis tiek priima.

Daktaras žvelgia į ją nepatikliai, nes jai nieko neskauda. Pamatuoja kraujospūdį, paklauso krūtinės ir švelniai pastuksena nugarą pirštų galais, tarsi ji bet kurią akimirką galėtų susmukti. Apžiūrėjęs gerklę ir atvertęs akių vokus, nusprendžia, kad jos kraujyje trūksta hemoglobino.

Rašydamas geležies tablečių, kurių jai reikėsią nusipirkti, pavadinimą, griežtai paklausia, ar neturinti daugiau nusiskundimų. Ji papurto galvą. Bet supratusi, kad reikalas išspręstas ir galinti eiti lauk, bando vilkinti laiką.

Naktimis negaliu užmigti, sušnabžda.

Tuomet vyriškis tarsi pabunda, su kėde pasisuka į ją ir įbeda priekaištingą žvilgsnį.

Šit kaip, tuomet juk nieko keista, kad esate išblyškusi. Jis pasiteirauja, kaip ilgai tai tęsiasi.

Kad ir kaip gėda, ji negali tiksliai atsakyti. Jis išberia keletą sakinių apie sveiką gyvenseną, ji palinksi galva. Tuomet daktaras išrašo dar ir migdomųjų receptą. Matyt, nežino, kad kainuoja pinigus. Apie nuomarį ji neužsimena. Jau ir taip užtektinai prikalbėjo.

Kai jis pakyla ir ji susivokia turinti išeiti, atsisveikindama *tūpteli.* Visą dieną neišeina iš galvos, kokia ji mėmė, juk suaugusi merga, lanko gimnaziją, o vis dar tūpčioja. Neįstengia galvoti apie nieką kita.

Ji išgeria migdomųjų ir atsigula devintą valandą, pabunda dvyliktą manydama, kad laikas į mokyklą. Kai supranta, kad dar naktis, įsisupusi į antklodę atsisėda prie rašomojo stalo. Visa ko centre regi geltoną šviesą, sklindančią iš taip pat nemiegančių žmonių langų. Pamano, kad tai be galo gražu. Galėtų nutapyti akvarele arba aprašyti. Tada išnyksta pati sau.

Direktorius garsiai skaito ištraukas iš jos įskaitos rašinio ir negrabiai giria. Ji sėdi nunarinusi galvą ir neprisimena, kad būtų tai parašiusi. Nupirkusi po mažą kalėdinę dovanėlę vaikui ir sesei sėda į keltą. Ant stiebo vėjyje kabaliuoja kalėdinė eglutė. Girgžda talės.

Grįžusi namo perima švarinimo ir valymo darbus. Vakarais jaučiasi pavargusi, bet ligi išnaktų nesudeda bluosto. Laimė, tėvą mato gan retai. Šis kažkur bastosi, vieši pas savo šeimą geltonajame name. Mama dėkinga už viską, ką ji daro, ir negaili pagyrų. Pati kepa pyragus ir gamina valgį. Niekas taip nemoka gaminti valgio kaip ji. Sesė džiaugiasi, kad ji namie. Vaikas išmoko daug žodžių. Visur sekioja paskui ją ir čiauška nesustodamas.

Kodėl gi tas kelias miego valandas ji eikvoja sapnams apie žmogžudystę?

Ji neina į šokius kultūrnamyje. Tas, kuris rašo laiškus, tikriausiai tenai. Kadangi ji neatsakė į paskutinį jo laišką, nežino, ką pasakytų sutikusi. Jis nepriklauso tam pasauliui, kurį ji gali nupiešti pati.

Po kalėdinių atostogų naktis vis ilgėja. Ji baiminasi ryto ir to momento, kai turės keltis ir eiti į mokyklą. Baiminasi sutikti žmones ir neįstengia sekti pokalbių ar pamokų. Ji mąsto, kad daugiau taip negalima, tačiau pasirodo, kad galima. Ilgą laiką.

Įpusėjus sausiui prasiskverbia purpurinė saulė, ir viskas tampa ryšku ir atgrasu. Tai išnyra iš sniego ir nieko. Apelsino žievės ir nuorūkos su filtrais iš pernai metų. Seni žuvų viduriai ir rusvas kraujas po žuvų džiovyklomis palei uolas. Jos plaukai nebenori laikytis ant galvos, sklaidosi, kaip jiems patinka, ir užkemša šeimininkų praustuvę. Jai tenka juos išgraibyti. Pasaulis yra viso, kas negyva, scena.

Ji vėl apsilanko pas gydytoją ir gauna daugiau migdomųjų. Jaučiasi saugi, prislėpusi jų stalčiuje. Taupydama. Turi dar kelias tabletes iš seniau. Užmiega kaip nuvarytas arklys ir pabunda kaip mirtinai

išgąsdintas kiškis. Tas, kurį tėvas kartą parnešė iš medžioklės, ištraukė iš maišo ir patupdė ant virtuvės grindų. Pašautą į užpakalinę koją. Kraujavo nebaisiai, bet jis negalėjo priminti tos kojos. Tik bejėgiškai slydo ant pasturgalio per slidžias pilkai dažytas grindis, kol po kėde surado slėptuvę. Tėvas paprašė mamos įtverti koją. Sakė, kad mergaitės galėtų žaisti su juo, kol pasveiks.

Mama netarė nė žodžio. Tačiau kai tėvas pavalgė ir išėjo pas kaimyną, išsinešė kiškį laukan ir ilgai negrįžo. Ji niekuomet nepaklausė mamos, kur šis prapuolė.

Ji šalinasi žmonių, kad su niekuo netektų kalbėtis, ir nenori, kad šeimininkė belstų į duris.

Iš naujo perskaito *Nusikaltimą ir bausmę*. Sulaukė priminimo iš bibliotekos, kad laikas grąžinti knygą. Tikriausiai ateis jos pasiimti. Knyga pati atsiverčia baisiausiose vietose. Yra stipresnė už ją.

Nešdinkis iš klasės! Po skambučio į pertrauką prisistatyk į mano kabinetą!

Direktoriaus balsas griaudi viršum jos. Po sekundės ji sustingsta prie suolo stovėsena *ramiai*, iki galo nesuvokdama, kas vyksta. Tik koridoriuje atitoksta, kad užmigo per pirmą pamoką, kai direktorius dėsto norvegų kalbą. Iki skambučio į pertrauką prasėdi tualete. Vargais negalais atsistojusi ant kojų skinasi kelią per koridorius užplūdusių mokinių ordas. Galvoja, kad gandas netruko pasklisti. Kaip užmigusi per direktoriaus pamoką! Tada pabeldžia į direktoriaus kabineto duris.

Jis prisimerkęs pažvelgia į ją ir apsuka keletą ratų gurgždančiais blizgiais batais.

Sėskis! – paliepia po kurio laiko, nežiūrėdamas jos pusėn.

Ji atsisėda. Rankos ir keliai virpa. Lūpos virpa. Niekas nepaklūsta jos valiai, ir ji turi ryti, kad neapsiseilėtų. Dabar krisiu į nuomarį, viltingai pagalvoja. Tačiau nekrinta. Sekioja direktorių žvilgsniu, lyg būtų iškoneveiktas šuva, kurio jis mielu noru atsikratytų. Tiek ir tegali, sekioti vyriškį akimis tai šen, tai ten. Vėl ir vėl.

Mat kaip! Per naktis ūžaujanti taip, jog negalinti sukaupti dėmesio ir užmieganti vidury pamokos, tyliai taria grėsmingu balsu.

Ji papurto galvą. Dar kartą ir dar kartą. Jis – vienas iš didžiųjų buivolų, matytų filmuose apie kaubojus. Varsto ją niršiu žvilgsniu, spjaudosi siera ir ugnimi. Kanopos dunda jai ausyse. Netrukus jis užtryps ją negyvai.

Tai kas gi vyksta? – paklausia draugiškai ir sykiu nepaprastai rimtai, kaip lig tol niekas nebuvo jos klausęs.

Nespėjusi susivokti ji pravirksta. Nepajėgia pakelti rankos, kad pasislėptų. Varvėte varva.

Direktorius išsitraukia kėdę iš už rašomojo stalo ir atsisėda prieš pat ją. Keletą kartų pabando kelius užsikloti savo darbinio chalato skvernais. Keliai kaulėti ir platūs. Skvernai vis nuslysta. Bet jis nepasiduoda. Vėl ir vėl ryžtingai grąžina skvernus į vietą. Per visą tą laiką ji neišspaudžia nė žodžio.

Bet paskui ima lietis. Tarsi tai būtų diktuojamas pasakojimas, kurį ji tik užrašo. Žodžiai, kurių dar nėra ištarusi. Apie tai, kad geria tabletes miegui, bet visai nakčiai jos neužmigdo. Sako pasiilgusi savo vaiko, o direktorius nė vienu veido raumenėliu neišsiduoda žinantis, kad ji turi vaiką. Sakosi nepajėgianti daug išmokti, o tai, ką iškalusi pagrindinės mokyklos egzaminui, matyt, neužsilikę. Arba galbūt ji per kvaila lankyti jo gimnaziją, užbaigia ji.

Tuomet jis tekšteli savo didelę leteną jai ant peties ir taria: *Niekai!*

Ji lieka sėdėti nusvirusiu pečiu, o jis pakyla ir girgždendamas apsuka porą ratų kabinete. Paskui stabteli priešais ją ir švelniausiu kada nors jos girdėtu buivolo balsu paragina pasiimti laisvadienių ir grįžti namo pas savo vaiką. Šiaip ar taip, greitai Velykos. Lai sočiai pavalganti, išsimieganti ir grįžtanti sveika ir žvali!

Tą dieną, kai grįši, prisistatyk į mano kabinetą! – paliepia tyliu balsu ir plekšteli jai per kitą petį. Akimirką vėl viskas išsitiesina.

Iš tuščios klasės ji pasiima mokyklinį krepšį. Palaukia tualete, kol nuskamba skambutis į pamoką ir aplinkui stoja tyla. Tada

grįžta į savo būstą, nesustodama nusipirkti dar vieno butelio pieno. Nėra reikalo.

Į dangų be jokios naudos stiebiasi kauburėti kalnai. Abipus gatvės sargybą eina namai. Tačiau jiems nerūpi. Jie tėra daiktai. Kaip ir visa kita.

Žmonės, su kuriais ji prasilenkia, neturi veidų. Jie nieko neklausia. Nestabteli. Ir kodėl turėtų? Yra viena vieta, kur atsisukusi ji pamatytų jūrą. Bet neatsisuka. Nueina tiesiai į savo būstą. Ne į kelto prieplauką. Ji negali važiuoti namo. Motina nepakeltų dar daugiau gėdos.

Tereikia apsispręsti.

Štai ji sėdi ant kušetės apsikaišiusi pagalvėmis. Stiklinė vandens pastatyta ant staliuko priešais. Naujoji dėžutė, parsinešta iš vaistinės, nedidukė. Bet ganėtinai didelė. Juk ji tai žino. Delsia atsukti dangtelį. Ko gera, bus taip ilgai išstovėjusi ant lentynos, kad prarado viltį būti atidaryta. Tačiau tai nesunku.

Dabar turbūt pavakarys. Šviesa šykšti, o ji neužsidegė nė vienos lempos. Nebūtina. Kai į jos delną išrieda mažos tabletės, aplinkui tvyro ramybė. Pati ją nusipiešė. Saugu.

Tėvo nėra šalia.

Iš lauko atsklinda kaži koks garsas. Galbūt sniego valytuvas?

Tada vandens stiklinė ištuštėja. Ji tvarkingai pastato ją ant staliuko. Aplinkui ramuma, tuštuma. Telieka laukti.

Vėliau ji žvilgsniu tarp medžių nulydi kiškį. Jis neraišuoja, lengvai nustraksi sau. Vaikas su mama tiesia į jį rankas. Bet jis tiesiog nušokuoja toliau.

Laikas neegzistuoja. Ji lyg pro miglą pajunta, kaip kaži koks kūnas virsteli į šoną. Ne jos kūnas. Kambarys tolumoje susilieja su daiktais. Be garso. Minkštai.

Tamsu. Raskolnikovas pasilenkia prie jos. Ji atsiduoda gaižia šlapia vilna ir prakaitu. Jie apvėmė vienas kitą. Ji pasuka galvą. Nieko ne-

matyti. Bet dvokas tvyro. Gaižūs vėmalai. Ji mano, kad dabar tįso ant grindų, bet nėra įsitikinusi. Jos plaštaka stumteli kažką lengva, tuščia. Tada ji prisimena. Tablečių dėžutė. Ši mažumėlę parieda pakeliui į pasaulį. Tada jai vėl ima tąsyti vidurius. Negali sustoti, nors jau kadai nieko nelikę. Ji tįso begaliniame dvokiančios gėdos sraute.

Sonia pasakė, kad tau reikia eiti į kryžkelę, taria Raskolnikovas, *nusilenk žmonėms, pabučiuok žemę, kadangi tu ir jai esi nusidėjęs, ir tark visiems žmonėms balsu: „Aš žmogžudys!“**

* *Op. cit.*

Ji suima save į rankas. Atsako į laišką. Praneša nesusitvarkanti su savo gyvenimu ir kad jų santykiai neįmanomi. Atsiprašo. Prisipažįsta mylinti jį, bet neturinti ko duoti.

Myli jį? Vos užklijavusi voką nusistebi, kaip kilo ranka užrašyti tokius žodžius. Nenuoširdumas prasimuša kiaurai voko su pamušalu. Stebėtina, kad parašyti žodžiai atrodo tikresni už tuos, kurie ištariami. Ar užrašytas tekstas *reikalauja*, kad juo būtų tikima, nesvarbu, ar adresatas to nori, ar ne? Galbūt jai duotas genas, nepavaldus jos valiai, dėl kurio taip lengva kitus įtikinti, jog žinanti kai ką unikalaus apie žodžių reikšmes? Ar ji tiesiog mėgina nuslėpti, kad jos asmenybė suluošinta?

Niekieno negali paklausti nei mėginti paaiškinti. Kaip tai būtų įmanoma?

Velykas, kupinas pralaimėjimo glitumo, prastumia namie pas tėvus. Juk taip ir nenuėjo į mokyklą laikyti pavasarinės įskaitos. Ir neranda jėgų grįžti į direktoriaus kabinetą, nors jis ir pasakė, kad yra laukiama.

Slenka savaitės. Saulė nutvieskia kalnų viršūnes pietuose. Gatvėmis būriais traukia žmonės su slidėmis ant pečių. Mama ir sesė išsiveda vaiką ant sniego. O ją palieka ramybėje. Ji sergi sniego nuošliaužas ir varveklius po senuoju kraigu. Iš vidaus.

Po Velykų ji čiuožinėja nuo kalniuko ant savo lietpalčio, ant kelių pasisodinusi vaiką.

Migdomuosius iššvaistė be jokios naudos. Bet nieko baisaus, kad ir nesimiega, nes ji ketina tik žaisti su vaiku. Gulasi tada, kai jis gulasi. Keliasi, kai jis ima timpčioti ją. Naktys besapnės, permirkusios prakaitu. Dienos – pieno melsvumo ir pelenų pilkumo.

Dabar ją kalbina tik mažoji sesė. Užtat klausinėja apie viską iš eilės, nelaukdama atsakymo. Tėvai nusivylę nutilo. Tėvas, ir tas. Jis nesibara. Išvis nesikreipia į ją. Tik dūsauja. Mama pasako tik tai, kas būtina, bet pokalbių nebėra. Matyt, laukia, kol ateis į protą. Ji regi mamos mintis visuose grublėtuose langų stikluose, kurie atspindi pavasario šviesą.

Ji piešia žaidžiantį vaiką. Anglimi. Jis daro daug staigių judesių. Jos štrichai nespėja iš paskos. Šiaip ar taip, tarp visų tų painių linijų piešinyje išvysta judesį. Savotišką gyvybę. Bet tai nėra pakankamai gerai. Jai *niekad* nepavyksta padaryti taip, kad būtų pakankamai gerai.

Vieną rytą ji nieku gyvu nepajėgia atsikelti. Visas kūnas paralyžiuotas. Raskolnikovas ir Sonia neatlyžta. Reikalauja atlikti atgailą už tai, ką padariusi. Ištisą naktį. Katorgos darbai Sibire.

Sesė atsiunčiama pas ją į kambarį su puodeliu arbatos. Klausia, ar ji peršalo. Neįmanoma atsakyti. Burną lyg kas užsiuvo. Lūpų kamputyje renkasi seilės. Ji neįstengia jų nusišluostyti.

Mama įeina į vidų ir prisėda ant lovos krašto. Patyli, paskui uždeda delną jai ant peties. Ji niekaip negali pajusti mamos delno, nors žino, kad jis ten padėtas. Mama klausia, ar ji pasidavė. Ar nesuprantanti, kad jai negalima pasiduoti.

Būtų puiku, jei galėtų nusijuokti ir atsakyti mamai, kad ji jokiu būdu nepasidavė, tik nusprendė mažumą pailsėti. Tačiau neišsprūsta nė žodžio, tik seilės pro lūpų kamputį sunkiasi ant pagalvės. Ir švilpiantis alsavimas. Lyg vėjas koštų dūlančias užuolaidas apleistame name.

Mama vėl išeina. Ji girdi ją kažką brazdinant ir šnekučiuojant su vaiku ir sese. Visai kasdieniškai. Tarsi nieko nevyktų. Po valan-

dėlės mama grįžta į kambarį nešina mokykliniu krepšiu su piešimo ir rašymo reikmenimis. Be žodžių viską iškrato ant antklodės.

Ji nežino, kiek dabar valandų ar kiek išgulėjo ant to paties šono toje pačioje lovoje, tame pačiame kambaryje. Bet galiausiai prisiverčia iškelti kojas iš lovos. Tiesiog turi pamėginti apsaugoti mamą nuo dar daugiau pažeminimų.

Reikia susiimti. Ji privalo suimti save į rankas.

Tuomet prasideda tarpsnis, kai ji viską pradeda ir užbaigia sukąstais dantimis. Eina sau iš paskos ir stumia, arba priekyje ir traukia. Ir kiekvieną dieną, kai pamato mamą kiek labiau pralinksmėjus, laimi mažytę pergalę.

Suimk save į rankas!

Laiškas, kuriame rašoma, kad ji galinti atvykti laikyti egzamino, guli ant stalo. Jo kraštai jau dega. Dar akimirka, ir jis išnyks nuo žemės paviršiaus.

Aš juk galėčiau pamėginti, meldžia ji. Menkesnė už musę prašo tėvą duoti jai pinigų kelionei. Ar jie girdi, kad ji maldauja? Mama linkteli nežiūrėdama į ją. Tarsi visą laiką būtų žinojusi.

Treji metai dailės mokykloje! Jei moki piešti, dar nereiškia, kad gali būti *dailininkė*! Tu juk privalai turėti profesiją, *pragyvenimo lėšų*, rėžia tėvas. Jis mostaguoja rankomis apimtas nevilties. Jos senolis taip pat mokėjęs tapyti paveikslus, netgi smuiku griežęs, bet juk turėjęs normalią profesiją ir dažęs namie pas žmones. Sienas ir baldus. Ir kodėl ji nepasisakė puoselėjanti tokius neprotingus planus?

Ji žiūri į grindis be jokios maišto užuominos.

Mama veikiausiai pritaria jam, nors garsiai nepasako. Ji retai išreiškia nepritarimą tėvui. Paskui tektų kęsti burnojimą savo adresu ir nesantaiką. Mama tik paklausia, ar ji tikrai pakelsianti tokį ilgą išsiskyrimą su vaiku. Juk iš sostinės tolimas kelias, neprivažinėsianti daugiau nei porą kartų per metus.

Tėvas dejuoja. Nesako tiesiai, kad ji prasirgo arba *prasimuliavo*, arba sėdo ant tablečių, ar kaip kitaip. Jis visa tai išdejuoja. Ji visais

atžvilgiais užtraukusi jiems gėdą, galų gale dar ir metusi gimnaziją prieš baigiamuosius egzaminus. Jis leidęs jai gyventi namie kartu su vaiku ir neištaręs pikto žodžio, nepaisydamas *visko*, sako jis. Jo galva, ji nematanti *realios padėties*.

Sesė grįžta iš mokyklos ir sustingsta, stebeilydama į juos. Mama nusiveda ją virtuvėn. Ji lieka viena su dejuojančiu tėvu. Gėda išplinta it šašas ant viso kūno.

Ji prieina prie stalo, abiem rankomis pagriebia laišką ir, užmetusi akį į logotipą, įkiša į krosnį. Tada paima vaiką ant rankų, nulipa laiptais žemyn ir išeina į sodą. Atsisėda ant suolo, kur sėdėjo rašytojo žmona. Šiandien jis šaltas. Balti dažai apsilaupę labiau nei anuomet. Jeigu ji būtų kaip senolis, galėtų nudažyti tą suolą.

Be abejonės, mama teisi. Kai jai tekdavo keltis į kitą fiordo pusę, vaikas tikėdavo ja, kai ji sakydavo tuoj sugrįšianti. Bet jis jau žino, kad *tuoj* trunka baisiai ilgai. Beveik pusmetį trunkantis *tuoj* yra *per ilgai*.

Berniukas nori ištrūkti pažirglinėti ant žemės, bet ji laiko jį glėbyje, kalbėdama jam į sprandą. Jai reikia, kad jis būtų šalia.

Aš privalau įgyti profesiją, iš kurios mudu pragyventume. Įgyti išsilavinimą. Matai, mes neturime būti našta kitiems. Bet kaip nors išsispręs.

Vos ištarusi suvokia, kad tai mamos žodžiai. Kaip nors išsispręs.

Ji susirenka studijų planus ir pasiprašo priimama į pedagoginę mokyklą. Stebuklingu būdu ją atleidžia nuo reikalavimo, kad reikia būti sulaukus aštuoniolikos, ir pakviečia laikyti stojamųjų egzaminų mieste, kuris yra ne per toliausiai nuo namų.

Jeigu įstos, retkarčiais galės autobusu parvažiuoti pas savo vaiką. Tėvas kalba nesustodamas, kupinas entuziazmo. Mama rami ir patenkinta. Tai naudinga profesija, iš kurios galima pragyventi. Be to, mokytojų trūksta ir nesunku gauti darbo. Ji galvoja, kad jai visada patiko lankyti mokyklą. Bent jau iki tablečių ir pralaimėjimo. Vis dėlto yra kas kita, kai esi pasmerktas tai daryti visą gyvenimą.

Jis vėl siunčia jai laiškus. Atliko karinę tarnybą ir taip pat nori tapti mokytoju. Jie laikysią stojamuosius egzaminus, abudu, pareiškia jis. Ji pasijunta taip, tarsi jis mėgintų iš jos kažką atimti ar kažkaip jai sutrukdyti.

Neteisinga jo atžvilgiu taip galvoti. Po kelių dienų ji parašo trumpą laiškutį, kad būsią *malonu* vėl pasimatyti. Malonu?

Jis išsyk neatrašo, tad ji pamano: *Tiek žinių*. Žiūri į jo dovanotą nuotrauką. Juk tai tik nuotrauka. Iš tikrųjų tepažįsta jį iš laiškų, kuriuose jis daugiausia pasakoja apie visokius savo planus. Jis moka rašyti laiškus. Bet laiškai visuomet kas kita nei realybė. Niekas to geriau nežino už ją.

Jis stovi būryje su kitais, kurie rengiasi laikyti egzaminą, ir kalbasi su jais taip, lyg pažinotų juos visą gyvenimą. Jai tarsteli *labas* ir nusišypso taip, kaip šypsaisi pusseserei, kuriai nelabai turi ką pasakyti. Ją tai žeidžia, nors nėra įsitikinusi, ar norėtų, kad jiedu būtų laikomi pora.

Ji sėdi ir kala stojamųjų egzaminų medžiagą mažame kambarėlyje, kurį jai svetingai užleido tėvo giminės. Gyvenimas ten jai nieko nekainuoja. Taip pat gauna pavalgyti.

Didelei savo nuostabai, ji gerai išlaiko egzaminus. Net ir intelekto testą. Šis, ko gera, sudarytas karo tarnybos naujokams testuoti. Tai reiškia, kad galbūt ir ji būtų pripažinta tinkama karo tarnybai. Mintis šmėsteli galvoje. O ką, jeigu ji galėtų išmokti naudotis gin-

klu? Bet iš tikrųjų ji moka tai, ko reikia. Viskas paprasta. Užtaisyti ir tvirtai suimti. O tada! Iš visai arti, žiūrėdama jam tiesiai į tarpuakį.

Ji įstoja. Kai išvysta savo pavardę sąraše, kuris pakabintas mokyklos fojė, apima džiugesys. Įstoja ir susirašinėjimo draugas. Kai kurie iš tų, kuriems nepavyko, nuspūdina nė neatsisveikinę. Kažkas pravirksta. Jų vietoje galėjau būti aš, pamano ji, bandydama įsijausti. Galvoja, kažin kodėl *jai* pavyko.

Pažadėjo iš raštinės paskambinti tėvui ir papasakoti, kaip sekėsi. Bet nenori girdėti jo balso. Graži diena būtų suteršta.

Iš namų ji atsiveža tiek pinigų, jog užteks pragyventi, kol gaus studijų paskolą. Tėvui tenka padėkoti rankos paspaudimu. Tai neišvengiama. Jis stengiasi būti malonus, pasako, kad bus šaunu šeimoje turėti mokytoją. Ji į tai neatsako. Imdama jaučiasi kaip Judas.

Kai susikrovusi du kartoninius lagaminus, apkabinusi vaiką ir nuverkusi pagaliau sėdi autobuse, apima toks jausmas, lyg būtų išaugę sparnai. Patogiai atsiremia į sėdynės atlošą, kad sparnai šildytų pečius ir sprandą. Šįkart jai pavyks.

Atsiduria dideliame name su keliais nuomojamais kambariais. Ten gyvena vien merginos. Švariuose spartietiškuose kambarėliuose. Kaip vienuolės. Jos vakarieniauja šeimininkų valgomajame.

Ji tarsi atgimusi iš naujo. Gyvenimas prasideda dabar. Įstengia kalbėtis su žmonėmis negalvodama, ką jie išties apie ją žino. Net jeigu jie supranta turį reikalų su atmata, jiems tai, regis, nerūpi, elgiasi su ja taip, tarsi būtų pirmarūšė kaip ir jie patys.

Iš visos gerklės kvatoja drauge su jais. Ir visų svarbiausia – puikiai tvarkosi su namų darbais. Toks įspūdis, lyg būtų įsėdusi į savo roges, kaip sakoma. Naktimis įstengia užmigti ir taip dažnai nebeprabunda. Tikra palaima. Ar visa tai dėl šio miesto?

Kol naujoji pedagoginė mokykla statoma, paskaitos jiems vyksta popiet gimnazijos patalpose. Niekas nepastebi, jei kas pramiega

iki pusiaudienio, o namų darbus galima atidėti kitos dienos priešpietei. Taigi visos sąlygos vakarais eiti linksmintis. Jis to nori. Jie mokosi toje pačioje grupėje ir susitikę visuomet būna apsupti bendramokslių. Taigi atrodo veikiau kaip tos pačios kompanijos nariai nei pora. Ji nedrįsta paklausti, kas jie yra iš tikrųjų. Galbūt jis dar neapsisprendė.

Vieną dieną jis tarsi atsitiktinai pračiuožia pro šalį koridoriumi ir pakviečia ją nueiti į kiną. Jie žiūri filmą apie kaubojus, ji nelabai stengiasi sekti veiksmą. Beveik per visą seansą jis laiko jos ranką. Nuo to karto jam atrodo savaime suprantama, kad jiedu yra pora. Jis prisėda šalia per pertraukas. Jai tai nėra nemalonu, bet jaučiasi nerangi ir suvaržyta. Juk jie nesikalbėjo, kaip viskas turi būti.

Iš pradžių jai visai patinka, kad jie beveik niekuomet nebūna vieni, nes ji neišmano, ką sakyti. Atsiranda tuštuma. Žodžiai sklando be tikslo ir atrodo visiškai niekam tikę. Keletą kartų jau žiojasi sakyti nežinanti, ar jiedu yra pora, ar ne, tačiau nesiryžta. Tarsi vienas vienintelis neteisingas žodis galėtų viską sugriauti. Kas yra tas *viskas*, ji dorai nežino. Būdavo lengviau rašyti laiškus, pamano ji. Tada galėdavo tiesiog nutaisyti pasitikinčios suaugėlės toną ir nereikėdavo matyti jo reakcijos.

Jis mėgsta bendrauti. Kuo aplinkui daugiau žmonių, tuo geriau. Jis kalbina visas merginas. Flirtuoja ir juokiasi. Tai verčia ją galvoti, kad ji jam nėra vienintelė. Tik atsarginis variantas.

Keisčiausia, kad dėl to jos akyse jis tampa patrauklesnis nei tada, kai rašydavo laiškus. Tai sukelia savotišką alkį, arba priklausomybę. Kad jis privalo ją kalbinti. Rodyti jai prielankumą. Ji daug laiko praleidžia laukdama, kol jis pakvies ką nors nuveikti drauge.

Laukimas ją izoliuoja ir užima tiek daug vietos, jog visa kita tampa nesvarbu. Pati to nesuvokdama ji *leidžiasi* izoliuojama. Kuo labiau jo populiarumas auga, tuo menkesnė ji tampa. Susitraukia. Ir jis dėl to nekaltas. Pakužda jai, kad ji yra jo mylimoji. Ji nežino, ką jam reiškia šie žodžiai. Bet išdidumas vertas daugiau nei visa kita. Ji nėra ta, kuri prašo išmaldos.

Ji laukia. Kad jis eitų pro šalį ir paskambintų į duris. Arba mestų akmenuką į langą, jeigu vėlus metas ir jis nenori pažadinti šeimininkės. Kad pakviestų į arbatėlę su šokiais. Jeigu jis nepakvies, ji galės ten eiti drauge su kitais bendramoksliais. Bet tuomet jie manys, kad ji jam nė kiek nerūpi.

Matyt, jam neužtenka laiko. Jis sportuoja, vaidina teatre, dainuoja chore ir dirba su mokiniais. Ji nesupranta, kada jis mokosi. Ypač kai iki išnaktų linksminasi su draugais. Vakarais, paruošusi namų darbus, ji neretai sėdi viena. Gilinasi į tą jausmą, kuris anksčiau jos niekada nekankino. Šis blokuoja mintis. Ką jis veikia dabar? Ar smagiau leidžia laiką nei tuomet, kai ji būna šalia? Ar jinai pasijustų geriau, jei būtų ten pat?

Neprisipažįsta net sau, kad pavydi, ir nė žodžiu neužsimena jam. Tik užgniaužia viską savyje ir apsigaubia pašaipiu abejingumu. Kai būna visai blogai, atsiriboja nuo žmonių ir ilgai vaikštinėja po keistą paplokščią miestą, kuris, šiaip ar taip, išgelbėjo jai gyvybę.

Vokiečiai subombardavo jį visą iki pamatų. Bet miestas netruko atsitiesti. Jame pridygo vadinamųjų *švednamių*. Mat švedams atrodė, kad jie turi kaip nors atsiteisti už tai, kad laikėsi neutraliai ir praleido vokiečių kariuomenę, kuri bandė sugriauti šią šalį.

Čia visuomet vėjuota. Ir jūra tyko palei kiekvieną kyšulį. Bet nieko baisaus. Niekas taip gerai nesijaučia taršomas vėjo kaip ji.

Premiją, kurią gavo už žurnale išspausdintą melagingą pasakojimą, išleido ne radijui, o dviračiui. Tada parašė dar vieną melagingą pasakojimą, išsiuntė į kitą žurnalą ir iš ten taip pat gavo pinigų. Už juos jau galėjo įsigyti žalią tranzistorių *Kurér*. Tie du daiktai yra didžiausias jos turtas. Dviratis raudonos spalvos. Paplokščias miestas tarsi sukurtas važinėti dviračiu. Ji turi tvirtą užraktą. Geras jausmas minti pedalus be jokio tikslo. Retkarčiais išvysta kokį rajoną, kuriame mielai apsigyventų pati.

Girdėti, kaip kažkur viduje suskamba skambutis. Iš pradžių niekas neateina. Ji dar kartą nuspaudžia mygtuką. Du greiti spūstelėjimai. Pasigirsta neryžtingas šliurenimas, ir durys iš lėto prasiveria. Už durų grandinėlės išnyra smulkus nublyškęs veidas, ir į ją įsistebeilija pora bespalvių akių. Pražilusių plaukų kuodelis pasviręs į šoną, liesa paukštiška ranka įsikibusi į durų staktą. *Kokiu reikalu*? – paklausia šaižus netikroviškas balsas.

Ji nuryja seiles ir atsako perskaičiusi skelbimą apie išnuomojamą kambarį. Pirma durys visiškai užsiveria, girdėti barškinama grandinėlė. Tada jos plačiai atlapojamos. Žmogysta pasislenka į šalį ir pasiteirauja, kas tokia būsianti. Ji prisistato ir paskui moterį žengia tamsiu koridoriumi. Žingsniai be garso, tarsi ši neliestų grindų. Tai persiduoda ir jai. Matyt, po šiuos namus dera tykinti. Kol mėgina paaiškinti, kas tokia esanti ir kodėl jai reikalingas stogas virš galvos, nuvedama į didelę šaltą virtuvę.

Mat kaip, ji norinti tapti mokytoja, šeimininkei turėtų tikti, pasigirsta iš paukštiškos galvos. Staiga ji pasijunta lyg nukelta į istorinį romaną, kur veikia ponai, šeimininkė ir tarnai. Šiurpinantis nerealumas pakursto jos smalsumą.

Kiek už nuomą? – atsargiai paklausia.

Žmogysta prunkšteli. Pasirodo, nereikės mokėti jokios nuomos, tik du vakarus per mėnesį prižiūrėti vienuolikos metų berniuką ir tris dienas per savaitę pasirūpinti, kad jis paruoštų pamokas. Esant būtinybei galinti naudotis vonios kambariu, o pirmame aukšte yra tualetas, kambaryje – praustuvė.

Jos palypėja porą aukštų, tamsa eina tirštyn. Namas apgaubia jas aklinai. Bet juk gruodžio mėnuo, apniukęs sniegingas oras ir niekam tikusios sąlygos važiuoti dviračiu, pamano ji. Pačiame viršuje žiloji moteris suranda jungiklį. Balta šviesa apšviečia koridorių, arba aukštą skalbiniams džiovinti, su abipus išrikiuotomis sujauktomis knygų lentynomis. Koridoriaus galuose – po duris. Vienos iš jų veda į jai skirtą kambarį.

Patalpa didelė, su langu, pro kurį žvelgi tiesiai į dangų. Jis plyti ana ten, tuoj virš snygio. Atsiduoda dulkėta raštine ar apleista biblioteka. Prieš langą pastatytas tamsus rašomasis stalas, prie kurio priremta prieštvaninė sukamoji kėdė. Baldas apmuštas oda, kuri įtrūkinėjusi pakraščiais ir aplink pažaliavusias kniedes. Ji gali tik numanyti, kad rašto kadaise būta auksinio. Dabar jis toks nebėra. Visos kėdės kambaryje to paties stiliaus, su lenktais ranktūriais ir aukštomis atkaltėmis.

Ji paėjėja į kambario vidurį. Lova aukšta, su iškeltu mediniu rėmu, kuris jai primena papuoštas kartuves. Vieną pusę dabina purvinai geltona pliušinė uždanga. Kita pusė, matyt, pamiršta. Ji nuryja ir lukteli, kol istorijos dvelksmas išsisklaidys. Kilimas klampus it pelkė ir jo, žinoma, nevalia nei vėdinti, nei valyti. Praustuvė milžiniška, su žalvario čiaupais šaltam ir karštam vandeniui.

Vėliau paaiškės, kad karštas vanduo taip aukštai, iki trečio aukšto, nepakyla. Bet tuomet ji jau bus įsikrausčiusi su savo kartoniniais lagaminais. Šiaip ar taip, jos sprendimo tai nebūtų pakeitę. Juk gavo ten apsigyventi visiškai veltui.

Berniukas liesas, nekalbus ir baikštus, lyg nepratęs prie žmonių. Balti kirpčiai stovi piestu, tarsi kažkas keltų juos magnetu iš viršaus. Jis su dideliu vargu jungia raides į žodžius ir niekad neturi į ką nusišnypšti. Jie susidraugauja tą pačią akimirką, kai ji paduoda jam ranką.

Iš dalies jis jai atstoja berniuką, kurį paliko namie. Beveik kiekvieną popietę, kai jis grįžta iš mokyklos, prieš jai išeinant į savąją,

jiedu po valandą praleidžia prie jo namų darbų. Išskyrus tas dienas, kai ji turi ir popietines, ir vakarines paskaitas. Skaičiuoti jam sekasi gerai, tad jie daugiausia dėmesio skiria skaitymui ir rašymui.

Kai kada vakarais jis atitapena pas ją, išgirdęs, kad ji parėjo iš mokyklos. Dažniausiai prašo jam balsu paskaityti. Tokia užduotis jai lengviausia. Leidžia pasijusti ir jo seserimi, ir mama. Jis turi tą pačią knygutę apie Tarzaną kaip ir ji vaikystėje. Ir *Dėdės Tomo trobelę*. Pastaroji jiems per liūdna. Abudu šniurkščioja sutūpę didžiulėje pakaruokliškoje lovoje. Jis šneka su kažkokiu akcentu, kaip vėliau paaiškėja – olandišku.

Įsidrąsinęs jis papasakoja, kad jo mama olandė ir išsikraustė *namo* į Amsterdamą. Tėtis išvykęs į Afriką, jo nebus pusę metų. Ji neapdairiai lepteli, tai kodėl *jis* čia. Berniukas nunarina galvą ir paaiškina, esą tėtis nori, kad jis taptų norvegu.

Šit kaip. Norvegu? Senoje pamėkliškoje viloje, kuri pergyveno karą. Kartu su ekonome mumija ir pedagoginės mokyklos studente, pamano ji, bet nebevargina jo klausimais.

Ji švysteli kojas į tamsų kambarį ir įsiauna į šlepetes, kurias neseniai įsigijo. Valandėlę jie drauge klaidžioja po tamsą. Berniukas ir ji. Aiškiai jo neįžiūri, bet užuodžia kvapą. Šviežio prakaito. Vadinasi, jis bijo. Jiedu atsisėda prie rašomojo stalo, ir lempa užsidega kone savaime. Berniukas nesitraukia nuo jos, kol ji rašo.

Jie įkalinti milžiniškame name, tačiau nežino, kas jų prižiūrėtojas. Tik girdi jį kiaurai sienų. Staiga lubose atsiveria liukas ir nuleidžiamas didžiulis skardinis dubuo. Tirta nukapotos galūnės ir raudoni mėsos gabalai.

Mes šito negalime valgyti, pasako ji vaikui, tuo pat metu mėgindama įžiūrėti, kas slepiasi tamsioje angoje, iš kur buvo nuleistas dubuo. Ji reikalauja, kad tie ar tas viršuje pasiimtų dubenį atgal, bet to neįvyksta.

Berniukas dar labiau išsigandęs nei ji. Kaipgi kitaip. Jis tikisi, kad ji pajėgs visa tai sutvarkyti. Taigi ji parašo jiems įsakymą. Tiesiog ima ir parašo ant popieriaus.

Tučtuojau iškelkit iš čia tą šlykštynę!

Kažkas sunkiai alsuoja. Tada įvyksta neįtikėtinas dalykas – padėklą nuleidę skrysčiai sugirgžda, ir dubuo pranyksta viršuje. Liuko nė ženklo, tarsi jo nė nebūtų buvę.

Ji vis tiek žino, kad padėklas stovi ten aukštai, tamsoje. Mėsa sušvinks, pamažu, tačiau neišvengiamai. Pro lubų apkalą prasiskverbs dvokas. Atsiras baltų lervų. Jos dauginsis šiurpiu greičiu. Apniks visą namą. Šito ji negali rašyti, nes tuomet berniukas dar labiau išsigąs.

Įsijungia nematomas radijas ir gergždamas ima transliuoti žinias su perspėjimu neperžengti linijos, kuri kreida nubrėžta ant grindų.

Kur ta linija? – sušnabžda ji.

Berniukas vaikštinėja po kambarį, ieško. Ji pajunta jo kvapą, kai jis praneria pro šalį. Staiga suvokia, kad jis vynioja kilimą.

Taip, teisingai! – parašo ji. Linija nubrėžta po kilimu, tik tam, kad mes nepastebėtume!

Berniukas nedrįsta nueiti į tualetą pirmame aukšte. Jiedu apsėlina kreidinį brūkšnį ir nusičiurškia į praustuvę kambaryje. Nors ji gausiai nupila vandeniu, tai nusikaltimas, kurio negalima pateisinti.

Jie greitai vėl nuskuba prie rašomojo stalo.

Jis mato mus, susirūpinęs taria berniukas.

Nieko baisaus. Aš užrašysiu, viską iki smulkmenų.

Šviesa gyvybingai srūva ant popieriaus, rašo ji po lempa, nors tai niekaip nesusiję su reikalu. Mąsto apie tai, koks tamsus koridorius ir laiptai į viršų. Prieš akis regi sieną, ant kurios kabo afrikietiški peiliai, kardas ir būgnas.

Ar mes galime su tuo apsiprasti? – paklausia ji.

Berniukas neatsako, todėl ji parašo atsakymą sau pačiai.

Ko gera, negaliu be to apsieiti.

Priartėjus Kalėdoms tampa aišku, kad prižiūrėtoja yra ekonomė, be garso šmirinėjanti po namus veltinio šlepetėmis. Ji aprašo iš-

gverusį žilų plaukų kuodą ir spoksančias bespalves akis. Mėgina prisišaukti akimirką, kuri viską nulemtų. Išgelbėtų berniuką ir ją. Tačiau nepavyksta jos sutūrėti.

Ir toliau padeda berniukui ruošti pamokas, o pasakojimas sąsiuvinyje su spirale darosi vis kraupesnis. Bet negali su juo apie tai kalbėtis. Juolab – perskaityti balsu. Jis jau ir taip įbaugintas.

Vieną vakarą grįžusi iš mokyklos ji neprisiverčia užlipti betoniniais laiptais, atsirakinti sunkiųjų durų ir įeiti į vidų. Lyja lietus, keliai slidūs, iš visų pusių talžo vėjas. Vis dėlto ji sėda ant dviračio ir numina atgal į mokyklą. Susisuka lizdelį ant minkštojo kampo, kur jie paprastai leidžia laiką per pertraukas.

Mokykla tuščia, tik valytojos zuja su savo kibirais ir šluotkočiais. Ji išsitraukia termosą su arbatos likučiais ir dėžutę su puse sumuštinio. Pusvalandį bando pasimokyti rytdienos istorijos testui, tada ateina valytoja ir praneša, kad jau rakina duris ir išeina. Akimirką ji svarsto užsukti į svečius pas kurį nors bendramokslį. Tiesiog paskambinti į duris be jokios dingsties. Netgi pagalvoja, kad galėtų aplankyti tą, kuris vienu tarpu dėjosi esąs jos mylimasis. Bet iškart nuveja mintį į šalį. Nuo tada, kai ji apsigyveno didžiojoje užmiesčio viloje, jis atitolo. Vakarais ji niekuomet neina į miestą linksmintis.

Dar rakindama prie namo dviratį žino, kad kažkas negerai. Sunkus alsavimas pereina į šleikštulį. Tai perspėjimas. Reikia įsigauti į vidų ir atsigulti, kol neprasidėjo priepuolis. Ji susitvardo ir kurtinamoje tyloje atsirakina duris. Nieko baisaus, jeigu dabar užeis nuomaris, pamano. Tik nevalia čia priteršti. Ji nežino, ar tie du dideli lagaminai, kurie stovi ant grindų, yra tikri. Šnerves dirgina prieskonių ar kvepalų kvapas.

Ekonomė puola prie jos, lyg visą laiką būtų tykojusi. Arba nužengusi iš sąsiuvinio su spirale. Dabar skėsteli rankomis ir savo skystu balsu paskelbia: *Motina jį išsivežė*. Sugriebia ją už rankos per turėklų virbus. Ji susmunka keliaklupsčia ant laiptų.

Motina čia buvo ir jį išsivežė! – vėl sušvokščia senė. Man liepta šituos išsiųsti iš paskos, taria mostelėdama į lagaminus. Dabar kils karas, toliau inkščia ji, įsmeigusi prieš save priekaištingą žvilgsnį.

Pas mamą jam bus geriausia, pabando įterpti ji, bet ją nutildo žaibuojančios akys.

Ji pamišėlė! Visi tai žino! – sušnypščia ekonomė, apsisuka ant kulno ir nuskuodžia į virtuvę. Kažkaip nejauku, stačiai nenatūralu, kad prižiūrėtoja iš sąsiuvinio su spirale užsimaniusi gali netgi lakstyti.

Ji važiuoja namo, krepšį prisikrovusi dovanėlių ir saldumynų vaikui ir sesei. Kūčias jie švenčia ochriniame name. Tai į gera, tuomet tėvas neveikia taip žlugdomai. Ji gali imti ir atsisėsti ten, iš kur jo nematyti. Tik nuo balso neįmanoma išsisukti.

Berniukas visų dėmesio centre, linksmai nusiteikęs. Močiutė pareiškia, kad jis vis labiau panašėja į *jų giminę*. Į tai niekas neatsiliepia. Kai močiutė ką nors pasako, tai dažniausiai nėra ko svarstyti, tiesiog taip yra.

Sesė laukimu žėruojančiomis akimis vogčiom apžiūrinėja dovanas po egle. Šią dėdė kaip įprastai surinko iš žalių kadagio šakelių, kurias sukaišiojo į šluotkotį su skylutėmis. Ji kvepia kitaip nei eglė tėvų namuose. Mama sergsti, kad medis neužsidegtų nuo lajaus žvakių, tačiau beveik neprasižioja. Tėvas tarška, įsitaisęs geriausiame krėsle.

Teta bėginėja šen ten, į stalą nešiodama valgius. Pyragaičius ir papločius. Teta labiausiai priartėjusi prie angelo būvio, kiek įmanoma realybėje, galvoja ji, nesakydama to garsiai. Jeigu pasakytų ką nors panašaus, ją gali suprasti taip, kad gailisi tetos. Ir tikrai gailisi, bet to nevalia sakyti.

Ji padeda jai suplauti indus. Jiedvi sukinėjasi žaliai dažytoje virtuvėje ir maloniai šnekučiuoja apie visiškai kasdienius dalykus. Teta klausinėja apie gyvenimą mieste. Lankstydama virtuvinį rankšluostį tyliai tarsteli taip pat svajojusi išvažiuoti į miestą mokytis.

Betgi man, mergaitei, ir dar jauniausiai šeimoje, niekas nedavė pinigų. Teko tenkintis gydymo kursu sanatorijoje, droviai šypteli. Jaunystėje ji sirgo tuberkulioze. Tetos šypsnys vis kitoks. Dabar jis svajingas, tarsi ji vis dar viltųsi persikelti į miestą.

Prašom pas mane į svečius, ką tik išsinuomojau didelį kambarį šalia mokyklos. Galėtume eiti į kiną ir į kavinę. Būtų šaunu, išberia ji, nustebindama pati save. Ar kvietimas tikrai nuoširdus?

Taip, būtų smagu, maloniai atsako teta, statydama į vietą gėlėtus šventinius puodelius. Tada priešais veidrodį, pakabintą kertėje virš plautuvės, susiglosto plaukus. Veide matyti švelnus kaži ko atspaudas. Gal liūdesio? Veidas žiemą vasarą auksinio atspalvio, su duobutėmis skruostuose.

Tą vakarą, kai kultūrnamyje vyksta šokiai, prisistato ir jis. Pasako, kad jį atvežė draugas. Nors mieste jiedu matosi kiekvieną dieną, dabar atrodo svetimas. Pakviečia ją šokti, nors ji neramsto sienų laukdama, kaip kad priimta. Stoviniuoja prie tuščios statinės su draugėmis iš mokyklos laikų. Jos irgi išsilakstė kas sau. Namo sugrįžta tik per Kalėdas.

Ji juk žino, kad jis – geras tango šokėjas. Bet roką šoka ne taip gerai kaip vaiko tėvas. Ji to nesureikšmina. Tarsi žinodamas, ką ji galvoja, jis šokdina visas merginas iš eilės, kaip netrukus paaiškėja. O šokdamas su ja labinasi į kairę dešinę ir žarsto komplimentus.

Kai ji per speigą patraukia namo, jis dar nespėjęs visų pašokdinti. Kažkur krūtinėje duria, lyg vapsva leistų geluonį. Per patį viduržiemį. Sniegas švelniai gurgžda, žengiant žingsnį. Kulkšnis kausto lediniai apykojai.

Naujasis jos būstas beveik per žingsnį nuo mokyklos ir yra tikras stebuklas. Dar sėdėdama autobuse, vežančiame į miestą, ji nekantrauja, kada galės atsirakinti duris. Prieš išvažiuodama vos spėjo įsikraustyti. Vidury kambario teberiogso pora dėžių su knygomis.

Bet šeimininkės čia jau būta, šildymas įjungtas. Paskliduši jauki šiluma. Tai tarsi jos pirmieji namai.

Ši šeimininkė nėra jokia kalinių prižiūrėtoja. Ne iš plepiųjų, bet rami ir konkreti. Taisyklės paprastos. Rakinti laukujes duris ir atsargiai elgtis su ugnimi. Dar neteko užklupti jos šnipinėjant ar pasiklausant. Palėpėje ji vienintelė nuomininkė. Yra nedidelė virtuvėlė su paplavine kriaukle, kambarys šviesus, nuožulniomis lubomis.

Ją vėl įtraukia miesto gyvenimas. Atrodo, kad tai ją keičia. Taip, ji pastebi, kad kitaip elgiasi vien todėl, kad įgijo *namus*. Jai nebereikia bet kokiu oru pusvalandį minti dviračiu, kad nusigautų į mokyklą. Gali nusipirkti duonos, pieno ir kepeninės kooperatyvo parduotuvėje ant kampo. Tais savaitgaliais, kai važiuoja pas vaiką, gali pėsčiom pasiekti autobuso stotelę.

Vieną dieną į svečius ateina tas, kurio ji manė atsikračiusi. Elgiasi taip, lyg ji būtų pakvietusi. Atsisėdęs ima išsijuosęs girti, kaip jaukiai įsikūrusi. Turi atsinešęs du butelius alaus. Išgeria abu, nes ji atsisako.

Jis nori, kad jie *viską pradėtų nuo pradžių*, kaip tai įvardija. Ji neatsako, tik mėgina įsivaizduoti, kaip jis dėstytų mintis rašydamas jai laišką. Tai nelengva. Taigi ji leidžia jam toliau kalbėti.

Jis įsigijęs naujus madingus akinius. Nusiima juos nuo nosies ir kiša jai pasimatuoti. Jai nepatinka toks įkyrumas ir ji nepaima. Užtai pasiteirauja, ar nenorėtų sumuštinio. Jis neatsisako. Nuseka iš paskos prie mažutės virtuvėlės ir užklausia, ar parašiusi rašinį, kuris užduotas kitai dienai. Ji parašiusi.

Aš tai ne, tarsteli jis.

Sušlamštęs sumuštinius, išgėręs du alaus ir pakštelėjęs jai į skruostą, susiruošia eiti. Vyniodamas ant kaklo šaliką staiga prabyla apie savo mažąjį įbrolį. Ir savo tėvą. Tarsi trauktų visa tai iš koridoriaus tamsos.

Ir kurių galų jam į senatvę reikėjo įsitaisyti vaikų!

Kodėl gi ne? – paklausia ji į orą, nesugalvodama nieko gudriau.

Jam rūpi vien medžioklė. Nenori nei dirbti parduotuvėje, nei prižiūrėti vaikus.

Taigi, taigi, nutęsia ji, galvodama ne apie jo tėvą, o apie jį patį. Nori paklausti, ką jis iš tikrųjų turėjo omeny sakydamas *viską pradėti nuo pradžių*, ar turėjo omeny, kad jie vaikščios į kiną, vieni du. Tačiau būtų pernelyg keblu.

Jam išėjus ji vėl pajunta tą alkį. Bet per vėlai. Ar apie tai rašoma knygose ir žurnaluose, ar tai ir yra įsimylėjimas? Ne laiškų forma, o iš tikrųjų? Ji nežino. Tikrovė sudėtingesnė už laiškus.

Jis trejais metais vyresnis. Ar jai patinka? Taip. Bet ne viskas jame. Jis tai priartėja, tai nutolsta ir kartu traukia kažkuo, ko ji negali įvardyti.

Turėti mylimąjį yra natūralus dalykas. Normalybė. Ji nori būti laikoma normalia. Jaunas mieste besimokantis žmogus turi būti visiškai normalus.

Kodėl ji taip negalvojo tuomet, kai tūnojo tamsioje viloje, dieną naktį stingdoma baimės?

Vaikas šmurkšteli pas ją į lovą. Jis sustiręs į ledą, ir ji viską jau žino, jam nieko nereikia net sakyti. Paspruko nuo pamišusios motinos, gyvenančios Amsterdame.

Bet, žinai, tau negalima likti čia, pas mane, taria ji.

Jis neatsako, tik stipriai apsikabina jos kaklą. Jo ledinis kūnelis dreba.

Pasiimk mane pas savo mamą, paprašo.

Ne, ne, suprask, jai ir taip gana. Visko per akis. Ir maniškiu rūpinasi. Ir dar daug kuo...

Regis, jis atlyžta, bet užsimano, kad jinai jam paskaitytų. Skųstis nesiskundžia, bet ji žino, kad jam nėra gerai.

Ne, dabar turime pamiegoti, griežtai nukerta ji.

Tada bando miegoti. Porą kartų už lango girdi rėkiant jo motiną. Tada jie nustoja priešintis, ir vienas, ir kitas, nusklendžia

draugė virš tamsžalio miško. Ji stengiasi neatsilikti. O Dievas, įsisupęs į didžiulį debesį, dideliu magnetu valdo jį už plaukų. Ji nejusdama svorio sklendžia šalia, tarsi tai būtų visiškai natūralu, ir pasakoja jam istorijas, kurių pati niekuomet nėra girdėjusi. Apie jo mamą. Apie tai, kad ji stengiasi kaip įmanydama, tik jai nesusiklostė, kaip tikėjosi, todėl taip baisiai rėkia. Jo mama galvojanti apie jųdviejų ateitį. Tiesiog jai reikia trupučio laiko. Turinti užbaigti pedagoginę mokyklą, ar jis suprantantis?

Bet Dievas su berniuku gerokai atitrūko į priekį. Jie nebegirdi, ką ji šneka.

Šaltinis

Mišką turi iškirsti. Kur tada pasidės paukščiai ir kiškiai? Dar blogiau, kad bus išraustas šaltinis, iš kurio jie semia vandenį. Senoji teta ir dėdė, gyvenantys su močiute, taip pat apimti nevilties. Tėvas tūžta ir burnojimu baigia išūžti ausis. Ne kam kitam, o artimiausiems žmonėms. Šeimai. Galim pasiskųsti savivaldybei, pasako mama ir surašo laišką, grasindama teismu. Tėvas suraito savo parašą. Taip solidžiau.

Savivaldybė atrašo, kad ketinama atvesti vandenį iš savivaldybės vandenvietės. Bet močiutė nepageidauja centralizuoto *šūdvandenio*. Jį ima iš ežeriuko, kuris paverstas sąvartynu ir maudynių kubilu, įsitikinusi ji. Dėdė netgi matęs, kad žmonės ten pliki maudosi. Močiutė nori turėti švarų, natūralų šaltinį prie namo, nors ir sunku tampyti vandenį kibirais.

Mama gaili senutės ir žavisi jos atkaklumu. Šiaip garsiai nesako, ką galvoja. Vis dėlto gali numanyti, nes užsimena, kad kaime nuo centralizuoto vandens niekas dar nesusirgo. Geras dalykas yra tas, kad tėvas daugiausia laiko praleidžia ochrinėje troboje, kai ji trumpam sugrįžta namo.

Viskam reikia laiko. Ji dar kelis sykius parvažiuoja namo iš miesto ir nepastebi jokių pokyčių. Bet vieną dieną gauna mamos laišką apie tai, kad jie pralaimėjo ginčą, o dėdė užsidarė nuo žmonių. Dar mama papasakoja, kad močiutė daug verkia ir chalatas, kurį ši kasdien trina namuose, pasidarė per platus. Maža to, negali eiti į kaimyno laidotuves, nes juodoji suknelė kadaruoja kaip maišas. Nepadeda nė segė pakaklėje. Dėl to, žinoma, taip pat lieja ašaras.

Ji gali sėdėti savo jaukiame kambaryje ir jausti, kad jai nuoširdžiai gaila savo močiutės. Bet juk nieko negali pakeisti. Tuokart mintis pranyksta kaip drugys rudenį.

Paskui vieną dieną, kai ji parvažiuoja į kaimą, ten jau pabuvę pjūklai, kirviai ir žemkasės. Gamta krito, o į močiutės namus atkeliavo vamzdžiai ir praustuvė su čiaupu. Keisčiausia, kad senoji teta liovėsi kalbėjusi apie *nelaimę*.

Dėdė paštu užsisakė prietaisą, kuris filtruoja užterštą vandenį. Tvirtina, kad tas prietaisas jiems išgelbės gyvybę. Niekas su juo nesiginčija.

Teta nuo suolo prieangyje nuklojo vaškytinę, o kibirus vandeniui pastatė rūsyje. Dažniausiai ji ir nešiodavo vandenį naščiais ir dviem kibirais, o šis šliuksėdavo ant blauzdų, ar saulė šviečia, ar šaltis spigina.

Dabar ji suolą prieangyje nušveitė, o dėdė nudažė. Niekam net minties nekyla, kad šis suolas buvo skirtas vandens kibirams. Dabar jis normalus baldas. Ant jo galima pasidėti kumštines ir šaliką arba pastatyti pirkinius, kad niekas nesudrėktų. Ant prieangio palangės netgi atsirado raudona pelargonija.

Tačiau už sodo tvoros viešpatauja pragaras. Iš miško telikę kelmai ir purvas, paukščiai mirtinai išgąsdinti, skruzdėlynai išnaikinti iki paskutinės skruzdės, kiškių ir pėdos ataušusios.

Statybininkai – tikri laukiniai žvėrys, o mašinos rytą vakarą balzgina ausis. Jiedvi su mama ateina į svečius, sustoja močiutės sode ir apsiverkia kartu su ja. Net neverta sakyti, kad dabar, kai nebeliko medžių, tapo šviesiau. Upelio ir šaltinio nebėra. Jų vietoje kasami grioviai ir klojami vamzdžiai, ar kaip tai vadinasi.

Mama nebando guosti, kad galbūt pagerės, kai viskas bus baigta. Juk nepagerės. Mokykla, kurioje plyšauja vaikai ir kiaurą dieną du kartus per valandą skardi skambučiai, jau savaime yra kankynė.

Vėliau ji pati dirbs mokykloje ir svarstys, kokiam neišmanėliui šovė į galvą mintis, kad vaikams pamokos pradžią ir pabaigą

turi skelbti skambutis. Nejau žmonės yra robotai, kuriems garsus perspėjamasis signalas sukelia teigiamą reakciją ir mokymosi džiaugsmą?

Ji sėdi autobuse, vežančiame į miestą, ir prieš akis regi močiutės veidą. Dėdės veidą. Senosios tetos veidą. Prisimena vaikystės vasaras ochrinėje troboje. Jie nešioja vandenį valgio ruošai ir plovimui, sodo augalams ir bulvėms. Nešioja, kol surambėja delnų oda ir įskausta pečiai. Ji sėdi autobuse ir svarsto, kaip taip yra, kad žmonių vargas staiga tampa svarbiausiu dalyku, kurį tenka ginti.

Ji prisimena šaltinį, kuriame gaudydavo kuojas. Gerai kibdavo ant sulenktos adatėlės su galvute. Bet ji jas paleisdavo. Prisimena baltagalves ir katilėlius palei drėgną šaltinio krantą. Visus mažus gyvius ir istorijas, slypinčias žolėje ir po šakomis, nudrikusiomis virš akmenų.

Mintyse ji žengia taku į skurdų eglyną, kur skruzdės yra vienintelė gyvastis po tamsiomis šakomis. Šitiek milijonų smulkučių gyvių, kurie stato savo miestus ir iš kaži kur tempia maistą ir statybines medžiagas į skruzdėlyną. Bėga ir bėga, neša ir neša. Kai kurie iš jų yra darbininkai arba paprasti vergai, o kai kas užima aukštą padėtį, visai kaip žmonių pasaulyje.

Ji mąsto, kad tose miniatiūrinėse džiunglėse aplink močiutės šaltinį išmoko pirmąsias pamokas apie tai, kaip viskas surėdyta. Tai čia ji įveikia tamsos baimę, tiesiog išeidama viena į mišką. Vėl ir vėl. Tai čia ateina supratimas, nors dar negali įvardyti jo žodžiais. Užuot bijojus tamsos ir aukštų medžių, galima ieškoti priebėgos ir pasislėpti. Ji gali palįsti po plačiais, kvepiančiais eglių sijonais ir būti visiškai viena. Ten, šalia šiurpiausių istorijų, šviesa košiasi per spyglių ir šakelių sietą, o kai pasidaro visai baisu, pamiškėje it minkšta paguoda laukia visų atspalvių samanos.

II

Vazose primerkta gauromečių. Dar teko paaukoti močiutės chrizantemas, pelėžirnius ir lelijas. Gėlynas siaubte nusiaubtas. Betgi jau rugpjūtis. Senoji tetulė su mama išpuošė bažnyčią. Mirusios anytos nertinė lovatiesė patiesta po jaunųjų krėslais. Vaizdas išplaukęs. Žmonės – tai rūkas iš dešinės ir kairės, kuris telkiasi jiems už nugarų, kai medžiotojas ir ji žengia bažnyčios viduriu. Kiekvieną jų žingsnį palydi vargonų griausmas.

Paskui – tyla. Matyt, teks suktis patiems. Prisėda ant jiedviem skirtų krėslų. Visi susėda. Ji girdi kažką kostelint. Kažkas atsidūsta. Krenkščia. Šnopuoja. Šiurena perkeliami daiktai. Rankinės, giesmynai, kojos. Jie gieda. Tas, kuris stovi šalia ir netrukus taps jos vyru, taip pat gieda. Turi gerą balsą. Ji aiškiai tai girdi, nedrįsdama į jį pakelti akių. Jie stojasi ir sėdasi. Vargonai ir pastorius diriguoja. Altoriaus paveikslas šventiškai žėri migloje. Tada nublykšta su visu angelų pulku ir grėsmingai apgaubia ją.

Neilgai trukus jie priversti padaryti tai, dėl ko čia susirinko. Tokiais atvejais nebūna kito pasirinkimo. Juk ji visą laiką tai žinojo, tik staiga išties suvokia.

Štai tada ir trokšti pasislėpti, kai susiduri su tuo, kas neišvengiama. Bet jos balsas toks pat skaidrus kaip ir jo. Abu pasako *taip*. Ar tai likimas? Ar jis galvoja tą patį?

Jie nuplaukia nuo altoriaus, žengia tuo pačiu patiestu taku kaip vyras iš močiutės pasakojimo, girdėto vaikystėje. Tas pats, kuris kiekvieną sekmadienį vaikšto į bažnyčią, kad pamatytų tą, kuri

jam nepasiekiama. Ir jie ten susirinkę, visi aliai vieno. Visa šeima. Močiutė verkia. Berniukas žiūri į ją didelėmis apvaliomis akimis, mamos švelniai laikomas už rankos.

Ji žino, kad taip nedera, tačiau kilsteli puokštę jo pusėn, duodama ženklą. Vaikas, stovintis ten, yra vienintelis ryškus pavidalas rūke.

Vasarą jis uždarbiavo. Kaip knygyno atstovas važinėjo po kaimus ir pardavinėjo enciklopediją. Komisiniai turbūt nebus labai dideli, bet jam leidžiama naudotis firmos automobiliu. Ji nusipirko baltą nuotakos suknelę ir trumpą šydą. Irgi baltą. Iš tikrųjų ta, kuri pasigimdė netekėjusi, negali per savo vestuves dėvėti baltos suknelės ir balto šydo. Tik ne tame kaime. Taigi tai – priešgyningas sprendimas, kuriam mama pritaria. Suknelės kaina nuleista, nes ji trumpa. Nuotakų suknelės dabar turi būti ilgos. Bet ji gali judėti negalvodama, kaip nesuklupti.

Kai jie kartu žengia tolyn nuo altoriaus, ji junta, kaip virpa jo ranka.

Juk viskas gerai praėjo? – paklausia jis, kai jiedu išeina pro duris.

Ji linkteli ir pabando jam nusišypsoti. Nelabai žino, kaip jai pavyksta, nes jis toks rimtas. Stumteli akinius į vietą ir žiūri tiesiai prieš save.

Jie turi sustoti ant bažnyčios laiptų ir priimti sveikinimus. Toks paprotys. Visi jaunavedžiai taip daro. Tačiau, tarytum tai būtų mirties ir gyvybės klausimas, ji pageidauja nulipti laiptais dabar. Tučtuojau. Bažnyčioje tebegriaudėja vargonai. Durys atlapotos.

Man nepakeliama čia stypsoti, kol jie visi išeis, sušnabžda ji.

Juk taip reikia, mėgina perkalbėti jis ir pagaliau pažvelgia į ją.

Tik ne mums, kone piktai atšauna ji, nesvarbu, kad per pačią vestuvių dieną.

Tebūnie, nustebęs taria jis.

Tada jie nustypčioja laiptais ir įsėda į automobilį beržų šakelėmis apkaišytu buferiu.

Jis pasiruošęs kalbą, bet neranda lapelio. Pabarškina į taurę, atsistoja ir taria, esą nieko tokio, kad lapelis dingo, nes tai, ką pasiruošė, nebuvo pakankamai gerai.

Vėliau ji nebeprisimena, ką jis kalbėjo. Bet svečiai juokiasi.

Per jųdviejų vestuves jis linksminasi iš širdies. Paskui dar ilgai tai kartoja kaskart, kai užeina kalba. Jam baliai patinka. Nesvarbu, kokie. Ji mano, kad jai gerai būti susituokus su tokiu žmogum. Jis dažnai kilnoja taurelę ir su visais. Net ne tai verčia ją jaustis nesaugiai. Veikiau tai, kad jis tampa kitoks. Kokio ji nepažįsta. Ji nueina ilsėtis be didelių ceremonijų.

Vėliau parsiranda ir jis. Prietemoje grabalioja durų rankeną ir apčiuopom pasieniais pasiekia lovą ir ją. Langas atvertas. Nedidelis, vos juntamas traukimas. Vasara jau prie pabaigos.

Jis patenkintas savimi, nes atitvėrė jiems miegamąjį tuščiame prieškambaryje šalia jos nuomojamo kambario. Ji irgi patenkinta. Pasiuvo užuolaidas raudonais langeliais ir uždangalą sofai lovai, kuri dabar atstoja dvigulę lovą.

Visi sako, kad jie įsikūrę labai *jaukiai.* Ir visi eina į svečius. Ji dar niekuomet negyveno taip draugingai, išskyrus tuos laikus, kai augo kartu su pusbroliais ir pusseserėmis Saloje.

Iš pradžių atrodo beveik kaip kitas gyvenimas. Tik laikui bėgant ji ima ilgėtis pati savęs. Įgijo daugiau erdvės, tačiau nežino, kur pasidėti pačiai.

Ateina medžioklės metas. Jis išsiprašo iš paskaitų ir išvažiuoja į gimtąjį kaimą. Pasiima kuprinę, šautuvą ir išvažiuoja namo į kalnus.

Jai nebereikia laukti, kad jis skirtų jai dėmesio ar pasakytų neturįs laiko, kai ji pasiūlo ką nors nuveikti drauge, tik jiedviem. Per keletą dienų galva prasivalo. Ji vaikšto su kurso draugais į kiną, arbatėles su šokiais, kavinę. Po paskaitų su kompanija piešia ir tapo darbų kabinete. Netgi pridengia jį, kai kurso kuratorius suraukęs

kaktą paklausia, gal kas nors žino, ar jis nelanko mokyklos dėl ligos. Ji linkteli galva.

Bando suprasti, kaip viskas susidėliojo. Iš kur tas sprendimas. Tai įvyko tą sekmadienio popietę, kai jiedu sėdėjo ant krantinės krašto prie molo. Staiga jis paklausia, ar baigusi pedagoginę mokyklą ji pasiims vaiką pas save.

Visada buvo toks planas, tvirtai atsako ji.

Jis krenkšteli ir paleidžia į vandenį akmenuką. Šis nuskrieja į tamsą, palikdamas ratilus vandens paviršiuje.

Tuomet mums geriausia bus susituokti prieš ieškantis mokytojo darbo, taria jis, pasitaiso akinius ir pažvelgia į ją nuogomis akimis.

Kažkas atsitinka. Staiga jis tampa tuo, kuris supranta. Tuo, kuriuo ji gali pasitikėti. Kurio geros rankos. Kuris nereikalauja, kad ji būtų tokia, kokia nėra.

Dienos greitai bėga. Tada jis grįžta iš medžioklės ir drauge su juo – nepaliaujamas judėjimas jos gyvenime. Man jo labiausiai trūksta, kai jis šalia, nerimastingai galvoja ji ir supranta, kad ne kas kitas, o *pati* turi sustabdyti tą nenuspėjamumą, kurį jis nuolat primeta. Tačiau nežino, kaip. Veikiausiai tai kaip nors susiję su žodžiais. Kad reikia sakyti viską, kaip yra. Bet kas toliau?

Abu gavo po dokumentą, rodantį, kad turi profesiją, vyras ir ji. Jeigu gerai tvarkysis, laikui bėgant išgalės valstybei grąžinti studijų paskolą su palūkanomis. Reikalui prispyrus ji galėtų išlaikyti save ir berniuką. Toks ir buvo tikslas. Bet dabar jie trise. Vaikas, jis ir ji. Jie keliasi gyventi į tokią tolimą šiaurę, kiek tik įmanoma nukakti sausuma. Jauni mokytojai premijuojami už tai, kad įsipareigoja ten praleisti ketverius metus.

Nė vienam ten dar neteko lankytis. Tačiau jie žino, kad gaus erdvų butą naujutėliame daugiabutyje. Jų manta visai menkutė, bet viskas turėtų susitvarkyti. Jiems daug nereikia.

Ji su berniuku sėdi antrosios klasės salone ir valgo sausus sumuštinius iš sausainių dėžutės. Jis užgeria pienu, ji – vandeniu. Ją truputį pykina. Laivą supa didelės bangos. Sėdėdama ten suvokia, kad ketverius metus gyvens tokioje vietoje, iš kur norėdama ištrūkti bus priversta perplaukti plačią jūrą. Dabar vėloka apie tai galvoti. Ji ne viena. Turi šeimą. Vyrą. Ir vaiką, kuriam ji reikalinga kiekvieną dieną. Toks jausmas, lyg visa tai būtų atsitikę per vieną naktį, bet juk taip nėra.

Jie abu sutarė priimti tuos darbo pasiūlymus. Įsidarbinti toje vietoje. Ir dar prieš susituokiant jam nelieka abejonių, jog ten, kur jie įsikurs, ji pasiims ir vaiką.

Jis nebando spyriotis. Atvirkščiai. Jis geras berniukui. Draugiškas. Kol kas nesisodina jo ant kelių, bet tai laikina, galvoja ji. Dabar

jis ant denio ar kur kitur? Sutiko žmogų, su kuriuo kartu tarnavo kariuomenėje. Tai jį maloniai nuteikia.

Tu turėsi savo atskirą kambarį ir pradėsi vaikščioti į darželį, sako ji vaikui. Jis mažas pagal metus, sunkiai pasiekia staliuko kraštą. Ji jam nupirko sluoksniuotą bandelę, nes sumuštinis buvo per sprangus.

Ar tam daržely, į kurį eisiu, bus daug gėlių? Ir medžių? – viltingai klausia jis.

Ji neišmano, ką atsakyti, nes įtaria, kad tenykštė gamta nebus tokia pat vešli, kokią jis įpratęs matyti. Gamtovaizdis palei laivakelį valanda po valandos eina vis skurdyn. Mėgina jam paaiškinti, kad vaikų darželis taip vadinamas, nes patys vaikai kaip gėlės.

Bet jis visai nenori būti gėle, jis nori namo ir vaikščioti į tą darželį, kuris ten auga.

Jau viskas, noriu namo pas mamą! – rauda.

Ji duoda jam išsišnypšti į lipnią servetėlę ir pasiūlo kartu eiti ant denio pažiūrėti jūros. Bet jis nenori ant denio, jis nori, kad *mama* būtų šalia.

Ji pernelyg greitai ir pernelyg nenuoširdžiai pasakoja, kaip viskas būsią puiku. Kurį laiką jis, regis, bando klausytis, mažas draugiškas žmogutis, tarsi suprasdamas, kad ne pyragai ir jai. Paskui padeda galvą jai ant kelių ir įsistebeilija jai į veidą, maža rankute braukdamas panosę.

Bet ar tu nesupranti, mamyte, kad aš dabar toks baisiai vienišas?

Tokios nuotaikos dar prieš tai, kai laivas prisišvartuoja prie krantinės. Ji atplėšė berniuką nuo tos, kurią jis myli labiausiai.

Kažkoks aštrus daiktas įremtas iškart po krūtinkauliu. Pamažu jis išsiplečia ir aprėpia visą diafragmą. Gali nusmelkti bet kada, užtenka jai pasižiūrėti į vaiką. Išraišką. Kūno judesį ir nulenktą sprandą. Blogiausia ne tai, ką jis sako. Blogiausia, kai nutyla ir nori pasislėpti. Po valandėlės ji bando pasirąžyti, nusišypsoti, ką nors pasakyti ir iškvėpti tą metalinį smaigą. Tačiau jis varstys vėl ir vėl, metų metus.

Mama ją girdi, bet ryšys prastokas. Kažkoks traškesys.

Tai man atvažiuoti į šiaurę, ar to manęs prašai? – klausia ji.

Bet juk to neprašo. Tik nori, kad mama pasufleruotų jai sprendimą telefono laidais, būdama už kelių dienų kelio. To ji, žinoma, negali padaryti.

Aš nežinau kitos išeities, bus geriausia, jei atvažiuosiu ir jį pasiimsiu, taria mama.

Betgi ne, ne, ne toks turi būti sprendimas. Juk vaikas turi gyventi pas ją, visą laiką taip buvo planuota.

Mama atsako, kad nėra prasmės galvoti apie tai, kas buvo planuota, bet, šiaip ar taip, jie su tėvu gali atvažiuoti jų aplankyti. Ji galinti pasakyti vaikui, kad jie atvažiuos pas jį per Kalėdas. Gal tai padėsią.

Padeda tik tuokart, kai ji praneša žinią. Kitą dieną jis ašarų pilnomis akimis, rydamas seiles teiraujasi, kiek dar dienų liko iki Kalėdų. Ji atneša jam sieninį kalendorių. Ir jis, pasiėmęs raudoną kreidelę, užbraukia kiekvieną praeinančią dieną. Puikiai išmoksta skaičiuoti. Vaikų darželyje nusinešęs kalendorių pasakoja apie darželį, kurį paliko ten, kur *jo namai*.

Net jeigu ji to ir nežinojo anksčiau, tai dveji metai šiaurėje ją išmokė, koks skirtumas, kai esi medžiotojas ir kai esi moteriškė. Ir jos medžiotojas čia niekuo dėtas. Per kartų kartas taip susiklostė. Vis dėlto ji sukaupia savyje kai ką panašaus į protestą, nors gal kalti hormonai, nes pilve nešioja kūdikį. Jaučia romų, bet sunkiai tramdomą pyktį.

Mokytojų kambaryje ji meta iššūkį bendradarbiams vyrams, garsiai suabejodama jų neginčijamomis teisėmis. Pareiškia, kad kažkur turėjo įsivelti klaida, jei vyrai gali sau leisti išsiprašyti iš darbo ir išdumti į medžioklę, o moterims tenka ir pavaduoti juos per pamokas, ir prižiūrėti vaikus. Šie sužiūra į ją nesupratingais žvilgsniais, su nekalto žmogaus nuoskauda akyse.

Kad jos pačios vyras kartu su bičiuliu įsigijo žvejybos laivelį, išleisdamas pinigus, kuriuos buvo atsidėjęs skalbyklei, ji, šiaip ar taip, nutyli. Ko jau ko, o pažeminimų stengiasi vengti.

Vieną vėjuotą dieną pustant budinčią mokyklos kieme ištinka priepuolis. Pora vyresnių berniukų nubogina ją į mokytojų kambarį. Atsipeikėja medžiotojų pusėje, cigarečių ir pypkių dūmų kamuolyje.

Šitai tai negalima leisti budėti! Vikst parvirto ant sniego ir guli kaip lapas, taria vienas iš paauglių.

Niekas neatsako. Ji pastebi jų žvilgsnius. Vyras prilaiko ją, kol pasikelia į sėdimą padėtį. Jau yra matęs ją tokią. Kažkas atneša stiklinę vandens. Ji atsilošia ir paima virpančiomis rankomis. Kažkas paklausia, kaip savijauta, tik ji nepajėgia atsakyti.

Bet ilgoji pertrauka netrumpa. Ji spėja pakilti ant kojų ir dar lieka kelios minutės mundurui pasitvarkyti. Bendradarbiai sako, kad *šauniai laikosi*. Bet ji tik niršta ir apskritai jaučiasi apgailėtinai.

Ji ne vienintelė nėščioji. Laukiasi dar viena bendradarbė. Vyrai laikosi tokio papročio: kai moteris pagimdo, į namus pas kūdikio tėvą užgriūna draugai ir pažįstami su visokiais gėrimais. Gerti reikia kaip įmanoma greičiau. Pageidautina, kad tai įvyktų iškart po to, kai kūdikiui nukerpama virkštelė. Tos išgertuvės vadinamos *vaikpėdėm*. Tikriausiai todėl, kad vyrai, šiaip ar taip, žino, jog įprastai paskiausiai pasirodo kūdikio pėdutės. O gal todėl, kad jie mano, jog pėdutės pasirodo pirmiausiai?

Triukšmas iš kaimynų buto jai ilgai neduoda užmigti. Jos vyras irgi tenai. Ji išlipa iš lovos, apsirengia ir nueina į kitą koridoriaus pusę, kad paprašytų tylos. Viduje akis bado nudraskyti tapetai, flomasteriais nuterliotos ir prirašinėtos visos svetainės sienos. Kambarys atrodo tinkamesnis nepakaltinamiems ligoniams nei mokytojų vyrų kompanijai, laistančiai vaiko gimimą.

Balsai stengiasi nustelbti muziką, o muzika – balsus. Juokas žvigus, griausmingas. Vaiko tėvas guli visu torsu užvirtęs ant žurnalinio staliuko, nebereaguodamas į aplinką.

Viena bendradarbė šoka solo, aukštai pasikėlusi sijoną. Štai tas žmogus labiausiai ją ir papiktina. Vyrai yra mulkiai ir gyvuliai, bet moteris – išdavikė. *Moters priešė*. Neatlyžta ir tuomet, kai sužino, jog svetainę, šiaip ar taip, žada išklijuoti naujais tapetais, dar prieš motinai su kūdikiu grįžtant iš ligoninės, ir talkon ateis keletas tų pačių *gyvulių*.

Ji stovi kaip įbesta ir kūkčioja. Visų akivaizdoje. Žliumbia ir žliumbia. Visi nuščiūva. Kažkas išjungia muziką. Iš kambario gilumos atskuba vyras ir nori ją išsivesti. Ji kumščiais puola tvatyti jam per krūtinę.

Ta, kuri šoka, garsiai pareiškia, kad ji *išprotėjo*. Akimirksnį tie žodžiai ją sugėdina. Bet tada ji pajunta panieką. Panieką tiems

padarams. Neįžiūri jokių intelekto, atjautos, rūpesčio ženklų. Regi juos plavinėjant savo kvaitulyje.

Jis uždeda ranką jai ant peties ir pažada tuojau pareiti.

Ji pažiūri į jį taip, tarsi niekuomet nebūtų jo mačiusi, ir išsinešdina iš kambario, drauge pasiimdama panieką.

Tą dieną, kai nubėga vandenys, jam reikia teisėjauti rankinio rungtynėse. Žaidžiamas turnyras, ir jis trūks plyš turįs dalyvauti. Bet galįs paprašyti draugo, kad nuvežtų ją į ligoninę, kuri čia pat, tik pakilus į kalniuką.

Ji atšauna, kad jai juk vasaros atostogos ir turinti laiko pati *nueiti* ten, kur reikia. Jis nuleidžia tuos jos žodžius pro ausis.

Iš pradžių skausmas pakenčiamas, ir ji pamano, kad tuoj praeis. Girdėjo, kad taip gali būti. Tačiau kelias valandas vis suremia tolygiais gūsiais. Ji išsiruošia į parduotuvę su pirkinių sąrašu. Nors ir ne kažkiek perka, vargas partempti namo. Tenka prisėsti prie buto durų. Laiptinėje tylu. Dauguma išvykę atostogauti. Gerai, kad ji jau kadai pasiruošė krepšį. Pintą lopšį. Visus drabužėlius.

Pakilusi atsirakina duris, įžengia vidun ir supranta, kad vis dėlto laiko turi nedaug. Betgi pieną reikia padėti į šaldytuvą. Metasi šen, metasi ten, garsiai dejuodama. Vis tiek niekas negirdi. Nasturta, kurią užsiaugino ant palangės, bando ją pralinksminti. Švyti geltona ir oranžine spalva. Juk vasara. Kambaryje.

Plačiai statydama kojas nukėblina įkalnėn. Du kartus stabteli. Bet yra tvora, į kurią galima įsikibti. Pro debesų klodą kyšteli saulė. Išgirsta nuo sporto aikštės atsklindant nirtingus riksmus. Vadinasi, kažkas įmetė įvartį.

Svainė švenčia vestuves su maloniu vyriškiu, kurį jiems teko keletą kartų sutikti. Važiuodami nuosava nenauja mašina jie pavėluoja į keltą ir nespėja į sutuoktuves. Atvyksta iškart į vakarienę. Žmonės įsižeidę, nuotaka įskaudinta.

Galėjai pasistengti spėti laiku, mesteli ji broliui su ašaromis akyse.

Jis nesigina. Linksmai šnekučiuoja su žmonėmis. Su tetomis ir dėdėmis. Su draugais. Vinguriuoja nelyginant ungurys sekliame vandenyje. Tiek jį ir tematė. Tai *ji* turi ginti, aiškinti. Kam gi dar būtų jam reikalinga? Ji nusipirko abrikosinę plevėsuojančią suknelę ir jaučiasi gyva, nepaisydama nieko.

Eina dienos. Jie užpildo namus vaikais ir šurmuliu. Šešurui jie greitai pabosta. Jo naujajai moteriai – irgi. Bet ši nieko nesako. Stovi už prekystalio kaimo krautuvėje. Ramiai ir mandagiai kalba su žmonėmis. Savaitgaliais sukasi apie puodus.

Jiedvi su svaine mazgoja indus. Šiuose namuose moterys gimusios mazgoti indus. Didelėje virtuvėje ji aplamdytame katile kaitina buteliukus su žindukais. Bijo, kad mažylė negautų bakterijų. Kokia juokinga ir įsibaiminusi. Svainė dar tik jaunamartė, buteliukų nekaitina. Tačiau susidomėjusi ir supratinga. Šešuro moteris dirsčioja į ją pavargusiu, atlaidžiu žvilgsniu. Jie jai nepriekaištauja, kad nebeturi pieno. Tik mesteli, jog nieko kita ir neverta tikėtis, išsiruošus į tokią ilgą kelionę su ką tik gimusiu kūdikiu.

Grindys išklotos nušiurusiu taškuotu linoleumu. Ji pasisemia karšto vandens iš katilo ant suodinos viryklės. Vandenį nusineša į didįjį kambarį, kad išmaudytų kūdikį ir nusipraustų pati, pasiilgo savo buto su patogumais tenai, šiaurėje. Jie, jauna mokytojų pora, čia *atostogauja*. Tuose namuose niekas niekuomet nėra turėjęs atostogų. Jie čia su dviem vaikais. Jos berniukas duodasi su šešuro pagrandėliais. Geriausiai jaučiasi lauke.

Tiesiai virš lovos, kurioje jie miega, ant storos vinies kabo Kristaus paveikslas. Tai altoriaus paveikslo, skirto koplyčiai, kurią pastatydino vyro senelis, eskizas. Dailininkas gerai žinomas. Tačiau ar būtina altoriaus paveikslą kabinti svetainėje?

Kambarys jai patinka, bet pati jaučiasi prašalaitė.

Mes jiems trukdome. Kodėl čia tiek užsibuvome? – užklausia ji vyrą.

Jis nenori suprasti. Ši vieta yra *jo namai*! Jis įsiplieskia, balsas tampa šaižus, nors jam tai visai nebūdinga. Gal mananti, kad jis koks lepšis? Toks, kuris bidzena iš paskos, vos ji paliepia, kad reikia išvažiuoti?

Ji nieko neatsako. Nesvarbu, kad baigusi mokslus ir turi nuolatinį pedagogės darbą. *Patriarcho* namuose moterys neprieštarauja. Tai glūdi sienose. Galima įsižeisti ir eiti gulti į palėpę, bet niekuomet nekeliamas balsas.

Ji mąsto apie velionę anytą, kuri atvyko iš pietų kaip laisvas žmogus. Baigusi akušerijos mokslus. Susipažįsta su medžioju ir pasilieka, apsigyvena tame pačiame name su šešuru ir anyta. Po kurio laiko suserga.

O štai medžiotojas toks pat laisvas, toks pat gražus. Ne jo kaltė, kad jam reikia jaunesnės moters. O kaipgi kitaip. Jauna skaisti stovi ji, naujoji, už kaimo krautuvės prekystalio. Bet ne naktimis. Todėl namuose vėl krykščia vaikai. Kas, kad po senovei tėra šaltas vanduo ir lauko išvietė. Ir pro atdaras duris bei langus zuja musės. Kai krautuvė uždaroma, reikia taisyti valgį, žiūrėti vaikus. Toji moteris ne

kažkiek vyresnė už ją pačią. Gal tik truputį. Ji neša savo kryželį, niekam nebėdodama. Jiedvi galėtų pasišnekėti. Tai kodėl nesišneka?

Šešurui nereikia kalbėti. Jis – tai gamta. Veiklos gryname ore mėgėjas. Medžiotojas. Jis yra Vyras, už nieką socialiai neatsakingas, išskyrus patį save. Ir ginklą.

Atmosfera prie vakarienės stalo – klampi derva. Vienas kitas žodis apie kaimyną. Žodžiai apie jausmus neįmanomi. Galvasopė ir supūliavęs pirštas – tiek to. Šlerpimas, barkšėjimas, krenkštimas – leidžiama. Tai garsai, kurie išduoda, jog esi gyvas.

Patriarcho veidas įrudęs, ryškių bruožų, tamsios žilstelėjusios garbanos. Kūnas gyslotas kaip žvėries, kuris nuolat bėgioja. Tačiau judesiai ramūs.

Jo moteris, galvą apsirišusi skarele, nekalbi. Daili rausva burna gražiai kramto. Stotingas kūnas it spyruoklė juda virš kėdės, stalo. Ar ne per drąsu užsiminti jai apie gardų valgį?

Labai skanu! – prabyla ji ir pamėgina jai nusišypsoti.

Šešuras nužvelgia abi paeiliui. Maloningai linkteli. Kramto. Tai kiaulienos karbonadas iš jo krautuvės. Atkeliauja automobiliu iš atskiro tiekėjo ir skleidžia mėsos aromatą nuo to momento, kai pasiekia sandėlio rampą, iki iščirškinamas savo riebaluose.

Šešuras kreipiasi į ją.

Gerai, kad valgai. Tavo sudėjimas kaip lapės.

Ji neatsako. Šiuose namuose nepriimta atsakinėti. Priimta klausytis. Ji knebena valgį ir tikisi, kad mergytė, palikta vežimėlyje lauke, nepradės verkti. Tyli nudūrusi akis į lėkštę ir vos laikosi nepratrūkusi. Tačiau pratrūkti nedera. Jai pasivaidena, kad oras pritvinkęs pykčio. Bet žino, kad taip nėra. Tai kas gi tai? Tik patriarcho šeimyna, kurios nariai elgiasi kaip žmonės. Pyktis yra jos pačios. Tai ji čia pašalinė.

Uodų pilna visur. Ji prižiūri, kad miegamojo langas ir vežimėlis, kuriame miega mergytė, būtų uždengti tinkleliu nuo uodų.

Vyras prie ežero ketina statyti trobelę. Dabar planus aptaria su dėde, kuris gyvena name ant kalvos. Be to, nori pasiskolinti dėdės valtį ir plaukti į jūrą žvejoti. Rodo trobelės brėžinius, kuriuos pats nubraižė, pasišaukia ją ir pageidauja, kad ji padėtų nuspręsti. Iš visų jos sutiktų žmonių jis yra tas, kuris turi daugiausia planų. Ir jis nėra toks kaip jo tėvas, dalinasi planais. Dėsto juos. Braižo. Prisidega pypkę ir aiškina, primerktomis akimis žvelgdamas pro akinius ir dūmus. Nebijo, kad jam gali nepavykti to padaryti. Ar išsimokėti. Jis kaupia sąskaitas senos mašinos, kurią jie nusipirko, daiktadėžėje. Niekam nieko negaili. Taip pat ir to, kas jam nepriklauso. Jos draugė šiaurėje sako, kad jis – *gamtos vaikas.*

Ji gali kalbėtis su svaine. Jos kartu lankė pedagoginę mokyklą ir visai neblogai viena kitą pažįsta. Bet tame nėra jokio žaismo. Tarsi jas abi slopintų vieta ir aplinkybės.

Svainė nesako turinti *teisę* parvažiuoti namo. Ji buvo atiduota globėjams, nes mama sunkiai sirgo. Galbūt irgi jaučiasi kaip prašalaitė. Jai dingteli, kad žmonių istorijos egzistuoja ne vien knygose. Tuo pat metu, kai rašomi ir skaitomi romanai, visi iš paskutiniųjų stengiasi nuslėpti savo pačių istorijas.

Mergytė verkia, kai ateina metas vakarinei ruošai. Šešuras kalba tyliu, piktu balsu. Turi būti *ramybė.*

Ji susupa kūdikį į antklodę. Čiumpa buteliuką su žinduku, rankšluostį, švarių vystyklų ir išeina iš namo. Pasileidžia taku per laukus. Link ežero. Numaudo vaiką šaltame vandenyje. Keista, bet mergytė – nė knirkt.

Vaiko tėvo nėra. Jis iškeliavo į kalnus žvejoti. Šešuras pavydi, nes negali pasiimti laisvų dienų ir prisidėti prie jo. Širsta ant tų, kurie šalia. Ant ko gi dar jam širsti?

Kai ji grįžta į namą su antklodėje miegančiu kūdikiu, jis stovi priemenės tarpduryje ir tyliai barasi, nežiūrėdamas jai į akis.

Kam reikia bėgti į rūką su mažu vaiku?

Ji neatsako. Taigi kariauja savo karą prieš patriarchą jo paties ginklu. Jis žino, kad ji girdi. Ji atremia jo žvilgsnį, tačiau neatsako. Prisiima teisę būti tokia kaip jis.

Kai mažylei užsnūdus jis prigula ant kušetės pailsėti, o didieji vaikai aplink jį žaidžia liestynes, ji išsiunčia juos lauk, kad duotų jam ramybę. Jis užmiega ramiai ir kietai. Ji apkloja jį vilnoniu apklotu, kad nubaustų pačia didžiausia bausme. Parodytų jam, kas čia stipriausias. Kas moka deramai elgtis. Nes jis jokiu būdu neturi pamanyti, jog tai – rūpestis.

Ji dar kartą užklausia vyrą, ar jie negali važiuoti atostogauti kitur. Jis atsako be jokios išraiškos. Jie neturi tiek pinigų, neturi kur važiuoti.

Bet gali kartu su vaikais eiti žygin į kalnus, priduria. Pasiprašyti pagyventi kalnų trobelėje prie viršutinio ežero arba nakvoti palapinėje.

Ji įsivaizduoja, kiek mantos reikia susikrauti ir pergabenti, įsivaizduoja uodų spiečius. Kaip ant laužo jai reikia kaitinti buteliukus. Tada nusigręžia ir įsižiūri į kalnus kitapus ežero. Jai pažįstamas takas į medžiotojų trobelę. Daug kartų ten keliavo drauge su juo.

Ne, ryžtingai nukerta. Aš eisiu į kalnus viena!

Jis nepatikliai stebeilija į ją. Viena? O kaipgi vaikas?

Tu puikiai su ja tvarkaisi, ramiai atsako ji tvaksinčia širdimi. Tereikia sužiūrėti, kad buteliukas būtų išplautas, pakaitintas ir mišinukas tinkamas.

Nejau manai, kad tiek ir tereikia? – priekaištingai atsiliepia jis.

Tiek ir tereikia, atkakliai atsako ji.

Prieš išeidama palaukia, kol vaikas užmiega. Nenori skolintis valties, aplenkia ežerą pėsčiomis. Kiumiros pelkė melsvuoja išdžiūvusi. Neprinokusios tekšės – sausi spurgeliai. Ji nuplumpina per pelkę, ieškodama tako, vedančio stačiu šlaitu aukštyn. Kuprinė sukrauta kreivai, trina nugarą. Ji ką tik pasivertė į medžiotoją, tačiau jai trūksta natūralumo. Praktikos. Ištvermės.

Vakaro migla kyla nelyginant garai, virstantys iš verdančio bulvių puodo. Ji prisimena, kad kuprinėje turi skardinę mėsos kukulių. Užtektinai dviem dienoms.

Tada ji aptinka taką ir ima kopti aukštyn. Iš pradžių pernelyg greitai. Pūškuodama. Tarsi bijotų, kad jie gali ką nors pasiųsti jos parsivesti. Kad mėgins jai sutrukdyti. Šviesa skvarbo šilinių viržių kerus ir pilkus samanotus akmenis. Palei taką prižėlę alksnių, neūžaugų beržėlių ir blindžių. Kadagiai bado jai rankas, kai ji ieško už ko nusitverti, kad prisitrauktų aukštyn. Vienoje vietoje paparčiai jai siekia vos ne lig kaklo. Ji išsineria iš palaidinukės ir prisiriša ją prie kuprinės. Šakelės ir vabzdžiai kapoja nuogą odą. Ar ji eina teisingu keliu? Ar būdavo taip statu? Taip. Tikrai taip statu. Ir bus dar stačiau.

Pasiekusi, kaip mano, paskutinę šlaito atbrailą, prisėda ant paplokščio akmens virš stataus it siena skardžio. Slėnis, plytintis ten žemai, apačioje, galėtų priklausyti kitam pasauliui. Šviesa tvyro mirguliuojančiais sluoksniais virš prarajos, ežero ir viso peizažo. Ji pasilenkia prie stataus skardžio ir pajunta svaiginančią laisvę. Tiesą sakant, užtektinai, kad nukristų. Tereikia lengvai persisverti per kraštą. Kuprinė sunki, bematant nutemps ją žemėn. Į akmenų nuogriuvas? Brūzgyną? Žiūrint, į kurią pusę pasiduos. Kuprinė kreivai sukrauta, nutemps į kairę. Bet niekada negali žinoti tiksliai. Diržai nepriveržti. Ji yra nepatyrusi medžiotoja su nepriveržtais diržais.

Bet ji nepersisveria. Atvirkščiai – atšlyja atgal ir pajunta, kaip konservų dėžutė įsiremia į šonkaulį.

Įveikusi paskutinę stačią atkarpą ir prieš akis išvydusi plynaukštę, išgirsta klyksmą. Krūpteli. Tada supranta, kad tai – *vienišius*. Paukštis, gyvenantis prie kalnų ežero, kur stovi trobelė. Arba to paukščio patelė. Arba vienas iš palikuonių. Klyksmas girdėti vis arčiau. Vadinasi, ji eina teisingu keliu.

Kai iš daubos išnyra trobelės stogas, stoja tyla. Paukštis veikiausiai ją stebi, turi išsiaiškinti, kas ji tokia. Draugas ar priešas. Ji svarsto, ar paukščiai skiria medžiotojus su šautuvais ir be jų.

Vyras šią kalnų trobelę užnešė ant savo pečių, būdamas septyniolikos. Iš pradžių surentė ją apačioje, slėnyje, kad jam nereikėtų tįsti daugiau medžiagų, nei būtina. Išrinko ją ir po lentą užnešiojo aukštyn. Trobelė nedidelė. Tik vienas kambariukas su dviaukšte lova ir atverčiama langine, kuri atstoja stalą. Mažytis virtuvės kampas su spiritine viryklė ir primusu. Ji atsirakina pakabinamą spyną, atverčia langinę ir įleidžia dienos šviesą.

Gaižiai atsiduoda lajumi ir pelių išmatomis. Maloniai kvepia išdžiūvę viržiai ir samanos kartoninėje dėžėje šalia krosnelės. Dūmtraukis riogso skersai viso kambario. Vadinasi, šįmet čia niekas nesilankė. Prieš žiemą jis visada jį nukelia ir užsandarina skylę stoge. Sniegas neretai užverčia visą trobelę.

Ji išvelka dūmtraukį pro duris, saugodama, kad iš jo nepažirtų suodžiai. Tada užsilipa ant namų darbo kopėtėlių ir nuima skardinę nuo dešrelių, kuria užtaisyta skylė. Užtempia dūmtraukį ant stogo ir pabando įtaikyti į krosnelės angą, tačiau nesėkmingai. Nulipusi žemėn įstato jį į vietą iš vidaus.

Rankos, aplipusios suodžiais ir rūdimis, tuoj pat užkuria ugnį. Pasitarnauja senas laikraštis iš pernai rugpjūčio. Dar kiek beržo tošies ir keletas sausų šakelių iš kartoninės dėžės. Iš pradžių dūmai sudirgina gleivines ir išspaudžia jai ašaras. Bet durys pradarytos, ir pamažu ant šaltos odos ima sruventi šiluma.

Ji įmeta dar šakelių ir dūmtraukyje išgirsta smagų spragsėjimą. Nusimetusi visus drabužius sukarsto juos ant vinių aplink krosnelę, pėdas įkiša į nukirptus aulinius. Išsitraukia sudilusį rankšluostį ir muiliuką *Lux* iš nakvynės vietos pakeliui į pietus. *Į pietus.* Ji viršugalvyje gumele susiveržia plaukus ir patraukia link ežero.

Auliniai lieka riogsoti ant smėlio. Ji turi savo maudyklą, kurioje paprastai prausiasi. Vanduo toks pat šaltas kaip visada. Išsimuilavusi nubrenda gilyn, kur neprasiskverbia šviesa. Tuomet atsigula ant pilvo ir nuslysta virš bedugnybės.

Kai išlipa iš vandens, išvysta paukštį. Šis klykia nesavu balsu ir netvirtom kojelėm strapalioja per pelkę. Pažeme plasčioja sparnais. Nori, kad ji pamanytų, jog yra sužeistas ir gali tapti jai lengvu grobiu. Matyt, netoliese turi susisukęs lizdą ir taip bando nuvilioti ją tolyn.

Tavo vaikai jau dideli, gali nebebijoti, kad kas nors juos pagaus, išgirsta savo pačios riksmą. Tada paukštis nutyla ir pradingsta tarp viržių.

Ji tirtėdama nusišluosto šaltoje vakaro saulėje ir suvokia nepasiėmusi laikrodžio. Kūnas pašiurpsta nuo staigaus žvarbos dvelksmo. Tačiau iš trobelės palengva rūksta pilkas dūmas. Ten jau bus mažumėlę pašilę. Ji pasileidžia tekina per viržynę, apspista mašalų ir uodų nelyginant priešo armijos. Prabūsiu čia bent tris naktis, mintyse pasiryžta. Priėmusi galutį sprendimą pasijunta geriau. Ji išsitiesia ir nustoja pliauškinti uodus.

Ant primuso įkaitusi mėsos kukulių skardinė. Krosnyje ūžia. Naktis pro apdulkėjusį langą su voratinklio užuolaida atrodo perliškai balta. Priešais atdaras duris ji ištempia seną paklodę nuo uodų ir ant gulto išsivynioja miegmaišį. Čiužinį atstoja vatinė antklodė.

Ji gaudo spalvas skylėtu žvejo tinkleliu. Spalvos mainosi, pavirsta į žodžius, kuriuos ji surenka į skardinę nuo mėsos kukulių. Šie vėl išsprūsta lauk pro atsiknojusį dangtelį. Suplyšta užkliuvę už dantyto krašto, kurį paliko atidarytuvas. Ji uždengia delnu, kad nulaikytų juos vietoje. Žodžius. Skirtus nusakyti liūdesiui. Nerimui. Kvapui ir skoniui. O kaip dėl džiaugsmo? Ne. Tokiems dalykams teks palaukti.

Rytą ji mėgina užsirašyti sapną, bet viskas išsklinda. Ji taip pat išsklinda. Atsipeikėjusi ant gulto sumeta, kad jai reikia išeiti į gryną orą, kur dangus ir kalnų dykynės. Iš lėto atsikelia, nuėjusi už trobelės nusičiurškia į brūzgus, tarsi kas nors galėtų ją pamatyti. Tada pasiima muiliuką *Lux*, skardinį virdulį ir nupėdina prie ežero.

Saulė, kaip įprasta šiuo metų laiku, švietė beveik visą naktį. Dabar lydo sviestą. Ji atsiriekia duonos šalia trobelės. Storai užsideda sūrio ir valgo. Paukštis tyli. Plynaukštės. Ji nežino, kaip vadinasi kalnų viršūnės, bet vis tiek jas pažįsta.

Vaikščiodama ištrokšta, praalksta ir pavargsta. Pietiniame šlaite primegzta tekšių. Dabar lieka laukti. Jeigu tik šalnos jų pirmiau nepakąs. Nes taip irgi gali nutikti. Ji intuityviai jaučia, kur kokie augalai tarpsta, nors ir nežino, kaip taip gali būti. Galbūt tai močiutės genai? Uogautojos. Kuri pasakoja istorijas.

Ji klajoja po kalnus su močiutės genais ir žvalgosi į neprinokusias tekšes ir viržius, mainantis šešėliams ir šviesai. Panyra į kalnų duburėlį ir išsidžiovina saulėje, kurdama laužą ir katiliuke virdama vandenį. Suraiko duonos kampą ir sūrį turistiniu peiliu. Per Kalėdas gavo jį dovanų nuo vyro. Ar gavusi parodė džiaugsmą? Ar jis žinojo, kad ji pasivers kita?

Popiet savo kūnu gaudo lietaus lašus. Šie sruvena tarp krūtų, sunkina į kasą supintus plaukus. Tyška ant pečių, linkėdami jai gero, kad ir kaip viskas būtų. Vienatvė nebaisi. Su sąlyga, kad esi viena.

Trobelės palubėje ant vinies kabo apdriskęs tinklas. Ji abiejuose galuose primezga po virvę, visai kaip anąkart, kai lankėsi čia su juo. Vieną užneria ant blindės gumbo krante, kitą apsiriša per liemenį ir nuplaukia į kitą pusę. Pritvirtina virvę prie medžio šaknies paežerėje ir parplaukia atgal.

Ji mato, kaip įsiraizgo upėtakis. Regi žvilgantį kūną virš smėlio. Mato, kaip paspurdėjęs nurimsta. Norėtų padėti jam ištrūkti. Tačiau nepadeda. Kitą rytą ji jau turi tris riebius upėtakius. Daugiau, nei pajėgtų suvalgyti. Vieną išsiverda, o kitus du užkasa pelkėje, prieš tai į pilvą įbėrusi druskos su cukrumi ir susukusi į plėvelę. Dar turi pasiėmusi truputį miltų ir sviesto. Kepimui.

Kai susiruošia užkasti žuvų vidurius, iš kažkur prisistato kiras. Jinai jį pašnekina. Paaiškina, kad jam kalnuose visiškai ne vieta ir kad neketinanti jo penėti. Kurgi tai matyta – išlepinti kalnų kirai.

Tu iš jūros į kalnus perneši kirmėles ir parazitus, šūkteli jam.

Kirui nė motais, jis atsako kryksmu. Galiausiai gauna tuos žuvų vidurius. Tačiau ji juo nepasitiki, tad vietą, kur pelkėje užkasė žuvis, apvožia skardine vonele, ant viršaus uždeda akmenį ir pagrūmoja kumščiu.

Ji užmiega, prie ausies virkaujant paukščiui, o pabunda nuo savo pačios riksmo.

Šešuras pasitinka ją tarpduryje.

Tai pagaliau parsiradai? Fu, elgiesi kaip koks vyras! – tyliai prataria žemu smerkiančiu balsu. Tuomet nueina. Tačiau jo žvilgsnyje ji kai ką įžiūrėjo. Jeigu būtų žvelgęs ne į ją, būtų pamaniusi, kad tai – *pagarba*. Viduje rauda jos vaikas.

Virtuvėje stypso ėriukas. Baimingai bliauna, ką tik pridirbęs priešais darbastalį. Tai nėra visiškai nenatūralu. Bet ir natūraliu dalyku niekaip nepavadinsi. Ėriuko galva juoda. Ji iškelia verkiančią mergytę iš vežimėlio. Verksmas nutyla, tarsi būtų išjungtas jungikliu.

Ar už džiaugsmą esu atsakinga aš? – nuvargusi pagalvoja. Atsisėda vidury grindų su mergyte glėbyje ir prajunka. Berniukas atlekia tekinas ir apstulbsta iš susižavėjimo. Vis dar moka džiaugtis netikėtumais. Jis apsikabina ėriuko kaklą ir kvatoja drauge. Vyras irgi ateina ir sustoja vidury virtuvės. Krizena. Jie juokiasi, nes aš pradėjau, nustebusi galvoja ji. Jeigu būčiau pravirkusi, nuotaika būtų buvusi kita. Aš esu atsakinga už tai, kad jie galėtų pasijuokti.

Vyras tebekvatoja ir išgujęs ėriuką lauk. Paskui sušluoja išmatas, kol ji su vaikais sėdi ant grindų ir pasakoja jiems apie paukštį ir upėtakį.

Bet ką tu veikei ten viena? – pasidomi vyras. Nieko ypatinga, nerūpestingai atsako ji ir ropštomis pasikelia nuo grindų su mergyte ant rankų.

Ji girdi poškant ir trinksint. Jaunasis medžiotojas kartu su vyresniuoju prie ežero šaudo į taikinį. Ji atsėlina taku nuo namo ir sustojusi valandėlę stebi.

Nori pamėginti? – šypsodamasis paklausia jaunesnysis.

Jie šaudo mažakalibriu šautuvu. Ne kartą yra jį išbandžiusi, bet vis tiek išklauso pamokymų. Iš pradžių visiškai prašauna pro šalį, prajuokindama vyrus. Pati irgi nusijuokia. Paskui taikiklį ir pirštą ant gaiduko, regis, perima už ją viršesnis užsispyrimas. Ji neskuba. Kai pataiko į dvejetuką, jie geranoriškai nusikeikia. Kai kliudo taikinio centrą, stoja tyla. Kai dar kartą kliudo centrą, vyresniojo žvilgsnis apsiniaukia.

Kad tave kur velniai! – prataria jaunesnysis. Dar sykelį!

Ne, atsako ji ir padeda šautuvą.

Žengdama link namo girdi, kaip vyras nusijuokdamas mesteli kažką apie naujoko sėkmę.

Tai nebuvo sėkmė, niauriai atsiliepia vyresnysis.

Pušų vainikuose nepakartojamas ošimas. Ji žengia basa per žolę. Jai priklauso oras, kurį traukia į save. Žvilgteli į vežimėlį, kur po tinkleliu nuo uodų miega mergytė. Kvepia švariais skalbiniais ir ką tik nupjauta žole. Man patinka tas vaikas, patinka ir to vaiko tylėjimas, ir garsai, galvoja ji. Berniukas jau seniai yra jos dalis. Jis žaidžia su šešuro vaikais ant kalvų. Jie leidžiasi dviračiais žemyn, spiegdami posūkiuose. Jis yra bebaimė būtybė, bet ne taip jau dažnai susitrenkia.

Daugiau niekuomet nešaudysiu į taikinį norėdama ką nors įrodyti, galvoja ji.

Kaip tik *tai* vyras jai vėliau ir prikiša.

Tu esi tokia atkaklūnė, sako jis. Dieve mano, ar reikia būti tokiai atkakliai? Ar negali žengti žingsnio į šalį ir bent kiek nusileisti?

Langų plokštumos primena didžiulio akvariumo sienas. Visi, kas gūrina lauke per snygį, gali juos matyti apšviestoje patalpoje. Ji atsistoja prie mokytojo stalo ir laukia. Bet pora aštuntokų vaikinų vis erzeliuoja, vogdami dėmesį iš kitų.

Būsimi vyrai savo stichijoje, galvoja ji. Pakelia abi rankas į juos atsuktais delnais. Šis ženklas reiškia „tylos". Šiandien tai negelbsti. Kai kas vyksta. Kažkas, ko ji nežino.

Ji pasirenka tą, kuris smarkesnis, paprašo jį atsistoti ir papasakoti, kas atsitiko. Jis atsistoja kaip prašomas, bet, užuot aiškinęs, nusisuka ir ima plūsti sėdintį jam už nugaros. Kažkas įvyko per pertrauką.

Ei, nutilk ir žiūrėk į priekį! – paliepia ji.

Paauglys nukreipia žvilgsnį tiesiai į ją ir paleidžia keiksmą. Kai kas susijuokia.

Tarsi ji būtų patyrusi asmeninį įžeidimą, langų plokštumos grėsmingai sužybsi jos pusėn. Ji prieina artyn prie jo ir paklausia, su kuo jis kalba. Šis atrėžia, kad jam nusišvilpti, su kuo kalba, nes smirsta čia su bobomis ir kvailiais, o turėtų būti kitoje vietoje. Uždirbti pinigus!

Ji žengia keletą žingsnių, atidaro duris į koridorių ir tarsteli *eikše!* Iš pradžių jis sutrinka, tada paklūsta. Tikriausiai mano, kad dabar keliaus pas direktorių. Kai abu išeina, ji užveria duris. Jis sau po nosimi dar kelis kartus šiurkščiai nusikeikia.

Ji *žino*, kad taip nedaroma, vis tiek švysteli su ranka. Turi pasistiebti ant pirštų galų, kad skeltų jam antausį. Jo skruostai užsiplieskia,

ne vien tas, į kurį gavo. Tačiau jis stovi tvirtai, pražergtomis kojomis. Įkvepia oro, pripildydamas visą nutrintą megztinį. Trumpam kilsteli ranką, paskui vėl ją nuleidžia. Megztinio rankovės siūlė prairusi. Apie tvirtą plaštaką tabaluoja pilkas siūlas. Jo akys pritvinksta ašarų.

Jeigu nebūtumėt tokia maža, kirsčiau atgal! Įžeisto žmogaus balsas kimus, drebantis. *Ji* kaip niekas kitas turėtų žinoti, koks jausmas. Jie stebeilija vienas į kitą. Abu nuryja.

Atsiprašau, gargždžiu balsu prataria ji.

Jis linkteli ir persibraukia žandą.

Tai kas ten atsitiko? – perklausia ji.

Jis papurto galvą, nenori atskleisti.

Kas nors gėdinga? – bando spėti ji.

Jis linkteli ir nusuka žvilgsnį į sieną. Akimis nuveda drabužių kabyklas per visą koridorių.

Man nusispjaut, ką jis apie mane sako, sumurma.

Kai jie grįžta į klasę, visi nuščiuvę. Šaltis nelėgsta. Tūno lauke, melsvose pusnyse. Ji nuskuba prie antrojo triukšmadario, suima jį už peties, pasilenkia ir priverčia pakelti akis.

Tik bailiai elgiasi taip, kad kitiems tektų srėbti visą košę. Kad daugiau tai nepasikartotų! – gan garsiai išdrožia ji.

Kaip tik tuomet lango plokštuma praplyšta oranžine spalva. Pirmasis šiųmetis saulės pjautuvas išnyra iš tiršto snygio ir vėl įnyra. Akimirksniu pamirštama visa, kas buvo klasėje. Visi įsistebeilija pro langą, kur prasibrukusi pro pustomą sniegą sušvinta saulė.

Bematant viskas sujunda. Šimtai kojų. Durys atsilapoja su džiaugsmingu trenksmu. Aidi šūksniai.

Grįžo saulė! Grįžo saulė!

Kvatojantis trypiantis tuntas nudunda koridoriais, laiptais žemyn, pro vartus ir pasileidžia nuokalnėn. Ilgas laisvės šuoras.

Ji sutvarko mokytojo stalą ir susideda knygas į krepšį. Taip pat nori pasidžiaugti. Tai graži mokyklos tradicija: nutraukti pamokas tą pačią akimirką, kai po tamsymečio pasirodo pirmasis saulės diskas tais metais. Ji pakelia akis ir apžvelgia, kaip įsivaizduoja, tuščią klasę.

Jis tebesėdi kur sėdėjęs. Ji ieško tinkamo žodžio. Bet jis užbėga jai už akių.

Ar turite ko nors pietums? – sumurma pešiodamas pilką siūlą ant megztinio rankovės.

Ji nutyli nesupratusi, kur link lenkia.

Ketinu eiti į prieplauką skrosti jūrų liežuvių, gal jums reikia, išberia ir skubiai pakyla. Vėliau užnešiu, šiaip ar taip, man pakeliui.

Ačiū! Būsiu paruošusi pinigus, atsako ji.

Visai nebūtina, tarsteli jis ir atsikrenkščia.

Negali būti nė kalbos, paprieštarauja ji ir ištaria jo vardą. Prašau atleisti, kad pirmiau buvau tokia paika, priduria.

Jūs įsiutot, pateisina jis. Abu buvom įsiutę.

Taip, bet tai ne tas pats, atremia ji, prašydamasi daugiau atleidimo.

Jis gūžteli pečiais ir trumpam įbeda žvilgsnį kažkur į orą.

Neverta dėl to aušinti burnos, taria, užsimeta ant peties kuprinę ir patraukia link durų.

Ji eina namo, kur praleis savaitgalį viena su vaikais. Vyras išvažiavęs į rankinio turnyrą su treniruojamais jaunuoliais. Kai jau ketina žengti vidun, pamato savo berniuką, sėdintį ant šiukšlių konteinerio ir rankose laikantį po slidę. Jis tuščiu žvilgsniu spokso prieš save.

Labas, mano drauguži! – šūkteli ji.

Jis nė nekrusteli. Smulkutis visas, su dygsniuota striuke. Ji prieina artyn ir paklausia, kas atsitiko. Jis numeta slides žemėn ir pravirksta.

Ar užsigavai? – pasiteirauja ji.

Nelabai, burbteli jis.

Tai kas tada negerai? – neatlyžta ji, pastato jo slides stengdamasi būti maloni.

Viskas taip sumautai liūdna, kai tėčio nėra, tu – irgi liūdna, piktai rėžia jis.

Eikš vidun! Nupirkau kai ką skanaus, mėgina prisišnekinti.

Jis ryžtingai papurto galvą. Aš nealkanas.

Eikš vidun, galėsime kartu pažliumbti, tu ir aš, taria ji ir nusišluosto veidą.

Berniukas išpučia į ją akis, tada nušoka nuo šiukšlių konteinerio.

Vaikinukas iš jos klasės išnyra iš už šalikelėje sustumto sniego ir sustoja.

Šiandien nebuvo ko skrosti. Gausit jūrų liežuvių kitą dieną, pažada.

Nieko tokio. Tiesiog išsivirsime košės, atsako ji ir nusijuokia, vėl persibraukdama veidą. Paauglys be pirštinių. Dabar vėl tampo megztinio rankovės siūlą. Delsia eiti.

Gal užsuksi vidun ir kartu su mumis pavalgysi košės? – paklausia ji, nors ir žino, kad pirmiau turi nubėgti pas auklę pasiimti mergaitės. Jis droviai papurto galvą.

Jūsų vaikas išprotėjęs! Šokinėjo nuo didžiojo tramplino. Taip gali ir užsimušti. Ir dar su tom lygumų slidukėm!

Mergaitė miega. Jiedu su berniuku žaidžia *Ludo*. Ji sako, kad jam pavojinga šokinėti nuo didelių tramplinų, kol neūgtelėjo ir neįsigijo šuoliams skirtų slidžių.

Žinau, atšauna jis ir meta kauliuką. Išmeta šešetą. Berniukas šypteli ir perkelia raudoną figūrėlę.

Tada baik kvailioti, taria ji.

Nemanau, atsako jis, meta dar kartą ir vėl išmeta šešetą.

Bet jeigu nusisuksi sprandą, negalėsi tapti šuolininku, perspėja ji.

Aš nebūsiu šuolininkas, būsiu medžiotojas, atsako berniukas ir nusijuokia.

Kailio, ragų, kanopų ir vidurių, tiesa, nebėra. Tačiau visur palikta tamsaus sukrešėjusio kraujo žymių. Ji atseka paskui jas nuo laukujų durų koridoriumi, tada laiptais aukštyn ir per butą iki virtuvės stalo.

Vyrai jau įsitaisę, kai ji su vaikais grįžta iš sekmadieninio pasivaikščiojimo. Jos vyras buvo pas samius, padėjo skersti šiaurinius elnius. Toks darbas jam ne naujiena. Viena skerdena kėkso ant naujojo virtuvės stalo. Apie prieštaravimą negali būti net minties. Jie mėsinėjimo proga stikliniame ąsotyje susimaišė gėralo ir ant spintelės krašto išsidėliojo dideles taures. Nuotaika pakili. Jie darbuojasi aštriais peiliais.

Jos vyras – *pirmasis judintojas*, sukasi greičiau už kitus. Bet visi keturi vograuja tarsi didžiavyriai. Pasilabina su ja, lyg būtų išrinktieji. Namuose bus ko valgyti. Tiek, kad užteks visiems. Jiems reikia polietileninių maišelių visam tam gėriui užšaldyti. Ar galinti surasti? Ir dar turinti jiems pravirti elnienos ragu, paskui jie sulošią bridžo partiją.

Ji sukabina viršutinius drabužius, pasodina mergytę į vaikišką aptvarėlį ir suieško polietileninių maišelių. Tada atsineša kibirą šalto vandens, kad išvalytų kraują. Jie kvatodami pasakoja, kaip jos vyko. Skerstuvės. Apšneka kvailus vyrus, ne tokius kaip jie. Nerangius padarus. Vienas pašaipiai mėgdžioja samius, nemokančius norvegiškai.

Štai tada jis atsisuka su didžiuliu peiliu rankoje. Jos vyras. Paprašo, kad jie, po paraliais, nustotų blevyzgoję jo namuose. Jis pats esąs pusiau samis ir tuo didžiuojasi! – pareiškia.

Veidai ištįsta. Skruostai kiek įdumba.

Tai velnias, jiems net į galvą neatėję.

Taip, bet dabar jūs žinote, taria vyras ir mėsinėja toliau. Pjausto plėves, atskiria kaulus įgudusia ranka, nors didžioji gėrimo taurė ištuštinta.

Ji stovi tarpduryje ir žiūri. Balsai nutilo. Kažkas joje sukirba. Pagarba. Štai koks jis, pamano. Nebijantis būti kitoks. Jis yra savimi. Štai kodėl daro tokią įtaką žmonėms. Šito galėtų iš jo pasimokyti savo pačios labui.

Bet jam nepatiktų. Tai apribotų jo laisvę.

Kai jie sutalpinę mėsą į didelį šaldiklį, kurį kartu išsinuomojo, tariasi pabaigę darbą, jai tenka sutvarkyti, kas liko. Svetainėje nuotaika įsisiūbavo, tad vaikų ji stengiasi neprileisti. Įkaušę vyrai nėra ta draugija, kurios jiems linkėtų. Jaučiasi pavargusi ir nuskriausta, nors žiemai ir priruošta atsargų. Mergytę reikia pamaitinti ir paguldyti. Berniukas sekmadienio vakarienei turi krimsti sumuštinius.

Vyrai lošia bridžą, nepuoselėdami didelių ambicijų. Pliaukši kortos. Liejasi anekdotai. Tas šiurkštus juokas turi kai ką visiškai nekalto. Be jokių suvaržymų. Be minties apie rytdieną. Dantų valymą, skaitymą balsu, nubudimą, verksmą, pusryčius, tvarkymą, rengimą, auklę, rikiuotę, apžiūrą, triukšmą, pamirštas knygas, pirkinius, verksmą, kraujo dėmes, indų plovimą, valgio taisymą.

Ne. Jie gyvena šia akimirka. Dabar. Ji galėtų iš jų nemažai pasimokyti. Tačiau sukanda dantis ir kimba į darbus, kuriuos reikia nudirbti. Mintimis klaidžioja po labirintą reikalų, kuriuos turinti sutvarkyti. Vėliau. Rytoj, bent jau ne vėliau kaip poryt. Ji imasi taisyti rašinius prie nušveisto virtuvės stalo, virdama elnienos ragu. Nuo kvapo ją visada ima pykinti, bet ji įtikina save nekreipti dėmesio. Juk nenėščia, tai ko verkšlena.

Vieną dieną, pagalvoja ji, vieną dieną turėsiu kambarį, kuris bus mano. Aš galėsiu uždaryti duris. Galėsiu ramiai miegoti, negirdėdama, kaip kažkas pareina ar išeina. Galėsiu niekieno nepertraukiama leistis į mintis. Galėsiu jas užrašyti. Ir dieną, ir naktį.

Ji išgalanda peilius ir pasiima po vieną į abi rankas. Skinasi kelią per elnių skerdenų džiungles. Jos tabaluoja sudžiautos ant žuvų džiovyklų priešiniame vėjyje. Įtempusi sprandą, švokšdama veržiasi į priekį. Skerdenos sukabintos viena prie kitos už užpakalinių kojų, su galvomis. Ištisa armija. Akys spokso į ją iš nudirtų kaukolių. Maldauja. Bet ji kapoja jas be pasigailėjimo. Pašėlišku greičiu skverbiasi pirmyn, su jai nepavaldžia jėga. Pagaliau prasibrovusi išvysta jūrą, kuri it siena iškyla priešais. Eina aukštyn ir aukštyn.

Aš nesitrauksiu! Verčiau prigersiu stovėdama čia! – sušunka ir pagalvoja, kad tokia drąsa įmanoma tik sapnuose.

Putodama atrieda didžiulė banga ir išsisklaido kaip miražas.

Paskui ji sėdi aukštai medyje, viską palikusi toli apačioje. Kambaryje su daug šviesos ir baltomis užuolaidomis. Už rašomojo stalo, kur daiktai susitvarko jai bežiūrint. Viskas svetima ir vis tiek pažįstama. Ranka siekia rašiklio, bet šis greit išsprūsta. Pro langą ji regi vandenį, namus. Toli apačioje. Tačiau nė vieno žmogaus. Negirdėti nė garso.

Kol ji mėgina pačiupti rašiklį, prie jos prilinksta šaka su šlamančiais drebulės lapais. Tai pirmas garsas.

Ji pakabina ant jos savo mintis ir mato, kaip šios vos paleistos laisvėn tampa spalvotos.

Ten visos vaivorykštės spalvos.

Kai pastebi, kad yra ir juoda spalva, jai sušyla kojos.

Ji tempia mergytę rogutėmis pas auklę. Geležiniai apkaustai dainuoja savo dainą. *Kita stotelė Sibiras kita stotelė Sibiras.* Arba: *Šiaurės pooolius, Šiaurės pooolius.* Spaudžia šuniškas šaltis, iš visur pučia vėjas. Tie, kam priklauso šermukšnis ant kalvos, aptūlojo jį dar prieš kelis mėnesius. Senu vilnoniu apklotu ir nurašytu brezentu. Pietvakaris stengiasi jį nutūloti, bet kol kas nesėkmingai.

Ji iškelia vaiką iš rogučių prie pat auklės laiptų ir kone meste įmeta jį į prieangį, kad neatšaldytų namų.

Greitom viską susako varvančia nosimi. Tada nuskuba į nulinę plaukimo pamoką.

Maždaug trisdešimt minučių greito apšilimo su maudymosi drabužiais – ir jai, ir vaikams. Tada pamoka baigiasi. Jai nė motais, kad pirtis šalta, šiaip ar taip, neturi laiko. Skuosdama keliu į mokyklą pajunta, kad kasa sušalo į ledą. Jau ne pirmą kartą. Ledinis stambas pliaukši jai per skruostą.

Vakare, kai viskas nuveikta, šaltis ją varo iš proto. Viena su miegančiais vaikais ji niekaip negali sušilti. Savotiško reflekso pagauta stveria už kasos. Ūmiai, nemąstydama, iš stalčiaus išsitraukia žirkles.

Stovėdama prie darbastalio, be veidrodžio nusikerpa ilgus plaukus ir numeta juos ant virtuvės stalo. Ant blizgios laminato plokštės pilku marmuro raštu. Dalis juodų plaukų išslysta iš kaltūno ir pasklinda į šalis ant blizgaus paviršiaus.

Sugadins apetitą, kandžiai pagalvoja ji ir nesutvarkiusi nueina gulti.

Jis pažadina ją uždegdamas lubų šviestuvą. Ima žingsniuoti priešais lovą su jos nukirpta kasa rankoje. Pirmyn atgal. Jis verkia. Ji to nenumatė. Ar anksčiau yra mačiusi jį verkiantį? Tikriausiai visiškai girtas, pamano apsimiegojusi.

Kad jis nepažadintų mergytės, ji atsikelia, užgesina šviesą ir išsiveda jį į virtuvę. Jis laiko nukirptą kasą abiem rankomis, liedamas ašaras ir priekaištus.

Ji neatsako. Net neprimena, kad kasa yra *jos*. Tik tyli. Bežadė. Tarsi suverčia vyrui kaltę, kad jos kasa sušaldavo į ledą, netardama apie tai nė žodžio. Jo nebūna šalia, kai jai reikia žmogaus. Bet būna su kitais. Tais, su kuriais smagiau leisti laiką.

Ar medžiotojai moka mylėti? – be žodžių klausia ji, jam nežinant. Be abejo. Jis myli save tame žmoguje, su kuriuo susipažįsta, pamano. Myli tą akimirką, kai laimikis partiesiamas ant žemės. Tada nuleidžiamas kraujas, ir jis gali skerdeną pakabinti vėlesniam laikui. Arba palikti ją kaboti ir nueiti sau, galvoja ji.

Žiema atleidžia gniaužtus, ir ji išrieda pasivaikščioti su mergyte sportiniame vežimėlyje, žvarbiu keliu į kaimą ar atgaliniu keliu iš kaimo. Riedulių paplūdimiu vakarais. Pro sąvartyną, kur per kelią šaudo žiurkės plikomis uodegomis ir tamsoje žėrinčiomis akimis. Pro blyksinčias laivų šviesas, piktus automobilių žibintus ir riaumojančius variklius. Pro kaimynus ir šunis.

Ji žino daug vardų, bet nieko nepažįsta. Stengiasi užsimaskuoti, būdama maloni. Kai kada jai atrodo, kad jie ją permato kiaurai.

Tuomet diena tampa nyki.

Adventas

Kažkas ne taip su namo garsais. Stebėtinai tylu. Ji atsisėda lovoje, miego nė ženklo. Delnu perbraukia per jo pagalvę. Tuščia. Jis išėjo į vakarėlį pas viengungius, gyvenančius pirmame aukšte. Yra kaip yra. Žadintuvas patamsyje rodo keturias. Tai nieko nuostabaus.

Toji scena jai tik prisisapnavo, pamano ji. Netikra. Sapnai tėra vaizduotės padarinys. Tai kodėl ji lipa iš lovos? Patyliukais praslenka pro vaikišką lovelę, kurioje miega mergytė. Nelyginant vagis praveria ir užveria duris.

Jo batų nematyti šalia buto, kur turėjo vykti vakarėlis. Ten nėra jokių batų. Tylu. Vakarėlis baigėsi. Durys užrakintos. Jos žvilgsnis sustoja ties gretimomis durimis. Už jų – tuščias vieno kambario butas, laukiantis naujo gyventojo. Durys atsiveria, jai nuspaudus rankeną. Ji įsmunka vidun ir uždaro.

Kažkas alsuoja. Ant grindų kūpso krūva drabužių. Batų. Ne vien jo. Ji pakelia vieną drapaną. Pro ritininių užuolaidų apačią prasimušusi blanki gatvės žibinto švieselė išduoda, kam tai priklauso.

Kai ji atsiduria apšviestame koridoriuje dulkėtomis kertėmis, krūtinė kaip sucementuota. Toks jausmas, lyg girdėtų nuvažiuojant asfalto klojimo mašiną, visai kaip tada, kai palei jų daugiabutį tiesė kelią. Ji užuodžia smarvę, nors viskas vyksta tik jos liguistoje galvoje.

Grįžusi į savo butą imasi virti kavą. Negrabiai atidaro dėžutės dangtelį, kava pažyra. Svarbu susiimti, pamano ji. Veikti ką nors

konkretaus. Paruošti padėklą dviem. Galvoti, ką darai. Pastatyti advento žvakidę ir uždegti visas keturias žvakes. Dėl meilės ir santarvės.

Nori padeklamuoti advento giesmės posmus, bet negali jų prisiminti. Prisiminti tampa gyvybiškai svarbu, ir vis tiek neįstengia. Imbieriniai sausainiai ir morengai, kurių prikepė su berniuku, ant lėkštutės. Tada ji išsitiesia, pasimoko kvėpuoti ir kiek įmanoma tvirtesniu žingsniu nuneša padėklą.

Jie pašoka, jai įjungus lubų šviestuvą. Ji neįstengia į juos pažiūrėti, kaip ketino. Tik prisivertusi prineša padėklą prie pat lovos ir pastato priešais juos. Atsiduoda prakaitu, naktimi, senu dezodorantu ir alkoholiu.

Advento žvakės palengva pliupsi nuo jų alsavimo. Tada ji kambaryje išgirsta savo šaltą balsą.

Linksmų Kalėdų ir į sveikatą!

Sienos tamsios, pasvirusios į vidų. Dostojevskio Didysis inkvizitorius sėdi senoje gimtojo kaimo kultūrnamio scenoje. Raudona uždanga nukritusi, drykso palei scenos pakylą.

Jis įsisupa į apsiaustą, iš juodumos palikdamas kyšoti tik galvą ir rankas. Kol ji laukia, jo akys priešais ją didėja. Staiga jis jau ne vien Didysis inkvizitorius, jis taip pat ir Dievas.

Aš tyliai ir nepastebimai vaikštau kiaurai jūsų, mano širdyje degant meilės saulei, taria jis. Pakelia savo senąjį žibintą ir įdėmiai ją apžiūri.

Jos vyras sėdi pirmoje eilėje išskidusiu veidu, ant kelių pasidėjęs atlaužtą šratinį šautuvą. Močiutė sėdi šalia ir verkia įsikniaubusi į suglamžytą paklodę. Draugė irgi tenai. Susirūpinusi, apsirengusi kostiumėliu. Didysis inkvizitorius trinkteli į stalą savo plaktuku.

Tai vėl pradėjai skaityti romanus? – paklausia. Negalėdama išsiginti ji linkteli galva. Nejaučia kojų. Matyt, bus nutirpusios.

Manai, kad tai yra gyvenimas? Ten viskas vyksta visiškai pagal tavo supratimą?

Ji nenutuokia, ką jis nori tuo pasakyti.

Vogčiomis rašinėji ant popieriaus skiaučių, nors ir žinai, kad tavęs laukia svarbesni dalykai? Pavyzdžiui, kažkuo būti tiems, kas šalia tavęs?

Ji linkteli. Dabar sienos gerokai pasidavusios į vidų. Bet tikriausiai tai mato tik ji.

Rašai ne tam, kad gerai išlaikytum egzaminus, ir laiškų siųsti neketini. Tu medžioji žodžius. Paslapčiomis. Ar ne taip?

Atsakymo nėra.

Manai, kad gyvenimas yra tai, ką reikia ištverti, laukiant kai ko geresnio ir svarbesnio? Ir laukdama gali trumpinti laiką skaitydama romanus ir rašinėdama niekus?

Ji vis dar nežino, ką atsakyti.

Kartu tau pavydu, kai tavo vyras sumano prasiblaškyti. Slapstaisi medžiodama veidus ir istorijas? Galvoje turi rūsį. Ten kabini skerdenas, kurios tau gali praversti. Palieki jas nusivarvėti. Manai, kad jos gali ten kabaliuoti metų metus. Tu lauki. Lauki, kol pasijusi saugi, nieko dėl to nesiimdama. Lauki šilto žodžio, pati nieko nesakydama. Lauki išeinančiojo, kad jis vėl pareitų. Lauki, kad nerimastingumas atlėgtų. Lauki saulės. Pavasario. Lauki sekmadienio. Ir priekaištauji savo vyrui, kad ta diena tokia *nyki*.

Ji nunarina galvą.

Tu taip kategoriškai teisi kitus. Pavyzdžiui, savo vyrą. Ar pagalvoji apie kompromisą? Ar suvoki, kad *turėtum* apie tai pagalvoti? – griežtai žeria inkvizitorius. Jis juk tau sakė nežinantis, kaip atsidūrė toje lovoje nei kad joje kažkas *miegojo*, tiesa? Sakė, kad įvyko kvailas nesusipratimas, nes jis nebuvo visiškai blaivus.

Ji kinkteli galva.

Tu pasižadėjai gerbti jį ir mylėti džiaugsme ir varge. O toji diena ir buvo iš tų, kur varge. Savaitė iki Kalėdų.

Ji žiojasi atsakyti, kad jis taip pat pasižadėjo gerbti ją ir mylėti. Tačiau neišlemena nė žodžio.

Tu nusprendei elgtis taip, lyg būtum viena pasaulyje, lyg medžiotojai vyrai būtų menkystos, o tu pati – iš geresnės padermės. Ketini išstatyti juos pajuokai. Bet tu neįstengsi to padaryti. Nesi tiek drąsi ir stipri, kad dvidešimt keturias valandas per parą galėtum puoselėti kerštą, diena iš dienos. Tau *nepavyks*.

Ji suniurna žinanti tai.

Jo balsas prityla, pavirsdamas inkvizitorišku šnabždesiu.

Įsivaizduoji, kad jis tau suteikė progą pasinaudoti tam tikra laisve. Ne dabar ir galbūt ne kitąmet, bet kada nors ateityje. Atsirado *gyvenimo tikslas*, kurį manai galinti pasiekti? Kerštas!

Ji sumostaguoja rankomis, nenori to pripažinti.

Ar pažįsti *gerų* žmonių? – neatlyžta jis.

Iš karto ji nesumoja, ką atsakyti, paskui pamato draugę ir mosteli į ją.

Didysis inkvizitorius linkteli ir kreipdamasis į draugę paklausia, ar ši turinti ką pasakyti.

Mūsų vyrai yra *gamtos vaikai*, nuolankiai taria draugė.

Girdėjai? – paklausia jis.

Ji nusiminusi pakinkuoja galvą.

Ir šiai moteriai tu pavydi? Jos gerumo ir ramybės? Pavydi jai, nes ji labiau atsidavusi savo vaikams ir tavo berniukui nei tu pati. Nes ji yra geresnė motina ir pedagogė. Meilesnė žmona.

Ji gailiu balsu išspaudžia *taip*.

Ir tu nepastebi, kad tavo vyras yra vienas iš tų *gerų* žmonių, kuriuos tau teko sutikti. Malonus tavo berniukui, kuris jį vadina tėčiu. Juk iš tikrųjų tas vaikas ne jo, o kito. Ir tai yra *tavo* kaltė!

Didžiojo inkvizitoriaus plačios rankovės ir kaulėtos rankos, kyšančios iš kiaurymių.

Galėtum parodyti daugiau meilės, pareiškia jis ir išsprogina į ją didžiulius veizolus. Vokų nėra, vien apvalūs grėsmingi rutuliai. Nelyginant dangaus kūnai.

Meilė – labai didingas žodis, sumurma ji lyg teisindamasi.

Tačiau būtent ją *turėtum* jausti. Žinoma, niekas nesitiki, kad be paliovos apie tai galvosi, bet pageidautina – tiek, kad graužtumeisi dėl to, ko *nejauti*, sududena jis.

Ji pažvelgia į močiutę maldaujamu žvilgsniu, kad ši ją užtartų. Tačiau senolė nė neketina to daryti. Sėdi įsisupusi į savo paklodę ir, regis, nė nesidomi tuo, kas vyksta.

Pasakyk man, ar tu išvis *sugebi* mylėti? – dirbtinai nusišypso inkvizitorius. Burna tarsi apjuosia visą galvą, subaltuoja aštrūs it skustuvai dantys.

Aš nežinau. Galbūt tai pareiga... – sušnabžda ji.

Tavo žodžiai byloja, kad *nesi normali.* Svarbiausia turėti *normalių* jausmų. Žmogus, kuris nesugeba mylėti net savo *tėvo,* tikriausiai negali mylėti ir jokio kito žmogaus, pareiškia jis.

Nešk meilę aukštai iškėlusi! Stenkis nenusisukti nuo jos, kai ji šalia. Neaišku, ar ji pasirodys ir vėl, staiga sušunka močiutė skėstelėdama rankomis.

Lauki jos atvėrusi visas jusles, argi ne? – nusišaipo inkvizitorius.

Siena dešinėje pusėje dabar tokia pasvirusi, jog remiasi jai į pečius.

Negana to – esi iš tų, kurie šykščiai taupo vėlesniam laikui. Ar tau toks gyvenimas atrodo orus? – dudena jis.

Ji susigūžia.

Nemaniau, kad meilė yra kažkas daugiau nei šitai, pagaliau sukužda.

Tuomet Dievas pakyla nuo teisėjo krėslo apšviestas ryškios šviesos. Sienos pakyla drauge su juo. Didysis inkvizitorius lieka tįsoti ant grindų tarytum sena elnena, ir vis tiek griaudi jo žodžiai.

Aš nuteisiu tave. Meilė tau niekuomet nebus kas nors daugiau nei šitai!

Pro jos paliktą lango plyšelį traukia. Ant palangės pūpso mažytė sniego pusnis. Vyras ramiai miega. Kvėpavimas – savotiškas dalykas. Iš jo gali spręsti, kame esama gyvybės.

Būti *mėgstamam* beveik taip pat svarbu kaip nevogti iš kaimyno. Tai reiškia, kad turi neišsiskirti ir laikytis tos pačios nuomonės kaip dauguma. Antraip žmonės gali imti šnairuoti ir sukišę galvas aptarinėti.

Dievai žino, ką jie žino, ko ji nežino. Tai mažas miestelis, to nevalia pamiršti. Pora moterų jau davė jai nedidelių užuominų, kad nepasigenda jos draugijos. Neapdovanota aštria klausa intrigoms, ji ne iš karto supranta.

Vieną dieną sutinka jas prie durų į daugiabutį, kuriame gyvena. Pasilabina ir sustoja šnektelėti. Tuomet išgirsta, kaip viena pakviečia kitą arbatos, visiškai ją ignoruodama.

Iš pradžių ji tik labai nustemba ir linktelėjusi įeina į laiptinę, kur trinktelėjus durims atsiliepia aidas. Užlipa laiptais ir atsirakina tuščią butą. Gėda užlieja ją besivelkant paltą.

Viena iš jų – bendradarbė. Kita sėdi namie su vaikais. Pakvietusioji yra moteris iš darbo. Ji mėgina guostis tuo, kad draugė, su kuria kartu siuva ir skaito, niekuomet nebūtų jos šitaip atstūmusi.

Sėdėdama tualete vėl ir vėl mėgina atkurti pokalbį. Ką ji pasakė? Ar kaip nors jas užgavo? Ar mėgino kaip nors save iškelti? Ar bandė nedorai įsiteikti? Kokiais žodžiais? Tuomet prisimena situaciją.

Jos buvo įsitraukusios į pokalbį, kai ji priėjo. Apie ką šnekėjosi? Apie ją? Ar jos tai žino? Kad jos vyras gulėjo svetimoje lovoje? Ar žino, su kuo? Ar ji nutraukė jų pašnekesį? Ją ima krėsti drebulys. Turi likti sėdėti ant klozeto, kol tai praeis.

Tikriausiai vien pažiūrėjus į ją matyti, kad ji nėra tokia, kokia dedasi. Kad iš tikrųjų yra šiukšlė, į kurią neverta kreipti dėmesio. Ji išsituština per visus galus. Kai nieko nelieka, lėtai nusirengia ir nueina į dušą.

Auklei šiandien teks palaukti. Po šilta vandens čiurkšle ji gali atsitūpti ir pabūti viena.

Ši akimirka yra vienintelis dalykas, kurį turiu, galvoja ji. Tai ir yra tikrovė. Bet ar paisau jos? Ar laikau ją kankyne, kurią privalau ištverti?

Ji turi užtektinai veiklos. Dar ir kiek. Tųdviejų ima vengti. Stengiasi būti maloni ir visada pasisveikinti, nors tai darydama jaučiasi veidmainė. Jeigu atsiduria toje pačioje vietoje, išeina arba anksčiau už jas, arba po to, kai tiedvi pasišalina. Jos *tik dvi*, galvoja ji. Yra daugybė kitų žmonių, vien čia, šiame miestelyje.

Šiaip ar taip, kaskart jas išvydusi pajunta žeminantį nevisavertiškumą. O tai sukelia niekingą panieką. Sau pačiai ir – joms.

Tik todėl, kad nebuvo pakviesta puodelio arbatos?

Dovana

Ji retkarčiais pasiskolina draugės siuvamąją. Draugė mielai pagelbsti, be jokių išskaičiavimų. Ji iš jos pasiskolina madų žurnalų ir apmeta savo modelių. Tarpais romanai turi užleisti vietą draugės siuvamajai.

Vieną pilką ketvirtadienį, kai ji su mergyte pareina iš auklės, namuose randa ankstėliau grįžusį vyrą su nepažįstamu kostiumuotu žmogumi. Jie pasitinka ją prie durų paslaptingais veidais. Pakviečia ją virtuvėn. Tai aišku, kad jai reikia į virtuvę, suirzusi pagalvoja ir nurengusi mergytę pasodina ją aptvarėlin.

Tai bent. Siuvamoji!

Iš kur ji čia atsirado? – paklausia išpūtusi akis. Apeina aplink stalą, iš visų pusių apžiūri.

Pardavėjas – na, žinoma, tas žmogus pardavėjas – įterpia, kad tai naujausias modelis.

O kam tas daiktas priklauso? – toliau kamantinėja ji.

Jūsų vyras jums ją nupirko, atsako lipšni pardavėjo šypsena.

Ji būtų galėjusi pamiršti, kad jie neturi pinigų tokiems pirkiniams. Būtų galėjusi leisti vyrui nustebinti ją dovana, kokios, jo manymu, ji labiausiai trokšta. Tačiau pasielgia kitaip. Paprašo pardavėją susikrauti savo daiktus ir sugrįžti po kokių dvejų trejų metų. Tai sakydama nė nešypteli.

Sužinojusi, kad vyras jau pasirašė sutartį, sušnypščia, kad *niekas* negali ničnieko pasirašyti be jos žinios. Pardavėjas krenkšteli, bet klusniai susideda siuvamąją.

Vyras išeina drauge su juo.

Kai jie pradingsta už durų, ji puola į ašaras. Kapsi ant mergytės galvos. Kapsi ant kabinamų drabužių. Ant kaičiamų bulvių. Ant žuvies maltinių. Kapsi į keptuvę, net čirška. Susitvardo tik išgirdusi berniuko švilpavimą lauke, prie virtuvės lango.

Vyras pasirodo tik tada, kai vaikai jau suguldyti. Neturįs noro valgyti. *Be nuotaikos*, kaip sakoma.

Jis pirmas pradeda kalbėti. Siuvamąją laikinai pastatęs rūsio sandėliuke, kol užsimanysianti ją parsigabenti. Beje, pardavęs jam priklausiusią žvejybinio laivelio dalį ir kitą savaitę jam sumokėsią pinigus. Tuomet ji vėl pravirksta. Visa apsisnargliuoja. Galiausiai jis pasišauna iškart parnešti mašiną atgal, tada galėsią kartu panagrinėti instrukciją. Pardavėjas šį bei tą jam parodęs. Ir jis dar sugrįšiantis jos pamokyti.

Ji linksi ir ašaroja, ašaroja ir linksi. Jis net neįsipila išgerti, tuoj pat nuėjęs parneša tą daiktą ir įkurdina ant virtuvės stalo.

Jie drauge pasineria į instrukciją. Jis aiškina, ji viską dedasi domėn. Atsineša keletą audinio atraižų. Jis įstato kažkokias plokšteles, demonstruoja savo techninius gabumus. Skydelyje nustato siūlės rūšį. Tai stebuklas. Mašina gali apsiūti sagų kilputes. Ji paima naujutėlaitį rėžtuką, kuris įeina į rinkinį, kaip įmanydama tiksliau prarėžia skylutę ir prakiša sagą. Dar kartą ir dar kartą. Jie ima juoktis, kai saga iš to uolumo nurieda ant grindų.

Jis prisuka į rites įvairių spalvų, o ji sėdi šalia ant taburetės ir žiūri. Mašina priešais juos iki išnaktų siūlėja ryškiaspalviais siūlais.

Antrą valandą jie nusprendžia, kad laikas baigti. Valydamiesi dantis ir ruošdamiesi nakčiai nesiliauja kalbėti apie nuostabiąsias mašinos savybes.

Ji mąsto apie tai, jiems atsigulus. Pasiilgo tokių pašnekesių. Kai patys vieni išsiruošia į kalnus, su berniuku, skuodžiančiu priešakyje, ir mergyte, sėdinčia nešyklėje. Apie gamtovaizdį ir kimų žvyrių kvaksėjimą brūzgyne. Apie tai, kaip ji nebijo šalto kalnų ežero vandens, kai upėtakiams stato tinklus ar gelbsti avis. Kaip jis sugeba

užkurti laužą su šlapiomis malkomis, pučiant gūsingam vėjui. Apie saulės kelią per dangų. Apie tai, kad tekšės labiau prinokusios nei pernai. Apie tai, ką būtų galima patobulinti trobelėje. Apie staigų vėjo pasisukimą iš pietvakarių. Apie tai, kad pietuose tvyro rūko siena ir jiems reikia palypėti šlaitu žemyn. Arba tomis valandėlėmis, kai vakarais jis lieka namie ir jie klausosi patefono, grojančio jo senas Elvio plokšteles.

Ji ištiesia ranką ir paliečia jo petį.

Ačiū tau, kad atitempei į namus tą mašiną, taria į tamsą.

Tai tau ačiū, atsiliepia jis džiugiu balsu. Ant šlaunies ji pajunta jo delną.

Kitą rytą nubunda labai anksti, kai kiti dar miega. Nuskuba į svetainę ir išvysta ją stovinčią po gaubtu, blizgančią, naujutėlę, šalia dėžių nuo alaus, kurios, sukrautos viena ant kitos, atstoja knygų lentynas. Ji braižys modelius. Netgi galės nusipirkti madų žurnalą. Apžiūrės audinių pavyzdžius ir užsisakys paštu. Prisiūs drabužių visai šeimai. Kalėdinių dovanų.

Ji traukia mergytę rogutėmis per pūgą ir vasario tamsumą. Niekas nenuvalė kelio, gatvės žibintai nedega, šaltis žnaibo skruostus. Gyvenimas atveria netikėtų galimybių. Tik pirma reikia išbūti darbo dieną.

Staiga Vietnamo karas jau nebe tik laikraščiuose, bet ir šiapus namo sienų. Į svečius pas kaimyną atvyksta giminaitė su savo mylimuoju amerikiečiu. Šnabždamasi, kad tas mylimasis *beveik* dezertyravo. Mat jis negali išvažiuoti namo, nes yra pašauktas į karo tarnybą. Egzotikos pojūtis, šitokiam žmogui atsidūrus taip arti, tarsi pranoksta viską, apie ką rašo laikraščiai. Visi namo gyventojai unikaliu būdu tampa bendrininkais. Tiesiog negalì atsikratyti jausmo, tarytum gelbėtum jaunuolio gyvybę, nealiarmuodamas JAV žvalgybai, kad jis gyvena toje pačioje laiptinėje.

Jaunasis *dezertyras* ją įkvepia, nors ji su juo beveik nebendrauja. Kurį laiką jaučiasi kone kaip *socialinė mąstytoja*. Mažais gūseliais ją aplanko praregėjimas, kad tenai plyti pasaulis. Jis yra *realus*. Tikrovė, didesnė už jos kasdienybę ir mažus rūpestėlius. Ji įsitraukia. Skaito apie tai, kad JAV galbūt sumažins savo pajėgas pietuose, numodamos į tą pavojingą komunistų irštvą, remiamą Kinijos ir Sovietų Sąjungos. Vienos Šiaurės šalies premjeras Stokholme demonstruoja drauge su ambasadoriumi iš Rytų, komunistams vykdant masines žudynes.

Vieną dieną ji atsisėda į savo vyro vietą prie medžiotojų stalo mokytojų kambaryje. Ima ir įsitaiso ten, kur vyriškiai, užėmę savo nuolatines vietas, rūkydami dalinasi medžioklės ir žvejybos nuotykiais. Jie pratę skardžiais balsais pašiepti silpnybes. Pavyzdžiui, vadinamųjų vyrų po padu ar bobų. Ir staiga ten kėpso jinai. *Moteriška*, postringaujanti apie *Karą*.

Priėjęs jis duoda ženklą, kad nori atgauti savo vietą. Ji apsimeta jo nematanti, ir jis radęs dingstį pasišalina į kopijavimo kambarį. Bet jiems einant į pamoką sušnypščia jai koridoriuje: Nelįsk prie mano kėdės! Jie šaipėsi! Nejau nepastebėjai?

Tą akimirką ji pamato, kad jis užstrigęs savo smulkiuose vyriškuose įpročiuose, kurie jam leidžia jaustis saugiam, nesuvokdamas, kad pasaulis kraujuoja. Ir staiga išauga savo akyse iki tokių matmenų, kokių neišgali suvaldyti. Ji ištiesina nugarą ir apdovanoja jį akinančia šypsena.

Tačiau pasaulis tebekraujuoja, ir ji nepajėgi ką nors pakeisti. Apsiriboja žodžiais. Vakarai pernelyg trumpi. Neretai ji užmiega prie romano ar laikraščio, nespėjusi perskaityti nė puslapio.

Tačiau sąmonėje įvyko poslinkių. Ją slegia ne tik jos kasdienybė, bet ir tas neryžtingas karas. Viso pasaulio karai. Jai gėda, kad to skausmo nejuto anksčiau. Kad jie skradžiai prasmegtų, visi tie, kurie trokšta karo.

Didysis inkvizitorius jau be apsiausto, primena kiną į pižamą panašiu apdaru ir liūdnomis įkypomis akimis.

Tariesi viską žinanti ir iš aukšto žiūri į tuos, kurie tiek nesigiria savo visuomeniškumu kaip tu? – rėžia.

Ji nenori leistis įbauginama, tačiau nutyli.

Visą amžių gyvenai savo uždarame kieme manydama, kad pasaulis yra kažkur kitur. Ir staiga imi kalbėti su žmonėmis taip, tarsi tu pati būtum jį išradusi.

Ji ir toliau nesileidžia įbauginama.

Dediesi esanti protingesnė nei iš tikrųjų, kad žmonės pamatytų, kokia tu šauni. Tik nereikia pernelyg užsižaisti romanais. Pačiai būtų į naudą kiek daugiau atsidėti siuviniams. Tai svarbu ir visuomenei, ir šeimai. Bet tu mąstai kaip religinga svajotoja. Įsivaizduoji, kad tavo pašaukimas slypi ateityje. Kad jis būtinai *atsiskleis*. Vėliau. Tu tuo *tiki*. Argi ne?

Ji aikštingai linkteli galva.

Būtų galima tikėtis, kad suvokusi, jog esi diletantė, tapsi nuolankesnė. Bet ne, tu diskutuoji gan atkakliai, nerausdama dėl savo neišmanymo, ir toliau tempi kasdienių pareigų naštą. Išsiugdei liguistą baimę – trupinių ir purvo, negyvų musių ir nešvarių treningų. Įsivaizduoji šitaip tapsianti geresniu žmogumi, ar bent jau tokiu, kuriam galima *pavydėti*. Kai nusmelkia mintis, kad galbūt tau kažkas negerai, imi taip savęs gailėtis, jog turi tai atsverti dar uolesniu pareigingumu. Tu gyveni smėlio duobutėje, dykumoje. Kad ir kiek raustum norėdama pasidaryti urvelį, iš to mažai naudos. Smėlis jį užpila greičiau, nei tu rausi.

Staiga jai dingteli, kad prieš ją – tipiškas vyras. Jis pernelyg daug šneka. Primena tą skandinavų premjerą, apie kurį netyla kalbos.

Kaip ji galinti šitaip elgtis, būdama tikra *socialdemokratė*? – įsižeidęs prabyla švediškai.

Žodžiai

Romanams reikia ilgų naktų. Todėl ji skaito eilėraščius, daugiausia – poečių. Mano, kad galvosūkį išspręs tai, ką jau aprašė kiti. Tačiau slaptomis akimirkomis ji apčiuopom ieško savo. Griebiasi užrašų knygutės. Negrabiai bandydama priešintis tai esybei, kokia betampanti.

Jiedvi su drauge įkuria poezijos būrelį, prie kurio prisideda keletas bendradarbių ir vienas dailininkas. Jis jau kuris laikas apsistojęs tėviškėje, nors šiaip gyvena sostinėje. Jai nesuprantama, kaip kas nors savo noru gali ryžtis tokiai permainai.

Vyras lieka namie su vaikais. Tai tarsi jos bridžo vakarai.

Jie gurkšnoja raudonąjį vyną ir balsu skaito vieni kitiems. Žodžiai jaudina, dar ir todėl, kad ji juos išgyvena drauge su kitais. Atpažįsta patirtus, tačiau niekuomet neįvardytus jausmus. Rašytojos nesideda herojėmis ar genijais. Edita Siodergran ir Karina Bojė. Tovė Ditlevsen. Inger Hagerup ir Magli Elster. Silpna ir stipri, nuoširdi ir neklusni.

Tais vakarais nebūna futbolo didvyrių, kareivių ir medžiotojų. Vyrų, savo noru tūnančių kambaryje, kuriame viešpatauja moterys ir poezija, *vyrai* nelaiko vyrais. Juos paženklina menkinančio komiškumo žyme. Juk ji tai žino. Todėl dailininkas jos akyse – narsus žmogus, tik ji to nesako. Kaip galėtų sakyti tokius dalykus? Jis veikia ją raminamai, nors ji ir mato, kad jam trūksta pasitikėjimo. Kaip ir jai pačiai.

Jiedu su dailininku drauge eina į susitikimą, tyliai šnekučiuodami apie džiaugsmą pavykus potėpiui. Jis norėtų pamatyti jos piešinius. Pats, jo žodžiais, išgyvena *sausmetį*. Bet juk nevalia prarasti optimizmo, taria šyptelėdamas. Jo kukli išpažintis sušildo vakarą.

Visiems duota užduotis perskaityti pasirinktą eilėraštį. Kiti turi atspėti, kas jį parašė. Ji ketina perskaityti Tovės Ditlevsen eilėraštį *Pora balsų*.

Širdy manoj pora balsų gyvena.
Jie grumias dieną ir nakčia.
Kai vienas jų pralaimi skaudžiai,
tai kitas juokias paslapčia.

Aš abiejų šitų balsų bijausi
ir stengiuosi abu paguost.
Tačiau kadangi jie retai sutinka,
širdis beveik negauna atvangos.

Dvi valios grumias mano sieloj,
viena pikta, kita gera.
Kasdien jos jaukia mano protą
ir viltį graužia kasdiena.

Tik kai myliu, kova nutrūksta.
Širdis sutvinksi lengvu ritmu.
Tuomet abu balsai pragysta
Laimingu, tyru duetu.

Kai ateina jos eilė, kažkas paskutiniame posme ūmiai priverčia ją apsigalvoti. Ir, iš rankinės traukdama kitą kopiją, jau žino, kas. Ji netiki, kad meilė nutraukia kovą. Nė akimirkos tuo netiki.

Taigi perskaito tą tekstą, kuriam perskaityti jai trūksta drąsos. Praleidžia pavadinimą, krenkšteli ir įkvepia oro.

Stoviu šalia
visų akimirkų
valandos ne mano
įvykiai netikroviški
žmonės eina pro šalį

aš susikaupiu
pabeldžiu
įeinu
į pasaulį, kur niekas
nieko nepažįsta

Jie pritariamai palinksi, tačiau neįstengia atspėti, kas eilėraščio autorius. Drova jai kliudo tai atskleisti. Toji drova ją ir išduoda.

Tu pati jį parašei, sukušta draugė.

Ji pripažįsta tai, į nieką nežiūrėdama.

Dabar jie dar labiau išgiria eilėraštį. Staiga ji pasijunta kaip vaikas, kurį liaupsina už tai, ką pats įbruko suaugėliams.

Dailininkas paklausia, ar turinti daugiau eilėraščių. Nešama geranoriškumo bangos, ji įsidrąsina perskaityti dar tris. Tekstai juk guli rankinėje. Visuomet. Jie negaili pagyrų. Jomis ji begėdiškai gardžiuojasi likusią vakaro dalį. Dailininko galva, turinti visa tai nusiųsti leidyklai. Ji sulanksto savo kopijas, nedrįsdama atsakyti.

Visi drauge per sutemas patraukia namo, mat jiems pakeliui. Dangumi vilnija šiaurės pašvaistė. Ji su dailininku stabteli pasigrožėti, kiti nutolsta. Tarp didžiulių priekrantės akmenų jūra talžo ledo lytis. Braška, traška ir pokši, kurtina ausis. Kada ne kada blausioje gatvės žibintų šviesoje išnyra ledo grūstys.

Šįvakar ir šiaurės pašvaistė mėlyna, taria jis, atsistojęs po geltonu šviesos kūgiu. Viskas mėlyna!

Na taip, šįvakar mėlyna, nustebusi prabyla ji. Bet man regis, kad šiaurės pašvaistė dažnai mirguliuoja žalia spalva.

Galbūt, mąsliai atsako jis. Tarsi jiedu aptarinėtų svarbų klausimą, kuriuo būtina sutarti. Dar daugiau – tarsi žingsniuodami šiuo keliu tarpusavyje galėtų nulemti visatos spalvą. Nejučia pamano norinti, kad jis būtų jos brolis.

Kodėl esi čia, nors galėtum būti pietuose, mieste? – staiga paklausia ir pasijunta akiplėša.

Dėl pinigų, niauriai atsiliepia jis. Turi būti garsus ir perkamas arba reikia turėti pinigų.

Ji neužsimena apie savo vaikiškus planus tapti dailininke. Dabar jie atrodo tokie smulkūs. Štai šis žmogus išgyvena vidinę kovą. Ji skaitė, kad Simona de Bovuar yra pasakiusi: *Rašydamas atsispiri į tai, kuo pats save esi pavertęs.* Ar panašiai jaučiasi visi menininkai? Ar jis stengiasi nutapyti tą, kokiu pats save pavertė? Mielai būtų paklaususi, ką jis manąs, tačiau pabijo, kad jam pasirodys, jog ji maivosi.

Kur pasideda mano žodžiai, kai man prireikia paaiškinti ką nors svarbaus? Kur dingsta drąsa? – pagalvoja ji ir pasikelia palto apykaklę.

Jis stovėjo prie lango ir matė juos pareinant drauge. Jo žvilgsnis pajuodęs, *vėl įsileidusi* su tuo *vyrioku.* Kitos jau seniai pargrįžusios, papriekaištauja jai. Stebėjęs juodu pro langą, vis plepančius ir niekaip nepajudančius iš vietos. Ji prisėda ant taburetės nusiauti aulinukų. Sėdi ir tyli. Jis pakartoja, ką tik ką pasakė, ir papurto ją už peties. Išgėręs. Bet ir ji išgėrusi. Įspangina į jį akis ir išpila, kaip būtų *norėjusi*, kad viskas būtų įvykę.

Na taip. Mudu šnekėjomės apie gyvenimą. Apie tai, ką veikiame su mums duotu gyvenimu. Grožėjomės visu tuo mėliu. Šiaurės pašvaiste. Šnekėjomės apie meną. Apie tai, kad menas tampa toks, kokie žmonės yra *iš tikrųjų.*

Jis paleidžia jos petį, praveria burną. Atsidūsta.

Dieve mano! Nejau laikai mane kvailiu, kuris ničnieko nesupranta? – meta jis.

O ką tu supranti?

Kad tu, po velnių, nesi šventoji karvė, kokia dediesi!

Pati to nesuvokdama ji pašoka ant kojų. Pati to nesuvokdama pakelia ranką. Nepamena, kada tai padarė, tačiau užvožė jam tiesiai į veidą. Jo akiniai nublokšti ant grindų. Tuoj į dešinę nuo parvirtusių aulinukų. Jis stovi nuleidęs rankas. Jo kaktoje žymi raudona dėmė nuo jos žiedo akmens.

Tuomet ji tarsi nubunda. Jis teisus! Nes kas gi ji *esanti*? Juk mato, kad jis pavyduliauja. Bet ar padeda jam? Ne. Ar egzistuoja žodžiai, kurie galėtų paaiškinti, kas esanti? Ar įmanoma paaiškinti tiesą apie tai, ką reiškia būti žmogum?

Per sieną priešais ją ima slinkti probėgšmais sutiktų žmonių atvaizdai, projektuojami ant jo figūros. Neryžtingas paniekinamai iškreiptų lūpų truktelėjimas. Balsas žmogaus, kuris įžengia į mokytojų kambarį, apsigėdinęs prie bendradarbių ir mokinių akių mokyklos kieme. Mirguliuojantys vaizdai ties šio vyro, kuris nori ją izoliuoti, nes taip jaučiasi saugus, pečiais. Neramus šauniausio klasės vaikino žvilgsnis. Ar ji gali surasti žodžius, kurie juos išgelbėtų?

Atleisk man! – nevykusiai sušnabžda.

Jis susiima už kaktos, apsisuka ir įeina į svetainę.

Ji stovi viena verandoje ir žvelgia į jūros vakarus. Junta, kaip šnerves užpildo jūros vandens kvapas. Ją nuolat lydintis kvapas. Šiandien horizontas – pilkšvas dryžis. Purus rūkas, kuris netruks išsisklaidyti.

Amžinybė ir širdgėla, mąsto ji. Pati esanti menka, mažytė šių dviejų dydžių dalis. Keista. *Vieno* žmogaus širdgėla mažesnė už dulkę visatoje. Nieko nepadarysi. Ji yra viso to dalis. Prašalaitė. Neturi tam tikro prieraišumo instinkto. Nežino, ar jaučia dėl to palengvėjimą, ar liūdi. Šis pripažinimas jos viduje atveria erdvę.

Ant verandos grindų dangos guli lapas, išplėštas iš vyro sportinių renginių kalendoriaus. Vėjas jį pakloja jai prie kojų. Pieštukas jau rankoje.

Ilgi paplūdimiai
skalauja mūsų svajones
atsainiai potvynio vandenyje
visuomet bus riba
tarp mūsų ir
gelmės
tarp mūsų ir
atsitraukimo

Ketvirtą pavasarį Konstitucijos dienos proga jie vaikams miestelio aikštėje surengia slidinėjimo estafetę. Berniukas išsiverkia, kad galėtų eiti be šiltos striukės, o mergytės sportinio vežimėlio vienas ratas vinguriuoja į šalis.

Kai juos pasiveja vyras ir paima mergytę ant pečių, jai palengvėja, tačiau jaučiasi kaip įleista į amžinąjį įšalą, o pirštinių nepasiėmė. Ji užsismaukia striukės gobtuvą ant ausų ir valiuodama žengia savo klasės priekyje.

Vakare jie su dar keliais draugais svečiuojasi pas draugę ir jos vyrą tame pačiame daugiabutyje. Ji ateina kiek pavėlavusi, kai suminga vaikai. Ten šilta ir jauku, visi gerai nusiteikę. Ji užtinka juos įsitraukusius į pokalbį apie lemtąjį mokytojų trūkumą. Susirasti darbą – vienas juokas. Pora žmonių, jau sutikusių padirbėti netoliese vyro tėviškės, šūkteli jai, esą jau nuspręsta, kad ir jie ten važiuos.

Dar neaišku, prabyla ji, bet ją nustelbia geranoriškas choras, norintis į kompaniją pasiimti jos vyrą.

Aš noriu ten, kur anksti ateina pavasaris, pareiškia ji ir kaip kokia meteorologė ima postringauti apie klimatą. Draugė jai į ranką įbruka taurę.

Turime pagalvoti apie tai, kad nuo ten netoli kalnų trobelė, į kurią įdėjome tiek darbo ir pinigų, ramiu balsu taria vyras.

Draugai pritaria. Tarsi viskas būtų nuspręsta čia ir dabar.

Šeimininkai niekur kraustytis neketina, ir ką kiti sumanę, jiems atrodo kvailystė. Pokalbis pakrypsta kita linkme, tad ji išgel-

bėta. Leidžia sau pilti daugiau vyno, negu derėtų, tuotarp viduje sukyla pyktis.

Kai draugė nueina į virtuvę, ji nuseka iš paskos. Ten prikrauta taurių ir majonezuotų lėkščių su šaltienos likučiais. Ant kėdės atkaltės permesta mėlyna prijuostė. Ji prisijuosia ją ir imasi mazgoti lėkštes. Draugė su palengvėjimu atsidūsta, padėkoja ir taria, kad jai nereikėtų taip vargti. Stovi tiesiai priešais ją išblyškusiu veidu ir didelėmis draugiškomis akimis. Žvilgsnis klaidžioja. Tikriausiai pavargusi, juk teko paruošti vaišes tokiai daugybei žmonių. Ar pati pavargusi?

Tiesiai priešpriešiais – baltas langas. Ant lentynėlės pastatytas velykinis namų darbo viščiukas, kurio tik vienas šonas plunksnotas.

Ar pastaru laiku pavyko parašyti kokį eilėraštį? – iš niekur nieko paklausia draugė.

Iš svetainės atsklindantys balsai atrodo svetimi. Virtuvėje tik jiedvi. Draugė ją kai ko paklausė.

Nelieka laiko, atsako ji ir nelinksmai šypteli.

Kita linkteli. Veidas atrodo perregimas.

Tu už mane jaunesnė, dar atsiras laiko, paguodžia draugė.

Kai siekdama indų šepetėlio žiojasi atsakyti, prie jos ima artėti darbastalio plokštės įtrūkis. Plėsdamasis pakyla iki pat akių. Prisisiurbia prie tinklainės ir taikosi prasiskverbti iki smegenų.

Veikiausiai tai ir viskas. *Štai čia realybė ir baigiasi*, dar spėja pagalvoti.

Tuomet lyg siena pakyla šleikštulys.

Jai reikia namo. Dabar. Tučtuojau.

Jis ją surankiojo, padėjo jai atsigulti ir vėl išėjo. Juk, šiaip ar taip, niekuo negali pagelbėti. Ji net nepajėgia kalbėti. Kartais taip būna. Ji nesusitrenkė. Tik jai taip velnioniškai vieniša.

Šaltas šildytuvas kėpso lovos viduryje tarp jo ir jos. Viskas atšalę.

Galėjai tiesiai šviesiai pasakyti, ką galvoji, taria jis. Visi juk ir taip suprato, kad nenori kraustytis ten pat, kur mūsų draugai.

Ji plūduriuoja aplink jį, jausdama palengvėjimą, kad nepajėgia atsakyti. Dabar prakaitas apsitraukęs plona ledo luobele. Lyg gulėtum tarp stiklo duženų. Bet jis to nežino.

Iš tiesų tai tu nemėgsti žmonių? Labiausiai norėtum sėdėti soste ir turėti *ką nors*, kas tau patarnautų? – taria jis nusiminęs, žvelgdamas į ją įsižeidusiu žvilgsniu. Įkišęs ranką į kelnių kišenę, išsitraukia atsuktuvą ir tarp kelių įsibruka šildytuvą.

Ji nori pasakyti, kad neverta krapštytis prie to seno spindulinio šildytuvo. Bet neišspaudžia nė garso. Tad stengiasi neatitraukti akių nuo jo nagingų rankų. Tik iš to maža naudos.

Jis dar kartą pamėgina įjungti šildytuvą. Jungiklis be gyvybės ženklų.

Neveikia, taria susikrimtęs.

Ji nori jį paprašyti, kad juos abu užklotų antklode, ir viskas būsią gerai, tačiau neįstengia.

Keista, kad viskas taip atšalę, kai šviesa aplinkui tokia ryški, nusistebi mintyse.

MIESTELIS SU KELTO PRIEPLAUKA

Jie atvyksta vidurvasarį ir įsikuria tarp žalių medžių ir žydinčių sodų. Dauguma pažįsta vieni kitus ir žino, kada kas išvažiuoja ar sugrįžta. Kelto prieplauka – susitikimų vieta. Kalnų trobelė ir vyro tėviškė pasiekiamos vos per porą valandų.

Komunaliniai mokytojų namai išrikiuoti tankia vora, visi su terasomis, vaizdu į jūrą ir vejos lopinėliais. Jie jaučiasi privilegijuoti, mat būdami mokytojai gali dar kartą įsikelti į naujutėlaitį būstą. Paplūdimiai ir fiordas – kaip iš atviruko. Tą vakarą, kai jie atvyksta, horizontas pasidabinęs oranžine aureole.

Ten, iš kur atvažiavo, šis, žinia, dažniausiai būdavo pilkšvas. Purpurinis – tą dieną, kai po tamsymečio sušvisdavo saulė. Beje, *vieną* vėlų vakarą buvo mėlynas. Kuo daugiau apie tai galvoja, tuo mėlynesnis darosi.

Žmonės čia draugiški, bent jei nesuteiki jiems priežasčių būti kitokiems. Ilgainiui ji patirs, kad dauguma turi nors po *vieną* langą, žiūrintį į gatvę.

Niekuo negali skųstis. Ji ir nesiskundžia. Rudenį čia niekas nemuturiuoja šermukšnių. Kulniuojant į mokyklą vien ta mintis ir sukasi galvoje. *Ten, šiaurėje*, žmonės prisiimdavo atsakomybę, kad *medžiai* išgyventų. Ji mąsto apie tai. Susigraudina. Kuo daugiau žiūri į naująją vešlią vietovę, tuo ryškiau atmintyje iškyla tie keli šermukšniai. Jie retai būdavo išsprogę, kai jie išvažiuodavo vasaros atostogų. Jiems sugrįžus, švytėdavo oranžiškai raudoni, purtomi vėjo. Neilgai trukus juos vėl aptūlodavo. Ji prisimena tai kaip dalelę išgyventos poezijos.

Tėvai gyvena vos už trijų dienų kelio jūra. Autobusu trunka tik porą valandų, ir jie jau čia. Juk ji žinojo dar iki tol, kai jie persikraustė. Vis tiek tai užklumpa netikėtai. Jie atvažiuoja ir išbūna kelias dienas. Berniukui patinka. Vyras svetingas ir malonus. Jis taiso valgį, laido juokus ir kvatoja. Kaimynai užsuka išgerti kavos. Tėvas plepa nesustodamas. Ji niekad nesupranta, apie ką. Retkarčiais jis užklausia, ką *ji* mananti. Turbūt nori būti malonus. Mananti apie ką, pagalvoja nieko neatsakydama.

Ji tvarkinėjasi. Jie įsigijo naują sofą ir nupirko naują lovą berniukui. Dar jis gavo dviratį. Laksto kaip patrakęs, net rūksta. Kartais ji sustoja vidury kambario, pasidingojus, kad regi jį kraujo klane, po mašina.

Mama sako, kad jie gražiai įsikūrę. Kai kada mama klausiamai žvelgia į ją, nieko neklausdama.

Vieną šeštadienį ji atsiverčia nacionalinį dienraštį. Ten puikuojasi jis. Jos eilėraštis. Tarytum įrėmintas. Ir iliustruotas tikro spaudos iliustratoriaus. Gražu. Net mirguliuoja. Viskas mirga. Įsikomponuoja laikraščio puslapyje ir vėl sumirga.

Ji atsineša žirkles ir iškerpa jį. Atsargiai įkiša jį po rašinių šūsnimi, kad žinotų, kur pasidėjo.

Visą likusią dieną galvoja apie tą iškarpą. Virtuvės spalva įgauna pritinkančio patrauklumo. Dar vakar, penktadienį, ši jai atrodė purvinai geltona.

Dabar ji pasiryžusi veikti. Tiesiog išsiųsti savo pluoštą leidyklai.

Jie kopia stačiu skardžiu link didelio namo su daug langų. Dailininkas nešasi nebaigtą tapyti paveikslą. Šis įvyniotas, tad ji nemato, kas pavaizduota. Jam iš švarko kišenės visą laiką krinta teptukai. Galiausiai neapsikentusi padeda jam juos surinkti. Jie dėlioja teptukus ant akmenų palei kelią, apie tai nekalbėdami. Ji galvoja, kad jiems teks juos pasiimti, kai leisis žemyn. Jis paklausia, ar ji nusiun-

tė savo tekstus kokiai nors leidyklai. Ji mosteli į namą ir atsako, kad kaip tik ten dabar eina. Jis linkteli galva ir prisėda ant akmens.

Ar ką nors ten pažįsti? – pasidomi. Ji žiojasi atsakyti pažįstanti, tačiau susilaiko.

Visai tas pat kaip ir man. Tu nepatenki vidun, nėra durų, tik langai, liūdnai taria jis.

Tai ją įsiutina, tarsi būtų jo kaltė, kad ir ji nemato jokių durų. Toliau ji žengia viena, nesidairydama atgal.

Žiemos būta gerokai trumpesnės, tačiau ganėtinai ilgos. Naujojoje gyvenvietėje stojo pavasaris. Mokytojų kolegija apsėdusi stalą darniai posėdžiauja apie ateinančius mokslo metus. Lietus plaka didelius langų stiklus. Vėjas prie žemės lenkia beržėlių sąžalyną priešpriešiais, ant gūbrių. Praeivis gatvėje palinksta į priekį, galynėdamasis su vėjo šuorais.

Staiga ji išgirsta, kaip direktorius, kalbėdamas apie rudeninę pirmąją klasę, ištaria jos vardą. Iš nuostabos pusiau pakilusi nuo kėdės atšauna jau *turinti* klasę. Su pirmokais tegu dirba tiedu vyrai, kurie *nebeturi* auklėtinių, pareiškia ji ir klausiama mina apsižvalgo.

Bendradarbiai žiūri žemyn, į sieną arba vieni į kitus. Niekas nepratarìa nė žodžio, tad ji neatlyžta. Visiškai nenorinti vėl pradėti mokinti mažų žmogučių užsirišti batraiščius ir ramiai sėdėti. Iš aukšto šypsodamasis direktorius atremia, kad tai neužkoduota vyrų *genuose*. Ji pareiškia, kad jis mąsto prieštvaninėmis kategorijomis, ir primena, kelinti dabar metai. Aiškiai įsižeidęs jis nutraukia diskusiją.

Ji aštriai pakartoja nenorinti naujos klasės. Vienas iš vyrų mesteli, kad ji elgiasi kaip kokia *feministė*.

Kažkas prabunda. Ji pasisuka į jį.

Ačiū! Kaip puiku, kad esate informuotas, kas aš tokia.

Visi tyli. Problema jos vienos. Pasaulis akivaizdžiai dar nebrandesnis nei mano protelis, pamano.

Direktorius ketina peršokti prie kito darbotvarkės punkto. Ketvirtu numeriu eina sporto šventė. Tuomet ji pakelia ranką, kad pasisakytų, kaip reikiant pasisakytų. Direktorius nepatenkintas linkteli galva.

Nežinau, ką darys kiti, bet aš ir toliau dirbsiu su ta pačia klase kaip iki šiol. Tėvams pati apie tai pranešiu. Tai tiek ir norėjau.

Ji puoselėja savo gėdingą protestą. Junta tylą, kurią šis jai užtraukė. Po darbo pasišneka su viena kolege prie keturių akių. Numano drungną prielankumą, kai toji gūžteli pečiais ir taria *jau tie vyrai*!

Ji neklausia, kodėl nepalaikė jos per posėdį. Tiek jau pati suprato. Negalima reikalauti atviros ištikimybės.

Gandai pasiekė ir vyresniųjų klasių mokytojų kambarį, kur būna vyras. Jie sėdi su vaikais prie vakarienės stalo, kai jis apie tai prabyla.

Eina kalbos, taria. Bet jis ją palaikąs, tik to betrūko, kad leistųsi stumdoma. Ir aš savo nuomonę pasakiau visiems, kas buvo mokytojų kambaryje, praneša jis.

Jie valgo mėsinę sriubą, pašildytą. Morkų gabalėliai skaisčiai oranžiniai. Gegužės šviesa verianti. Viską gręžioja kiaurai. Štai dabar sprogsta sriubos lėkštėje.

Ji padeda šaukštą. Pakyla ir lieka stovėti nunarinusi galvą. Pamažu suvokia, kad ir jis atsistojo. Vaikai spokso į juodu. Jis apkabina ją ir tyliai pasako, kad be reikalo taip imanti į širdį.

Neverk, tai tik niekai, taria.

Ji palaukia, kol įsivyraus visiška ramybė. Tai trunka laiko. Maži kūneliai rangosi nelyginant sliekai. Kas nors nuolat patraukia jų dėmesį. Garsai snaudžia tarp sienų. Ji laukia, ignoruoja juos, dar palaukia. Stengiasi būti savimi, kad ir kas tokia būtų. O mažiai jos menkam asmeniui rodo tokį lojalumą, kokio ji dar niekuomet nepatyrė. Tai, kaip jie į ją žiūri, galėtų ištirpdyti ledyną.

Ji karpo, klijuoja, piešia, pasakoja, skaito balsu, skaičiuoja, skaičiuodama suklysta, ji užrašo ant lentos, pora sušunka, kad neteisingai užrašė, ir ji pasako – nieko sau, ištaiso ir pagiria juos už atidumą. Klasės gale jie turi stalą, nukrautą žinynais, žemėlapiais, vaizdine medžiaga ir kiekvieno atsineštais daiktais. Dėžės pilnos kriauklių ir keistų daiktų, kurių ji pasiskolino iš sūnaus. Kankorėžių, sudžiūvusių vabzdžių ir paukščių griaučių. Patys galį išsiaiškinti, kas tai yra. Tik gaišinanti jiems laiką, tvirtina ji. Vaikai sutinka. Jie žiūri, rodo. Aiškina jai smulkmenas, kurias pastebi tik jie.

Žaidimas – tai laisvė, taip pat ir mano, pagalvoja ji ir nenorom turi pripažinti, kad tikriausiai sugeba tai geriau nei dauguma mokytojų vyrų. Taigi jie lieka *teisūs*. Tai ją nepaprastai erzina, ir ji niekam apie tai neužsimena. Tik nusprendžia, kad šių mažų žmogučių iš jos neatims, net tada, kai jie ūgtelės tiek, kad juos panorės mokinti kas nors, turintis vyriškąjį geną.

Ji skaito apie drąsias moteris, kurios sunkiai dirbo ir išties *rizikavo*. Kovojo už balso teisę ir vienodą darbo užmokestį. Priešgyniavo vyrų bastionams ir generolams. Ji stovi prie mokytojo stalo ir veda pamoką vyriausiems mokiniams. Jie turi suprasti, kad verta imtis veiksmų dėl to, kuo tiki. Tačiau ji nepamini tų, kurios stovi barikadose šiomis dienomis, gindamos įstatymą dėl abortų leidimo. Tą patį, kurį atmetė Stortingas. Tai galėtų sukelti šurmulį prie vakarienės stalo.

Slapta gėdijasi savo pačios nevisavertiškumo ir savo menko gyvenimėlio. Kremtasi dėl to, kaip mažai ji sugeba. Ką jau kalbėti apie visa tai, ko *nemoka*.

Šioje graužatyje, šioje centrifugoje, eina laikas. Jis trupa, tirpsta, tvilko, dūzgia ir nyksta.

Vyras priruošė valgyti. Septynių rūšių silkės. Ji iškepė duonos. Dabar lapkričio šeštadienis, į svečius jie pasikvietė kaimynų, komandos draugų ir bendradarbių. Svarbu atsidėkoti tuo pačiu. Jie turi pernelyg mažai laiko pasiruošti, pamano ji, tačiau nepasako garsiai. Jis nusprendžia, kad viskas baigta, persirengia marškinius ir pasiima laikraštį.

Ji susijaudinusi laksto pro jį ir dengia stalą. Jis pakelia akis ir paprašo ją nusiraminti, visi svečiai – paprasti žmonės. Svarbiausia maloniai bendrauti ir būti *mėgstamam*.

Tas nelemtas žodis!

Tačiau šįvakar bus kitaip. Joje tūnantis pašaipūnas dažnai užsikaria jai ant kupros. Bet šįvakar ji valdo padėtį. Viskas bus tobula.

Ji įsitaiso ant pufo prie stalo krašto, nes tenka vis ką nors atnešti ar nunešti. Rūpinasi, kad niekam nieko netrūktų. Vyras atlieka taurininko pareigas, bet sau įsipila tik kartkartėm. Dėl to ji pajunta dėkingumą. Jo išgertas kiekis – tai jos termometras. Ji reaguoja, iš pradžių – mažyčiais temperatūros pokyčiais, kai dar gali sau pasakyti, kad viskas praeis gerai. Jai tereikia parodyti truputį pakantumo ir gero ūpo. Tačiau dažnai tai išvirsta į įdėmų pasiklausymą. Ar neišgirs jo sniaukrojant? Sėdėdama kaip ant adatų, surakintais žandikauliais ir prakaituotais delnais. Neretai baigiasi tuo, kad suradusi dingstį pasišalina.

Bet šįvakar ji negali išeiti. Todėl nematomoje knygelėje suteikia jam žvaigždutę ir stengiasi būti itin dėmesinga. Nelyginant nuolanki žioplelė. Tačiau ne jo valioje ką nors apie tai žinoti. Ji niekuomet jam šito neaiškino. Bent jau ne atvirai. O jeigu ir paaiškintų, tai jis, ko gera, prisipiltų sklidiną taurelę.

Vakarui įsibėgėjus nuotaika vis dar gera. Tad kai vienas iš medžioklės draugų išsijuosęs ima pasakoti apie savo ištvermę rūkui krintant ir lietui lyjant, kuomet per plauką nenusirito nuo stataus skardžio, ji nueina į tualetą. Kai vėl prisėda ant pufo, šis dar nebaigęs savo herojinio pasakojimo. Jau vargais negalais sumedžiojęs paukštį ir pradėjęs piešti savo alinančią kelionę atgal pas žmones.

Štai tuomet ji išsineria iš šeimininkės vaidmens.

Dievulėliau! – pratrūksta su tokia pat atjauta, lyg pirmokėliui nusibalnojus kelį.

Visi sužiūra į ją. Pasakotojas-herojus sutrikęs krenkšteli. Pasižvalgo į šalis. Tylėdamas pakelia taurę. Visi pakelia savo taures. Ji – taip pat. Tarsi niekas nieko nei girdėjo, nei matė. Nutraukdamas nejaukią pauzę vienas iš vyrų užveda kalbą apie naująjį vaikų darželį, kurį ketinama statyti. Kreipiasi į ją.

Girdėjau, subūrėt komitetą, kad būtų pastatytas naujas vaikų darželis, pasako.

Ji patvirtina. Nusišypso. Žino, kad visi žino, kas įeina į tą komitetą ir kad jie nemažai nuveikė. Teliko pasiekti, kad savivaldybė prisiimtų išlaikymo išlaidas.

Laikas spaudžia. Juk senasis barakas tiesiog kelia pavojų sveikatai. Bet mums pavyks, taria ji.

Keleto svečių manymu, tai įspūdinga. Jau beveik apima pasitenkinimo jausmas, bet viena moteris, savo vaikus auginanti namie, viską apverčia.

Naujas darželis – tai puiku, bet argi teisinga, kad mes, būnančios namuose ir pačios besirūpinančios savo vaikais, turėsime jį išlaikyti iš savo mokesčių.

Būtų galėjusi taip ir palikti. Būtų galėjusi leisti jai paimti viršų. Nes niekas tos nuomonės nepalaikė. Tačiau ji provokuojamai įsistebeilija moteriai į akis ir paklausia, kiek mokesčių *pati* sumokanti.

Stoja tyla. Mirtina tyla.

Gerai žinai, kad aš neturiu darbo, atsako toji gargždžiu balsu. Sudirgusi.

Taip, žinau. Bet tai gali pasikeisti. Vietos atsiras ir tavo vaikams.

Toji moteris pakyla. Ji aukšta, daili. Ir pikta. Kresteli galvą ir įsisprendžia į klubus.

Ką gi *tau* reiškia kalbėti! Tau, kuriai nuskilo iš valstybės gauti nemokamą išsilavinimą! Savo vaikus atiduodi prižiūrėti kitiems kaip koks sumautas vyrpalaikis! – drebia.

Jos vyras bando ją pasodinti. Jam nepavyksta. Žmona nustumia jo ranką, tarsi ši būtų mėšlo gabalas.

Ji pamano, kad reikia užsiminti apie studijų paskolą, kurią turi išsimokėti, bet, laimė, nutyli. Tik pakelia abi rankas delnais į priekį, visai taip pat, kaip įpratusi tildyti klasę.

Viskas gerai, taria. Neverta dėl to ginčytis. Mudvi manome skirtingai, bet nieko tokio.

Moterį tai dar labiau suerzina. Ji atrodo tiesiog grėsmingai. Visi pakaitom dirsčioja tai į vieną, tai į kitą. Kas toliau?

Manaisi esanti pranašesnė? – teškia toji, pasilenkdama artyn. Manaisi viena viską žinanti. Kad kitoms neužtenka proto pačioms nuspręsti, kaip geriau jų vaikams.

Ne, bet juk niekas nedraudžia manyti kitaip, nuolankiai taria ji.

Pasipūtėliški tauškalai! – nukerta moteris ir, pakėlusi savo raudonvynio taurę, visą turinį šliūkšteli jai tiesiai į veidą, tada apsisuka ant kulno ir išlekia lauk.

Jos vyras pašoka nuo kėdės, pašaukia žmoną vardu ir leidžiasi į savotiškas gaudynes. Laukujės durys trinkteli du kartus.

Ji susiranda švarią popierinę servetėlę ir nusišluosto apie akis. Šviesiosios sukneles taip paprastai neišgelbėsi. Sterblė ir krūtinė kaip pabuvusios kare.

Moterys aikčioja, pasiruošusios padėti. Netardamos blogo žodžio apie tą, kuri tai padarė, geranoriškai palaiko jos pusę. Dalina patarimus, kaip išplauti raudonvynio dėmes. Šaltu vandeniu. Su druska. Baltuoju vynu. Iš karto, kol dar neįsisenėjo. Daugiabalsis moterų choras.

Ji jaučiasi apipulta sparvų. Ar taip ir būna? – pamano. Nejau moterys nemoka bendrauti, nenervindamos viena kitos?

Ji atsistoja ir išlekia paskui tuodu, kurie išėjo. Užsimeta paltą ir įšoka į didelius vyro batus. Tik griuvinėti su tokiais. Kelias netolimas, tačiau uždūsta, kol pasiveja vyrą.

Grįžk pas kitus, paliepia. Ji ant *manęs* siunta.

Paskambina į duris, bet kai niekas neatidaro, tiesiog įeina. Suranda ją svetainėje paplūdusią ašaromis, su paltu ir sterblėje sumygta rankine. Moteris net nepakelia akių, rauda kaip raudojusi. Ji pabando pritūpti šalia, bet šiurkščiai nustumiama. Akimirką jai pasidingoja, kad gali gauti pylos. Ar bent jau antausį.

Labai tavęs prašau... – pradeda ji, palto skvernais dangstydama suknelės sterblę su raudonvynio dėmėmis. Valandėlę pasėdi, netardama nieko daugiau.

Kita taip pat stengiasi pasislėpti. Dabar verkia kiek tyliau.

Tu narsi! Užčiaupei man kakarinę. Norėčiau, kad mudvi būtume toje pačioje pusėje, neryžtingai sumurma ji, pasiruošusi tam, kas gali nutikti.

Galėtume būti nenugalimos, priduria.

Kita visą laiką sėdėjo abiem rankomis suspaudusi rankinę, tarsi svečiuodamasi savo namuose. Dabar ima raustis, ieškodama į ką išsišnirpšti. Neradusi numeta neužsegtą rankinę ant grindų. Atbula ranka persibraukia panosę. Ir akis.

Tuomet pagaliau pasižiūri į ją. Nužvelgia nuo viršaus iki apačios. Ir nuo apačios iki viršaus. Nuo raudonvynio apsiblaususiomis akimis. Pasilenkia prie jos, ūmiai atlapoja jos paltą ir grybšteli nagais. Įsispokso.

Dieve mano! Aš sugadinau tavo suknelę! – sušunka.

Nelabai yra ką atsakyti. Tuos žodžius ji palaiko savotišku susitaikymu.

Bet, matyt, bus paskubėjusi.

Man tu atrodai kaip *ragana*! Viskas dėl to, piktai rėžia moteris.

Ar seniai šitaip?

Taip. Ganėtinai seniai.

Kodėl taip atrodo? – sušnabžda ji.

Viskas tau regis taip paprasta. Taip sumautai paprasta. Manaisi viską daug geriau žinanti. Mane tai siutina. Gyvenimas nėra toks paprastas, pasakysiu aš tau! Tiesiog nuo gimimo esi įpratusi viską gauti ant lėkštutės! – išpyškina moteris.

Ji jau žiojasi gintis. Į dienos šviesą išvilkti porą negandų. Tačiau kažkokiu būdu tai išgaruoja. Nė vienai iš jųdviejų to nereikia. Ne dabar.

Iš kur tu žinai? Kad paprasta? – paklausia ji.

Tu tiesiog eini kiaurai visko, lyg niekur nieko. Matau iš povyzos. Išsikovoji sau vietą. Darbą. Važinėji po susirinkimus. Postringauji apie vaikų darželį. Aš niekuomet negalėčiau...

Moteris staiga nutyla ir tūžmingai įsistebeilija į ją. Atsidūsėja. Tada pakyla.

Dabar einu virti kavos! – pareiškia ir numeta paltą ant kėdės.

Ji girdi ją brazdant virtuvėje. Girdi, kaip pagaliau išsišnypščia. Neįtikėtina, pagalvoja. Tai dovana! Toji moteris ją mato visiškai kitaip, nei ji mato save.

Bet ar taip *yra*?

Ar tereikia sau pripažinti savo stiprybę?

Mergytę, kuri sėdi sportiniame vežimėlyje nuo galvos iki kojų aptaisyta raudonais languotais neperlyjamais drabužiais, reikia pristatyti į vaikų darželį. Apkabinusi ją ir pamojavusi per tvorą, tuoj pasineria į mintis apie žodžių testą, kuriam pamiršo atrinkti žodžius. Tą pačią akimirką priešakyje išvysta sūnų, nutrūktgalviškai nardantį dviračiu tarp pėsčių mokinių.

Nusprendžia nešaukti jam pavymui. Tada prisimena šunį, kuris liko nepavedžiotas, tik skubomis atliko savo reikalą prieš jiems išeinant. Tas gyvūnas – tai užgaida, kuriai ji nepajėgė pasipriešinti. Minkštas kailis. Jaudinantis repečkojimas. Pora gyvuliuko akių. Trys prieš vieną. Be to, juk yra ribos, kiek gali atsispirti motinos širdis.

Ne lyja, o pliaupia. Nuo pačios siūto lietpalčio palankų varva į batus. Ir vėl atėjo birželis, o ji neturėjo laiko, tiksliau – *oro*, pasidžiaugti pavasariu. Taip pat nesutvarkė ir nepaslėpė žieminių drabužių. Šias mintis kiaurai persmelkia priekaištas sau, kad jai, po paraliais, niekuomet neužtenka proto gyventi šia akimirka, tiesiog alsuoti ir šypsotis.

Ji psichologiškai pasiruošia anglų kalbos pamokai šeštoje klasėje. Surenka mokinius, palaukia, kol gretos nurims, ir taria *prašom*. Kai žengia priešais juos koridoriumi, iš voros išnyra viena mergaitė, paliečia jos ranką ir paklausia, ar galinti nubėgti į tualetą. Jau žiojasi griežtai atsakyti, kad turėjo apie tai pagalvoti anksčiau, tačiau

sutikusi jos žvilgsnį linkteli galva. Mergaitė nesitraukia nuo jos ir kažką šnabžda. Įkloto? Jai reikia *įkloto*.

Staiga ji *pamato* mergaitės veidą ir klausimą. Paliepusi mokiniams susėsti į vietas, nusiveda mergaitę į sandėliuką, kur žino vienoje lentynoje esant įklotų. Ar tau jau yra buvusios mėnesinės? – pasiteirauja. Mergaitė su ašaromis akyse papurto galvą. Jiedvi stypso abipus įkloto. Visai netikėtai ir ji pravirksta. Tai neatleistina. Jos sumauta pareiga yra švelninti įtampą, o ne dar labiau viską apsunkinti.

Ji suranda ruloną popieriaus ir seseriškai pasidalina. Kol abi šluostosi akis ir nosis, išlemena, kad tai didingas ir svarbus momentas, tačiau nieko baisaus. Mergaitė palinksi, ir jiedvi droviai apsikabina. Tik akimirką. Tada mergaitė nueina į tualetą, o ji – į klasę.

Ir girdi save sakant, kad žodžių testo nebus, nes *ji* pamiršusi jį parengti, be to, jaučianti, kad ši diena per daug įdomi, kad paskirtum ją žodžių testams. Jų veidai praplyšta, lyg staiga pašvietus saulei.

Visi nuščiuvę. Laukia. Mergaitė grįžta iš tualeto ir nedrąsiai, kiek susikausčiusi įslenka į savo suolą. Klausiamai apsidairo ir taip pat ima laukti.

Ji pradeda jiems pasakoti, ne angliškai, o norvegiškai. Apie mintis. Apie tas keistas trumpas akimirkas, kurias tiesiog prisimeni, ilgai prisimeni, nors galbūt jos nėra kokios nors nepaprastos. Apie tai, ko neprisimeni ir nedrįsti prisiminti. Ir visus tuos neprideramus dalykus, kuriais manaisi su niekuo negalįs pasidalinti.

Pakyla rankos. Iš pradžių suskanta pora mergaičių, kurios drąsiausiai reiškiasi. Vėliau – pora berniukų. Jie irgi papasakoja, ko nedrįsta. Nieko didingo. Paprasti dalykai. Tai jų mintys, ne jos. Kasdieniškos ir praktiškos. Vis dėlto – kai kas ypatinga, kuo nelengva dalintis su kitais.

Vienas turi baisią kepurę, dėl kurios kartą iš jo pasišaipė, bet jis vis tiek ją dėvi. Kitas mikčioja. Jis narsiai išlemena trumputį pasažą, keletą žodžių apie tai, jog iš tikrųjų nedrįsta kalbėti, nes mikčioja.

Ji žiūri į jį, iš susižavėjimo sulaikiusi kvapą. Suvokia negalinti kišti savo suaugėliško trigrašio, privalo klausytis ir klausti.

Pamažu jų įsitraukia vis daugiau. Visi sutaria, kad nieko tokio, jei pasakai kokią kvailystę, išsiskiri iš kitų ar esi kitoks. Kaip tik svarbu būti *ypatingam,* nors niekas to nesupranta, įterpia ji. *Pati,* pavyzdžiui, rašanti eilėraščius, apie kuriuos negalinti kalbėti. Žmonės nesupras. Manys, kad ji įsivaizduoja kaži kas esanti. Tik todėl, kad kurpinėja tuos posmelius.

Bet, tamsta mokytoja, juk mums pasakėte, šūkteli kažkas.

Še tau kad nori, ir nuo to nemiriau! – sušunka ji.

Visi nuoširdžiai nusikvatoja. Nuskambėjus skambučiui į pertrauką, jie neištarę nė vieno angliško žodžio.

Vyras baigė skaityti laikraštį, bet nori išsaugoti kryžiažodį, tad židinį užkuria *jos* žurnalu.

Ar jis žino, kad degina jos eilėraštį, kurį išspausdino? Ji neklausia. Tik demonstruoja stiprybę apsimesdama, kad nemato. Išdidumo ledynas. Ji stebi, kaip *Sirena* pavirsta į pelenus. Jis nieko nežino, nes nežiūri į ją.

Vakaras – tikras protesto greitpuodis. Ji brandina stambmenas ir smulkmenas. Kol jis išeina.

Ji suklūsta. Visuomet neramiai miega, kai jis negrįžta iki vėlumos. Jeigu apskritai miega. Štai ir vėl pasigirsta. Aiškiai. Triukšmas laiptinėje atsklinda iki pusrūsio, kur jų miegamieji. Kažkas plumpsi ir dunksi. Taigi vėl girtas. Jai reikia atsikelti ir jį paguldyti, kol nuo triukšmo nenubudo vaikai.

Jis linguoja atsistojęs ant viršutinio laiptelio, mėgindamas nusimauti kelnes. Batai nuspirti žemyn. Laikosi įsikibęs turėklų stulpelio ir piktai dėbso į ją. Kad ir kaip būtų, tai nėra įprasta. Kažkas negerai. Jis supykęs.

Ji nori padėti jam nulipti laiptais. Jis pavaro ją šalin ir nusikeikia. Vos nepargriūna. Vis tiek nusitraukia kelnes. Numeta jas prieš save ir prasvirduliuoja pro ją.

Praeidamas pro šalį išsišiepia ir kažką sumurma apie *bobas*.

Paikas girto vapenimas, į kurį neverta kreipti dėmesio. Tačiau ji, švelniai tariant, neprotingai užsiplieskia. Pakelia jo džinsus, susuka į kietą kamuolį ir iš visų jėgų sviedžia į jį nuo laiptų. Taikliai.

Vyras susmunka palei sieną. Žaizda galvoje, prie pat smilkinio, kraujuoja. Diržo sagtis. Jam į galvą pataikė diržo sagtis.

Nuveda jį į vonios kambarį. Jis inkščia, kai plauna jam kraują. Nė vienas nepasako nė žodžio. Jis nebeatrodo toks girtas. Kai ji užklijuoja žaizdą pleistru ir paguldo į lovą, susikrimtęs sumurma kažką apie karą. Ar tai – *karas*?

Ji dusliai atsako nenumačiusi diržo sagties. Tačiau *neatsiprašo*. Atneša dvi stiklines vandens ir vieną pamėgina jam sugirdyti. Abiem dreba rankos.

Jis lyg ir susijuokia, tada ūmiai užmiega. Ji lieka sėdėti ant lovos krašto galvodama, kad žaizdą vertėjo susiūti. Bet juk turėtų plaukais užželti?

Ji pasiima chalatą, stiklinę vandens ir įsitaiso šezlonge, terasoje šalia miegamojo. Palieka pravertas duris, kad galėtų užmesti akį į jį. Vėsus oras pašiurpina odą. Ji lėtai gurkšnoja vandenį iš stiklinės.

Aplink namus daugėja žalumos. Ties fiordo žiotimis susitelkė lietaus debesys. Vis tiek prasiskverbia saulė. Vieną dieną turėsiu sodą, pamano ji. Tikrą sodą. Prieš akis marios laiko. Viskas pasitaisys, galvoja ji.

Po valandėlės grįžta vidun pažiūrėti, ar kraujas neprasisunkė per palaikį tvarstį. Kaip mažai reikia, kad sužalotum žmogų. Kaip katastrofiškai mažai.

Juk jie vienas kitam nelinki bloga? Ar tikrai?

Boba! Paprastai jis taip nesako. Pažeminimas – užspeistas driežas galvoje. Kūne. Daugiausia ten. Toks jausmas, jog viskas, kas su ja vyksta, sumalama galvoje ir išsaugoma kūne.

Dabar ji nebegali eiti miegoti. Jai naktis baigėsi. Vonios kambario veidrodyje – pora apsiblaususių, pavargusių akių su giliais grioveliais tarp antakių. Palei lūpų kampučius – du ryškūs brėžiai.

Kad tik greičiau gautų kokią žinią iš tos leidyklos. Tegu ir mažytį atviruką, kur būtų parašyta *labai gaila*, tačiau neatsirado vietos jūsų...

Jie apsistoja trobelėje ir išeina pasivaikščioti po kalnus. Nors kartą gali pabūti tik keturiese. Ji su mergyte bidzena iš paskos, o berniukas su šunimi bėga priekyje. Vyras – jungiamoji grandis. Pridusę taikiai šnekučiuoja apie buitinius reikalus. Arba apie tai, ką mato gamtoje. Sustoja pailsėti.

Jis uždega laužą ir išverda kavos. Įgudusiais judesiais pakuria drėgną tošį ir įžiebia ugnį. Plaštakos kaulėtos, nudegusios saulėje. Vaikai dalinasi kakavą ir lauknešėlį. Jis pasakoja savo vaikystės nutikimus. Berniukas klausosi net išsižiojęs. Kamantinėja ir sulaukia atsakymų.

Ją bangomis užlieja kaži koks jausmas, tikriausiai – pasitenkinimas. Sėdi ant akmens, po sėdyne pasikišusi kepurę nuo lietaus, ir žino privalanti šitai išlaikyti. Prisiminti. Trumputes akimirkas, kupinas keistumo, kurio ji nemoka apibūdinti. Šilumos ir ramybės būseną.

Ar tai laimė? Apie ją nieko nežino.

Ji plaukioja lediniame kalnų ežere, kad nusiplautų prakaitą. Nelygiame vandens paviršiuje subanguoja veidas. Prisėdusi ant uolos ją iš aukšto stebi Simona de Bovuar. Apsivilkusi elegantišką vilnonį paltą, užsimaukšlinusi prašmatnią skrybėlaitę, kaklą atsainiai apsivyniojusi šalikėliu.

Slepi pinigus siuvimo reikmenų dėžutėje, po banguotais apvadėliais ir įstrižinių juostelių vytulais, nes juo nepasitiki? Ar neturi didesnio tikslo? Nejau nežinai, kad be svajonių ir ambicijų niekas nepajėgus ką nors nuveikti šiame gyvenime? Ar siuvimo reikmenų dėžutė – vienintelė tavo erdvė?

Atlyginimo dieną turiu išsiimti pinigų, kad nepritrūkčiau iki mėnesio galo. Mūsų bendra sąskaita, o jis pamiršta sumokėti, sukiša kvitus į mašinos daiktadėžę, ir tiek, paaiškina susigėdusi.

Su filosofe mieliau pasikalbėtų apie kitus dalykus, o ne šitai, pamano.

Moterimi negimstama, ja tampama.

Gyvenimas įgyja prasmę tik per veiksmą. Ir šitai, vadinasi, yra tavo veiksmas, pasako Simona, ir jos balsas pamaži pasklinda virš vandens paviršiaus.

Ar nematai, kad stengiuosi kabintis į teigiamus dalykus kasdienybėje? – ginasi ji.

Atrodo kiek nenuoširdu, pasigirsta nuo uolos.

Ne vis vien, kur gyveni – šičia ar Paryžiuje. Taip pat nepanašu į gyvenimą *Antrojoje lytyje,* taria išspjaudama vandenį.

Taip, bet ar esi tikra, kad Paryžiuje geriau?

Ten atviros visos galimybės, tūkstančiai galimybių, iškvepia ji po vandeniu.

Ir *melancholija*. Ne vien ta, apie kurią rašai, bet ir ta, kuri dusina.

Tačiau turi universitetą ir meną, sušvokščia ji, stipriai atsispirdama kojomis.

Svajoji apie potyrius? Nuveikti kai ką išties *didinga*? – paklausia Simona.

Taip, pripažįsta ji. Ir kaskart, kai suvokiu, kaip toli esu nuo tikslo, atsėlina nepasitenkinimas, kuris viską užnuodija.

Ar kada susimąstei, kad eikvoji jėgas ne toms užduotims?

Taip. Bet ne tas užduotis irgi reikia atlikti. Reikia prisiimti atsakomybę.

Už ką?

Už vaikus ir darbą, taria ropšdamasi ant uolos. Ši slidi kaip ungurys ir aštri.

Tu esi didžiausia pačios atsakomybė! Privalai išsikovoti vietą, taria bevaikė rašytoja iš Paryžiaus.

Pasilikusi viena, vis taisinėja tą pluoštą A4 dydžio lapų.

Atsakymas iš leidyklos buvo santūrus, tačiau jie pakvietė kreiptis vėl. Ji tai suprato kaip tam tikrą prošvaistę.

Jis prie svetainės sienos pritvirtino pustrečio metro medžio drožlių plokštę, kuri atstoja rašomąjį stalą. Siuvamoji turi nuolatinę vietą. Berniukas ten ruošia pamokas. Mergytė virš stalo ant virvutės kabina piešinius ir visokius mažmožius, prisegdama drabužių segtukais. Jie įsigijo naudotą rašomąją mašinėlę, kuri įkurdinta po pilku plastikiniu gaubtu. Ja daugiausia naudojasi jis, nes po truputį rašo vietos laikraščiui. Dėl tos pačios priežasties jie įsiveda telefoną. Jeigu *iš rimtųjų* rašai laikraščiui, reikia turėti telefoną.

Ji dėlioja žodžius pieštuku. Stumdžioja juos ir traukinėja. Statydama ir griaudama neretai sugadina spontanišką mintį. Vieniši vakarai ir ankstyvos naktys. Tarp apleistos ruošos ir pieštuko kvapų ji dėlioja žodžius.

Stovi tribūnoje šalia rotušės su balta pačios nerta kepuraite, pasiruošusi rėžti kalbą Konstitucijos dienos proga. Tarsi būtų įtakingas miestelio žmogus. Nedrįsta to daryti ir vis tiek daro. Užsirašė kiekvieną žodį. Moka beveik atmintinai. Keliai virpa. Ir rankos. Bet vėjas, šiaip ar taip, šiurena popieriaus lapus, o kelius uždengia tribūna.

Niekas neturi pamatyti, kaip ji bijo. Jeigu pamatys tai, pamatys ir visa kita, galvoja ji. Vėliau žmonės negaili mandagybių ir sako, kad gerai pakalbėjusi. Ji nusprendžia jais patikėti. Pati nustemba. Kad sugeba priimti tokį sprendimą.

Ji išrenkama vietinės mokytojų profsąjungos pirmininke ir neišmano, kaip jai elgtis, kai tenka važinėti į susirinkimus mieste. Apsimeta, kad yra tai dariusi anksčiau ir kad viskas paprasta. Keisčiausia, jog susidaro įspūdis, kad jie tuo tiki.

Ji turi teisę į mokamą pavadavimą, kai reikia išvykti į susirinkimus. Yra ta, su kuria skaitomasi ir kurios klausomasi. Keliauja viena, apsistoja viešbučiuose ir gali pati pasirinkti, su kuriais žmonėmis kalbėtis. Apie mokytojų ir mokinių darbo sąlygas. Mokymo programas. Politinę valią rūpintis vaikų ateitimi. Ūmiai viskas apsiverčia, važinėja nebe vien vyras. Jos akyse jie tampa labiau lygiaverčiai. Ji nebešnairuoja į jo pomėgius ir reikalus.

Jis reaguoja kitaip. Kamantinėja, kada parvažiuosianti namo, su kuo buvusi, ką veikusi, kodėl nepaskambinusi namo tą vakarą, kai jis laukęs jos skambučio. Kelias dienas prieš jai išvažiuojant būna paniuręs, jeigu jie išvis susitinka. Tampa labiau nei aišku, kad jam tai nepatinka.

Suprantama, jam tenka daugiau atsakomybės, ypač rūpinantis mergyte, su kuria nuolat turi kas nors būti. Berniukas jau didelis ir savarankiškas. Ji primena jam, kad berniukas vakarais gali pažiūrėti sesutę, jeigu jis nori išeiti. Be to, jis gali nukelti telefono ragelį ir paprašyti, kad lipšnioji moteris iš telegrafo pasiklausytų, ar namuose niekas neverkia. Arba berniukas gali jam paskambinti, jei kas nors atsitiktų. Bet tokiu atveju jam reikia žinoti, kur tėvas yra. Išklausęs jos pasiūlymus jis tik gūžteli pečiais.

Išvykusi galvoja, ar jis blaivas. Galvoja apie tai, neužsimindama jam. Jeigu jai paskambinus atsiliepia vaikai, nes jo nėra namie, pasijunta be galo neatsakinga, kad palieka savo vaikus nežinodama, ar jie saugūs.

Vis tiek nieko nekeičia.

Ji ką tik iš seminaro grįžo namo. Jis atidaro jos lagaminą ir perrausia skersai išilgai. Jai paklausus, ką daro, atsako įprastinėje vietoje, spintoje, pasigedęs jos pesaro. Vadinasi, bus pasiėmusi į kelionę?

Nustėrusi ir netekusi amo, ji įsispokso į jį, tačiau nepaneigia. Tai jis, žinoma, palaiko prisipažinimu. Matydama, kaip jo žvilgsnis pamažu apsiniaukia, pajunta piktą pasitenkinimą. Manė pamiršusi. Bet dabar prieš akis iškyla toji naktis prieš pat Kalėdas. Padėklas su advento žvakėmis, kava ir kalėdiniais sausainiais. Ją pasiekia alkoholio ir prakaito tvaikas iš svetimos lovos.

Ji nepasako, kad pesaras guli dėkle, viršutinėje lentynoje, už pašluosčių. Anaiptol, tik patraukia pečiais ir ima rankioti nešvarius rankšluosčius.

Išvažiuoti į susirinkimus tampa labiau nei sudėtinga. Ji stengiasi nekreipti dėmesio, kaip tikriausiai ir jis nekreipia dėmesio į jos nuotaikų kaitą, kai pats ruošiasi išvykti. Na, jos nuotaikos nebekinta. Ji turi savo gyvenimą. Tokiais atvejais netgi pamano, kad jis ja, šiaip ar taip, nepasitikėtų, kad ir ką ji darytų ar ko nedarytų, taigi tai netenka reikšmės. Kai kada tokiomis akimirkomis pajunta savotišką tuščią laisvę. Bet džiaugsmą? Ne.

Kai ji išvažiuoja, paliktas vienas su vaikais jis tikriausiai jaučiasi kaip belaisvis savo paties namuose, o ją apima savotiška ramybė, kai jo nėra. Kaip kad apsiprantama su neskaudančia žaizda, kol niekas nenudreskia šašo. Kad ir ką vienas kitam jaustų, kai ką jie turi bendra. Pavydą.

Vieną dieną ji išsiunčia rudą C4 dydžio voką. Eina į pamokas. Dirba mama. Profsąjungos aktyviste. Artimu, kurio mintys kitur. Laukia. Dabar – tarptautiniai moters metai. Smegenys – it sausa kempinė. Iš tikrųjų jos keliauja į sostinę rudame voke.

Ir štai pagaliau ateina laiškas iš didžiausios šalies leidyklos.

Padrąsinimas nuo žmogaus, kurio ji nemačiusi akyse. Klausimas nuo to, kuris įsigilino į jos minčių pasaulį ir žiūri į jį rimtai. Tarsi jos padrikas rankraštis būtų jo ir jai tereikėtų padėti jam padaryti jį įskaitomą. Vienatvė išsisklaido nelyginant rūkas jūroje kaitrią dieną.

Ji perrašo. Palieka susigulėti. Perrašo iš naujo. Ir vėl. Nedrįsta būti visiškai patenkinta, bet galiausiai išsiunčia tai, ką turinti.

Jiedvi sėdi terasoje. Mama tik ką gavo vairuotojo pažymėjimą, ir ji giria mamą už tai, kad išties tai padarė. Kad įstengė. Ji nusipirko mažą naudotą folksvageną, kuris pastatytas prie namo. Važinėja viena ir, išsiruošusi į kalnų trobelę, pirmą kartą ketina keltis keltu. Ji gali tik numanyti, ką jai tai reiškia. Netikėta laisvė. Kai galì išvažiuoti. Atvykusi apie nieką daugiau nekalba, tik apie mašiną ir griežtąjį kelių inspektorių, kuris pagyrė jos vairavimo įgūdžius. Per vieną valandą mama pasakė daugiau nei per penkerius pastaruosius metus drauge sudėjus. Įspūdinga. Ji gali tik džiaugtis, kad mama tapo kitu žmogumi.

Kol jos susėdusios geria kavą ir žvelgia į tolį, ji svarsto, ar nepapasakojus apie laišką iš leidyklos. Jis atėjo išvakarėse. Eilėraščiai priimti ir bus išleisti rudeniop. Dar niekam nepasisakė. Net vyrui. Žvelgdama į linksmą mamos veidą nusprendžia, kad ji tai sužinos pirmoji. Galės kaip ir atšvęsti, kad šio to pasiekė, tiek viena, tiek kita.

Pirma išklauso, kaip mama užsidegusi aiškina apie automobilio statymą apskritai, tiesa, nerimaudama, kaip reikės įvažiuoti į keltą. Mamos skruostai įraudę, akys žvilga. Abi žvelgia į fiordą. Jūra primena smulkiai gofruotą aliuminio foliją, mažosios beržų šakelės apsigaubusios žalsvu šydu.

Vakar gavau laišką iš leidyklos, kiek netvirtai prabyla ji.

Mama atsako kažkaip miglotai. Šit kaip? Iš leidyklos? Man regis, toks oras išsilaikys visą savaitgalį.

Ji įkvepia oro, kad pakaktų visam sakiniui.

Žada išspausdinti mano eilėraščius... Išeis knyga.

Mama ištiesia ranką prie kėdės atlošo ir čiumpa ten pakabintą rankinę. Tuomet atsisuka į ją ir nusišypso. Veidas švytėte švyti.

Štai pagaliau atplaukia keltas. Tai man metas važiuoti!

Ji išlydi mamą į kiemą ir atsisveikina. Grįžusi vidun, iš terasos parneša kavos puodelius. Nueina į tualetą nusičiurkšti, tačiau neišspaudžia nė lašo. Itin kruopščiai nusimazgoja rankas ir nuskuba į virtuvę, kur pastačiusi kilti duonos tešlą.

Išverčia ją ant darbastalio, pirmiau nepamiltavusi. Tešla kerštingai aplimpa rankas ir pagrindą. Ji kyšteli tešlinas rankas į miltų maišelį, tada įnirtingai puola minkyti, išliedama visą vidinę tuštumą.

Taip jau yra, galvoja ji. Aš irgi tokia. Dieną užpildo mano pačios svajonės, nors ir stengiuosi matyti vaikų džiaugsmus ir rūpesčius.

Gimtadienio dovanų įteikiau jiems vienatvę.

Jis perskaitė tą pluoštelį eilėraščių, kuriuos jau išspausdino pora sostinės laikraščių ir vienas žurnalas. Pasakė, kad jam jie atrodo *gražūs*. Tačiau jis nieko nežino apie tuos kitus. Kurie sudėti sudarys knygą.

Ji užsimena apie tai vieną dieną, kai jis taikosi nerti pro duris. Nutaiso balsą žmogaus, kuris sako, kad bus lietaus. Tarsi pakabina ore.

Akimirką jis sustingsta, delną uždėjęs ant rankenos. Tada numeta krepšį su treningais, atsisuka ir griebia ją už liemens. Ten, prieškambaryje, prasideda keistas šokis. Niūniuodamas ima iš lėto valiuoti valso ritmu, pagal tautinės giesmės melodiją. Ji nepataiko į taktą. Jis be paliovos tampo, trauko ir šokčioja. Abudu suklumpa ant jo krepšio ir vos neišsitiesia. Netrukus jis sustoja, nes ji tik kūkčioja.

Vargšelė, vargšelė mano mergytė, taria jis jai į plaukus. Sustojęs sūpuoja ją murmėdamas, kad ji apsiprasianti, kad viskas susitvarkysią.

Jiems pavyko, nepažįstamajam padėjėjui ir jai! Knyga mėlyna, dar nesupjaustytais lapais ir minkšta kaip kokybiškas veltinys. Atrodo taip, lyg būtų ilgai išgulėjusi po vandeniu. Vis dėlto aiškiai įskaitoma. Jos pavardė atrodo svetima. Ji niekuomet nebuvo mačiusi savo pavardės. Dabar ji užrašyta visiems, kurie tik nori ar gali matyti.

Ruduo. Lietus varva milžiniškomis varinėmis durimis. Ji sumąžta. Išpučia krūtinę ir pabeldžia. Niekas neatidaro. Ji įsiremia visu kūnu ir pasipriešina sunkio jėgai. Žengia pro vartus pas nematomą padėjėją, kuris žino viską. Širdis spurda. Nosis be perstojo gamina lašus. Pėdos šaltos. Ji pereina katakombomis, palikdama šlapių atspaudų, ir prisistato gražiai it porcelianinė lėlė moteriai, kuri skrupulinga nelyginant radijo diktorės tartimi pasiteirauja, ar ji su kuo nors susitarusi.

Atsako paminėdama redaktoriaus vardą. Gražuolė ištaiso į pareigybę ir pavardę, ir ji susigėdusi linkteli. Moteris prie perlu papuoštos ausies pakelia telefono ragelį, ir po akimirkos pro duris atlekia ne itin aukštas vyras išskėstomis rankomis ir plačia šypsena. Jis nulupa nuo jos šlapią lietpaltį ir kalba taip, tarsi jiedu būtų pusbrolis ir pusseserė.

Ji kaip įmanydama dėmesingiau klausosi visko, ką jis sako, nesuvokdama turinio. Savo kabinete jis uždaro duris ir pasodina ją ant kėdės. Žaižaruoja žodžiais. Panėši į laužą, kuris plieskiasi ir rimsta. Ji tiesia mintis prie šilumos, pėdas – irgi. Žeminantis nosies lašas iššnypštas ir pamirštas.

Staiga ji suvokia viską, ką jis sako.

Jis atradęs poetę. Toji poetė turi jos vardą ir pavardę.

Ji atvykusi į miestą profsąjungos reikalais, turi pasiėmusi papildomą laisvadienį. Redaktorius pasikviečia ją į restoraną, kurio visos sienos išmargintos menininkų karikatūromis. Ir gyvų, ir mirusių. Čiurlena fontanėlis, sieniniai šviestuvai lieja šviesą ant stalo įrankių ir taurių. Padavėjai tik zuja aplinkui, tarsi ji būtų nusikėlusi į kokį filmą.

Redaktorius šneka apie *Knygą*. Tvirtina, esą kritikai palankūs. Pamini žinomo poeto, taip pat rašančio kritiką, vardą ir pavardę. Pacituoja nerealistiškus žodžius, kurių ji nedrįsta imti domėn.

Jie valgo elnieną. Lėkštėje mėsa su krauju. Ji palinksta prie valgio išpilta tokio pat raudonio. Jis pažada atsiųsti iškarpų. Tu turi pati pamatyti, pasako. Ji kybo ore virš stalo tarytum apsvaigusi kandis.

Ji išgirsta plumptelėjimą, tada – vilkimo garsą. Tai sklinda iš namo vidaus. Vadinasi, jis girtas kaip pėdas, pamano ir pažvelgia į laikrodį. Trečia valanda. Ji užsitraukia antklodę ant galvos.

Mergytė stovi ir purto ją. Tai vis dėlto bus užmigusi.

Mama, ant sofos guli negyvas žmogus, suverkšlena.

Ji paguldo mergytę į lovą ir apklosto. Pasako, kad dar naktis ir jai tikriausiai prisisapnavo. Užvėrusi jos kambario duris, užlipa į svetainę.

Jis drykso aukštielninkas ant sofos. Veidas – kone vientisas kraujo klanas. Raudonos dėmės žymi, kur jo mėginta įsitaisyti, kol surado sofą. Viena akis atrodo visiškai įduobta.

Ji junta artėjant priepuolį, bet žino negalinti kristi nuomarin. Prisiverčia prieiti artyn. Kažkas spiriasi. Ne vien šleikštulys, bet dar kažkas. Priešiškumas. Didelis priešiškumas. Nesmagus jausmas būtent dabar. Žeminantis. Juos abu. Tarsi dar būtų maža bėdos. Nes tai, ką ji jaučia, nėra atjauta, tai – *pyktis*. Kodėl jam reikia nuolat prisigerti iki sąmonės netekimo?

Ji negrabiai pagrybščioja orą virš jo ir pašaukia vardu. Jam iš burnos ir nosies virsta kraujo putos. Jis leidžia keistus garsus. Ji šiaip ne taip perpranta, kad vapa apie akinius. Jie pamesti. Jis negali be jų.

Kur? – kvailai paklausia, turėdama omeny akinius. Su dviračiu tvojęsis nuo šlaito, vargais negalais išstena jis. Nusmelkia ledinė baimė, neleidžianti jai susmukti. Ši nesusijusi su akiniais. Ji nežino,

kas tą baimę sukėlė. Gal kad jis gali nustoti proto ar panašiai. Kad visą likusį gyvenimą jai teks jį slaugyti. Kad be jos bus bejėgis kaip kūdikis. Ir visa tai *dabar*, kai jie statosi namą, pamano ir pati susigėsta. Taip sumautai smarkiai susigėsta, kad jo pagailsta, nes jis nežino, kokia esanti. Kokia bloga.

Dėkui Dievui, jie turi telefoną. Ji prisiskambina daktarui, galų gale. Juk jį pirmiau reikia pažadinti.

Mergytė atsikėlusi. Stovi su naktinukais ir kūkčioja. Ji prieina artyn ir paima ją ant rankų. Didelė mergaitė. Vėl nuneša laiptais žemyn tardama *Na, na, viskas bus gerai.*

Aplankyti jo ligoninėje savo automobiliu nuveža draugai. Arba ji darda autobusu. Kelias netrumpas, autobusai kursuoja retai. Šalia savo darbo ji bando organizuoti talkas ir rikiuoti darbininkus, kad būtų baigti pamatai.

Pasiilgo sūnaus, kuris pavargo mokytis ir susirado darbą kelte, neužsukančiame į gimtąsias vietas. Užsitęsęs vasaros uždarbis. Mokykla ir mokytojai jam įgriso, gimnazijos lankyti nenori. Kartodama, kad vėjais švaisto savo didelius gabumus, tik veltui burną aušintų. Dabar ji turi paskambinti ir pranešti, kas įvyko. Ką pasakys?

Jo balsas duslus. Kaip iš kitos planetos. Galbūt ir jam kažkas neduoda ramybės? – pamano ji ir mėgina paklausti. Tačiau subilda variklis, jo keltas atsišvartuoja nuo prieplaukos.

Ji niekam neprasitaria mintyse priekaištaujanti vyrui, kam tas guli ligoninėje įtverta akimi. Pats pasako, niekieno neragintas. Kad jis vienas dėl visko kaltas. Kad jam taip ir reikia. Tįso dabar apraizgytas plastikiniais vamzdeliais, kyšančiais iš šnervių ir gyslų, negalėdamas nei rūkyti, nei gerti. Daktarai sako, kad gali prireikti kelių mėnesių, kol pasveiksiąs, nelinksmai šypteli.

Kiekviena atsileistų. Net ir tokia kaip ji. Staiga atsiduria guodėjos vaidmenyje. Taria, kad visiems nelengva, taip pat ir jam. Neturįs skendėti savigraužoje. Nuo to nepasidarysiąs sveikesnis, pasako

mėgindama nusijuokti. Mato iš jo povyzos, kad yra niekam tikusi guodėja. Patapšnoja jam ranką ir glusteli skruostu prie skruosto tarp drenų raizgalynės.

Autobuse, vežančiame namo, gailisi visų, taip pat ir savęs. Tiesą sakant, yra niekam tikusi darbų užsakovė. Jai topteli, kaip nesunkiai jis būtų sukvietęs žmones į talką. Jis turi neįkainojamą talentą tvarkyti praktinius reikalus.

Tarsi iš niekur išnyra vaizdinys. Mergytė buvo ką tik gimusi, kai jai dingo pienas. Kūdikis netoleravo mišinėlio ir be paliovos verkė, kol daktaras išsiaiškino priežastį. Jiems teko atidėti atostogų išvyką, rūpinosi vien kūdikiu. Tada jis naktis naktin nešiodavo mažylę ant rankų, kad tik *jinai* gautų pamiegoti.

Sėdėdama autobuse, prieš akis regi jo veidą. Po visais tvarsčiais jis turi rūpestingumo filtrą.

Mergytė pernelyg ilgai paliekama viena, kai ji po keletą kartų per savaitę važinėja į ligoninę. Nuperka miniatiūrinį namelį lėlėms, kad ją paguostų. Ir naujų baldelių jam apstatyti kaskart, kai nuvyksta į miestą aplankyti jos tėčio. Brangu be proto, tačiau taip reikia.

Mergytė savo džiaugsmą rodo tyliai ir santūriai. Tarsi ją graužtų sąžinė, jog džiaugiasi lėlių nameliu, kai tėtis serga.

Porą kartų paklausia, ar jis mirs. Niekuomet neturinti taip galvoti, išgirsta atsakymą. Jokiu būdu neturinti taip galvoti. Jai leidžiama pasikviesti draugų, kai paliekama viena, savo nuožiūra. Pradeda iš pagrindų tvarkytis. Lego kaladėlės ir dėlionės dailiai sudėliotos į dėžutes arba ant lentynos. Lova paklota jos negrabia, pedantiška maniera. Ji neraginama iššluoja grindis iki pat laiptų, kaip matė darant brolį.

Sulaukia pagyrimo, bet į tai neatsako. Linkteli, ir tiek. Mergytė panaši į savo močiutę, mano mamą, nustebusi pagalvoja. Anksčiau to nepastebėjo.

Mergytė taip pat prižiūri šunį. Jis persikrausto į jos lovą, nors niekas jam to neleido.

Vieną dieną prie namų stabteli kaimynė ir pasako, kad vaikas per ilgai būna vienumoje. Tarsi pati nežinotų. Tarsi visa tai būtų jos kaltė. Valandėlę pastoviniuoja prie laukujų durų, mandagiai klausydama. Tada keliskart kinkteli galva ir įeina vidun. Kaimynė taisosi žengti jai iš paskos. Tačiau ji apsimeta nesupratusi.

Iš virtuvės atsklinda svilėsių kvapas. Mergytė atsistojusi ant suoliuko kepa kiaušinius. Ant riešo – šviežia nudegimo žymė. Bet ji iškepė du kiaušinius. Vienas jų – mamai.

Ji suranda tepalo nudegimams ir patepa dukters riešą. Atrodo negražiai. Mergytė nusišypso. To ir gana, kad ji, mama, sudribtų ant kėdės ir pravirktų.

Reikia valgyti, kol kiaušinis neatšalo, pasako mergytė, prieš ją dėdama lėkštę.

Vieną naktį jis vis dėlto miršta. Pats susikala karstą ir stengiasi ją paguosti. Statybvietėje vienas purvas, ir ji nieko ten nesužiūri. Dailidės net nepradėjo statyti sienų, tvirtina, esą kreivi pamatai. Ji turinti prašyti papildomos paskolos, pasako vyras ir priduria, jog karsto dažyti nebūtina. Seniau esą visus guldydavo į nedažytus karstus. Bet ar ji galinti būti tokia gera ir pati numazgoti jo kūną? Visai nenorintis, kad svetimi žmonės matytų jo varganą būklę. Dabar, kai miręs, jis nebegalės suorganizuoti talkų, bet jeigu jai pavyktų išsirūpinti papildomą paskolą, tai išgalėtų sumokėti darbininkams, dėsto jis. Galvą apsigobęs gobtuvu. Vis tiek baltais marškiniais srūva troškiai raudonas kraujas. Kur tai matyta, kad miręs žmogus taip smarkiai kraujuotų, pamano ji.

Pamatysi, po laidotuvių bus lengviau, taria jis.

Tenka su juo sutikti, nors ji ir dvejoja.

Mergytė stovi tarpduryje išplėstomis, baimingomis akimis ir klausia, kodėl ji taip baisiai šaukianti vidury nakties. Į tai negali jai atsakyti.

Vakaras kalnų trobelėje rudeniškai tamsus, tačiau tvankus. Ji pralaukė kelias valandas. Žiūrėjo, kaip diena pereina į juosvą švytuliavimą. Prisipažįsta sau nekantriai laukianti, kada jis pasirodys. Sutaisė vakarienę. Elnienos troškinį su pačių užsiaugintomis migdoliškomis bulvėmis ir daug bruknių. Šios ką tik surinktos, gausiai pasaldintos.

Mergytė miega. Berniukas kaži kur trankosi.

Atsirado dar nepatirtas bendrumo jausmas, kai jis pasveiko ir jie užbaigė namą. Automobilio žibintams metus savo primygtinį žvilgsnį tarp pušų, ją užlieja džiaugsmas.

Trinkteli atidaromos ir uždaromos mašinos durelės. Ne vienos? Ji išgirsta balsus. Jo balsą. Ir moters? Tada jie įžengia į šviesos ratilą, kurį meta palubėje kabanti žibalinė lempa.

Tai ji! Jis atsivežė ją. Čionai. Atvilko jai savo grobį. Katinas, dovanų atnešantis pelę ir paklojantis jai ant laiptų.

Sustingsta, kur stovėjusi. Junta, kaip žandikauliai susirakina. Plaštakos susirakina. Akys atsitraukia, sulenda gilyn į galvą.

Jis pastato grobio mantą ant akmens plokštės palei ugniakurą ir pasilenkęs prie puodo patenkintas pauosto. Atneša lėkštę ir stalo įrankius dar vienam žmogui ir padeda ant stalo. Pačepsena. Sėskit! – džiugiai paragina. Aš aptarnausiu. Į tris taures įpila naminio vyno.

Grobis atsisėda ir pasako kažkokį sąmojį. Auksiniai plaukai neseniai sušukuoti, lūpdažis rausvas. Jos vyras tik ką išsikraustė iš namų. Medžiotojas geraširdiškai nusijuokia. O ji tebestypso vidury aslos.

Tuomet jai priešais kaži kas plyšta. Ji bando nusigręžti, tačiau negelbsti. Kitoje pusėje taip pat plyšta. Ji be žodžių nuo vagio nusikabina neperpučiamą striukę ir įlipa į aulinius batus, pastatytus prie durų. Pasistengia tyliai uždaryti duris. Ir lauke plyšinėja. Ji nueina į lauko išvietę pasiimti kišeninio žibintuvėlio, kurį žino ten padėtą. Valandėlę pasėdi. Tikisi, kad jis ją pašauks? Jis nepašaukia.

Ji nuskuba senuoju žvyrkeliu, juosiančiu ežerą. Kai atsiduria kitapus, nuo trobelės į ją įsispokso geltona lango akis. Dūmai iš kamino kyla stačiai aukštyn. Tarp karklų ji įžiūri ežerą ir patraukia tenai. Turi trumpam prigulti. Užčiuopia viržius ir grublėtą akmenį. Viskas praeis, pamano. Tereikia pailsinti kūną.

Aš jiems įžiebiau šviesą, pagalvoja. Dabar jie sėdi ten šiltai ir valgo mano suruoštą valgį.

Viskas plyšta. Ji nieko nebemato. Tada – šleikštulys. Neverta mėginti perlipti per jį ar apeiti, tiesiog reikia būti jame, kol praeis.

Ji atsipeikėja persikreipusiu kūnu ant uolos, prie ežero kranto. Bukai maudžia petį. Apsivertusi ant nugaros, pakelia akis tiesiai į violetinį nakties dangų. Šaltis iš pradžių atsėlina kaip priešas. Ji sudreba.

Bet pamažu viskas pasikeičia. Laikas išnyksta. Ji užsidaro savyje ir nieko nejunta. Tai labai paprasta, pamano, tiesiog pagulėsiu čia, kol viskas praeis. Kartą pramerkusi akis viršuje išvysta deformuotą mėnulį. Kitą kartą pastebi, kad geltona lango akis kitapus ežero užaklinta. Pagalvoja, kad turi kišeninį žibintuvėlį, dorai nesumodama, kam jis jai reikalingas.

Jis nuneša ją į automobilį ir parveža prie trobelės. Saulė kepina. Karšta. Visą veidą nusisvilinai, susirūpinęs taria. Ji nieko nejunta. Jis įneša ją vidun, paguldo ant gulto ir imasi jai virti arbatą, kartodamas vieną neįmantrų sakinį.

Tu išprotėjai! Tu išprotėjai.

Grobio nematyti. Tačiau tebekvepia atšalusiu elnienos troškiniu ir vos vos tebedvelkia svetima iškvėpinta oda.

Į pavakarę jis pareiškia, kad šitaip tęstis nebegali. Ji neišmano, ką atsakyti, nes nežino, ką jis turi omeny. Laukia, kad paaiškintų. Kad pasakytų nebegalintis šitaip medžioti. Bet jis palieka jai pačiai nuspręsti, ką turėjęs omeny. Ji to negali.

Kai išlipusi iš guolio išstypina tupyklon, pamato, kad mergytė išsiardžiusi savo indėnišką palapinę. Ši geltonuoja subliūškusi tarp palapinės kuoliukų.

Nebenori palapinės? – paklausia.

Man nusispjaut į tą palapinę, piktai atšauna mergaitė ir nuskuodžia tarp pušų.

Nori, išvirsiu kakavos? – sušunka jai pavymui.

Ne! – surinka mergytė ir dingsta iš akių.

Jis teisus, galvoja ji sėdėdama išvietėje. Aš išprotėjusi. Gąsdinu vaiką. Turiu susiimti ir tapti tokia kaip kitos.

Ji stovi kelto denyje. Jis jau išvairavęs automobilį į krantą ir dabar laukia aikštelėje. Ji žino, kad turi išlipti į krantą. Taip priimta, persikėlus per fiordą. Tačiau nuo kelto vartų ją skiria dykuma. Nežinia kiek žingsnių. Kojos nenutuokia tokių dalykų. Ji – irgi. Valandos namų link nukirsdintos. Ji nebegali sudėlioti visko į vietas. Žmonės vaikštinėja ana ten, nenumanydami, kas jų laukia. Galėtų juos perspėti, tačiau nieko nedaro.

Dabar jie plūduriuoja aplinkui kaip šlapi ryšuliai, apkarstyti skarmalais ir skurliais. Kokie atstumiantys, pamano. Vienam košmarui – per akis. Taigi ji stovi, ir tiek. Stovi ten, kol jis sugrįžta paklausti, kodėl neateinanti. Ji žiojasi atsakyti nežinanti, bet nieko neišspaudžia.

Ko stypsai čia ir verkšleni dėl menko nieko, priblokštas nekantriai pakartoja jis. Šito ji negali paaiškinti, nes nieko apie tokius dalykus neišmano. Kai jis apkabina ją per pečius ir pasako, kad turinti susiimti, su juo sutinka, nors nepajėgia to ištarti.

Kai jie susėda į geltonąjį automobiliuką, šis ima tolti ir suktis aplink ją ratu. Ji jo nebemato. Nebeužčiuopia sėdynės. Tik junta virpančius kelius. Ar tai rankos? Keista padėtis, nes nepamena kada nors sėdėjusi kokiame nors automobilyje virpančiais keliais. Saulė nupuolė iš dangaus ir išdaužė visą priekinį stiklą. Virš skarmalų ryšelių tolumoje padrikai juda nutrauktos galvos.

Tuomet užeina tamsa. Ji spėja pajusti gaižų irimo tvaiką.

Jis sakosi nepadaręs nieko bloga. Galinti apie tai net negalvoti. Žiūri pilkomis sąžiningomis akimis, kurios meluoja taip pat draskomai švelniai tarytum šuns liežuvis. Ji žino, kad jis tai daro, norėdamas ją apsaugoti.

Ji stovi klasėje ir kalba apie tai, ką reiškia stovėti pakelta galva ir būti stipriam, kai kuo nors tiki. Buvo davusi jiems darbą grupėmis apie iškilias naujausiosios istorijos asmenybes. Sakydama *stovėti pakelta galva*, pamano, kad nebeprisimena Martino Liuterio Kingo, stovinčio priešais žmonių minią, portreto. Užtat vaizduotė nesunkiai nupiešia krematoriumų dūmus, kylančius į dangų virš koncentracijos stovyklų, – viešpataujančios rasės auką žmonijai. Ir ji regi, kaip maža napalmo sužalota mergaitė štai šią akimirką nuoga atbėga mokytojo stalo link. Regi krintant bombas ant Virdžinijos Vulf namo, regi ją prisikemšant kišenes akmenų ir brendant į upę. Kodėl ji tai padarė, turėdama tiek daug neparašytų knygų? Kodėl liovėsi stovėjusi pakelta galva? Ar nebuvo pakankamai stipri? Ar tai ir yra tikroji žmogaus gėda, nebūti pakankamai stipriam? Didmoterės žūva, mes pamirštame, o paprastas žmogus net nepajėgus stovėti pakelta galva?

Tamsta mokytoja, jums bloga? – išgirsta visai šalia. Ji papurto galvą ir atsitiesia. Aš gąsdinu mokinius, turiu susiimti, pagalvoja rankomis įsiremdama į mokytojo stalą. Tuomet prisimena, ką darė, kai, klausantis radijo, balsas pranešė, kad nužudytas prezidentas Džonas F. Kenedis.

Lyg nesavu balsu pasakoja mokiniams, jog mokosi pedagoginėje mokykloje. Stovi nuomojamam kambary palinkusi prie raudono plastikinio dubens ir trenkasi galvą. Nusako, kaip virš paplavinės kriauklės mėgina užsukti čiaupą, tačiau vanduo nesiliauja bėgęs. Kad vietoj jo suka žaliojo tranzistoriaus garso rankenėlę. Kad regi prieš akis, ką sako žinių skaitovė. Mirštantį prezidentą ant savo žmonos rankų. Praleidžia kraujo klanus, tik pamini, kad regi visa tai ir galvoja, jog *dabar* Amerika žuvusi. Bet visi juk žino, kad ištisas žemynas negali pražūti, mirus vienam žmogui, taria ji. Ir tai gerai, nors taip pat liūdna, priduria.

Klasėje mirtina tyla. Mokiniai klausosi liūdesio.

Galima susikurti problemų, kurių nėra, draugiškai taria jis ir persimeta kuprinę per vieną petį. Įsitikinęs, kad ji pamirš nutikimą, vos tik jam išnykus iš akių. Tai yra pamirš, ko nėra. Jo kojos saugiai apautos medžiokliniais auliniais, automobilis sukrautas.

Bet ji nepamiršta. Nelyginant sena drambliene kaupia nuoskaudas šimtą metų. Arba juokinga moteriškė įstatytais ragais, pagalvoja.

Ji mąsto daug ir painiai. Ničniekam neprasitaria apie savo drambliškas nuoskaudas. Tik pamažu pradeda planuoti. Iš tikrųjų – ne tam, kad stovėtų pakelta galva, o tam, kad galėtų sumedžioti grobį. Ne rūpestingai, kaip medžiotojas. Veikiau kaip patologas. Arba grifas. Beveik iš visko gali išspausti naudos, jeigu tik pažiūrėsi pakankamai plačiai. Mirtis labai naudinga. Galima sakyti, atlaisvina vietos, kad sistema atsinaujintų ir apsivalytų.

Kodėl tu tai padarei? – paklausia ji.

Virdžinija Vulf sėdi fotelyje, šalia knygų lentynos, tarp kelių sunėrusi rankas ir nieko neatsako.

Suprantu, kad tave slėgė prasidėjęs karaś. Ar meilės kančios? Betgi tave lydėjo sėkmė. Buvai gerbiama. Parašei knygų, esė ir...

Ar girdi griausmą tolumoje? – paklausia Virdžinija. Patrankas? Automatus? Ar girdi vyriškąją lytį? Tuos, kurie žudydami prašo savo dievo palaiminimo.

Ne, sušnabžda ji.

Tuomet tau pasisekė. O aš girdžiu. Vaikštau bekraščiais paplūdimiais ir renku akmenis. Galiausiai kišenės pilnos. Štai tuomet brendu į gelmę.

Ankštas kambarėlis naujajame name, aukštai ant kalvos. Plane parašyta *slidžių sandėliukas*. Bet jame nėra nė vienos slidės, čia vien jos valda. Pusantro metro iš pusantro metro. Jis sumeistravo lentynas ir atlenkiamą staliuką. Supranta, kad jai reikia kampo, kur galėtų įlįsti. Kai turėsiąs laiko, palei duris dar sukalsiąs terasėlę su turėklais.

Tai neskubu, tarsteli ji, juk vis tiek negali išeiti pro duris, kai stalviršis paruoštas rašymui. Didžiumą gyvenimo, šiaip ar taip, sudaro žiema. Prie to atlenkiamo staliuko priešais langelį duryse ji priklauso pati sau. Šalia rašomosios mašinėlės – arbatos puodelis.

Skalbykloje, tarp sandėliuko ir kitos namo dalies, ramiai vartosi skalbiniai, ratu ir ratu. Kada ne kada prasimuša dukters patefono garsai. Ji nesigilina, kokią muziką groja.

Pirštai leidžiasi į klajones klaviatūra. Iš lėto. Arba greitai. Savotiškame sąskambyje su mintimis. Tai yra – mintims tenka švytuoti į priekį ir atgal. Taisyti ir atrinkinėti. Žodžiai turi galimybių, kurių išsyk neperpranti. Pirmiau reikia juos užrašyti. Ji negali sau leisti per dažnai klysti. Nevalia eikvoti popieriaus. Šis brangus ir šventas. Su naująja mašinėle ji gali ištaisyti dvidešimt paskutinių spaudmenų. Tai prilygsta stebuklui.

Nuo gruoblėto šermukšnio čerškia juodasis strazdas, trokšta jos dėmesio. Savo obuolio kąsnelio. Jinai jo nepaiso. Sėdi apšiltintame sandėliuke ir rašo būsimąjį romaną. Nórs negalì žinoti, kas iš to išeis.

Iš Rašytojų sąjungos ji gauna pavadavimui skirtą stipendiją. Tai ne vien išsipildžiusi svajonė, bet ir labai rimta. Ji įtikino nusimanančius žmones iš plačiojo pasaulio, kad yra rašytoja. Darbe pasiprašo dviejų mėnesių atostogų, ir po ilgų dvejonių jos jai suteikiamos. Suprantama, pirma ji turi prisipažinti.

Aš rašau romaną, neryžtingai taria. Jie žino, kad jai pavyko išleisti porą eilėraščių rinktinių, tačiau šypsosi. Matyt, lig tol algalapiuose neturėjo žmonių su tokiomis užgaidomis. Bet ką gi, tebūnie šitaip, ir būsią matyti, kaip seksis. Palydi tokiais žodžiais.

Ji ketina aštuonias savaites viena su šunimi gyventi kalnų trobelėje. Savaitgaliais jos aplankyti atvažiuos vyras ir vaikai. Taip susitarė. Jis pritaria sumanymui ir žiūri į tai rimtai. Regis, tiki, kad jai gali pavykti. Tačiau neklausia, ką rašanti. Ne toks žmogus, kuris mygtų kitus, nebent šie turėtų nudirbti jam darbą. Geriausiai jaučiasi pasakodamas pats. Ne vien jai. Dažnai pasiima visą klasę į žygį su nakvyne trobelėje. Šį rudenį jis susitaiko, kad tai tapo neįmanoma.

Tekšės nurinktos, atėjo bruknių metas. Šiliniai viržiai nužydėjo, bet kurią naktį gali užeiti šalnos. Kas rytą kvepia šaltais dūmais ir pelenais. Prietema labiau violetinė ir tetrunka ketvirtį valandos.

Iš pradžių rudeniška tamsa ir ramybė svaigina. Vienuma nieko neturi bendra su vienatve.

Ji kas rytą plaukioja lediniame ežere. Nepamena dar kada nors jautusis tokia gyvybinga. Šuniui atrodo, kad maudynėms per šalta, jis tupi ant uolos ir laukia kaip patikimas gelbėtojas. Vandenyje vargiai gali ištikti priepuolis. Tai kažkaip susiję su kvėpavimu. Plūduriuojanti būtybė nekrinta. Rodos, ji turi didelį talentą išsilaikyti ant vandens. Jeigu toliau nuplaukia, šuo pradeda inkšti. Jei nuplaukia iki uolos, kyšančios iš vandens, ir ant jos užsiropščia, ima loti. Tačiau užtenka jai kilstelėti ranką, ir jis nutyla.

Darbo diena prasideda vos prašvitus. Jai nėra reikalo tikrinti, kiek valandų. Stalą su rašomąja mašinėle ir kėdę pasistatė priešais didįjį langą su vaizdu į ežerą. Popiet uždegioja žibalines lempas ir stearino žvakes. Dienoms vėstant, pasikuria židinį.

Valandos bėga greitai, spragsint ugniai, barškant klaviatūrai, žiovaujant ir šnopščiant šuniui. Ji jaučiasi taip, tarsi visą praeitį būtų praleidusi kalėjime ir staiga paleista į laisvę. Beveik apie nieką daugiau negalvoja, tik apie tai, ką rašo, minutė po minutės. Šio to užkremta tik suvokusi, kad reikia, atsigeria vandens iš kaušo, pasisėmusi iš kibiro. Juk, be jos, čia nieko daugiau nėra. Suvaikšto išvietėn, kai jau nebegali tverti. Rašydama užstringa ir įsispyrusi į vyro klumpes apkėblina aplink trobelę, pro dantis šlerpdama orą.

Šuo apsuka ratą per kalnus ir sugrįžta. Parėjusi anksčiau, palieka laukujes duris pravertas. Kai jis sugrįžta pernelyg vėlai, ji paprašo po savęs uždaryti duris. Dėl suprantamų priežasčių jis to nepadaro. Tačiau suvokia pabarimą, nusižiovauja ir išsitiesia ant akmens plokštės palei židinį.

Tepdama sumuštinį ji pasakoja apie kadaise turėtą katiną, kuris šlapindavosi į paplavinę kriauklę ir kniaukdavo, kai reikėdavo ateiti ir nuskalauti. Šuo dar kartą nusižiovauja, tarsi norėdamas atkreipti dėmesį, kad ji apie tai jau pasakojo.

Iš sodybos paniurusiu veidu atpėdina šešuras. Kas per žmogus esanti, kad neatkankanti jų aplankyti, vis tūnanti toj savo trobelėj per dienas ir naktis? Veikiausiai bus pastebėjęs ir naktimis degant žiburį.

Ji neatsako į priekaištus. Juk jis teisus. Kas, po galais, tokia esanti? Kuo mažiau kalbės, tuo greičiau jis atlyš. Šešuras ne toks žmogus, kuris plepėtų be reikalo. Bet ji pažada ateiti į svečius. Kurią nors dieną, taria, daugiau nekonkretindama.

Pavaišina jį kava ir sausainiais su šokoladiniu įdaru. Jis pagyvenęs vyras, turintis tris vaikus. Ji paklausia, ar laukiąs medžioklės.

Sezonas jau prasidėjęs, pataiso jis. Bet priduria, kad šįmet tikriausiai neturėsiąs daug laiko. Sunku rasti pagalbininką krautuvėje. Jam reikėtų žmogaus, galinčio vietoj jo pastovėti už prekystalio, taria ir griežtai pažvelgia į ją.

Ji linkteli galva ir pasvarsto, ar tik jai nepriekaištauja, kad esanti ne pardavėja, o dykinėjanti mokytoja, išleista betikslių atostogų.

Girdėjau, rašai knygą? – paklausia jis.

Ji kinkteli galva ir pasinaudoja jo taktika. Kas nori sužinoti daugiau, turi išklausti. Jis to nedaro.

Susiruošęs išeiti, pasisuka į ją ir lyg į orą pasako, kad ji – savotiška moteriškė. Ji atsako, kad tai nuo jos nepriklauso.

Žinau, tarsteli jis ir išeidamas tvirtai uždaro duris.

Bet ji kai ką pastebėjo jo žvilgsnyje. Šilumą?

Taigi gali būti rami, kad jis nebepyksta.

Ji prabunda ir išgirsta savo širdies plakimą. Prie durų kažkas yra. Aiškiai girdi, kad prie durų kažkas yra. Ar užsklendė su peiliu, įsmeigusi į plyšį šalia staktos? Ji atsikelia ir uždega žibintuvėlį. Peilis dingęs!

Tada atsikvošėja.

Ji nežino, kada tai pirmąsyk suvokė: grėslumą.

Šuo kilsteli mieguistą galvą, ji jau labai seniai nebenaudoja peilio durims užsklęsti. Galva vis tiek to pritvinkusi. Ir kūnas. Ji svyrinėja po pirkią, ramstosi į sienas, tūnodama tame kūne. Laiko jos įsikibusi. Baimės. Ši užplūsta ją palaiminga banga.

Staiga ant laiptų Tora išgirdo žingsnius. Žaibiškai atsitokėjusi įkišo peilį į durų apkalą. Nežinia, ar čia pas juos. Sukluso, abiem rankomis prie krūtinės glausdama muilo gabalėlį. Nuo kaklo, nosies, po to ant medinių grindų ritmingai ir veik be garso lašėjo. Vienas kitas lašas tekštelėdavo ant mažos krūtinės, ir ši net pašiurpdavo.

Kažkas stipriai griebė už virtuvės durų rankenos. Jis!*

* H. Wassmo, *Namas su akla stiklo veranda*, 2008 (vertė Asta Grabauskienė).

Didumą atbarškinusi ant popieriaus, pasijunta tokia laiminga, jog apsiašaroja. Išgeria stiklinę pieno, stovėdama prie šalto židinio, ir atsigula su chalatu.

Iš ryto ją pažadina šuo užgaulingu amsėjimu prie durų. Tuomet išeina su gamtiniais reikalais, abudu. Jie – atsiskyrėliai, sutarę vienas kitą trukdyti tik tuomet, kai būtina.

Ji perskaito, ką parašiusi, ir mato, kad daug ką reikia patobulinti. Staiga jai pasirodo, kad didžioji dalis – gryniausias paistalas. Išskyrus pastraipą apie peilį. Tai gerai. Bet ji nežino, kur ją įterpti. Juk rašo ne apie *tai*, o apie mergaitę, kuri yra vokiečių kareivio vaikas.

Ji išeina pasivaikščioti su šunimi ir prisirenka grybų. Kepa baravykus, supjaustytus kaip mėsą troškiniui, su grietinėlės padažu ir svarsto, gal jai numoti į visa tai ir pradėti ką nors kita. Juk niekam nedavė pažado per du mėnesius užbaigti knygą, o stipendiją juk gavo tam, kad *rašytų*. Ji nė žodžiu neužsiminė, apie ką. Kol šitaip svarsto, užeina užsispyrimas. Ji nurenka stalą ir vėl sėda dirbti.

Po valandėlės jai topteli, kad pernelyg *smulkmeniškai* stengiasi atvaizduoti. Kažkas ne taip su pačia forma. Tikriausiai visą laiką, kiek rašė, šlubavo forma, pamano ji. Bet šiandien negalės to ištaisyti. Turės palaukti. Jai reikia užrašyti naujas mintis, kurias pasiūlys diena. Tai gali tapti mano šūkiu, pamano.

Užrašau, ką pasiūlo diena.

O jeigu diena paslėpusi tai, ką turi, ji turi kapstyti. Giliai kapstyti.

Jo akiniai mažais apvaliais stiklais ir opios lūpos. Arogantiškai gražus, jis stovi priešais didįjį langą. Ranka žaidžia su laikrodžio grandinėle prie liemenės užsago.

Tu įsibrovei į mano valdas, prabyla jos tarme. Ji net krūpteli. Kažkas ne taip.

Čia viskas priklauso šešurui, išskyrus nedidelį lopinėlį aplink trobelę, sutrikusi paaiškina lyg mokinukė, užklupta krečiant eibes.

Nesąmonė! – sausai nusijuokia jis.

Į tai nėra kaip atsikirsti, tad ji nutyli.

Aplinka svarbu, norint suprasti istoriją, pasako jis.

Ji atsisėda ant lovos krašto ir pamėgina prisiminti, kur jį mačiusi.

Tau reikia į kapines! – griežtai taria jis.

Dabar? – tirtėdama suinkščia.

Tu ką tik girdėjai balsus, ar ne? Išsigandai suvokusi, kad tai, ką rašai, yra taip baisu?

Juk žmonės skaitys, pripažįsta ji ir sugrubusiomis rankomis užsitraukia vilnones kojines.

Niekas nėra tiek bjauru, kad negalėtų tapti literatūra, pareiškia jis, dabar kiek švelnesniu tonu.

Man niekuomet neužteks drąsos tai paskelbti. Nesuprantu, kaip galėjau net pagalvoti. Aš per daug baili. O štai šiąnakt svarsčiau, ar leisti jam nuskęsti. Ji negali būti tokia, kuri tiesiog leistų jam nuskęsti, ar ne?

Šioje knygoje turbūt ne tai blogiausia, ar jis nuskęs, ar ne.

Ne tai? – suglumusi paklausia ji.

Žinoma, ne. Blogiausio dalyko neaprašei taip bjauriai, kaip buvo. Bet jis jau aprašytas. Manai, kad visus išgelbėsi. Bet literatūroje visai kaip gyvenime – visų neįmanoma išgelbėti.

Bet ar mergaitė tokia? Ar jos stuburas tiek tvirtas, kad tai pakeltų?

Nieko negali paklausti, pati turi už tai atsakyti. Privalai surambėti. Ir man teko. Privalai rašyti tai, ko nedrįsti. Tai, ko žmonės mano nepajėgiantys matyti.

Kaip? – taria ji ir žengia porą žingsnių link jo, kad susirastų drabužius.

Tau reikia apčiuopti *plėvelę tarp* to, kas vyksta.

Turi omeny, tai, ko niekas negali matyti, bet vis tiek atpažįsta? – taria ji ir per galvą užsivelka megztinį.

Gerai pasakyta! Tu išmoksi. Dabar tau tik reikia mažumėlę pabręsti kapinėse. Kadaise ir aš taip dariau. Juk vienos kapinaitės yra visai netoliese.

Ar eisi su manimi? – paklausia ji.

Tik galiuką. Vienatvė išryškina *kaštus*. Negalima *žaisti* literatūros. Tai kaip gyvybė ir mirtis.

Kaštus? – sušnabžda ji.

Gėda, širdgėla ir baimė. Privalai į tai pasinerti. Pagaliau turi erdvės tai padaryti. *Pasinerti į tai, ko niekuomet negalėjai papasakoti.*

Bet ar palydėsi mane iki vartų? – paklausia ji.

Taip, iki vartų.

Lik čia! – paliepia ji šuniui ir užveria duris tarp jo ir savęs. Kai uždega žibintuvėlį ir žengia tarp pušų, nebėra įsitikinusi, ar jis šalia. Bet dabar jau žino, kas jis toks.

Aš sutikau tavo žmoną, tyliai prataria į tamsą.

Žinau. Ji užtarė tave, todėl aš čia, atsako jis jai už nugaros.

Vos išvydusi antkapių apybrėžas, ji išgirsta kaulų barškesį. Visi jie turi savo istoriją. Grumiasi, kad juos pamatytų. Ji girdi, kaip jie šliaužia, žiopčioja bežadėmis burnomis entuziastingai švytinčiais dantimis, rangosi ir tiesia į ją savo kauliškas rankas. Stojasi ant vienas kito kaulų sluoksnis po sluoksnio, norėdami atskleisti jai savo istoriją.

Ji susiranda anytos kapą ir susmunka tarp nuvytusių gėlių. Tada užgesina žibintuvėlį ir atsilošia. Antkapis šaltas ir kietas.

Kur tu dabar esi? – paklausia ji.

Pas tuos, kuriems esu priimtinas, atsako rašytojas.

Redaktorius

Ji stovi su laišku rankoje. Šis pažymėtas leidyklos logotipu ir yra gan storas, tad viduje negali būti iš anksto atspausdintas lapelis su žodžiu *deja*. Tačiau tai *nėra* grąžinamas rankraštis. Ji atplėšia jį stalo peiliu, kad nesudraskytų voko.

Laiškas ne nuo redaktoriaus, o nuo jai nepažįstamo žmogaus. Trumpas ir malonus, bet ganėtinai dalykiškas. Deja, jos redaktorius ilgam susirgęs, bet jie vis tiek *nusprendė priimti jos romaną*.

Ji atsisėda prie valgomojo stalo. Regos nervo funkcija sutrinka. Mėlynas šviestuvas virš stalo susilieja į miglotą aureolę. Ji užmerkia akis. Pasėdi. Niekas nesvarbu. Net ir ta smulkmena, kad galbūt ji pasigedo poros žodžių apie tai, kas jiems patinka arba kas nepatinka. Kalba mandagi, be jokių įmantrybių. Taip jau, matyt, yra, pamano ji.

Redaktorius šaukia ją. Vaikigalio, bandančio prisikviesti draugą, balsu. Ji negali jo įžiūrėti ir mėgina eiti pagal balsą. Tačiau šūksniai vis tolsta. Tikriausiai jis nori su ja pasišnekėti apie romaną. Ji prieina prie lentynų. Bet knygos ten nėra. Iš tikrųjų jos nėra.

Ji stovi viena, rankose laikydama tuščią spiralinį segtuvą. Po akimirkos jau sėdi karuselėje, kuri teturi vieną sėdynę. Kažkas įjungia mechanizmą, ir jai tenka suktis drauge. Greičiau ir greičiau. Pajunta neištversianti.

Man reikia liautis svajojus apie neįmanomus dalykus, pamano.

Ji labiau tiki šaukiančiu redaktoriumi nei romanu. Sukaupusi drąsą paskambina, kad jo pasiteirautų. Ją sujungia su nepažįstama moterimi. Balsas šaltai mandagus. Negalinti teikti informacijos apie redaktoriaus sveikatą.

Bet ar ilgai jo nebus darbe? Norėčiau su juo pasitarti dėl taisytinų vietų, taria ji.

Tiesiog atsiųskite savo pataisas čionai, ir mes viskuo pasirūpinsime. Be abejo, prieš spausdindami dar duosime perskaityti korektūrą, maloniai atsako balsas.

Bet kada jis pasveiks? – neatlyžta ji.

Į tai balsas neturi atsakymo.

Ji prisimena pokalbius su redaktoriumi. Apie eilėraščius. Gyvenimą. Ir dailininkų Rudens parodą, kurią kartu pasižiūrėjo. Ar jis perskaitė? Kodėl balsas nenori jai pasakyti, kas jam atsitiko?

Sūnus įstojo mokytis tame pačiame mieste, kur ji lankė pedagoginę mokyklą. Savaitgaliais važinėja namo senu automobiliu. Naktį į pirmadienį ji guli nesudėdama bluosto ir laukia skambučio, jog jis nuvažiavo nuo kelio kur nors tarp trijų perkėlų, į kurias turi suspėti. Jis visuomet plaukia paskutiniu keltu. Tokia jo taisyklė, kurią pakeisti ji neturi jokios teisės. Jis yra jaunas vyras, netgi atlikęs karo prievolę tėvynei.

Ji guli laukdama katastrofos. Atsikelia, kuo aiškiausiai *išgirdusi,* kaip suskamba telefonas. Taip pat galvoja apie redaktorių. Tarsi piršťųsi logiška išvada, jog dvi katastrofas reikia sutraukti į vieną. Nesvarbu, kad jam ten nėra ko veikti.

Dabar ji galės graužtis. Graužtis dėl tų kartų, kai nesirūpindavo berniuku, jam augant. Tų kartų, kai apleisdavo jį, nes rūpėdavo kas kita. Draugas, darbas, mokslai. Berniukas viloje. Pamišusi motina, kuri jį išsivežė. Beje, kada ji paskutinįkart prisiminė *tą* berniuką? Jis gyveno tame pačiame mieste.

Jai prieš akis iškyla tas kartas, kai jos berniukas sėdėjo ant laiptų ir verkė, nes ji neleido jam žaisti futbolo, kol nebaigs darbo, už kurį buvo gavęs savaitinį užmokestį.

Ji vėl atsigula ir stebeilija į miegančio vyro nugaros kontūrą. Šmėžuoja epizodai. Tie kartai, kai ji nepalaikydavo berniuko. Arba blogiau – tas kartas, kai sušėrė jam per veidą, nes nenorėjo mautis storų milo kelnių, susiruošęs slidinėti. Tai degina ją. Degina visą naktį, jai gulint ir laukiant katastrofos.

Mama atvažiuoja į svečius be tėvo. Tai viską pakeičia. Ketina paruošti žvyrių, tai jos kulinarinė viršūnė. Jiedvi gerai nusiteikusios, juokiasi.

Žvyrių mama nepeša, tiktai dar neatitirpusioms nudiria odą. Nuplauna ir nusausina. Kiek apskrudina puode, kad susidarytų plėvelė. Pastato šiltai. Susmulkina kadagių uogas, prieskonius ir viską trumpai pačirškina puode. Išgraibo skrandukus ir širdis. Tai yra atideda širdis. Tada troškina paukščius ant silpnos ugnies laikiname padaže, kol mėsa suminkštėja.

Mama būtų galėjusi daug daugiau pamokinti ją kulinarijos. Bet neturėdavo laiko, arba ji nenorėdavo mokytis. Iš kur manyje tiek priešgynumo, nors jis visiškai bergždžias? – pagalvoja.

Jos šnekasi apie tai, kad duktė išvažiavo į tinklinio varžybas ir negaus paragauti. Kvepia dieviškai. Tuomet koridoriuje suskamba telefonas. Tai jis, vyras.

Išvažiuoju savaitgaliui, praneša. Juk nieko tokio, pas tave kaip tik vieši mama.

Kodėl taip netikėtai? Ar dėl tinklinio?

Na taip... – nutęsia.

Bet kaipgi žvyrės?! – paklausia ji. Delnas, spaudžiantis telefono ragelį, sudrėksta ir pasidaro lyg svetimas.

Galit palikti, ko nesuvalgysit, pasiūlo.

Jeigu tau nepatinka, kad turime viešnią, galėjai pasakyti anksčiau, tyliai prataria ji.

Tikrai nėra taip, kad nepatiktų, tiesiog jam reikia trumpam ištrūkti.

Bet kur? – ūmiai panūsta sužinoti, tarsi manydama, jog tai gali turėti kokią nors svarbą.

Dėl to nesirūpink, trumpai atkerta jis.

Bet juk tau reikia parvažiuoti namo ir susikrauti daiktus! – sušvokščia ji.

Viską turiu mašinoje. Sudie, taria ir padeda ragelį.

Jis ilgai tai planavo, pagalvoja ji. Planavo, nieko nesakydamas. Ko gera, ji nujautė. Kad vėl kažkas vyksta. Kaimynas buvo mieste ir jo automobilyje probėgšmais matė moterį.

Maniau, ten tu, betgi dabar matau, kad esi namie, nekaltai pasakė.

Tuomet ji išklausė, ir tiek. Nemėgindama surasti paaiškinimo.

Ji nepajėgia palaikyti pokalbio su mama, nepajėgia valgyti jo sumedžiotų žvyrių. Mamai jis visuomet patiko, ir ji to neslepia. Dabar paruošė jo žvyres. Tai sąmokslas. Mama tarsi tampa kaltąja. Dar ir todėl, kad nesuabejoja paaiškinimu, esą jam staiga reikėjo išvažiuoti aplankyti susirgusio draugo.

Kam reikia meluoti? Kodėl nepasakau, kaip viskas yra iš tiesų? Gėdijuosi, nes turiu vyrą, kuris pasišalina, kai atvažiuoja mano mama ir ruošia jo žvyres? Ar ne visuomet taip būdavo? Niekad nebuvo linkusi su mama dalintis savo rūpesčiais. Gal bijo, kad mama pamatys, kokia ji iš tikrųjų?

Ir kadangi turi dramblienės atmintį, tai aiškiai regi tą saulėtą dieną, kai mama atvairavo į svečius, ką tik gavusi vairuotojo pažymėjimą. Jos sėdi terasoje, ir ji pasidžiaugia, kad didžiausia šalies leidykla priėmė jos eilėraščių rinktinę, kuri išeisianti rudenį. Pamena, kaip mama pasisukusi veidu į pietus, ištempusi kaklą žvelgia į mirguliuojančią jūrą. Pamena languotą palaidinę, kurią vilkėjo mama. Ir tos palaidinės prisiminimas, vien mintis apie tą palaidinę kažkur įvaro surūdijusią vinį. Tarsi norėdama padalinti kaltę mamai ir vyrui, prisimena tai kaip tik *dabar*.

Negelbėja ir *žinojimas*, jog mama negali numanyti, kad ji prisimena tą epizodą, ir todėl niekaip negali prisiimti kaltės už tai, ko nežino. Jos drambliška atmintis nieko nepaiso.

Valgių stalas aptrauktas liūdesio, gėdos, priekaištų, bejėgystės plėvele. Ji tylėdama knaibo po lėkštę, ir mama pasiteirauja, ar kas nors atsitiko. Ji papurto galvą. Galiausiai mama paklausia, gal be reikalo atvažiavusi. Ji į tai neatsako, tik tarsteli mananti, kad *keltas* atplaukia.

Mama apstulbusi išpučia į ją akis ir pažvelgia pro langą, nepernpratusi jos mįslingos pagiežos. Tačiau irgi nutyli. Po akimirkos pakyla ir pradeda nurinkti stalą. Tarp jųdviejų kaip niekad padvelkia šalčiu. Lediniu šalčiu.

Mama susikrauna daiktus ir išvažiuoja. Namas ištuštėja. Jį pripildo jos minčių aidas. Šleifas viso to, ką turėjo pasakyti mamai, prieš jai išvažiuojant. Kas gera. Ir groteskiška. Apie tėvą. Viską. Labiau kažin ar būtų galėjusi pagadinti. Būtų galėjusi nusakyti keliais žodžiais. Tiesiai šviesiai paklausti. Ar tikrai pažįsti tą žmogų, kurį išrinkai man į tėvus? Ar žinai, kam jis įstangus?

Ar tuomet mama būtų pasistengusi ją suprasti? Ar būtų turėjusi ką pripažinti? Išskyrus tai, kad veikiausiai nesirinko to vyro, bet ištekėjo už jo, nes reikėjo. Kaip tais laikais buvo įprasta. Ką, jeigu būtų užvedusi tą pokalbį tokią dieną kaip ši ir palengvinusi sau širdį. Juk, šiaip ar taip, motiną sugniuždė ilgam.

Ji pasiskambina informacijos telefonu, kad išgautų įvairių nakvynės vietų, kur jis galėjo apsistoti, numerius. Tada apskambina visus viešbučius, kuriuos įmanoma pasiekti automobiliu, prašydama sujungti ją su svečiu, turinčiu jo vardą ir pavardę. Tačiau nė viename neatsiranda svečio tokiu vardu ir pavarde.

Vaizduojasi esanti maža apleista mergaitė. Pirmiau susijaudina iki ašarų, paskui suvokia, kad tėra savigarbos neturinti kvailelė.

Ji išmeta žvyrių likučius su padažu ir visais pagardais į šiukšlių kibirą ir išneša šiukšles. Vis tiek visame name užuodžia kvapą. Atsigula į lovą ir pabando verkdama užsimigdyti, kaip kartkartėmis tenka visoms mažoms mergaitėms, prisiekdama atkeršyti.

Vidurnaktis. Ji atsikelia ir paleidžia Leonardo Koeno plokštelę. Iki gėrimų parduotuvės kaip iki ašigalio, tad atsikemša butelį naminio vyno. Nusivelka naktinius marškinius ir susišukuoja plaukus, kurie nuo to karto, kai atsistojusi prie virtuvės stalo nusirėžė kasą, gerokai atžėlė.

Kiek metų praėjo? Kiek laiko trunka, kol plaukai užauga tokie ilgi, jog gali atstoti burę? Kaip toli ji nuburiavo? Dvi eilėraščių rinktinės ir vienas romanas minkštais viršeliais, neskaitant kelių nereikšmingų mažmožių.

Ji šoka nakties mėlio užlietoje svetainėje.

Ain't no cure for love.

Tai aišku, kad nuo meilės nėra vaistų, pamano.

Everybody knows.

Iš pradžių piktokai pagalvoja, kad visi žino, jog jis turi kitą, su kuria visur tąsosi. Dabar ir ji tai žino.

Tačiau po antros ar trečios taurės lieka stovėti ir linguoti vienam daikte be jokio pykčio ar priešiškumo.

Meilė? Ar tik šlykštus pavydas? – galvoja ji.

Ar čia ir yra klaida? Ar ji svajoja apie tai, ko nėra? Arba dar blogiau, neišdrįso tuokart gyventi viena su savo vaiku? Visai kaip mama nedrįso per karą likti viena su ja. Be vyro. Ir kaip moteris visais laikais išsirenka žmogų, šalia kurio mano galinti būti, iki galo nesuvokdama, ką tai reiškia? Ar abi bus patikėjusios melu?

Ar šią akimirką vyras žino ką nors, ko ji nežino? Apie meilę. Ar ji manė, kad jis gali girdėti jos mintis? Matyti jos svajones? Kai tik jiedu atrasdavo laiko. Dabar tikriausiai *jis* pasiėmė laiko.

If you need a lover... I'm your man.

Ji išmaukia visą butelį, ne geriausios rūšies.

Take this waltz, sumurma ir krinta. Krinta ir krinta, krinta ir krinta, kietai kaip į akmenį ir minkštai. Kietai ir minkštai. Apsiseilėjusi girtuoklė Leonardo įsakų nuotrupose.

First we take Manhattan, then we take Berlin.

Jis žiūri sportą per televizorių. Šis pastatytas prieškambaryje, priešais – du krėslai. Vienas iš jų tuščias. Be jųdviejų, name nieko daugiau nėra. Ji skaito biografinę knygą apie Rusijos imperatorę Jekateriną Didžiąją, kuri lieka valdyti šalį, kai jos vyras nužudomas. Skaito apie jos meilužius. Teigiama, savo meilužiams išleidusi devyniasdešimt du milijonus aštuonis šimtus tūkstančių rublių. Visais atžvilgiais turėjo būti sekinantis užsiėmimas, pamano susidomėjusi. Pati galėtų elgtis kaip Jekaterina. Tik, bėda, tam reikalingos lėšos. Ji turi būti našlė, nestokojanti vyrų, laiko ir pinigų.

Ar visų rūšių besaikiškumas tėra tuštumos apraiška?

Galėtų paklausti jo. Atsistoti priešais televizorių ir paklausti.

Ar *toji*, kol kas paskutinė, brangiai atsieina?

Ar išvyka nuteikė smagiai, ar tiesiog pasijutai tuščias?

Bet ji pernelyg išdidi. Arba per didelė bailė. Jis paprašys ją pasitraukti nuo televizoriaus ekrano, kad matytų, kas kerta finišo liniją. Tuomet jai tektų dvigubai nusižeminti.

Taigi ji nulenda į slidžių sandėliuką. Ten mašinėle parašo jam trumpą laiškelį apie savo ateities planus. Laišką įdeda į jo sportinį krepšį, ant teisėjo aprangos. Šis pastatytas už jo krėslo. Su tuo laišku ji tiesiogine prasme veikia jam už nugaros.

Aš įstojau į universitetą ir pasiprašiau atostogų studijoms. Nusprendžiau studijuoti literatūrą.

Sūnus jau kadai išsikraustęs iš namų, bet duktė dar paauglė. Ji gerai perkrato savo sąžinę. Jau antrą kartą palieka vaiką, kad išmoktų šio to daugiau nei bejėgiškumas, kuris jai žinomas iš seniau.

Aplink vienos išdavystės, galvoja ji. Mes esame tėvai, kurie išduoda vaikus ir vienas kitą. Už tai teks atsiimti, pagalvoja. Už viską tenka atsiimti. Tačiau tai jos neatgraso.

Jis į jos emigravimą reaguoja ramiai. Suradęs laišką, nutaiso nuolankią miną ir taria, kad ji galėjusi tiesiog pasakyti. Aiškiai įsižeidęs. Kiek per aiškiai, kad atrodytų tikra.

Ji susigėsta. Įniršis išgaruoja. Nenorom ima analizuoti, kodėl sprunka. Ar kaltas žinių troškimas, ar nuoskauda?

Jis pasako, kad ji *drąsi*. Kokią drąsą turi omeny, sunku suprasti. Ji neklausia. Kaip nors jie išsiversią, taria jis. Bet kai viena iš jos bendradarbių užsimena, kad nėra gerai palikti dukterį, jis nutyli ir leidžia jai prisiimti gėdą.

Tą savaitgalį, kai ji turi išvažiuoti, jam atsiranda kitų reikalų, bet vaikai neatsisako pagelbėti. Duktė padeda susidėti paskutinius daiktus, kurių prisimena reikėsiant išsinuomotame kambaryje. Sūnus vairuoja, duktė važiuoja drauge.

Kelyje jie juokiasi ir pasakoja vieni kitiems linksmus nutikimus. Jiems retai tenka pabūti trise. Pernelyg retai, pamano ji. Kavinėje visi pavalgo mėsos maltinių. Jaunimas permiega ant grindų jos jaukiame kambaryje.

Kitą dieną jie išvažiuoja namo, ir ji pasilieka viena. Iš kartoninių dėžių iškrausto knygas, rakandus ir sudėlioja į vietas. Prisimena šiame mieste turinti pažįstamų. Žino, kad yra tokia rašančių moterų grupelė. Keletą pažįsta iš susitikimų Rašytojų draugijoje.

Pokalbiai, galvoja ji. Atkako į tokią vietą, kur galima susirasti žmonių, kurie *supranta*, kai ji užsimena rašanti.

Ji ragina save jaustis laisva ir kartu svarsto, kaži kiek vaikai jau nuvažiavo pakeliui namo. Ar tvarkingai važiuoja. Tai buvo paskutiniai jiems ištarti žodžiai – važiuokite tvarkingai.

Atsigulusi mąsto, kad reikėjo pasinaudoti proga ir pasišnekėti su jais apie visa tai, kas ilgą laiką nebe taip, kaip turėtų būti. Apie atšalusias namų sienas. Kad įžiūrinti savo kaltės. Kad galbūt jų tėvai nėra tokie, kokių nusipelno.

Tačiau tema taip ir liko nepajudinta. Taip pat ir šį kartą. Gulėdama mintyse formuluoja savo ir vaikų klausimus ir atsakymus. Tai nieko neduoda. Išskyrus nemigą.

Kambarys gan jaukus, netgi naktį. Šios buveinės nemigai būdinga kitokia ramybė nei namie. Čia jai nereikia klausytis, kada trekštelės laukujės durys ir kokios būklės jis įžengs į kambarį.

Vis tiek kamuoja save, narstinėdama, ką būtų galėjusi daryti kitaip. Juk dar ne vėlu?

Jam vieniša, nes ji negyvenanti namie, rašo jis. Pasako netgi telefonu. Ji stovi šeimininkų prieškambaryje, prie atvirų durų į jų svetainę. Bet jis neužsimena apie nemalonias scenas ir nekaltina jos, kad vidury baltos dienos regi vaiduoklius. Skamba kaip visai normalus susituokusių žmonių pašnekesys.

Jis atvažiuoja paviešėti ir miega ant čiužinio. Nė žodžiu jai neprikiša, kad paliko paauglę. Pati sau priekaištauja. Jis gerai suprantąs, kad ji norinti šių studijų. Juk pats važiuodavęs į miestą studijuoti. Tiesa, dvi *vasaras*. Tarsi vasarą pabėgti nuo vaikų būtų labiau atleistina nei palikti juos žiemą.

Jis prisiprašo supažindinamas su jos draugėmis, kurios beveik be išimties yra rašančios moterys. Jos dažnai palaiko viena kitą. Kartu juokiasi. Šnekasi apie nenusakomus dalykus. Bejėgiškumą. Rašymą. Ką reiškia rašyti ganėtinai gerai.

Bet ne dabar, kai jis šalia. Jos susitinka kavinėje drauge su savo sutuoktiniais. Išdavysčių ir rūpesčių nelikę. Jie juokiasi. Yra mieli vieni kito juokdariai.

Jiems einant namo, ji neužsimena apie jokius jo žygius, išskyrus tai, ką savo akimis matė tą vakarą. Kad buvo malonus ir žavus. Ir susilaikė per daug negėręs. Žinoma, ji tą pasako ne šitaip, o kasdieniškiau. Bičiuliškai.

Tu jiems patikai, taria.

Šaunūs žmonės, atsako jis.

Jie vėlai grįžta namo ir kartu užsėlina laiptais, kad nepažadintų šeimininkų.

Ji nieko nepažįsta. Vyksta kaukių balius. Nuogi kūnai rangosi prilipę vienas prie kito, lyg būtų užspeisti. Galvos uždengtos kaukėmis. Ji šoka susiglaudusi su vyru, kurį mano pažįstanti, vis dėlto šis pasirodo esąs nepažįstamas.

Jam pasistoja, ir jai dėl jo pasidaro gėda. Būtinai reikia ko nors imtis, kol niekas nepastebėjo. Ji nusitempia jį prie minkšto čiužinio po aukštu valgomuoju stalu. Atsisėda ant jo.

Sunki aksominė staltiesė, nukarusi iš visų pusių, juos paslepia. Tamsa juos praryja. Ji vis tiek nenusiima kaukės. Ši nemaloniai duria. Tada ji ima judėti virš jo. Visai laisvai. Pamano, kodėl gi nepasimėgavus. Niekas negali jai prikišti, juk tai visiškai būtinas judesys.

LAIŠKAS SPALĮ

Mieloji mano mergyt,
šiandien mama savo kambaryje užsiėmė kepiniais. Yra toks būdas prisijaukinti namus. Puode, ant viryklės, prasikepiau rupių miltų bandučių. Dabar vėsta ant grotelių ir gardžiai kvepia.

Dėstomasis dalykas pavadinimu visuotinė literatūra, mano galva, aprėpia kiek daugiau, nei visuotinai žinoma. Perskaityti reikia labai daug. Sakydama „labai daug", turiu omeny daugybę tūkstančių puslapių. Laimė, didžiumą sudaro grožinė literatūra. Aš, kuriai anksčiau tekdavo nugvelbti laiko, kad paskaityčiau knygą, dabar panorėjusi galiu tam skirti ištisą dieną. O štai teksto analizė man nelabai prie širdies. Kaip ir literatūros istorija. Dalis parašyta nuobodžiai, nors pati medžiaga neretai būna gan įdomi.

Nuo devynių ryto sėdžiu skaitykloje, jei neturime ankstyvų paskaitų. Taigi dirbu normalią darbo dieną. Apie ketvirtą grįžtu į savo kambarį ir pasigaminu valgyti. Tada skaitau toliau.

Kaip tik dabar nagrinėjame Homero „Iliadą". Tai labai senas graikų tekstas. Nepaprastai dramatiškas, su daug karo, meilės scenų ir puikių gamtos vaizdų. Truputį primena Snorio karalių istoriją, tik kur kas gražiau, poetiškiau. Olimpo dievai supriešina žmones, sukelia meilės kančias ir ginčus. Beveik kaip šiandieninėje mūsų visuomenėje. Ginčijamasi dėl to, kas teisinga ir kas ne religiniame ir politiniame gyvenime. Susidaro įspūdis, kad žmonės ne kažkiek pasimokė. O juk Homeras tą kūrinį parašė keli šimtai metų prieš Kristų.

Galiu sakyti, kad gyvenu kaip inkstas taukuos, bet pasiilgstu jūsų. Telefonu nedrįstu daug kalbėti apie tai, kaip tavęs pasiilgau, nes bijau, kad pradėsiu žliumbti.

Tu tikriausiai užsiėmusi namų darbais ir tinkliniu. Smagu, kad į kalnų trobelę nusivežėt merginas. Turbūt daraisi sumani ir savarankiška, kai tenka vadovauti ir pasirūpinti kitais.

Patikėk, turėjau apie ką pamąstyti klausydama kai kurių dėstytojų. Kai pagalvoji, kiek jums, mokiniams, tenka atlaikyti keistuolių mokytojų. Yra ir čia vienas kitas, kuriam vertėtų pasiieškoti kito užsiėmimo. Kai kurie būna nesusikaupę, nepasiruošę ir keisti, o balsas toks, lyg dudentų prisilipdę Kalėdų Senio barzdą. Kai kam, ypač vyrams, derėtų pasimokyti kalbėti su akmeniu ant liežuvio, visai kaip senovėje darydavo oratoriai. Čia dėstančios moterys dažnai būna gabesnės už vyrus. Užklumpu save jomis besididžiuojant ir truputį palaikau jas, kai galiu.

Šiaip vargšės pilkosios ląstelės mano makaulėje neretai būna sutrikusios.

Aš rimtai su jomis pasišneku, pasakau, jog man nepaprastai svarbu, kad jos atliktų savo darbą. Bet jos išskrieja pro skaityklos langą arba ima narstinėti bendrakursius ir dėstytojus, užuot įknibusios į eilėraščių analizes, dogmas, struktūralizmą ir dar bala žino ką.

Kai kada pamirštu skaitanti privalomąją literatūrą. Manau, aš irgi tapsiu kalikė. Telefonu užsiminei, kad manai tokia esanti. Pagarba kalikams.

Linkėjimų nuo mamos,

kuri vis mažiau jaučiasi kaip Mažoji Miu ir vis labiau – kaip Snusmumrikas, kuris išdūmė sau palikęs skrybėlę ir pypkę.

Romanas, kurį priėmė leidykla, išvysta dienos šviesą. Ji nebėra toji, kuri teišleido dvi plonas eilėraščių rinktines, ji išleido *romaną*. Šis sulaukia itin daug dėmesio tarp universiteto dėstytojų ir studentų. Juk ne kasmet universitete iškyla po debiutantą.

Jos šeimininkas yra literatūros žinovas ir kritikas, bet pareiškia nerašysiąs apie jos knygą, nes jie per daug gerai vienas kitą pažįsta.

Dar to betrūktų, pasako.

Tačiau patikina knygą perskaitysiąs.

Kaip gerai, droviai atsiliepia ji.

Vieną dieną jis patykoja jos, pareinančios iš paskaitų.

Žinai, vis dėlto turiu parašyti apie tavo knygą. Ji labai labai gera! – taria nepatikliai šypsodamas.

Ji stipriai nuryja seiles ir užlipa laiptais, nedrįsdama nieko daugiau paklausti. Pasako sau, kad visuomet žinojo gyvenanti pas malonų žmogų.

Vieną dieną ji sėdi rajono laikraščio redakcijoje pasiruošusi interviu. Žurnalistą šiek tiek pažįsta iš seniau. Jis priklauso tam nedideliam rašančiųjų ratui, prie kurio ji pritapo. Jie neretai susikerta diskusijose. Kas gali būti parankiau nei žmonės, kurie atvirai prieštarauja.

Dabar jis nori sukurti jos žurnalistinį portretą. Mažo miestelio mokytojos, kuri išleidžia *poetišką* nedelikataus turinio romaną, jo mieste studijuodama literatūrą.

Jis užsidegęs ir uolus, tačiau net nemirktelėjęs čia pat puola taisyti jos atsakymus. Kad ir kaip keista, tai jai suteikia pasitikėjimo.

Jis taiso taip šiurkščiai, kad galėtum pamanyti, jog yra jos brolis. Tai skatina sąžiningumą. Tačiau jam nereikia sąžiningumo, jam reikia geros istorijos. Paslėptos istorijos. Apie tai jie diskutuoja tarpusavyje, o ji nesileidžia nieko išpešama.

Netikėtai pasirodo jo bendradarbis ir nori pasikalbėti, tačiau žurnalistas atžariai jį išvaro, mesdamas *netrukdyk*. Vyriškis, tiesa, pasišalina, bet tuojau pat sugrįžta nešinas faksograma.

Pasinaudojusi pertrūkiu, ji nusiauna batelius ir susikelia kojas ant krėslo po savim.

Tuomet žurnalistas pakelia akis ir prasižiojęs niršiai įsispokso į ją. Išleidžia keliaaukštį keiksmą, atsisega viršutinę marškinių sagą ir pratęsia ta pačia gaida.

Tavo knyga, po šimts velnių, pristatyta Šiaurės Tarybos literatūros premijai!

Ji nusijuokia. Nejau nesupranta, kad juos kažkas mausto?

Jis pliaukšteli delnu per stalą ir paklausia, kaip galinti būti tokia kvaila. Nejau mananti, kad kas nors siųstų faksogramą vien tam, kad pasišaipytų iš mokytojos, kuri parašė romaną?

Jis paduoda jai popieriaus lapą. Eilutės, tiesa, išsikraipiusios ir rašalas susiliejęs, bet ten tikrai jos vardas ir pavardė, aiškiai parašyta. Ir išties, pristatyta Šiaurės Tarybos premijai.

Ji suzmenka ir greitom nusitveria už sukryžiuotų kulkšnių. Laikosi įsikibusi.

Kažkas atkemša butelį raudonvynio. Atsiranda ir kartoninių puodelių. Iš pradžių jiedu su žurnalistu pasirauko. Tada nusijuokia ir išgeria. Interviu atšaukiamas. Ji leidžia jam parašyti tai, kas atrodys tinkama.

Vėlyvą popietę ji įkalne parpėdina į savo kambarį. Diena tinkama virti silkę. Riebią, žvilgančią silkę su bulvėmis ir sviestu. Ji pasideda romaną ant palangės ir valgydama žiūri į jį. Verčiau niekuo nesupilti. Minkšti viršeliai su liūdnos mergaitės atvaizdu. Ji nekreipia dėmesio, kad panėšėja į pamirštą istoriją. Tokia nėra. Netgi atvirkščiai – gerokai ją praaugo.

Jos veidas šmėžuoja laikraščiuose. Nenuostabu, kad vyrą tai trikdo. Abiejų realybė pasikeičia. Visi miestelyje žino. Negana to, visi miestelyje mano pažįstantys ją, geriau už jį. Jie viską išskaito laikraštyje.

Ji mėgina su juo apie tai pasikalbėti, telefonu. Jisai keistu balsu atsako linkintis jai visokeriopos sėkmės.

Redaktorius sprunka per tirštą rūką. Ji šaukia jo vardą. Ko jai dar šauktis? Palei stačią uolą stovi išklerę pastoliai. Ji žino, kad jis kažkur viršuje, ir pradeda kopti aukštyn. Pusiaukelėje suabejoja, ar juda teisinga kryptim. Nėra kur sustoti. Vien oras. Aplink pučia šaltas vėjas. Staiga suvokia esanti be drabužių. Turi laikytis abiem rankomis ir negali prisidengti. Dėl savęs nejunta jokios drovos, bet galvoja apie vyrą ir vaikus. Didelius vaikus. Kad jie gėdijasi.

Šalia jos pakyla kranas, ir kažkokia žmogysta ima šūkaloti, kad redaktorių reikia palikti ramybėje, nes šis serga. Ji atsiliepia. Sušunka nieko daugiau neturinti. Žmogysta nusijuokia ir mesteli, kad knyga bereikšmė, nors kažkas ir pristatė ją didžiajai premijai. Ar nematanti, kad išleido ją kaip pigią brošiūrą, dorai nė neįrišę?

Jis pasuka kraną pro ją, į jūros pusę. Iš kranininko kabinos išsklinda stora popieriaus šūsnis. Lapai ne prirašyti, o išmarginti jos nuogo kūno nuotraukomis. Šios suauga į milžinišką plakatą, kuris virpėdamas pakimba virš didžiulės žmonių minios. Galva atplyšta nuo fotografinio kūno, atkranga ir lieka tabaluoti plaukais žemyn.

Iš pragarmės pakerėta suošia žmonių minia. Ji nesupranta žodžių, tačiau išsiręžia, kad pagautų savo galvą. Gniaužtas, laikantis už pastolių, atsileidžia. Ji neviltingai pagraibsto, nerasdama ko nusitverti. Tada supranta, kad sklendžia. Ištiesia rankas ir pasileidžia plaukti, tarsi oras būtų vanduo. Palengva nusiiria prie nuplyšusios galvos. Tvirtai suima už plaukų ir grąžina į vietą, ant savo sklendžiančio kūno.

Gerai, kad plaukai spėjo ataugti, tad yra už ko sugriebti, pamano ji ir apimta nesvarumo nuplaukia per tirštą rūką.

Kalėdoms parvykusi į namus ji supranta, kad jis vėl medžioja. Per Kūčias išeina guosti *jos*, kuri, jo žodžiais, likusi viena. Esą paprašytas pabūti Kalėdų Seniu jos vaikams.

Ar jis žino, kad mus žemina? – galvoja ji. Ar suvokia, kad mūsų vaikai – jau ne vaikai? Kad jie supranta. Ar todėl taip ir elgiasi? O gal todėl, kad sukūriau romaną, apie kurį rašo laikraščiai? Gal iš tikrųjų visa tai – mano kaltė?

Jis negrįžta. Jie pavalgo ir išvynioja dovanas. Ji apsimeta lyg niekur nieko. Neužsimena apie jį. Dideli vaikai neužkrauna jai savo minčių. Juk jie turi švęsti Kalėdas.

Naktį ji apsirengia ir ilgai vaikštinėja spiginant šalčiui. Prasuka pro tos, kuri *liko viena*, namą. Valandėlę pastovi ant laiptų, tada paskambina į duris. Atsiveria langas. Išlenda galva ir tarsteli *Dieve mano*.

Ji tariasi viduje girdinti šnabždančius balsus. Po ištisos amžinybės atidaromos durys ir pasirodo blondinė su chalatu. Tuo pat metu ji manosi girdinti, kaip trakšteli durys, vedančios į rūsį.

Tai pernelyg idiotiška, pamano. Vis tiek įvykdo, ką sumaniusi. Suvokia planavusi kelias valandas. Ko tik neprisigalvosi Išganytojo gimtadienio proga.

Ji nusimeta paltą ir paklausia, ar galinti pernakvoti. Juk Kūčios, argi ne? Prisiverčia šyptelėti ir pasiskundžia, kad šiuo metu jaučiasi kiek vieniša.

Kita moteris apstulbusi spokso į ją siauromis užmiegotomis akimis. Atsiprašo neturinti jėgų pervilkti patalynės. Bet šiaip nieko neklausinėja. Tarsi pati situacija būtų kuo normaliausia. Ji patikina blondinę, kad tiksianti bet kokia patalynė. Juk jiedvi kaip ir giminės, taria šmurkštelėdama į dar šiltą dvigulę lovą.

Užmiega akimirksniu. Kita moteris, matyt, nesudeda bluosto. Naktį pastebi, kad dingusi ir antklodė, ir blondinė. Tada vėl įminga, apgaubta kvapo, kuriame sumišę svetima ir pažįstama.

Išeidama ankstyvą rytą pamato ją virtuvėje prie darbastalio. Po sruogomis nukarusia ševeliūra – trupiniai ir atidaryta konservų dėžutė su skumbrėmis pomidorų padaže. Vaikai siaučia aplinkui.

Ačiū už nakvynę, padėkoja mėgindama sugauti žvilgsnį. To padaryti nepavyksta.

Gera, kai gali taip išeiti sau. Gera, kai žinai, kad laukia šiltas dušas pačios namuose. Ties horizontu juoduoja ryškus dryžis, kur jūra susisiekia su dangumi. Šiaurėn plaukia laivas. Ten prie vairo ankstyvą pirmosios Kalėdų dienos rytą stovi žmogus skleisdamas netvarios geltonos šviesos aureolę į kosmosą, mąsto ji. Kažkur Žemėje visada stovi žmogus, darantis tai, kas būtina.

Staiga ji išvysta, kaip mama juodu kastuvėliu susemia iš krosnies pelenus ir suberia juos į pelenų kibirą. Regi, kaip atsargiai uždaro dangtį, kad nesukiltų ir nepridulkėtų. Tada visą tą šlamštą išneša į mėšlyną už tvarto. Apverčia kibirą, ištraukia dangtį ir palieka taip stovėti, kol viskas nusėda.

Sausumoje žmonių languose šviečia popierinės ir plastikinės žvaigždės. Aukštai ant kalvos ji pamato ir savąją. Pati pakabino ant plonos vielutės, kurią paslėpė po užuolaida. Jai žingsniuojant mintys pavirsta į kalėdinę giesmę. Einant pro šalį, žėrinčius signalus paskleidžia apšerkšnijęs stulpas.

Ji atsiduria salos, kurioje užaugo, bažnytėlėje. Užlipa į varpinę ir suranda storą virvę. Suima ją ir pašoka į orą. Ketaus varpas virš jos sulinguoja ir sudrasko tylą. Ji nebeturi klausos nei užtektinai

svorio, kad jį sustabdytų. Tik kadaruoja pasikabinusi už rankų tarp grindų lentų ir didžiulio varpo. Svarbu nepasileisti.

Aplinkui ramybė. Vyras miega. Duktė ir sūnus miega. Dar anksti. Pusryčiams ji išsiverda kavos ir pasiskrudina duonos prie ėrienos vyniotinio ir burokėlių. Sėdi prie virtuvės stalo ir žvelgia į juodą it anglis jūrą. Pietų pusėje horizontas praplyšta violetiniu dryžiu.

Atsidėjusi kramto ir galvoja apie savo vaikus. Jie nesiprašė į jos šeimą. Ji sukramto savo gyvenimą ir nuryja. Studijos ją nuteikia optimistiškai. Retkarčiais – netgi džiaugsmingai. Vaikai to nemato, nes jų nebūna šalia. Bet *dabar* jie čia. Ji sutelkia džiaugsmą. Paliepia jam atlaikyti iki dienos galo.

O kaip jis? Ar aš jo neapkenčiu? – paklausia savęs. Ir tą pat akimirką pati sau atsako. Ne. Jie susaistyti tarpusavyje. Galbūt tai ir yra kliautis. Klaidingai suvoktas susisaistymas. Galbūt tėra pažeista nuosavybės teisė.

Ji prieš akis regi blondinę su mažais vaikais, besisukančiais apie kojas. Ar iš tiesų ko nors jai pavydi? Ne.

Horizontas tapo pilkai mėlynas. Tamsymetis turi šviesą, kurią mato tik tie, kas nemiega.

Galvoje sukasi keli Tovės Ditlevsen posmai.

Esu aš šnipas, nusamdytas svetimos, man
nežinomos valstybės.
Kasdien draugus geriausius aš parduodu
nejausdamas kaltybės.

Mano širdy ir sąmonėj paslėpti maži
pilki mikrofonai,
kuriuos pasiekia kitų širdžių ir protų
skleidžiami tonai.

Aš čia esu prašalaitis. Ir
man priešas kiekvienas.

Mano kodą transliuoja
slaptas siųstuvas kasdieną.

Vietoj atlygio gaunu atstumtojo
džiaugsmą rūstų,
kai peržengiu ribą, kurią retas
perlipti nūsta.

Jie vienas po kito nustebę
sverdės ir puls.
Kartą buvau išduotas.
Dabar aš išduodu visus.

Taip, galvoja ji, tokia aš tapau.

Laiškas vasarį

Mano mielas vyre,
aš negaliu įsivaizduoti mūsų ateities.

Vėl ir vėl matau save pažemintą, nenutuokdama, kodėl turėčiau būti ta, kuriai tu nerandi laiko. Netgi per Kūčias.

Turėjau tau tai pasakyti prieš išvažiuodama akis į akį. Privalau tau pranešti, kad negaliu eiti toliau, apsimesti lyg niekur nieko. Tai neįmanoma. Gailiuosi, kad pažadėjau pamėginti. Nes aš netikiu tuo, ką sakai. Netikiu tavo patikinimais, jog bus kitaip. Nemanau, kad tau iš tikrųjų rūpi.

Dabar, gyvendami atskirai, mes tik slapčiom to viliamės. Visų baisiausia yra galvoti, kad tarp mūsų tai gali įžiebti didžiulę neapykantą. Aš bijau. Ir nenoriu vėl atsidurti toje duobėje, į kurią įkritau po Kalėdų. Trokštu pailsėti tiek nuo savęs, tiek nuo tavęs ir tik ruoštis egzaminui. Kad ir kaip, tavo žodžiais, tai nereikšminga, tie žeminantys pasikartojimai atima aistrą gyventi ir norą dirbti. Aš nesu pakankamai atlaidi tokiam kaip tu.

Mudviejų praeitis, kaip aš ją matau, buvo chaotiška, smagi, liūdna, graži, siaubinga, švelni, vieniša. O man pirmučiausia – vieniša. Dabar ateitis su tavimi man dingojasi kaip dusinantis, sentimentalus filmas apie vienatvę. Man nepakeliama mintis, jog viešuomenei, visuomenei, miesčionijai esame dviese, nors iš tikrųjų esu viena. Toji tariama bendrystė man tapo tokia pat nepakenčiama kaip ir neištikimybė.

Tu gražiai kalbėjai apie meilę prieš man išvažiuojant, to nepaneigsi. Bet mes abu žinome, kad ta pati meilė nesprendžia jokių problemų, atvirkščiai. Ji sukelia tikros bendrystės ilgesį.

Man nusišvilpt į meilę! Aš noriu gero bendravimo dviese ir laiko pokalbiams apie tai, kas šį tą reiškia.

AR TU TAI SUPRANTI?

Mama, atvažiavusi jos aplankyti nuomojamame kambaryje, apie romaną daug nekalba. Bet papasakoja, kad žmonės apie jį šneka. Pernakvoja ant jos kušetės, atstojančios lovą. Ji pati permiega ant čiužinio.

Jiedvi gurkšnoja vyną, ir mama panūsta aptarti politiką, pasiversdama į žmogų, kurio jai dar neteko sutikti. Mama nepatenkinta ministre pirmininke. Apskritai pirmoji tokį postą užėmusi moteris šioje šalyje, bet blogiau už vyrus, pareiškia.

Jos kivirčijasi. Kaip kokioje teatro pjesėje. Sėdi ant grindų sukryžiavusios kojas. Geria vyną užkandžiaudamos sūriu. Atsignyba po mažą gabalėlį, kaip dabar madinga. Mama tampa vis neperkalbamesnė. Anksčiau tokios jos nematė. Mama leidžia sau širsti dėl politikos! Ji užklumpa save ilgintis visų tų kartų, kai jiedvi būtų *galėjusios* taip sėdėti, jeigu dažniau būtų susitikusios be tėvo šešėlio.

Bet apie knygą jos daug nesikalba.

Tik kartelį mama užsimena, kad tėvas didžiuojasi, jog ji parašė romaną. Bet neatskleidžia, ką pati mananti. Galbūt tiesiog drovisi, pamano ji ir net nepaklausia, ar jie perskaitė. Grįžta prie šnekos apie ministrę pirmininkę. Pasako, jog žavisi, kad ji oponuoja vyrams ir pasiekia, ko pati norinti.

Ji pernelyg užsispyrusi. Juk daugelis tų vyrų, su kuriais ginčijasi, kur kas geriau žino, kaip valdyti šalį, tvirtina mama.

Bet, mama, jeigu ji nebūtų moteris, tau neatrodytų, kad būti užsispyrusiai neprotinga. Pripažink tai.

Bet mama ničnieko nepripažįsta, ji purkštauja. Akivaizdžiai mėgaujasi sėdėdama ant grindų, gerdama vyną ir purkštaudama į valias. Maža to, jai tiesiog nusispjauti, kad kenčia ministrė pirmininkė. O duktė lai prisiima kaltę už tai, kad ministrė pirmininkė yra moteris, nuožmesnė už tūlą vyrą.

Mama neįtikėtinai laisva kalbėdama ir reikšdama nuomonę. Elgiasi tarytum studentė antiradikalė. Toks jausmas, lyg būtų sugėrovės.

Bet, mama, juk jai reikia pasižymėti, kaip tu nesupranti? – pertaria ji.

Mama niekinamai išpučia orą per nosį ir dar įsipila vyno. Tuomet nelauktai tarsi atlėgsta. Atsidūsta ir apsidairo kambaryje.

Gerai būtų turėti štai tokį kambarį pačiai vienai. Visiškai atskirai, mąsliai pasako.

Štai tada ji nusprendžia bent kartą nenutylėti ir pasako, ką galvoja.

Kodėl tu neišsiskiri, mama?

Mama atrodo taip, lyg ji būtų jai trenkusi. Gilios raukšlės tarp antakių pavirsta vagomis, ir ji iki dugno išlenkia taurę. Tada sunkiai pakyla ir pasitaiso sijoną.

Kūnas sustingsta nuo sėdėjimo ant grindų, taria.

Kitą dieną mama išvažiuoja. Bet vidury kambario likusi žymė nuo jos taurės. Ji neskuba jos išvalyti.

Ji vaikšto į kavinę su bendrakursiais. Arba susitinka su žmonėmis, kurie rašo knygas ir gyvena tame pačiame mieste.

Vieną dieną kaip dar neregėta būtybė apsireiškia vyriškis, nors lig tol ne kartą matytas. Jo gražios akys, pamano ji, tarsi žiūrėdama į paveikslą. Jo kūnas gerai sudėtas ir lankstūs klubai, pamano lyg stebėdama lūšį. Jis turi humoro jausmą, pagalvoja ji, tarsi niekuomet nebūtų sutikusi žmogaus, kuris ją prajuokintų.

Jis šneka apie jos knygą, kuri jam atrodanti *nežmoniškai gera*. Jis suprantąs, kad ji daug žinanti apie tai, ką reiškia būti žmogumi,

pasako tvirtai apglėbdamas ją per liemenį, kai jie tamsoje žingsniuoja gatve.

Kai jie išsiskiria dienos šviesoje, jo kakta paženklinta nematoma žyme. Ji supranta nesanti laisva tokiam žaidimui. Jie vis tiek susitikinėja. Ji *mąsto*, kol jie būna kartu. Įtemptai mąsto, kad nenori turėti dar daugiau problemų. Ar paklausia, kaip jis jaučiasi? Ne.

Bet jis suaugęs, pats turi savęs žiūrėti.

Ką ji daro? Keršija savo vyrui?

Ką gi. Kodėl gi nedaryti to, kas man patinka, kietaširdiškai galvoja ji.

Paskui jai labiau parūpsta supūliavusio protinio danties, kuris prašosi išraunamas, sopulys. Matyt, galva keršija. Jai išrašo stiprių tablečių nuo skausmo ir uždegimo. Receptas – savotiškas leidimas maloniai išskysti ėriuko vilnoje. Bet tai taip pat sukelia priepuolius. Dažnesnius, nei ji gali suskaičiuoti.

Vieną rytą susivokia sėdinti ant akmeninių laiptų centre, nebuvusi paskaitoje. Neprisimindama, kaip ten atsidūrė. Šiaip ne taip pasigauna taksi ir išsigelbsti. Savo kambaryje tiesiog nuvirsta ant kušetės nenusiavusi batų.

Jau visiškai prašvitę. Jiedu su rašytoju guli surėmę kojas, abu su batais. Jis garsiai knarkia, toks pat apsvaigęs kaip ir ji. Tik negėrė tablečių nuo danties skausmo. Anaiptol. Jis ką tik gavo Nobelio premiją.

Ji stumteli jį, kad pasiverstų ant šono. Jis guli kaip gulėjęs. Per nosį ir burną įtraukia oro ir išpučia jį kaip pratisą trimito gausmą. Dėl jo kaltės nustosiu pagarbos literatūrai, suirzusi pamano ir niukteli stipriau.

Jis pašoka ir ima grabalioti akinių, tačiau neranda.

Kas tu tokia? – sušvokščia susiimdamas už galvos.

Mes susitikome kapinėse, atsako ji ir paduoda jam akinius.

Jis užkabina kojelę iš pradžių už vienos ausies, paskui už kitos. Įdėmiai pasižiūri į ją žvilgsniu žmogaus, kuris žolėje aptiko kažkokią keistybę.

Ak taip, kapinėse, patvirtina, lyg tai būtų nutikę vakar. Matyt, nelabai orientuojasi laike, kaip kad dauguma rašytojų.

Kaip pavyko? – paklausia.

Knyga? Galiausiai gerai pavyko, pripažįsta ji.

Niekas nežino, kaip galiausiai pavyks, pataiso jis.

Tada jo žvilgsnis nukrypsta į batus. Jie nelabai švarūs.

Niekas nematė reikalo nuauti laureatui kojas, prieš paguldant į lovą, sukrizena.

Mosteli į savo kojas.

Moteris su batais lovoje, šiaip ar taip, didesnė retenybė, nusprendžia. Ar tai dėl premijos?

Premija nelygu premijai, sumurma ji. Gavau ne tą didžiąją, Šiaurės Tarybos, kuriai buvau nominuota, o Kritikų premiją, pasako ji ir susikuklina. Rašytojo pagyros nepiktina. Atrodo pripratęs prie tokių dalykų.

Tik saugokis tų, kurie tau lieps nusiimti skrybėlę, nelauktai perspėja. Jie pasiima viską. Mintis, garbę ir kūrybą. Gyvenimą. Nespėsi susivokti, o tu jau kapinėse, ir niekam nė motais.

Vieną dieną grįžusi iš paskaitų ji randa anoniminį laišką. Jis nuo žmogaus, kuris akivaizdžiai jaučia grėsmę. Raidės iškirptos iš laikraščių ir žurnalų ir suklijuotos ant paprasto lapo popieriaus. Siuntėjas atkreipia jos dėmesį, kad pažįsta jos šeimą ir *kai kas gali nutikti*, jeigu nesiliausianti skleisti *melagysčių*.

Ji stovi su laišku rankoje mėgindama susivokti, ar bijo. Ne. Pajunta tik panieką. Tą patį jausmą, kuris apninka, kai tėvas būna tame pačiame kambaryje.

Per ateinančias savaites ji gauna dar du laiškus. Jie nė akimirkos jos neišgąsdina. Šiuos signalus siunčia mirtinai įsibaiminęs vyras, kuris eikvoja daug laiko ir vaizduotės pastangų, kad ją įbaugintų. Laiškai antspauduoti skirtingose vietovėse.

Ji persiunčia laiškus gyvenamosios savivaldybės lensmanui. Po kurio laiko jai juos grąžina. Nieko negalį padaryti. Ji nieko ir nesitikėjo.

Tačiau istoriją apie laiškus papasakoja kuo didesniam žmonių ratui. Taip pat – žurnalistams, kurie pasipainioja jos kelyje ar ima iš jos interviu. Pasako, kad apie tai pranešė lensmanui. Kad žino, kas juos siuntė. Bailys, įsikalęs į galvą, kad ji galinti būti pavojinga. Pareiškia, jog bet kada gali taip supykti, kad atskleis jo vardą ir pavardę. Netgi pakviečia jį susitikti akis į akį.

Jai patinka būti pavojingai.

Daugiau laiškų neateina.

Iš leidyklos gavusi pinigų, nusiperka *Pasaulinės literatūros istoriją*, kurią sudaro tiek tomų, kad pats velnias pamestų skaičių. Pasijunta beveik turtinga. Knygos netelpa lentynoje, tad ji sukrauna jas palei sieną. Braukosi ir užsirašinėja. Kaupia žinias egzaminui.

Neretai užminga sėdėdama ir skaitydama.

Kol *sėdi*, yra saugi.

Keletas bendramokslių kaip pasirenkamą kūrinį egzaminui nurodė *jos* romaną. Tai jai kelia pasididžiavimą ir be proto gąsdina. Ji susitinka su jais per kolokviumą ir mėgina atsakyti į jų klausimus. Pasijunta nenuoširdi.

Pati, suprantama, negali rašyti apie savo knygą. Kaip papildomą literatūrą įtraukė Dostojevskį, *Nusikaltimą ir bausmę*. Kitaip – *Raskolnikovą*, savo bibliją iš tų laikų, kai bandė išlaikyti abitūrą.

Ji, ta pati, kuri surepetavo ištisą traktatą apie žmogžudystės psichologiją ir išvirkščią moralę, nesugeba ištenėti nė žodžio, kai per egzaminą žodžiu tenka kaip tik tas klausimas. Laimė, pamažu jis sugrįžta. Balsas. Žodžiai išsilieja. Tai ne ji laiko egzaminą, o Raskolnikovas. Jis buvo ten, kai viskas vyko.

Ji tai atliko. Pagaliau. Atpalaiduojantis žinojimas, kad ji įstengė. Viskas pašalinta ir ištrinta. Nelikę nei kraujo, nei lavono. Rankoje ji laiko telefono ragelį.

Galit atvažiuoti manęs pasiimti, aš jau baigiau, pasako linksmu mergaitės balseliu. Bet niekas neatsako. Užuolaida išsiskleidusi per pusę kambario. Lango sklendė girgžda. Per naktį sukilo vėjas. Drebėdama ji uždaro langą ir nueina į tualetą.

Telefonu jis pasakė nesuprantąs jos kategoriško laiškų tono. Skrisdama lėktuvu namo po užbaigto semestro ji nusprendžia sumažinti įtampą. Reikia arba padaryti perversmą, arba nusileisti, galvoja ji. Bet kaip?

Jie negali vienas kito išgrūsti lauk.

Jis pasitinka ją oro uoste. Namai tviska švara, jis taiso šventinius pietus. Uždega žvakes ir šneka apie tai, kad jiems reikia išvažiuoti atostogų. Abiem su dukteria rodo šiltą dėmesį. Geria vyną, bet neliečia stipriųjų gėrimų.

Kai duktė išeina su draugais, jie lieka šnekučiuotis prie valgomojo stalo. Ateina vakaras. Jis nerodo jokių ženklų, kad ketintų kur nors išeiti. Sumanęs sukasti jai prieskonių lysvę šalia kalnų trobelės. Jau netgi pradėjęs. Galvojąs sumeistrauti įrenginį, kad galėtų iš ežero pumpuoti vandenį, ir trobelei, ir lysvėms. Atneša nusipirktą knygą apie prieskoninių žolelių auginimą ir ištaria žodžius *prieskonių darželis.*

Šuo, gulintis po stalu, padėjęs savo galvą jai ant kojų.

Dabar naktimis pernelyg šviesu. Degančios žvakės – pats tas. Pro langą spokso nutviekstas fiordas. Galiausiai jie užgesina žvakes ir nueina gulti, prieš tai neužsukę į vonios kambarį.

Jiedu, galima sakyti, gyvena santarvėje. Kone darniai. Jis laikosi duoto žodžio, prie kalnų trobelės sukasa lysvę prieskoniams ir sukala inspektus, į kuriuos ji gali sėti. Vietoj dangčių panaudoja

senus langus. Ji klūpo palinkusi prie sėklų ir daigų. Žada trumpalaikio sniego, ką padarysi, bet jai pavyks. Turi užaugti. Paskaitinėja sodininkystės knygas ir nusprendžia. Viskas bus gerai. Ji niekuomet neklausia, kur jis buvo ar su kuo leidžia laiką. Nekamantinėja kaip dukters.

Galima pamanyti, kad jis yra vyriausias jos vaikas. Pakankamai suaugęs, kad ji nesikištų į jo gyvenimą, visai kaip sūnus.

Vieną savaitgalį, kai duktė išvyksta į kelionę su sporto komanda, jis pareiškia, kad nori nuvažiuoti į kalnų trobelę.

Puiku, atsako ji. Tuomet galėsianti pasirūpinti prieskonių darželiu, kuriam reikia jos rankų.

Bet ir pats galįs jį palaistyti, pasišauna jis.

Ji pajunta tai fiziškai. Durtuvo dūrį tiesiai į vidurius.

Ar tai įmanoma? – pagalvoja. Ar jis dar gali mane žeisti?

Ar kartu važiuos kita? – tiesiai šviesiai paklausia.

Ne, tiesiog norįs pabūti vienas, *pamąstyti.*

Ji meta jam kandžią repliką, jog jis nėra iš tų žmonių, kurie ieško vienatvės, kad pamąstytų.

Kol jie taip stovi, ji pajunta pažįstamą nuovargį.

Pasiimk šunį, pasako ir nusisuka nuo jo. Girdi, kaip jis paima pasaitėlį ir šuns ėdalo. Tada dingsta.

Ji pavažiuoja autobusu ir persikelia keltu. Žengia taku trobelės link, kaupdamasi tam, kas gali nutikti. Bet automobilis ten nestovi. Užuolaidos užtrauktos. Prieskonių darželis išdžiūvęs. Tai šen, tai ten kyšo po plonytį daigelį. Ji atkelia senuosius langus ir palaisto. Atneša keletą kibirų iš ežero. Prisėda ant uolos apimta įprastinio šlykštaus pavydo. Šis neturi jokios ateities. Juk ji tai žino.

Tada apžiūri skruzdėlyną už lauko išvietės. Pati ropinėja kaip skruzdė, šalia savo lizdo. Galiausiai atsirakina trobelę. Viską randa visiškai taip pat, kaip paliko prieš kelias savaites.

Naktį pakyla vėjas. Ją pažadina senųjų pušų braškėjimas. Didysis žadintuvas ant suoliuko rodo tris valandas. Ji atsikelia ir nuoga išeina į vėjuotą naktį, kad sandariai apdangstytų šiltlysves stiklu. Šviesa atkakli, lyg ką tik išgaląstas plienas. Šen bei ten tebepūpso glazūruotos pusnys. Pavasaris apsigalvojo. Tačiau kvepia pelke ir šlapia pušimi.

Ji nueina tuos kelis žingsnius iki pakrantės ir nubrenda per vandenį tarp ledo lyčių, kol pati savaime ima plūduriuoti. Jai patinkantis didmoteriškumo išbandymas. Dėl šoko akimirką jai atima kvapą. Paskui grįžta į vėžes. Kirų porelė ant uolos, išnirusios iš vandens, žymi savo teritoriją ir bjauriai klykia. Tikriausiai turi kiaušinių. Atsakydama ji spygteli, tačiau jiems tai nepadaro įspūdžio. Ne laikas dabar plaukti iki pat jų.

Su tamprėmis ir sena dygsniuota striuke, kojas apsiavusi didžiuliais veltiniais, ji užsikuria kaitrų laužą ant žarijų, kurios liko nuo vakaro. Tada įsipila didelį stiklą jo degtinės be etiketės, atsipjauna gerą gabalą atsivežto sūrio, uždeda jį ant traškios duonelės ir įsitaiso priešais šilumą.

Po valandėlės oda po striuke ima degti, o kojų pirštai užkaista taip, lyg ji būtų ėjusi per karštą smėlį.

Ji atsilapoja striukę ir gailiai dvėsuodama pravirksta.

Kai ji grįžta iš posėdžio, jis jau parsiradęs namo. Miegamojo durys pravertos, prieškambaryje kėpso pradėtas krauti krepšys. Vadinasi, bus kažkur susiruošęs.

Aš negausiu nemokamų atostogų, kurių prašiau. Savo eilės laukė keli vyrai, praneša ji.

Jis užverčia akis ir nusikeikia. Palaikydamas ją pareiškia, kad jie pasielgė šykščiai. Juk savivaldybei nebūtų kainavę papildomų išlaidų, jai tereikia darbo vietos, į kurią galėtų sugrįžti. Bet balse girdėti šis tas daugiau, virpantis nerimas? Ar jis žino ką nors, ko ji nežino?

Jiedu pratempė žiemą ir pavasarį. Jis – užsiėmęs savo reikalais, o ji – rašydama, keliaudama, dalyvaudama skaitymuose ir susitikimuose. Ir sūnus, ir duktė iš namų išsikraustė, šiokiadieniais lanko mokyklą.

Tai ką darysi? Perimsi savo buvusią klasę?

Aš išėjau iš darbo, skubiai atsako ji, kad greičiau užrauktų tą temą.

Tu išėjai iš darbo, pakartoja jis, netardamas nieko daugiau. Jau tada jai topteli, kad kažkas bręsta.

Ji orkaitėje pašildo žuvies apkepą, išverda bulvių ir morkų. Paprastai gėrisi spalvomis. Auksine, balta ir oranžine. Jai patinka apskrudusios plutelės kvapas. Bet ne šiandien.

Kodėl mes apie tai nesišnekame? – svarsto ji. Kodėl jis nieko daugiau nesako? O aš? Ką aš galiu pasakyti?

Telefonu ji prasitarė, kad laukia nesulaukia vasaros, kai važiuos į kalbų stovyklą, pasako ji, omeny turėdama dukterį.

Iš pradžių jis patyli, tada šiurkščiai atrėžia, kad iš to nieko neišeis.

Mes jai pažadėjome! – pertaria ji ir apkepe suranda ašaką. Gan didelę. Kaip galėjo tokią pražiūrėti valydama žuvį?

O kas mokės? – dar pikčiau mesteli jis. Šiaip jau reta jų pokalbių tema. Pinigai.

Per vėlu atšaukti, be to, būtų beširdiška! Mes pažadėjome, pakartoja ji.

Tu pažadėjai! – suurzgia jis ir beveik nekramtęs praryja didelį kąsnį.

Ji niekuomet negalvojo, kad jis negražiai valgo. Už daug ką galima jį peikti, bet valgo jis padoriai.

Gerai, kad mergaitės nėra namie, pagalvoja pati sau. Intuityviai supranta, kad reikia trupučio diplomatijos.

Sumokėsiu iš tų pinigų, kuriuos šiemet gausiu už parduotas knygas, pasako ji ir pirma baigia pietauti.

Jis valgo ir valgo.

Mes juk kalbėjome apie tai, pakartoja ji. Tu juk padėjai jai pildyti popierius.

Jis pradeda nurinkti stalą savo pusėje. Nenuneša, tik parankiai pastumia į šalį.

Jis pakyla, bet niekuo neišsiduoda, kad kur nors ruoštųsi, treniruotėn, į svečius ar lošti bridžo. Išėjusi į prieškambarį ji pamato, kad jis patraukė krepšį.

Ji mėgina skaityti, bet apėmęs toks jausmas, lyg lauktų audros. Įsiklauso. Kauksmas virš fiordo?

Jis prieškambaryje žiūri sportą per televizorių. Paskui staiga išjungia ir ima vaikštinėti priešais ją. Nerimastingas šokis su taure rankoje. Pradeda kalbėti. Kiek sniaukrodamas, nes, matyt, jau keliskart ištuštino taurę. Veidas pajuodęs.

Jis jai priekaištauja. Be reikalo išėjusi iš darbo. Dabar jis vienintelis, atsakingas už šeimos išlaikymą. Juk jie ką tik pasistatė naują namą. Jį reikia išsimokėti.

Kažkas nesueina. Ji gaunanti pajamų iš romano, kurį gerai perka, taip pat ir užsienyje. Juk jie sutarę, kad šiais metais ji atsidėsianti rašymui, argi ne?

Išsiversti *vienus* metus visai kas kita nei *išeiti iš darbo*, bet jeigu *tu* taip nori, tebūnie! – griežtai rėžia jis.

Ji pajunta, kaip diafragma surambėja į medžio drožlių plokštę. Jau žiojasi sakyti, kad jam nereikia rūpintis, nė nemananti būti jam našta, tačiau nesuranda žodžių.

Jau darosi vėlu. Jis įsipila dar vieną didelę taurę, nes yra nuoširdžiai susirūpinęs. Oras toks, kad sunku kvėpuoti. Ji negali įrodinėti savo tiesos įkaušusiam vyrui. Dėl to nekyla jokių abejonių.

Tuomet ir nuskamba. Jis nori išsikraustyti iš namų. Viskas baigta. Ir iš ko tada pragyvensianti? – paklausia jis.

Nuo knygų lentynos, stovinčios priešais ją, pasileidžia pulkas mažų jausmelių ir didelių jausmų. Šie ima sprogińeti spalvomis ir pavidalais, kokius galima tik susapnuoti. Lyg žvelgtum pro vaikystės kaleidoskopą iš kartono ir lango duženų. Bet ji neįstengia sutvarkyti figūrų. Negali jomis pasinaudoti. Skanaudama chaosą pati sau taria, kad apie tai, apie šį jausmą, kada nors galės parašyti.

Jis padarė sprendimą už juos abu.

Ji to nesitikėjo. Kad ir kaip viskas būtų.

Kada nors galės atsiriboti nuo visiško chaoso jausmo, bet vis tiek prisimins. Aprašys, kaip tarsi chirurgė išsipjauna širdį ir padeda ją į šalį, iš ertmės išsiurbia kraują, visur privedžioja drenų ir įtupdo naują širdį, gautą iš nežinomo donoro. Leidimas duotas.

Viskas puiku. Jis nori išsikraustyti.

Ar ne tokia išeitis jai atrodė geriausia? Ji gali prijungti visas kraujagysles ir raumenis prie savo naujosios širdies ir vėl užsiūti. Jai pavyks. Tai aišku, po velniais, kad pavyks. Visai kaip prieskonių darželis, kurį jis sukasė. Sėklos, šiaip ar taip, sudygsta, svarbu, kad gautų vandens. Bet jai reikia atsikratyti narkozės. Visa bėda – nuskausminimas, pagalvoja ji ir nusisuka. Atsigręžia į langą ir sutelkia žvilgsnį į vaizdą. Fiordą. Saleles. Horizontą. Bangų mūšą. Laivus, kurie ne-

paliauja suptis. Čia pat už lango ore ramiai kybo kiras. Dabar jis dar kilsteli sparnus ir padaro posūkį. Tada pavėjui nusklendžia į pietus.

Ji prisiverčia pažvelgti į jį. Jis atrodo pavargęs, oda virš barzdos blyški. Akys giliai įdubusios, už akinių stiklų. Išblankusios nuo girtumo ir miego trūkumo. Pastarosiomis dienomis mažai jį tematė. Bet sumetė, kad virš pasitikėjimą įkvepiančio paviršiaus sklando moteris.

Jis tebestovi tvirtai įsirėmęs kojomis, iškilęs virš jos. Delnai atviri, rankos ištiestos. Tarsi apgailestautų be žodžių. Jis paneigia, kai ji paklausia, ar visa tai dėl kitos moters. Galvojąs pradėti studijuoti, kaip kad ji. Užsiimti kita veikla.

Ji atsistoja ir taip pat pradeda vaikštinėti. Jie lygūs, stovintys ant kojų. Knygų lentynos tėra knygų lentynos. Fiordas – tik šlapi visatos nasrai. Ji svarsto, ar ką nors pasakyti apie meilę. Tada prisimena jam parašiusi, kad jai nusispjaut į meilę.

Tarsi atspėjęs, ką galvojanti, jis taria, kad pati seniai paskelbusi apie santykių nutraukimą. Jis tik vadovaujasi tuo, kas buvę pasakyta, pareiškia ir atgalia ranka persibraukia nosį.

Ji supratingai linkteli. Pasiūlo jam pagyventi namie, kol gaus studijų vietą. Kad sprendimus galima atidėti vėlesniam laikui. Kodėl pasiverčiu tokia menkute? – pagalvoja neapkęsdama pati savęs.

Jis papurto galvą.

Pasirodo, jau turi du sukrautus krepšius drabužių spintoje ir nori išvažiuoti tuoj pat. Ji primena jam, kad jis išgėręs ir negali vairuoti. Dabar tik susikrausiąs mantą, pasako jis, o automobilį pasiimsiąs kitą dieną. Ji neklausia, kur ketina nakvoti.

Kai jis išsineša į automobilį savo antklodę, ji pradeda kvatotis. Cha cha. Su antklode po pažasčia. Šuo inkšdamas išlenda iš savo vietos skalbykloje. Suka aplink juodu ratus, mėgindamas sutaikyti. Kai jis susiruošia išeiti be šuns, ji pasako, kad turįs jį pasiimti. Jis neprieštarauja, tik susiranda pasaitėlį ir linkteli šuniui.

Trinktelėjus durims, ji palieka stovėti kvatodama, ar kaip kitaip pavadintum. Plykstelėjus pykčio kibirkščiai atidaro laukujes

duris ir pareikalauja, kad jis atiduotų namų raktą. Tada išgirsta, kaip jis užveda automobilį ir nuvažiuoja. Apimta panikos pagalvoja, kad turi jį sustabdyti. Juokas nutyla galutinai, bet ji nepaskambina lensmanui.

Jeigu jis nuvažiuos nuo kelio ar su kuo nors susidurs, kalta liks ji. Kokią valandą prieš akis šmėkščioja jo kelionės automobiliu skirtingos kruvinos baigtys. Įsivaizduoja ne tik jo, bet ir keletą kitų krauju pasruvusių, sužalotų kūnų. Tačiau nepaskambina.

Ji maukia raudonvynį negalvodama apie priepuolius. Tiesiog laikosi kuo arčiau grindų, kad krisdama nesusitrenktų. Raudonvynis nepaprastai guodžia.

Ji išardo dvigulę lovą, kad galėtų nuvilkti į rūsį. Ši dar šiaurėje buvo pirkta išsimokėtinai už pirmąsias jų algas ir iki šiol stovėjo daugmaž tvirtai. Ji pabando metų dienų skaičių padauginti iš metų skaičiaus. Bet neprisimena, kiek išties praėjo metų. Visad supainiodavo jų skaičių. O dabar viskas baigta.

Apmaudžiausia, kad niekas nemato šios narsios moters. Šio žygdarbio per skausmą ir pažeminimą. Ji garsiai pati viena nusikeikia, kai varžtai nepasiduoda. Užpila siuvimo mašinos alyvos. Raudonąjį kilimą miegamajame išbjaurina rudos dėmės. Bet varžtai turi atsisukti. Kartą atsuktuvas nuslysta. Vienas nagas atlūžta, pasirodo šiek tiek kraujo ir jai tenka atsinešti pleistro. Bet neskauda taip, kaip galėtum įsivaizduoti. Iš esmės niekas neskauda taip, kaip galėtum įsivaizduoti, išskyrus gimdymą, taria pati sau.

Tada lova, išrinkta dauginamaisiais, atsiduria rūsyje. Tarp dviračių, automobilio padangų, dėžių su sendaikčiais, tinklų upėtakiams, nurašytų sportinių krepšių su pamirštais priprakaituotais treningais, dažų skardinių, seno dailaus varstoto ir septintojo dešimtmečio toršero. Ji prisėda ant vienos iš dėžių ir sumeta, kad reikia ko nors užkąsti. Tuojau pat.

Šis prakeiktas rūsys – mano senojo gyvenimo dalis, teatrališkai pamano. Ir čia pat pagauta šalto niršulio nusprendžia, kad tai *jo*

gyvenimas. Tai jo netvarka, jo palikimas, jo šlamštas. Jis turi viską susirinkti, iki paskutinio daiktelio. Ji jam dievaži pasakys, kad susirinktų savo sendaikčius!

Kai viskas padaryta, ji suplukusi, bet ganėtinai patenkinta ir pakenčiamai blaiva. Netgi svarsto išeiti pabėgioti miestelio gatvėmis, vien tam, kad jiems parodytų. Kas tie *jie*, neturi aiškaus supratimo. Vis dėlto nuveja mintį šalin. Šiaip ar taip, jos forma ne per geriausia. Tuo tarpu dingsta apetitas, ir jai topteli, kad tragedijos neretai turi ir krislą gėrio.

Kiek nugėrusi iš naujo butelio, suvokia ne tik kad esanti pagiringa, bet ir pradėjusi iš naujo. O kiekvienas žmogus, kuris yra girtas arba pagiringas, kaltinti gali tik save. Tokios nuomonės ji visada laikėsi.

Kad save nubaustų, nusprendžia permiegoti ant to čiužinio, kurį duktė laiko paruoštą draugėms. Šiaip ne taip pasiklojusi svetainėje, staiga nebeišgali daugiau gerti. Nori tik atsigulti ir ramiai, jaukiai užmigti. Ar diena, ar naktis, visai nesvarbu. Gal prieš miegą dar kiek paskaitys?

Ji naršo po knygų lentyną, ieškodama knygos, kurios pavadinimo nelabai prisimena, bet kurioje, regis, pasakojama apie mylimojo žūtį lėktuvo katastrofoje.

Netekti mylimojo nukritus lėktuvui vis dėlto visai kas kita ir kur kas rimčiau, nei kai žmogus tiesiog pasiima savo antklodę ir išvažiuoja sau. Pastarasis dalykas negali nekelti juoko. Ypač po tiek apgailėtinų metų.

O romantika, pagalvoja ji, kur, po velnių, buvo romantika? Ji niekaip negali prisiminti bent *vienos* romantiškos scenos. Užtat, regis, pamena, kad lėktuvas nukrito Afrikoje, bet neįstengia galvoje surasti to stalčiuko, kur padėta kartotekos kortelė. Tuo labiau – knyga.

Užuot ieškojusi, išsitiesia kaip ilga ant žurnalinio stalelio.

Atsipeikėjusi supranta, kad verkia. Bet verksmas kažkoks prislopęs, labiau kaip inkštimas. Užsikniaubusi ant klozeto ji prisime-

na. Ir į dienos pabaigą įstengia surasti. Studijų laikų Karenės Bliksen *Iš Afrikos* minkštais viršeliais.

Ieškodama taip pat aptinka knygą apie rožes. Kada nors apsigyvensiu tokioje vietoje, kur galėčiau auginti rožes, pamano. Nugrimzta sofoje ir ima vartyti knygą. Liečia blizgius lapus, kol užuodžia aromatą. Štai kaip ji gyvens. Užuovėjoj, saulėj ir ūksmėj. Kada panorėjusi galės užsilipti ant skardžio ir pasimėgauti vėju. Štai kaip viskas bus.

Užsimerkusi regi prieš akis galybę rožių, mirguliuojančių visomis spalvomis. Ant šlaitų ir verandoje, terasose ir pergolėse. O viso to apsuptyje visiškai netrikdoma sėdės ji ir rašys storus romanus, kuriuos žmonėms nepaprastai patiks skaityti. Turi išsiblaivyti ir pradėti dabar.

Gali pamėginti pasisodinti rožių čia, palei pietinę sieną. Paprašyti staliaus sukalti širmą. Nes vyras pas ją nieko nebemeistraus. Ji sėdi ir verkšlena suvokdama, koks jis nagingas.

Bet, žaibiškai priduria, juk niekuomet iki galo nebaigia, ką pradėjęs.

Beje, o kalnų trobelė? Kaip bus su ja? Pati apsėjo prieskonių darželį, kuris nebe jos žinioje ir veikiausiai išdžius. Nes argi ji turi kokią nors teisę tenai lankytis dabar, kai jie išsiskyrė? Kas, po paraliais, paliktai moteriai iš to, jei apsės *jo* sukaltas šiltlysves?

Ar jis jos pasiges, kai nebebus kas sutvarko jo ir medžioklės draugų paliktą jovalą? Ką gi, tegyvena sau laimingai. Išties! Ji užsiaugins kur nors kitur. Rožių ir žolelių. Ne rytoj, bet greitai. Ji palieka atverstą knygą apie rožes ant grindų priešais čiužinį ir ūmiai panyra į snaudulį.

Trečią dieną pradeda rašyti. Jau į vakarą. Stebeilija tiesiai žemyn nuo skardžio. Varnos kažko gavo iš kaimynės. Dabar siūbteli ant jos stogo krankdamos, kad turinti būti tokia pat geraširdė. Ji kalbina jas kaip įkyrias drauges. Jos pašaipiai atsako, kad tai, ką rašanti, jokia literatūra, tik šlamštas, kurio vieta stalčiuje.

Aš jums parodysiu! – pagrūmoja ji ir ištraukia tą prakeiktą popieriaus lapą iš po veleno. Suspaudžia jį į gniužulą ir susigrūda į burną. Kramto be apetito. Atidariusi duris su langeliu išspjauna lauk. Tada užsitempia treningus ir kokią valandą lapnoja žvyrkeliu.

Vasara tik prasidėjusi, bet jau tamsu, nors ir dienos metas. Tamsa tvyro mano viduje, bėgdama pamano. Man reikia pranešti vaikams. Ką jiems pasakys?

Jūsų tėvas pasiėmė antklodę ir išsikraustė?

Galbūt jis medžioja moterį, o gal ir ne. Kad ir kaip būtų, už nieką nenori mokėti.

Ne, ji negali čia painioti tų kvailų pinigų. Tai pernelyg apgailėtina. Smulkmeniška. Dukterį ims graužti sąžinė dėl kelionės, o sūnus niekinamai mestelės, kad gali išsiversti ir pats.

Aš negaliu gyventi šioje vietoje, man reikia nešdintis. Nebeturėčiau iš ko išlaikyti namo. Jis gali tiesiog perimti paskolą ir namų turtą, magaryčių dar gaudamas visą tą nelemtą sukiužusią santuoką, galvoja ji.

Nubėgusi keletą kilometrų, prisimena briedį, kurį sutiko čia vieną žiemos vakarą. Jis žvelgė į ją nuo sustumto sniego krūvos šalikelėje, nieko jai nedarydamas. Tiesiog man reikia taip vaizduotis, pamano ji. Briedis ant sniego šalikelėje yra reiškinys, kurį prisimeni, kai kas nors primena. Vyrą taip pat galima nustumti į šalį, kai jo nebėra po akių.

Ankstesnis būvis nuo dabartinio skiriasi tuo, jog *dabar* ji žino, kad jis neparsiras ir nepareikalaus jos laiko ir dėmesio. Jai nereikia tam eikvoti energijos, gali tiesiog bėgti toliau. Kiek skaudinsis, ko gera, priklauso tik nuo jos pačios. Juk gali jo tiesiog paprašyti, ar nepalaistytų prieskonių lysvės, kad vasarai baigiantis ji galėtų susirinkti derlių.

Ji apsisuka ir pasileidžia bėgti atgal, iš rimtųjų vaizduodamasi, kad gyvenimas su buvusiais briedžiais ir prisižiūrinčiomis prieskonių lysvėmis yra perdėm paprastas. Žolelės užaugs. Viskas užauga. Anksčiau ar vėliau. Pradeda lyti. Lietus palaimingai

smarkus ir teikiantis palengvėjimą. Ji visą kelią namo duoda valią snargliams ir lietui.

Prieangyje nusimeta drabužius, išsimaudo duše, susipina plaukus į dvi šlapias kasas. Dangus išsigiedrija, ir ji užsimaukšlinusi kepuraitę nupėdina į parduotuvę nusipirkti maisto. Kiek man vienai tereikia, džiūgaudama pati sau pamano. Prie kasos nusineša žuvų kepsnelių, pieno, rudojo sūrio ir susimoka.

Gyvenvietė nedidelė kaip arbatos dėžutė su dangteliu. Žmonės šneka, kad jos vyras pagyvena tai vienur, tai kitur. Kai kas teigia girdėjęs, kad jinai jį išmetusi. Ji nuleidžia negirdomis. Kaip liūdna! – aimanuoja žmonės. O mes manėm, kad judu esat tokia tvirta pora, kažkuris pareiškia įsižeidęs.

Bendradarbio žmona tiesiai šviesiai išrėžia, kad taip jau nutinka, kai pati, palikusi vyrą ir vaikus, išdumia *studijuoti ir realizuoti savęs*. Nėra kaip tokio teiginio dorai užginčyti, tad ji nuryja visa tai, vyptelėdama kažkur į orą. Toji taip pat išsišiepia. Turi triumfuojančius plėšrūnės dantis ir žvilgančias angelo akis. Bet sparnai jai už nugaros neišsiskleidę. Jie tokio pat rudumo kaip arklio mėšlas, išskydęs purvo klane, galvoja ji.

Šuo taikosi pulti per kelią prie jos, kai jie susitinka. Jis vedžioja jį be pasaitėlio, tad šuo atlekia šuoliais ir įkiša snukį jai į delną. Jis atsikrenkščia ir paklausia, kaip sekasi.

Puikiai! – atsako ji.

Tu sulysusi, taria. Ji nuleidžia negirdomis. Juk ne taip jau plonai apsirengusi, kad jis pastebėtų. Jau kelios savaitės košia ledinis šiaurys. Protingi žmonės neužsibūna šiame priejūrio užkampyje. Šitam sumautam kaimiūkšty su kelto prieplauka.

Jis papasakoja gavęs išsinuomoti nuolatinį būstą. Pagaliau. Ji suveblena, kaip smagu girdėti. Jam ten pritrūkę kelių daiktų, ar galįs užsukti į namą jų pasiimti, tik to, kas reikalingiausia.

Žinoma, atsako ji. Šneka toliau, tarsi būtų verslo partnerė, pasiūlo viską išdėstyti popieriuje ir pasirašyti sutartis. Jiems juk taip pat reikėsią įforminti gyvenimą skyrium iki ištuokos, argi ne?

Jis atrodo taip, lyg ji būtų jam sudavusi.

Ketvirtadienį? – paklausia ji.

Ketvirtadienį negalįs, bet...

Jis turi užmauti šuniui pavadėlį, kad jį nusivestų. Kai šuo pradeda cypti, ji atgręžia nugarą ir nupėdina ton pusėn, kur jai visiškai nėra ko veikti.

Jis buvo užsukęs išsivežti keleto baldų ir kai kurių daiktų. Jai pabandžius įtikinti, kad pasiimtų daugiau, atsisako. Galėsiąs tai padaryti vėliau. Tas *vėliau* nuskamba kaip grasinimas. Todėl neužklumpa

jos nepasiruošusios, kai paskambina ir paprašo ją prižiūrėti šunį, nes išvykstąs į bridžo turnyrą. Ji mandagi kaip šautuvas, prie kurio gaiduko pridėtas pirštas. Apgailestaujanti. Į jo klausimą *kodėl ne* neatsako. Tik praneša, kad likusią savo mantą gali pasiimti iš nerakinto rūsio, viską jam sukrovusi. Jis paprašo taip neskubėti.

Išeidamas palik raktą po kilimėliu, pareikalauja ji.

Raktas mano, aš pats pastačiau šį namą, piktai atremia.

Taip, tu nagingas, tačiau to rakto man reikia, turiu ką nors paprašyti, kad palaistytų gėles, kai išvažiuoju į seminarą, ramiai atsako ji.

Jis galįs palaistyti, pasišauna.

Ačiū, nereikia! – atsako ji ir padeda ragelį.

Žinoma, jis atsirakina namo duris ir atsiveda šunį. Šis pašėlsta iš džiaugsmo. Jiedu sustoja priešpriešiais.

Negali taip imti ir įsibrauti, prabyla ji.

Juk galiu čia pagyventi, kol tavęs nebus, taria vyras.

Man nepatinka, kai *svetimi* landžioja kada panorėję, pareiškia ji.

Girdi, kaip jis gaudo orą.

Esi šalta kaip ledas, tokia velniškai kategoriška, rimtai įsiskaudina jis.

Galimas daiktas, esi šiltesnio būdo, bet tai *tu*... – nori atrėžti. Tačiau nutyli. Veikiausiai todėl, kad veltui aušintų burną. Bardamasi su šiuo vyru visuomet tuščiai aušindavo burną. Dabar negali sau to leisti.

Galbūt ji vis tiek atrodo taip, lyg būtų balsu pasakiusi. Jo akys tampa apnašuotos, pavandenijusios. Kaip monetos Trevio fontane, kurį prisimena iš tuokart, kai lankėsi Romoje. Jai savotiškai jo gaila. Iš tikrųjų gaila jų abiejų. Jis atsisakė keliauti į Romą drauge su ja. Tvirtino, esą jie neturį pinigų, nors ji gavo kelionės stipendiją. Tačiau ji žino, kad jis turėjo kitų planų.

Išgirsta save klausiant, ko jis *iš tiesų* nori, kam jam reikalingas raktas nuo namų, kuriuose negyvena. Pats nežinąs, ko nori, sumurma. Tiesiog jam reikia trupučio erdvės.

Ką gi, dabar erdvės turi į valias, tai gal galėtum man duoti šiek tiek ramybės, atremia ji.

Vėl tas apnašuotas jo žvilgsnis. Blausus spingsnis. Lūpų kampučio truktelėjimas. Judesys.

Kažkuris iš jųdviejų žengia žingsnį į priekį. Galbūt abu. Ar ji užuodžia medžiojamo žvėries kvapą? Ar tai *ji* yra medžiotoja? Ar jis? Ar įmanoma medžioti gerai pažįstamą kūną?

Toli niekur netenka slinktis. Tinka ir kiliminė prieškambario danga. Abipusis puolimas. Įniršis ar neviltis. Geismas?

Kiek trunka? Dešimt minučių? Tris minutes? Šuo tįso palei duris apsimesdamas, jog miega.

Paskui jis ima droviai kuistis, lyg būtų nesusivaldęs ir pasismaginęs su kaimyno žmona. Baigęs linkteli šuniui, kad jie išeina.

Ji nusvyrina į vonios kambarį. Laukujės durys užsitrenkia. Nejunta nei palengvėjimo, nei liūdesio. Tik tą įkyrią tuštumą. Niekas taip neparalyžiuoja ir taip neatpalaiduoja kaip tuštuma, pamano.

Vėliau pastebi, kad ant lentynėlės prieškambaryje jis palikęs raktą.

Paviršius žvilgiai juodas ir tykus. Šviesoje, srūvančioje pro atviras duris, aplink pakrantėje sužėlusius vikšrius ji įžlibina neryškius ratilus. Dangus už ežerą šviesesnis. Blyškios žvaigždės iš paskutiniųjų laikosi įsikibusios.

Ant kranto – juokas ir smagūs balsai. Rašytojai iš visų Šiaurės šalių. Vakarais geras maistas, daug vyno. Pašnekesiai ir juokas. Pirtis ir maudynės. Ji įtraukta į kitokią realybę. Kai kurie drovesnio būdo už ją. Matyt, nepratę nuogi maudytis su nepažįstamais. Tiesą sakant, ir ji nepratusi. Drovuoliai sėdi apsirengę aplink ugniakurą su taurėmis rankose.

Dėl viso pikto ji ant akmens pasidėjo rankšluostį, leisdamasi žemyn į tamsą. Kūnas po pirties įkaitęs. Vanduo – gydantis šokas. Ji pasileidžia plaukti ir pajunta harmoniją su savimi. Kvepia pusiau gėlu vandeniu ir žeme, ne druska. Ji negali atsigėrėti. Leidžia srūti į burną, paskui iškošia lauk. Kaip vėplys. Patrakęs mažas vėpliukas. Ūmiai užplūsta didelis džiaugsmas. Ji nori būti šioje akimirkoje. Būti dabar. Ilgai, ilgai.

Kažkokia žmogysta perskrodžia vandenį ir susilygina su ja. Vyriškas balsas kažko paklausia švediškai. Reikalauja dėmesio arba stengiasi būti malonus. Ji atpažįsta balsą. Jis užkalbino ją per pertrauką. Stebėjo ją auditorijoje. Turbūt ji jaučiasi pamaloninta.

Nieko netarusi panardina veidą ir galvą po vandeniu ir nuplaukia tolyn. Jis galingais grybšniais šauna į priekį, parodo jėgą. Po savimi pabrukęs vikšrius, ją aplenkia. Ji leidžia jam pasipuikuoti. Plūduriuoja. Jis nežino, kame jos stiprybė. Plūduriuoti ant vandens.

Tačiau akimirką, pasimėgavimą vandeniu, jis sutrikdė.

Vėliau, pamačiusi jį tarp žmonių, pajunta palengvėjimą. Galbūt jis būtų galėjęs kelti grėsmę. Tačiau išsidavė. Vyras, demonstruojantis galią ir jėgą, prieš tai neparodęs, jog turi smegenų, tėra gyvulys aptvare.

Rašytoja Sara veda paskaitą apie rašymą. Dėsto apie Kamiu. Prieš atvykdami į kursus jie turėjo atlikti namų darbus, perskaityti romaną *Svetimas*. Tai ji kuo uoliausiai ir padarė. Perėjo tam tikrą procesą. Tačiau neatrodo sau pakankamai nuvokianti apie literatūrą, kad įsijaustų. Toks įspūdis, kad kiti net apsalę iš susižavėjimo. Vėliau per diskusiją ji nepraveria burnos, tik klauso labiausiai *įtikėjusiųjų* liaupsių.

Ne visi vienodai gerai geba reikšti mintis. Dažnas vyras lengvai pliauškia apie nieką, galvoja ji. Nelyginant juodraštis neredaguoto rašinio, kuris galbūt *gali* pavykti. O gal ir ne. Nebrandūs teiginiai ir banalybės.

O moterys? Galbūt ir jos mąsto taip pat padrikai, tik savo minčių neišsako garsiai, pagalvoja ji.

Iš kur vyrai ima tą pasitikėjimą savimi?

Per pertrauką įsidrąsinusi ji supažindina rašytoją Sarą su savo įžūlia nuomone, pareiškia, kad pono Kamiu pasakojimas kiek statiškas.

Sara atkragina savo baltą trumpaplaukę galvą ir nusikvatoja.

Akimirksniu susigėsta dėl to, ką pasakiusi. Ar į ją nežiūrima rimtai? Ar jai derėtų elgtis kiek nuolankiau? Bent jau rašytojos Saros atžvilgiu. Ir ji ima teisintis, kad galbūt priežastis ta, kad romanas išleistas taip seniai, iš tiesų, tais pačiais metais, kai ji gimė.

Sara nusišypso ir atremia, kad iš tikrųjų laikas nieko nereiškia, kai kalbama apie tikrą literatūrą. Bet juk esi jauna, palyginti su manimi, dukrele, priduria. Tada gan santūriai pripažįsta, kad knygą *Svetimas* turėjo perskaityti kelis kartus, kad ši atgytų, ypač dabar, kai ruošėsi apie ją kalbėti. Jaučianti didelę pagarbą Kamiu kūrybai.

Pagarbą? Dėl Nobelio premijos?

Taip, be to, jis juk yra vienas iš tų, kurie jauni tragiškai žuvo, taria Sara. Ir tai ne viskas, dar svarbiau, jog jis mums atskleidžia žmogiškosios būties absurdiškumą. Visuomenės absurdiškumą. Tai, jog *amžinybė slypi akimirkoje*, mąsliai pasako.

Ji taip savitai pakreipia galvą, tarusi, kaip gali pamanyti, paskutinį žodį. Ta jos klausiama išraiška. Ir žodžiai, kuriais užbaigė savo paskaitą.

Mielieji! Pamirškite viską, ką pasakiau! Pamirškite. Mąstykite! Gyvenkite! Rašykite!

Koks vyras būtų taip protingai pasakęs?

Nė vienas iš tų, kuriuos pažįsta.

Ji pamėgina sušvelninti savo pirmąją išsprūdusią mintį dar vienu pasiteisinimu. Knyga sunkiai pasiduoda, nes ji nesupranta, kaip tas vyras knygoje, Merso, mąsto, kas jis per vienas. Pernelyg daug atsitiktinumų. Motinos mirtis, kuri jo nepaveikia. Sutikta mergina, kuri jam ne itin rūpi, arabas, kurį jis atsitiktinai nužudo. Vienintelis jai suprantamas dalykas yra tai, jog jis nuteisiamas myriop, nes manoma, kad jo elgesys yra nežmoniškas.

Kodėl gi mums neprisėdus ir nepasišnekėjus, mieloji, vėl prabyla Sara.

Jos atsisėda ant mūro, suolo ar degančio krūmo. Iš kur jai žinoti? Nes kai atsisėda, Sara paima ją už rankos ir palinksta artyn. Šis gestas tiesiog sukrečia. Nebedaug trūksta, kad apsiverktų. Tikrų tikriausia rašytoja paima ją už rankos!

Tarsi jos būtų artimos draugės, rašytoja Sara ima pasakoti. Apie absurdiškumą. Apie priešpriešą, kylančią tarp *žmogaus*, kuris reikalauja prasmės, ir *pasaulio*, kuris neturi jokios prasmės.

Kodėl Merso nužudo arabą? – taria Sara. Tu neįžvelgei jokios prasmės. Būtent su beprasmybe mums ir reikia susitaikyti. Ar prisimeni, kokį pageidavimą jis išsakė dėl savo egzekucijos, paskelbus nuosprendį?

Taip. Jis norėjo, kad susirinktų daug žmonių pamatyti jį mirštant ir kad jį pasitiktų neapykantos kupinais šūksniais. Taip viskam būtų padėtas taškas. Jis tai pasakė kalėjimo kapelionui.

Ar *tai* tau pasirodė nuobodu?

Gal veikiau mane kiek suneramino. Ar suprantat?

Taip jau *esti* skaitant gerą literatūrą, pasako Sara. Ir po akimirkos ištaria savo įprastinius žodžius.

Oi, kiek galima man plepėti! Pamiršk viską, ką pasakiau! Mąstyk pati!

Mozė ką tik padegė krūmą, kuriame jos sėdi. Aplinkui plyti žydinti kaktusų dykynė. Jos sėdi susiglaudusios ir žiūri į televizorių, kuris rodo, kaip Kainas nužudo savo brolį Abelį. Kruvinas vėzdas pakimba ore. Kainas nepaguodžiamai rauda.

Ūmiai vaizdas pasikeičia. Abraomas pakelia peilį, pasiruošęs suvaryti jį sūnui į širdį, kad įvykdytų Dievo valią. Tą pačią akimirką virš jų sugriaudėja Dievo balsas ir sustabdo egzekuciją. Izaokui leista gyventi.

Ar manai, kad Dievas tik žaidžia su mumis? Kad absurdiškumas yra jo žaidimas? – paklausia ji.

Tokiu atveju mes tam čia ir esame, kad, kur įmanoma, nutrauktume absurdišką Dievo žaidimą, atsako Sara. Niekas neturėtų siųsti savo sūnų į mirtį karo žaidime ar žudyti vaikus, nes Dievas užsimano pažaisti didvyrį, priduria ir linkteli Mozei, kad šis atneštų daugiau malkų.

Jis šmirinėja apsikarstęs kailiais, be veido. Vis dėlto abi žino, kad čia turėtų būti Mozė.

Gyvas krūmas labai blogai dega, pareiškia Sara.

Ar tik ne Dievas padegė? – paklausia ji.

Ne, tikriausiai tai jo darbas, rimtai atsako ji ir mosteli į Mozę, pakildama eiti.

Neišeik! – sušunka ji.

Sara šiltai nusišypso ir maloniai atsako.

Aš nuolatos būsiu šalia. Lydėsiu tave per visas tavo akimirkas, paženklintas mirties šešėlio.

Aidas iš visų pašalių atkartoja jos žodžius.

Galvoje ima suktis bergždžios mintys, vos ji nuo lūpų kampučių nusivalo vėmalus. Tiesą sakant, *prieš* viską susiglemžiant klozetui. Tą atliekamą bjaurastį, kas jai nereikalinga. Nes tai – joks priepuolis. Ji išsivalo dantis ir atsigeria iš čiaupo. Jaučiasi švino skonis.

Tai nutiko tą vąkarą su šunimi ir raktu. Tik ar jis tuo patikės? Juk ji nemažai keliavo. Linksminosi pirtyje, maudėsi ir gėrė drauge su vyrais. Be drabužių. Ar jis norės pripažinti, kad santuokinis spazmas, paskutinis išsiliejimas savoje aikštėje, visai pametus galvas, gali sukelti nėštumą? O pati? Ar tai įvyko, nes norėjo jį prablaškyti? Norėjo, taip sakant, pasivaržyti su ta kita. Parodyti, katra stipresnė. Pas katrą jis sugrįš. Suvedžioti savo pačios vyrą, gal netgi su išskaičiavimu. Ne, apatiškai pamano ji. Pusryčius galinti tiesiog pamiršti. Ir keiksnodama gamtą nugrimzta tarp sofos pagalvėlių.

Geismas yra sudėtingas jausmas, tiesiogine žodžio prasme. Jis snaudžia smegenyse ir laukia tinkamos akimirkos. Moteris su jos patirtimi turėtų būti dėkinga, kad apskritai gali *justi* geismą. Galbūt geismo centras smegenyse nusprendė jiems abiem iškrėsti išdaigą tą pačią akimirką, kai jis atsirakino namo duris? Ar ji staiga jį *pamatė*? Po šitiek metų? Ar tiesiog abu vienu metu *susijaudino*, turėdami tą patį momentinį tikslą?

Ar tai buvo jo sprendimas? Jo kerštas? Nes jai taip gerai sekasi? Už romaną? Literatūros studijas? Dėmesį žiniasklaidoje? Ar jis atsirakino namo duris, kad atsikeršytų tikrąja žodžio prasme? Ne, pamano ji. Galimas daiktas, aš esu tokia, bet *jis – geras žmogus*.

Šiaip ar taip, tai bausmė. Ir ši tenka *jai.* Tai, kuri ką tik įgijo laisvę, kad pradėtų naują, įdomų gyvenimą.

Ji įkrinta į *bausmės duobę.* Kur savo gleivėtą lizdą susisukusi savinieka. Pralindi ten keletą dienų, neišeidama į lauką ir nekeldama telefono. Dieną pradeda vemdama ir kaip įmanydama popina *katastrofą.* Nes ar apskritai ji prisimena, kad kada nors būtų nubudusi be to jausmo, jog viskas bergždžia? Taigi ne.

Jos gyvenimas visuomet buvo kupinas vien nesėkmių ir skausmo. Argi ne taip ji sudėta? Destruktyviomis mintimis ir poelgiais naikinanti visas galimybes, kurių galėtų turėti? Ar ne *tai* jis jai prikišdavo? Kad esanti tokia baisingai rimta, tokia velnioniškai susitelkusi į problemas, visada, taip sakant, laukianti kitos katastrofos. Kol galiausiai ji įvyksta. Antra vertus, tokia, kuri nesusimąstydama apie padarinius veliasi į kontracepcijos reikalaujančias rungtis, *vien tam, kad atsikeršytų.* Argi ne visuomet ji buvo keršytoja? Su driežo kūnu ir narsa, bet apdovanota gebėjimu kęsti pažeminimus, neteisybę ir odos įdrėskimus kantriai kaip dramblys. Argi ji ne tokia, kuri gali laukti ištisą gyvenimą, vien tam, kad galų gale vieną dieną imtųsi *keršto*? Tokia, kuri negali pakilti, negali žiūrėti į priekį, negali pabrėžti teigiamų dalykų, net negali rytais nubusti be tos prislėgtumo būsenos, kuri nužudo bet kokią džiaugsmingą mintį. Ji suvokia, kad yra nėščia tik dėl savo kaltės ir griežtai nubausta.

Po kelių dienų ji tarsi nubunda. Ramybės neduoda praktiniai reikalai. Išsivalyti dantis. Viską pasiskaičiuoti. Suplanuoti. Išsiaiškinti, kiek dar pinigų jai priklauso iš leidyklos. Juk ji neturi nuolatinio darbo. Duktė turi gyventi kitoje savivaldybėje, nes ten lanko mokyklą. Namas kiaurai praskolintas. Gal parduoti? Bet tokiu atveju vyras pareikalautų savo dalies ir dar daugiau. Ji *turi* suvaldyti padėtį.

O naujasis žmogutis pilve, kaip jis augs be namų? Be tėvo? Ji repetuoja sceną, kaip praneša jam esanti nėščia. Pamato jo žvilgsnį ir tuoj pat nuspėja jo tolesnį klausimą: ar įsitikinusi, kad tėvas – jis? Kam jai to reikia?

Kita vertus, vaikui juk *reikia* turėti tėvą! Gal vis dėlto nusižeminti ir paskambinti? Pakviesti pasikalbėti, tarsi visa tai būtų skyrybų proceso dalis?

Ne. Ne šiandien. Ji atideda vėlesniam laikui. Kaip atidėlioja ir vizitą pas gydytoją. Atidėlioti gerai tuo, jog dar nepadarei nieko, dėl ko tektų gailėtis. Blogybė – kad tai užpildo galvą.

Mintis apie abortą jai nesvetima. Atvirkščiai. Jai topteli, kad įsigaliojo savanoriško nėštumo nutraukimo įstatymas. Pagaliau jį priėmė, nors pirmą kartą buvo atmestas. Ji dalyvavo diskusijose ir tuokart karingai dėstė savo tiesas. Nuo to laiko mažai apie tai tegalvojo. Nežino, ar tebėra komisija, kuri prisiėmusi Pono Dievo misiją stengsis ją atkalbėti.

Žinoma, nesunku tai išsiaiškinti. Gali daugiau ar mažiau anonimiškai paskambinti į kokią nors sveikatos priežiūros įstaigą. Rizikuodama vis tiek būti atpažinta? Ar ištvers visa tai? Tik tam, kad sulauktų raginimo kreiptis į gydytoją savo gyvenamojoje vietovėje ir išsitirti, kelintą savaitę esanti nėščia.

Kažin ar yra kas šiame pasaulyje, ko nepakęstų labiau nei pažeminimų. Ji lieka sėdėti slidžių sandėliuke, nedėdama popieriaus į mašinėlę. Ten suvokia, kad jos drąsa atitolusi nuo realybės. Ji labiau bijo vietos gydytojo pažeminimų nei išnešioti kūdikį ir jį auginti. Štai taip visuomenė mus, moteris, užčiaupia, galvoja ji. Per pažeminimą.

Bet po akimirkos atitoksta: po galais, juk ne visuomenė kalta, kad ji laukiasi!

Ji paskambina vietinio banko valdytojui ir pasiprašo pokalbio, dėl paskolos. Mano galėsianti išsimokėti per porą metų. Leidykla tikinti jos knygos sėkme, taip pat ir užsienyje, pasigiria. Pamini sumą, kuri nėra per didelė. Tik pirmoji pagalba, keletui mėnesių. Tačiau nutyli apie žmogutį pilve.

Banko valdytojas nepakviečia jos į banką pasikalbėti, kaip ji tikėjosi. Čia kaimas, kur visi viską žino. Įskaitant ir tai, kas palieka

savo žmoną. Jis maloniai atsako nežinąs, kaip būtų įmanoma suteikti jai paskolą, kai ji likusi viena. Kas pasirašysiąs dokumentus, kai neturinti nei vyro, nei darbo?

Ji pamiršta pajusti pažeminimą. Taip baisiai supyksta. Gręžia tą pienburnį akimis kiaurai telefono ragelio, nes juk tiksliai žino, kaip jis atrodo. Galima sakyti, buvo jos kaimynas. Ji žvilgsniu sutraiško į jį sieninę lempą ir atsako kažką, ką tuojau pat pamiršta, todėl negali atkartoti. Tada padeda ragelį, jam dar nebaigus sakinio.

Jai dar likę kiek pinigų iš to, ką gavo už knygą. Porą mėnesių užteks nuolatinėms išlaidoms. Paskui bus matyti. Pulti į paniką nėra geras sprendimas. Kaip mokinukė krūpčiojančia širdimi, ji paskambina į leidyklą ir paprašo atsiųsti, kiek gali būti susikaupę jos sąskaitoje. Jai labai reikia tų pinigų, kol rašo, neturėdama kito darbo.

Po kelių dienų ateina stambi suma, gauta už autorines teises. Jai sunku patikėti. Stebuklas.

Ji susisiekia su banku artimiausiame mieste ir nuvažiavusi ten išdėsto savo reikalą vadybininkui. Šis pažada padaryti viską, ko reikia, kad jos sąskaita būtų perkelta į jo banką, ir pakviečia ją pietų.

Sėdėdama autobuse, vežančiame namo, ji jaučiasi narsi ir stipri nelyginant karvedė, ir jai nusispjaut, ar kas įžiūri tai jos povyzoje.

Po kelių dienų ją ant kilimėlio telefonu išsikviečia vietos bankininkas, nes ji paprašiusi konkuruojančio banko perkelti jos sąskaitą. Jis ima pamokslauti, kad taip iš niekur nieko neprašoma kito banko panaikinti sąskaitą.

Ji nesijuokia iš jo. Tik papasakoja, kaip viskas buvo. Kad ji pasirašė įgaliojimą. Buvo labai paprasta, taria ji, nors neturinti nei vyro, nei nuolatinio darbo. Tada lediniu balsu padėkoja ir atsisveikina.

KELIAUTOJA

Nors ir kamuojama rytinio pykinimo, ji važinėja į susitikimus ir pasakoja apie tai, ką parašiusi. Skaito balsu. Stengiasi apsimesti žmogumi, kuris neturi rūpesčių.

Salė ganėtinai didelė. Daug žmonių. Daugiausia – moterų. Tikriausiai todėl jis patraukia jos dėmesį. Kažkodėl pamano, kad mokytojas. Pastaraisiais metais dirbdama profsąjungoje sutiko daug įvairių tipažų. Jis sėdi beveik pačiame gale. Vis tiek žvilgsnyje ji pastebi pritarimą, kuris jai suteikia pasitikėjimo savimi.

Jis nestoviniuoja laukiančiųjų būrelyje, kai ji baigia. Ten daugiausia moterys, prielankiai nusiteikusios, netgi susižavėjusios. Rankoje dažna laiko knygą, kad gautų autografą.

Bet jis stovi prie durų, kai ji susiruošia išeiti. Atkiša ranką ir prisistato, užsimena, kad kartą jiedu buvo susitikę veikiau ypatingomis aplinkybėmis. Viešbutyje. Jie dalyvavę skirtinguose dalykiniuose seminaruose, ar prisimenanti? Skubiai priduria suprasiantis, jeigu ji neprisiminsianti, mat situacija buvusi, galima sakyti, kebloka.

O taip, žinoma, pamenanti, pasako ji. Bet tai netiesa, ir ji taip susidrovi, jog nepaprašo daugiau užuominų. Jis pakviečia ją išgerti vyno arba kavos. Ko pageidausianti. Galbūt ko nors užkąsti?

Po tokių literatūrinių renginių visuomet atsiranda tam tikra tuštuma, kai ji lieka viena. Tad kodėl gi ne? Jo veidas persimaino, kai ji priima kvietimą. Jis nusišypso. Kampuota, pažeidžiama šypsena. Jis ganėtinai aukštas, kiek vyresnis už ją. Sportiškai, bet

gražiai apsirengęs. Vilki marškinius smulkiais langeliais ir velveto švarką su odiniais lopais ant alkūnių. Matyt, dabar taip reikia.

Jam žengus artyn, švelniai padvelkia muilu, ne rūkalais ar losjonu po skutimosi. Kai jos tokia būklė, pats tas. Ji laukia, kad jis prabiltų apie tai, kokia ji buvusi scenoje. Apie knygą. Kad skaitė knygą. Tačiau jis neprabyla. Tai sužadina savotišką atkaklų smalsumą. Jam neįdomi jos knyga, ką gi, jam įdomi *ji*. Kas gali būti geriau, pamano.

Restorane nėra laisvų vietų, tačiau jis pažįsta metrdotelį ir vis tiek gauna staliuką. Malonu išeiti į viešumą su vyriškiu, kuris pasirinko ją. Maža to, kuris veikiausiai atėjo į susitikimą su rašytoja vien norėdamas rasti dingstį vėl su ja susitikti. Ji pagalvoja, kad ją lengva pamaloninti.

Jis nemažai šneka, bet tai gerai. Juk anksčiau tą patį vakarą ji prakalbėjo ištisą valandą. Jis pasipasakoja, kad gyvenąs vienas, kad daug keliauja ir domisi menu bei kultūra. Pasirodo, daugiausia skaito detektyvus. Nėra jokios priežasties jai dėl to nusivilti.

Labiausiai man prie širdies muzika, taria jis ir pakelia taurę. Ypač – Bachas. Tačiau beveik visą laiką suryja darbas. Ir tai gerai. Juk kai nesi užimtas darbu, gali nugrimzti į *apmąstymus*.

Jums nepatinka apmąstymai? – provokuojamai paklausia ji.

Ne! – atšauna jis.

O jis gražus, ne į temą pagalvoja ji. Tarp jųdviejų deganti žvakė kiek varva. Ji kilsteli ranką ir ją pataiso. Smilius aplimpa šiltu stearinu.

Šiandien jūsų pulsas normalesnis nei praėjusį kartą, kai matėmės, nei iš šio, nei iš to taria jis. Tikiuosi, tada sėkmingai grįžote namo ir jūsų bendradarbiai jumis pasirūpino? Man juk kitą rytą reikėjo anksti išvažiuoti...

Tuomet ji staiga prisimena. Dalyvauja sąjungos susitikime, patiria priepuolį ir užgriūna ant švediško pietų stalo. Atsitiktinai ten vyksta ir gydytojų seminaras. Vėliau bendradarbiai sakė, kad pora jaunų gydytojų nunešė ją į kambarį. Taip pat raportavo, kaip ant

grindų tėkštelėjo didelė lėkštė brangaus kepsnio, o iš paskos – majonezo padažas ir bulvių salotos. Ta, su kuria gyveno viename kambaryje, juokdamasi pasakojo, kaip jie pamatavo pulsą, kraujospūdį ir pakėlę vokus apžiūrėjo akis. Skruostą buvo prasidūrusi serviravimo šakute, tad jie praplovė žaizdą ir užklijavo pleistru.

Dabar štai sėdi ir *prisimena*, kad atsipeikėjusi trenkė moterišku šlapimu. Vadinasi, jis ten buvo! Ji pajunta, kaip užlieja raudonis. Nuryja seiles, visa išpilta prakaito. Sumuštinio likutis ant lėkštės išsipučia. Rausvi išlukštentų krevečių lavonėliai plaukioja šleikščiame majoneze. Citrinos griežinėlis staiga atrodo visai suvytęs.

Tikiuosi, neįžeidžiau jūsų, apie tai užsimindamas? – taria jis. Ji pakelia akis ir supranta, kad jis ne mažiau susidrovėjęs už ją, pabando nusišypsoti ir sumurma nelabai ką pamenanti, tik kad buvę baisiai nesmagu. Jis nemanąs, kad yra pagrindo taip jaustis.

Iš visko sprendžiant, esate epileptikė, pasako jis ir pažvelgia jai į akis, tarsi dėl tokios savo ydos ji būtų koks nors unikumas. Pasiteirauja, ar gerianti vaistus, ar vaikštanti pas gydytoją.

Man regis, apie tai kalbėti nuobodu, nukerta ji.

Gerai! – sutinka jis ir pradeda kiek karštligiškai plepėti apie valgių gaminimą. Jam patinka ruošti maistą.

Nežinia, ar dėl to, ar dėl kokios kitos priežasties, šiaip ar taip, jai pasidaro ramiau. Kalbėdamas jis kone sinchroniškai judina rankas ir lūpas. Tarsi būtų šokamas savotiškas šokis. Tai taip užburia, jog ji panūsta pajusti jo odos šilumą. Tikriausiai jis permato ją kiaurai, nes pakviečia kitą dieną į savo namus pavakarieniauti. Ar ji galinti? Norinti, išdrįsianti? Jis gyvenąs vienas...

Ar jūs pavojingas? – paklausia ji.

Ne man apie tai spręsti, bet nusiskundimų nesu sulaukęs, nusijuokia jis.

Tuomet tikėkimės, kad maistas bus geras, nusprendžia ji.

Butas didelis, ir stovi jis tokioje miesto dalyje, kur tikriausiai nepigu gyventi. Išskirtinio dizaino baldai ir baltos apytuštės sienos.

Nė vienos knygų lentynos. Bet ant sienos kabo du dideli grafikos lakštai. Viename pavaizduoti kariniai sraigtasparniai, skrajojantys nelyginant plaštakės. Kitas grafikos darbas juodas ir baltas, jame matyti žmonių šešėliai. Skausmas, pamano ji ir nusisuka. Norėtų daugiau išmanyti apie meną, bet nepasako to garsiai. Ji grožisi butu ir aikčioja, kol jis taiso valgį. Jis dalykiškai informuoja, esą jam nuskilę, nes gavęs palikimą, be to, neblogai uždirbąs.

Užtat man nesiseka meilės reikaluose, pareiškia.

Ji nuleidžia negirdomis. Ką galėtų atsakyti? Meilės reikalai?

Šio buto dar nebaigiau įrengti ir veikiausiai niekuomet nebaigsiu, taria jis.

Kodėl? – neatsargiai paklausia ji.

Jau dvejus metus juntu tokį neapsakomą palengvėjimą, kad mano gyvenimas įėjo į vėžes, jog nepajėgiu nė vinies į sieną įkalti, pripažįsta jis.

Ką gi, juk tai neblogai, kai gyvenimas įeina į vėžes, sausai taria ji, neatskleisdama savo apmaudžių klaidų.

Jis geriau moka bendrauti paviršiumi nei aš, pamano. Jis plepa dengdamas stalą. Pamiršęs nupirkti servetėlių, pasiskundžia.

Stalo serviruotė ir indai nedera prie brangių baldų, ir jai kone palengvėja. Jis pasakoja apie kaimynus, gyvenančius toje pačioje laiptinėje. Jo žodžiai sąmojingi, bet nekandūs.

Jiems valgant išpjovą, jis dėsto apie muziką. Fone leidžia Bachą. Bet ne taip garsiai, kad negalėtų tuo pat metu šnekėti.

Po kiek laiko ji pasiteirauja apie jo darbą. Miglotai ir be užsidegimo jis atsako, kad daugiausia pjaustinėja žmones.

Ir vėl juos užsiuvate? – paklausia ji.

Ne, tai padaro kiti, trumpai atsako jis.

Ji manė, kad vyrai visuomet noriai pasakoja apie savo darbą. Vadinasi, šis kitoks. Galbūt permato, kad ji ne itin susidomėjusi.

Paskui ji tik klauso.

Jis postringauja apie įvairius išpjovos gaminimo būdus. Retkarčiais nutyla ir klausiamai pažvelgia į ją. Bet ji negali įterpti jokios

protingos minties. Daugiausia sėdi ir stebi jo riešus, kurie dirba su įrankiais ir gestikuliuoja. Ir burną. Jis gražiai valgo. Pečiai kiek pakumpę virš stalo. Tarsi juos slėgtų nematoma našta. Matyt, taip ir yra, pamano ji ir ūmiai pasijunta vieniša.

Na, bet aš ir plepu, staiga sušunka jis ir atgalia ranka nusišluosto burną.

Jau daug vėliau, kai jie drauge nurenka stalą ir jis pasiūlo jai konjako, o ji atsisako, jau po to, kai jis pamiršta pakeisti plokštelę, bet abu kažkaip atsiduria ant sofos, po to, kai jis uždega dvi naujas žvakes ir atkemša naują butelį, vis dėlto uždeda kažkokios sunkiai nusakomos muzikos, pagal kurią jie gali pašokti, ir po to, kai ir ta muzika baigiasi ir ji pasako, kad jai reikia grįžti į viešbutį, po viso to iš jo girdėti vien alsavimas.

Tai atrodo paprasta. Tarp jųdviejų tvyro vos juntamas valgio kvapas. Lova pastatyta vidury didelio tvarkingo kambario. Užuolaidos užtrauktos. Ji užklumpa save svarstant, ar pas jį visuomet taip tvarkinga. Negerai. Kad jai kyla tokių minčių.

Kaip kirviu

Ji stovi ir valosi dantis. Jis siūlė jai pasilikti nakvoti, bet ji nesutiko. Nepasiliko ne tik todėl, kad neturėjo pasiėmusi dantų šepetėlio. Dabar junta tuštumą. Ši susimaišo su dantų pasta. Pasūkuriuoja praustuvėje ir nubėga žemyn. Vamzdžiais. Į kanalizaciją po miestu. Podraug su visa kita bjaurastimi, kurią šis miestas išvemia į tamsą. Bet tai nesiliauja. Ji vemia vis daugiau.

Plūduriuoja ir plūduriuoja.

Kerta ūmiai ir be įspėjimo. Kaip kirviu. Ji suzmenka ant klozeto dangčio ir lukteli, kol praeis. Po valandėlės praeina, bent jau įmanoma kentėti. Tada ji pajunta kraują. Mato, kaip varva žemyn ant baltų plytelių. Pykinimas ją suploja, išverčia į kitą pusę. Dėl viso pikto ji nuslysta ant grindų. Nebūtina dar ir susižaloti.

Ji negalėjo ilgai išgulėti be sąmonės, nes viskas perdėm ryšku. Beveik tikroviška. O juk taip ir yra. Ji žino, kad kraujavimas nėštumo metu gali pakenkti vaisiui. Vaikas neabejotinai yra gyvenimo darbas, o nesveikas vaikas – dar labiau, perskrodžia galvą mintis. Dabar teka gausiai.

Ji atsisėda ant klozeto, kad dar labiau nesuterštų grindų. Tačiau nuslysta. Neilgai trukus supranta, jog vėl buvo nualpusi. Jai reikia pasiprašyti pagalbos, kol visai neišsilydė savo pačios klane. Laimė, vonios kambaryje yra telefonas. Ji tikisi, kad jis supranta, ką sakanti, naktinis sargas, kad jai tikriausiai prasidėjo persileidimas.

Ragelis valandėlę tabaluoja ant laido, kaip detektyviniame filme, kur kažkas ką tik nugalabijo auką telefono būdelėje. Ji yra

apatiška stebėtoja. Plastikinės švytuoklės stuksenimas į sieną. Kirvis pilve. Po kurio laiko kažkur viršuje išgirsta šaukiant naktinį sargą. Paskui stoja tyla ir tamsa.

Kai nubunda, viskas praėję, o ji tįso kažkokioje vietoje, kur jai niekuomet netekę būti.

Deja, šįkart taip susiklostė, taria žmogysta baltais drabužiais. Dar čia palaikysią, kol ji pakankamai sustiprėsianti ir jie gausią atsakymus į rūpimus klausimus.

Ji apsimeta, jog neturi jėgų kalbėti.

Tada supranta, kad yra, kaip *yra*. Su niekuo negali pasikalbėti. Tik žino, kad atsitiko taip, kaip širdies gilumoje ir troško. Ji išvarė savo pačios vaiką. Taip smarkiai davėsi su atsitiktinai sutiktuoju, jog užsimezgęs kūdikis nusprendė ją palikti.

Ji paprašo taksi vairuotojo pagalbos, pasiima lagaminą, atsiskaito už kambarį. Nepamiršta registratūroje padėkoti už tai, kad ja pasirūpino. Automobilyje supranta neištversianti kelionės namo.

Ji paprašo ją nuvežti į kitą viešbutį, kur niekas nieko nežino. Užsisako maisto į kambarį. Didelę stiklinę pieno, arbatos su medumi ir duonos su ruduoju sūriu.

Keletą valandų jaučia didžiulę palaimą, kad gali pabūti viena. Vėliau nueina į vaistinę ir nusiperka tiek geležies papildų, kad užtektų visam kalėjimui pastatyti, ir įklotų. Viešbučio kambaryje susmunka kaip skuduras. Plūduriuoja pliurzoje. Kažkoks netikęs apšvietimas prie lovos.

Mergaitė mediniu šaukštu rausia įšalusią žemę. Trukdo visokių dydžių ir pavidalų ledokšniai. Aplinkui senų kryžių ir antkapių, iš geležies, granito ir apsilaupiusio medžio, miškas. Ji nusimauna kumštines pirštines. Paskui ima kasti abiem rankomis. Junta, kaip lūžinėja nagai. Iki pat gyvuonies. Žinoma, jie lūžinėja. Vienas po kito. Atsiklaupusi ji užuodžia samanų ir žemės kvapą. Mergaitė virš

duobės atsargiai prineša batų dėžutę. Judesys išduoda, kad turinys lengvas, bet tai ne batai. Ji įleidžia dėžutę į duobę ir rūpestingai užkasa. Pradeda snigti. Didelėmis, švariomis snaigėmis.

Jeigu ji būtų vyras, galėtų pasigirti savo žygdarbiais. Taip pat ir kraujo praliejimu. Vyro kraujas didvyriškas, kad ir kaip ištrykštų. Bet ji yra vaikžudė *moteris* ir jai negalioja didvyriško kraujo nuostatai.

Ta etiketė ją pasivys ir į naująjį tūkstantmetį. *Moteris.* Ministrė pirmininkė moteris, kunigė moteris, boksininkė moteris, kalinė moteris, šauktinė moteris, medžiotoja moteris ir *rašytoja moteris. Moterų literatūra.* Ką jau kalbėti apie visiškai nenatūralų reiškinį – *genijus* moteris.

Argi ji to ne*troško* dar gerokai iki tol, kai smogė kirvis? Ką gi, taip ir nutiko.

Sprendimas, kad *niekas neturi sužinoti*, tebegalioja. Draugų ji turi. Tegu ir nedaug. Bet jie neskirti bet kokiam purvui. Jai dar nemažai reikia išmokti. Tiesiog svarbu nuosekliai rūšiuoti. Pačiai įveikti sunkumus, kai niekas negali padėti. Daugiau klausyti nei skųstis.

Vieną dieną ji gauna nuotaikingą laiškelį iš Bachą garbinančio gelbėtojo. Diena žvarbi, ji pasikūrusi židinį.

Jis rašo geidaująs palaikyti ryšį, turįs du telefono numerius. Vienas darbo, kitas asmeninis, ji galinti skambinti abiem. Skaitydama mėgina įsivaizduoti jo veidą. Bet šis pasislėpęs po raudonu gėdos filtru.

Ji iš lėto suplėšo baltą popieriaus lapą į skutelius ir įmeta į židinį. Trumpą mirksnį plyksteli ugnis. Tai ir viskas.

Ji yra mergaitė, apie kurią pati rašo, ir tuo pat metu nėra. Rankraščio labui reikia, kad *nebūtų*. Mergaitė visiškai nepasitiki savimi, dar tokia jaunutė. Ji pati žino kiek daugiau, bet irgi jaučiasi svetima.

Prisipažinus pagauna skuba. Ji užsidaro namie ir rašo, tarsi tai būtų svarbu. Pati nesuprasdama, kas iš to išeis. Ji blaškosi po namus arba sėdi prie atverčiamo staliuko slidžių sandėliuke. Neatsiliepia į telefono skambučius ir išeina laukan tik sutemus. Jai pasisekė, nes beveik visą laiką tamsu.

Ji geria geležies papildus, miega ir sudarinėja sąrašus. Vieną sąrašą, A4 dydžio lapą, statmenu brūkšniu padalinusi pusiau. Dešinėje užsirašinėja teigiamybes, dėl kurių verta būti šiame pasaulyje. Kairėje – neigiamybes.

Bet ji sukčiauja. Prieš eidama gulti visuomet turi surašiusi daugiau teigiamų punktų negu neigiamų. Visa bėda, kad pati tuo netiki. Tai tėra mokytojiškas moralizavimas. Lėkštas ir beprasmis. O kairėje surašyti punktai – tik sentimentalus inkštimas.

Nežinau, ką man daryti su tuo vaiku, Sara. Ji be paliovos paskui mane sekioja.

Rašytoja Sara, sutelkusi visą dėmesį, krantinėje valdo kraną. Mergaitė rodo žemyn į jūrą, kur skęsdamas kapanojasi vyras. Matyt, nemoka plaukti. Dega krantinės sandėliai.

Tai aš juos padegiau! – sušunka mergaitė.

Bet kaip jis atsidūrė vandenyje? – paklausia ji.

Ar leisime jam nuskęsti? – sunerimsta mergaitė.

Mums teks jį ištraukti. Sara! Ar gali jį užkabinti ir pakelti? – šūkteli ji.

Rašytoja pasuka baltą galvą, prisimerkusi pažvelgia į ją rakindama krano kabiną.

Mieloji, ši tema jau išsemta. Apie tai rašei ankstesnėje knygoje. Judėk toliau!

Ji pačiumpa vaiką už rankos. Jūra tamsi kaip mazutas.

Paskui lieka tik jiedvi su rašytoja. Košia vėjas. Sutrūnijusios krantinės lentos, aptriušę sandėliai. Tuščia. Tuščia!

Sara, aš viskuo abejoju, pasiskundžia ji. Neatrodo, kad man pavyks. Viskas čia atgrasu ir nyku. Ar manai, kad rašau tik tam, kad nuslopinčiau vienišumo jausmą?

Rašytoja užeina už didelės žuvų dėžių stirtos. Kažko griozdžia. Vėl pasirodo su dviem popieriniais sparnais, pritaisytais prie dviračio.

Užsidėk šituos ir skrisk! – paragina.

Negaliu su jais skristi, užtektų poros lietaus lašų, ir aš nukrisčiau, atsako ji nusiminusi.

Tau nereikia sukti galvos dėl tikrovės, kuri, šiaip ar taip, tariama, nusišypso Sara ir sėda ant dviračio. Ji panėšėja į motiną. Tas pats judesys. Polinksmis susirūpinimas, ar išlaikys pusiausvyrą. Tuomet jos pasileidžia. Dviračio grandinė ramiai girgždena. Popierius plazda.

Abi su rašytoja tandemu nusklendžia virš fiordo. Pradeda snigti. Šlapios snaigės ant veido. Visatos glamonės. Jos skrieja virš švyturio, kuris blausiai blykčioja per tirštą snygį. Viskas melsvai pilkšva kaip nugriebtas pienas.

Apačioje, gelmėje, vartosi jūrų kiaulės. Vandenį skrodžia juodi diskiniai pjūklai, ritmiškai kyščioja nugarų pelekai. Jiedvi skrenda virš bangų supamo kelto, kur šiandien visiems automobiliams po ratais pakištos trinkelės, o žmonės salonuose praradę apetitą. Jos pakyla virš kiro, kuris kybo ore paklusdamas visų krypčių vėjams, nes yra pasimokęs iš savo klaidų per tūkstančius metų.

Tik ne ji su rašytoja.

Jos praskrenda virš žvejų laivelio, ant kurio denio vienišas vyras su kombinezonu visiems gyvenimo atvejams. Vėjas taršo geltoną žvejo kepurę, o jo delnai suskeldėję nuo šalčio. Jiedvi prasklendžia virš salelės su gumbuotomis pušimis ir samanotais akmenimis.

Popieriniai sparnai nustoja šnarėti. Matyt, bus pamiršusi apie tai galvoti, kad jie šlapi, nes skrenda nė kiek ne blogiau. Ji mato,

kad žvejys ir rašytoja Sara yra vienas ir tas pats žmogus. Jie mėto kabliukus į gelmę.

Be vienatvės nėra literatūros, mieloji, taria rašytoja ir pasileidžia. Visata liovėsi kvėpuoti. Jai reikia kvėpuoti pačiai.

Plaukti virš didelių gelmių
nemąstant apie dugną
ir nesileidžiant išblaškomam
atsitiktinės katastrofos
nei beprasmio mirties švelnumo
Nebijant nuolatinio šalčio triumfo
ir minčių priklausomybės
nuo šiltos kraujotakos
Kaip vaikui
tik skristi
per stichijas
tarsi niekas daugiau nebūtų įmanoma
tik plaukti sykiu
Tarsi oda ir vanduo saugotų ir sietų
laikytų ir grūdintų
pavidalai plaukia pagauna
ir paleidžia

Kai sučirškia telefonas, ji dvejodama pakelia ragelį. Mamos balsas ramus, tačiau vos girdimas. Pasiteirauja, ar galinti užsukti. Paprastai ji tiesiog privažiuoja prie laiptų ir prisistato neperspėjusi iš anksto.

Atvažiuosiu viena, pasako.

Žinoma, gali atvažiuoti. Labai džiaugiuosi, kad atvažiuosi. Bet ar kas nors atsitiko? Tiesiog turi paklausti.

Ne, nieko neatsitiko, tik man reikės gultis į ligoninę išsitirti skrandžio. Pamaniau, kad mašina galėtų pastovėti pas tave, o aš toliau važiuosiu autobusu...

Mama visuomet skųsdavosi skrandžiu. Skrandžio opa. Įsisenėjusi, vaikystėje kai kada paūmėjanti, imanti kraujuoti, tada – į ligoninę. Neštuvai, greitoji pagalba. Ji prisimena baimę, jog mama taip įsisirgs, kad atsidurs ligoninėje. Tada ji liktų viena su tėvu. Žiemą nelabai išeina miegoti po uolos atbraila, kai negali nakvoti namie. Be to, mama galėjo mirti. Suprantama, blogiausia būtų mamai, jeigu jai tektų mirti, tačiau labiausiai ji išsigąsdavo dėl savęs.

Šitai sau atleido.

Visada manė, kad mama skrandžio opa susirgo dėl tėvo kaltės. Kiekvienas, gyvenantis kartu su tokiu žmogumi, turi pajusti ilgalaikių padarinių.

Jai aptiko auglį. Abi galvoja apie vėžį, bet garsiai nesako. Bent iš pradžių. Kaip paprastai mama apie savo negalavimus nedaugžo-

džiauja. Tik prasitaria, jog tikisi, kad ilgai netruks, nes labai laukianti pavasario naujajame savo name su sodo lopinėliu ramioje vietoje.

Ji bando paguosti, kad veikiausiai tai nieko rimto, blogiausiu atveju bus galima išoperuoti. Mama į tai neatsako, tik įdėmiai nužiūri ją, lyg ilgai būtų nemačiusi. Iš esmės taip ir yra.

Mama niekuomet nekomentuoja žmonių išvaizdos. Ji pagiria valgį ir pasidomi, ar vis dar tiek pat daug keliaujanti, ar nepasiilgstanti mokytojos darbo. Tai šis tas naujo. Ji neprisimena, kada paskutinį kartą mama ko nors panašaus teiravosi. Tačiau nepaklausia, kaip jai sekasi gyventi vienai. Nerodo jokio noro sužinoti, kas galiausiai tarp jų *nesusikloste*. Galima pamanyti, kad šiuose namuose niekada nebuvo jokio žento.

Jai smilkteli, kad jiedvi su mama, būdamos tokios artimos, iš tikrųjų viena kitos nepažįsta. Vis tiek junta jos žvilgsnį, tarsi mama norėtų pasakyti: neatrodai daug sveikesnė už mane. Kažkas jai taip pat sufleruoja, kad iš tikrųjų mama užsuko pas ją ne todėl, kad paliktų savo automobilį, o norėdama, kad ji pasisiūlytų palydėti ją į ligoninę. Pabūti šalia.

Bet nepaprašo. Visą laiką ji laukia, kad mama paprašytų. Bet nepaprašo.

Gal mamai papasakoti apie persileidimą? Ne. Nes ką gi ji pasakytų? Ar įmanoma papasakoti apie tokius dalykus, nestumiant kito žmogaus į nepatogią padėtį? Mamai per akis savų rūpesčių, tikriausiai ji labiau nerimauja dėl to auglio, negu parodo.

Kai palydi ją iki autobuso, mama pasako, kad jeigu ji turėtų vairavimo pažymėjimą, galėtų pasiskolinti automobilį. Nustebusi ir kiek užsigavusi dėl tokio akibrokšto, ji neatsako. Bet taip susinervina, jog išstumia iš galvos sąžinės graužatį, kad nepasisiūlė važiuoti drauge.

Į pavakarę ji suvokia esanti netikėlė egoistė. Vakare paskambina į ligoninę ir sužino, kad mamos dar nepaguldė. Jai topteli, kad nenutuokia, kur mama nakvoja. Kas gi ji per duktė?

Kai vėlai vakare sučirškia telefonas, ji pakelia dėl viso pikto, jei skambintų mama. Bet skambina tėvas. Jis išbara ją, nes manęs, kad važiuosianti kartu į ligoninę. Nors sykį jis teisus. Ji nepasako, kad tai *jis* turėjo sukaupti drąsą ir ją palydėti. Kažkaip nesinori sumenkinti mamos, paversti ją sviedinėliu, priekaištu, svaidomu vienas kitam.

Ji dar kurį laiką pasiklauso, tada užvaldo paralyžiuojantis nuovargis. Trumpai aiškiai pasako dedanti ragelį ir iš tikrųjų padeda.

Jis užeina trečiadienį po darbo. Jie ketina pasirašyti dokumentus ir juos išsiųsti. Ji sukaupia ryžtą. Liepia sau įtikėti, kad *yra* svarbi, kad ji savarankiškas asmuo. Keista, bet vis tiek jaučiasi išduota.

Tai bergždžia, nes jai niekas niekada nieko nežadėjo. Na, išskyrus tai, kad jis prisiekė jai ištikimybę iki mirties. Bet jie jau kadai atsiskaitę. Kiek atsiskaitę, jis nė nenumano. Nėra ko ir aptarinėti. Be to, ji visada žinojo, kad jis iš tų žmonių, kurie nebūna *kalti*. Žinojo dar gerokai iki priesaikos bažnyčioje. Tik nenorėjo to pripažinti.

Jie atsisakė taikintojo paslaugų. Tai yra – ji atsisakė, o jis sutiko. Viešuomenė nenaršys po jų baltinius daugiau, nei neišvengiamai būtina. Dabar jie sėdi prie virtuvės stalo, kurį padirbo jos senelis. Po mėlynu lempos gaubtu. Šiuo metu, kai čia gyvena viena, name tvyro kitas kvapas, kita atmosfera. Ar jis tai pastebėjo? Ar įmanoma užuosti kambario palengvėjimą, kad žmonės ėmė kuoptis savo gyvenimus?

Popieriai sutvarkyti. Jis netgi pažadėjo paremti pinigais dukterį, kuri kitąmet pagal studentų mainų programą gyvens Jungtinėse Valstijose, ir jie sutarė kartu padėti sūnui, kai jam reikės. Bet kaip paprastai ji nelabai tiki tuo, ką jis pasako. Ir iš esmės tai jos reikalas.

Jai atitenka naujasis namas, kuris iš tikrųjų priklauso Būsto bankui, ir ji pažada, kad jis turės pirmumo teisę jį įsigyti, jeigu bus priversta parduoti. Apie kokį nors oficialų turto vertinimą ar turto dalybas, anot jo, negalį būti nė kalbos. Jis perima tai, kas visada jam priklausė. Kalnų trobelę su visais rakandais ir automobilį. Baldus ir

daiktus, kurie jam ką nors reiškia. Džiazo plokšteles ir visus detektyvus. Visa tai jis jau išsivežė. Skyrybų procesas gali įsibėgėti.

Tai sklandžiausia, ką jiems yra tekę nuveikti drauge, pamano ji ir paklausia, gal dar kavos. Kai jis sutinka išgerti dar, pasigaili. Kam tas apsimestinis mandagumas. Iš tikrųjų būtų geriausia, jeigu jis išeitų. Galbūt jaučia pareigą išgerti paskutinį puodelį kavos. Ar jiems ir tai lemta ištverti? Mandagaus dirbtinumo finalą.

Ji galvoja, ką pasakyti. Ar turi ką nors sakyti? Tada jis pasiteirauja, kaip laikosi jos mama. Juk ją operavo?

Ačiū, gerai, bet juk niekada negali žinoti, ar viską pašalino, skubiai atsako ji. Kiek per skubiai.

Šuo atsigulė jai ant kojų, visai kaip senais laikais. Padėjo kietą kaulėtą galvą. Jis po truputį gurkšnoja kavą ir žvelgia į ją per storus akinių stiklus. Veidas įrudęs saulėje. Matyt, grįžęs iš stovyklos su savo mokiniais. Tačiau po įdegiu oda plona ir pažeidžiama. Balsas prislopintas, dvejojantis. Atrodo, lyg ieškotų žodžių.

Pastaruoju metu mąsčiau apie... mąsčiau, kad mano serganti mama, kai jau ėjo silpnyn, nelabai turėjo į ką atsiremti.

Taip, nelabai turėjo. Bet juk turėjo tave, atsako ji.

Nežinau, aš toks labiau praktiškas. Padėdavau jai su visokiais darbais...

Ji tiesiog privalo į jį pažiūrėti. Galimas daiktas, pamiršta užsičiaupti ir sėdi atvipusiu žandikauliu. Būtų galėjusi jį paklausti, ar tai prisipažinimas apie santykius su mama. Ar su ja. Tačiau nepaklausia. Būtų pernelyg panašu į tęsinį. Labiau už viską ji nenori tęsinio. Jai dingteli, kokią didžiulę paslaugą jis jiems abiem padarė tą vakarą, susiglobdamas savo antklodę ir išeidamas.

Atleisk! Tavo mama, žinoma, nemirs, tarsteli jis žvelgdamas į savo rankas.

Tikiuosi, kad ne, skubiai atsako ji. Vėl pernelyg skubiai.

Jis atsikrenkščia ir neramiai apsidairo.

Reikėjo nemažai paplušėti, kol išpjoviau šią sienų apkalą, pasako jis.

Taip, tu nagingas, pripažįsta ji nenutuokdama, kur jis lenkia.

Tave ištiko stiprus priepuolis ir tu nualpai, lakuodama tuo itin kenksmingu laku, prisimeni? – paklausia šyptelėjęs.

Šito nepamenu, sumurma ji.

Stojusi pauzė išsipučia ir pavirsta neperregima mase.

Na, tai gal jau ir keliausiu, pasako jis, gražiai pastato puodelį ant lėkštutės ir atsistoja. Visai kaip svečiuose. Jai topteli, kad jam turėtų atrodyti keista.

Šuo apsimeta, jog nesupranta, kad jiems metas eiti. Jis turi pasilenkti ir pasakyti *eikš*, kad jį išsivestų.

Ji turės kalbėti didelei auditorijai, todėl nervinasi. Žino, kad jai tai kenkia, nes tuomet gali prastai baigtis. Blogiausiu atveju gali nualpti ant pakylos ir apsišlapinti, kaip virvių rietena tįsodama ant grindų. Katastrofos laukimo pranašumas yra tas, kad ji visada stengiasi nubėgti į tualetą prieš eidama pas klausytojus. Ji stovi jusdama tuščią šlapimo pūslę, kol paskutiniai vėluotojai susėda į savo vietas.

Tada ant stalo atnešama didelė pailga dėžė ir pastatoma priešais ją. Sutrikusi ir netverdama smalsumu, ji atidengia dangtį ir šilkinio popieriaus patale išvysta tamsiai raudonas rožes ilgais kotais. Netikroviškumo jausmas. Ji nepažįsta nė vieno, kam galėtų ateiti į galvą šitokiu būdu rodyti jai dėmesį. Paskui persmelkia beprotiška mintis. Ar gali tai būti nuo besiskiriančiojo, kuris nori priminti, kad šiandien jų vestuvių metinės? Ar jam visiškai susisuko protas? Ir iš kur jis žino, kad ji čia?

Ji negali atsiversti atviruko prieš visus tuos žmones, kuriems kalbės. Sėdintieji pirmose eilėse nusišypso pamatę, kas dėžėje. Ji skubiai uždengia ją dangčiu ir pastato ant grindų.

Tada užsiremia ant stalo ir pradeda kalbėti. Pastebi, kad jai nereikia užrašų ir atraminių žodžių. Mintys liejasi savaime. Retkarčiais suvokia, kad šypsosi. O kai baigia ir ateina laikas klausimams, išmaukia visą stiklinę vandens, nesusimąstydama, kuo gali jai baigtis.

Jie teiraujasi, ar ji pažįstanti pagrindinę veikėją, *tikrame gyvenime*. Ji paaiškina, kad pažįsta žmonių, išgyvenusių kai ką panašaus, tačiau pasakojimas fiktyvus. Jis *išgalvotas*. Jie domisi, ar ji atjaučianti savo veikėjus, ar su jais susitapatinanti. Taip, be jokios abejonės, atsako ji, galbūt labiau, nei būtų normalu. Niekas nepaklausia, kas būtų normalu. Ir tai gerai, nes ji neturi atsakymo.

Baigusi lieka stovėti apsupta pulkelio skaitytojų, kurie nori, kad ji pasirašytų knygoje ar atsakytų į daugiau klausimų. Dvi moterys pasisiūlo pavėžėti ją iki viešbučio. Ji sutinka. Moterys šneka viena per kitą. Jos klausia, o ji stengiasi atsakyti, bet nežino, ar atsako būtent tai, ko klausiama.

Jausmas, kad kažką joms davusi, ją pakylėja. Tarsi skraidintų. Apima savotiškas palengvėjimas ar džiaugsmas. Kad kai kas jai pavyko. Kartu apninka kaži kokia graužatis, benamystės jausmas.

Kambaryje ji prisiverčia pamerkti rožes į vazą *prieš* atversdama atviruką.

Aš esu mieste, ar galime vėliau susitikti?

Parašas jai iš pradžių nieko nesako, išskyrus tai, kad *nepriklauso* jos vyrui. Paskui jai topteli. Tai nuo to Bacho gerbėjo.

Perkeldama vazą ji įsiduria į storą spyglį. Iš nykščio ištrykšta mažas raudonas lašas. Smulkus krislelis tvirta paviršiaus plėvele. Ji įsikiša pirštą į burną ir sustingsta spoksodama į rožes. Tokio raudonumo jai dar neteko regėti. Tą pačią akimirką suskamba viešbučio telefonas. Ji pakelia ragelį ar ištaria *taip* su daugybe klaustukų.

Šįvakar buvai nuostabi, prabyla jis. Ir kalba toliau, užsakęs restorane staliuką dviem, jeigu esanti laisva ir turinti noro.

Jai nėra kaip išsisukti. Nežino, ar *nori* išsisukti. Iš burnos ištraukia nykštį ir pasistengia kuo padoriau jam atsakyti.

Jis laukia jos vestibiulyje, galantiškai atsistoja ir ją apkabina. Toks pat atsainiai puošnus kaip anąsyk. Marškiniai – *būtinai* nelyginti, kelnės – *būtinai* be kanto.

Ačiū už *fantastiškas* rožes! – nepamiršta ji padėkoti.

Jis nusijuokia. Ji nusijuokia.

Restoranas beveik tuščias. Jis užsako šampano, kol jie laukia patiekalų. Taurėje gyvai burbuliuoja. Ji sėdi amerikietiškame filme ir leidžia sau švęsti. Jie šypsosi vienas kitam. Tada staiga jis paklausia, ar tą vakarą ji sėkmingai grįžo į viešbutį.

Ji suglumusi kinkteli galva. Priešais ją esantis veidas persimaino. Draugo veidas? Ši replika galėtų būti iškirpta iš filmo, pamano ji. Bet būtent dėl šios replikos kelis kartus per vakarą panūsta pasipasakoti. Tačiau susilaiko. Nes jeigu pavers jį savo sąjungininku, jis amžinai turės į ją pretenzijų.

Jie valgo kažkokią neaiškią žuvį, meniškai išdėliotą didžiulėje lėkštėje, paklotą ant žalėsių krūvos. Ji svarsto, ar nepasakius, kad pas jį namie buvo skaniau, bet tuomet jis gali pamanyti, kad skundžiasi šiuo patiekalu.

Ar gavai mano laišką? – paklausia jis.

Taip, labai ačiū! – padėkoja ji, sukdama galvą, ką dar derėtų pridurti. Atsiprašyti, kad neatsakė? Ne, nuskambėtų kvailai.

Aš daug apie tave galvojau, rimtu veidu taria jis, šiek tiek susidrovėjęs.

Ji klausiamai pažvelgia į jį, nieko neklausdama.

Kai sužinojau, kad čia kalbėsi, pasinaudojau proga. Tikriausiai supranti...

Malonu, atsako ji ir šypteli.

Jis stebi ją. Kažkas užsikerta. Bet jis kalba toliau.

Kažką minėjai apie skyrybas? Kad gyveni viena? – taria.

Galėtų jam pasakyti besigailinti, kad jiedu pradėjo ne nuo to galo, anąsyk, kai sugriuvo į lovą, tačiau nutyli. Abu vienodai kalti. Bet ką nors turi jam duoti, tad papasakoja, kad suaugę vaikai išsikraustė iš namų ir – taip, nebegyvenanti su vyru.

Ar patinka gyventi vienai? – paklausia jis.

Taip, atsako ji. Galinti keliauti, dirbti, miegoti. Niekas iš jos nieko nereikalauja. Pati išgirsta, kaip lengvabūdiškai nuskamba. Arba

ciniškai. Motinoms tikriausiai nedera to pripažinti. Jis tvirtina suprantąs, nors ir neturi vaikų. Jai knieti paklausti, ar pats nusprendė jų neturėti, tačiau nepaklausia. Tuomet pakviestų jį atsiverti. O ji? Kodėl ji čia sėdi?

Kaip minėjau, norėjau vėl su tavimi susitikti, pakartoja jis ir uždeda savo delną ant jos rankos, gulinčios ant stalo. Plaštaka šilta, gyslota ir švelni, visai kaip aną kartą.

Ji perveda žvilgsniu riešą su tamsiais gyvaplaukiais abipus laikrodžio dirželio, druskos su pipirais spalvos švarko rankovę, flanelinių marškinių krūtinę be kaklaraiščio, viršutinę atsegtą sagą, rudą kaklo duobutę, tvirtą smakrą ir dailias lūpas. Galiausiai pažvelgia į akis. Mėlynas tiesus žvilgsnis.

Ji nagrinėja, kas tarp jų *pasikeitė* nuo pastarojo karto, kai jiedu matėsi. Pasikeitė ne kas kita, o ji. Tapo tokia, kokios pati dar nepažįsta. Tokia, kuri apsišarvavo ironijos šarvais. Tokia, kurią ne taip lengva pamaloninti vien tuo, kad kažkas *ją mato.*

Jai topteli, jog jis laukia, kad ji ką nors pasakytų, tad paaiškina jam esanti pagerbta, kad norėjęs su ja susitikti, antrą kartą padėkoja už *gražiąsias* rožes ir tada nebežino, ką daugiau pasakyti.

Galvoje aidi jos vyro žodžiai, kad ji visada tokia *šalta*. Surūdijęs karvės žvangutis. Nusišypsojusi paklausia, kurioje salės vietoje jis sėdėjo, nes jo nepastebėjusi. Jis prisipažįsta atsisėdęs už kolonos, kad neblaškytų jos dėmesio.

Tas vyras pasitiki savimi, pagalvoja ji. Jis mano, kad gali blaškyti jos dėmesį, o to nenorįs. Vis tiek atsiunčia rožių, matant bent porai šimtų žmonių.

Po vakarienės jis pakviečia ją išgerti į savo kambarį. Ji be užuolankų atsako, jog mieliau pasėdėtų bare. Jis neįsižeidžia. Vakaras baigiasi iš pažiūros nesuvaržytai ir maloniai. Jis užrakina savo lūkesčius ir apmoka sąskaitą. Ji keletą kartų netramdomai nusikvatoja, prajuokinta jo pasakojimo.

Kai pakyla eiti ir palinki labos nakties, jis palydi ją iki lifto. Kol jiedu laukia, paklausia, ar gali gauti jos telefono numerį, kad galė-

tų paskambinti. Jis jį gauna. Jie išsiskiria jai nežinant, ką jis mąsto. Jai dingteli, kad jis puikiai moka kalbėti, bet ji vis tiek nežino, ką jis galvoja.

Bet ir jis nežino, ką *ji* mąsto. Kodėl nepastebėjo to aną kartą? Ar todėl, kad susitikimas buvo toks velnioniškai fiziškas? Nes buvo tokia pamaloninta, jog ją kažkas mato? Gavo patvirtinimą. Kad vyras pasirinko *ją*, norėjo būti *tik* su ja. Nes *tai* buvo taip nepaprastai įspūdinga, jog ji prarado gebėjimą jam prieštarauti ir kelti klausimus.

III

Ji išsikrauna ir vėl susikrauna lagaminą. Išskrenda į kitą susitikimą kitame mieste. Vieną rytą nubunda ir nesusivokia, kur esanti. Kokiame viešbutyje, kokiame literatūros festivalyje ar kokiuose skaitymuose. Su kuo buvo susitikusi vakar.

Ji pramerkia akis. Pro užuolaidas sunkiasi dienos šviesa. Begarsis vėjas. Šviesa išnyksta, tačiau sugrįžta. Išnyksta ir sugrįžta.

Taip yra, pamano nubusdama. Viskas vyksta tokiu tempu, jog ji nebežino, nei kokį gyvenimą gyvena, nei kokia kryptimi juda. Ar surambėja? Ne. Nemoralizuoja nei sau, nei kitiems. Nepuoselėja svajonės apie tyrumą. Kas per utopija būtų?

Medžioklė. Skirta tam kartui. Svarbiausia, kad jie pagautų signalus. Ar ji prisimena akis? Ne, ne šiandien. Ji nenuleidžia jiems kraujo. Retai padžiauna, kad pasinaudotų vėliau. Bet nemoka pinigų norėdama jų atsikratyti, kaip kadaise tekdavo Jekaterinai Didžiajai.

Galbūt su pora nedidelių išimčių.

Tuotarp bėga laikas. Nepastebimai. Taip, kaip nesandarus kamštis leidžia vandenį iš praustuvės.

Ji neprisimena, ką sapnavusi. Tik pajunta palengvėjimą. Čia nėra žmonių. Ji guli lovoje, name ant kalvos. Šviesa tarp užuolaidų yra jos. Vėjas. Jos. Išnyksta. Ir sugrįžta.

Štai ji užsidariusi kiaukute. Tūno viduje ir klauso. Slidžių sandėliuką apgyvenusi tyla. Nuo arbatos puodelio kyla garai. Aromatas. Mergaitė šneka su ja. Be jos, mergaitė nieko daugiau neturi.

Tada sučirškia telefonas. Po trijų čirkštelėjimų nenutyla, tęsia savo puolimą. Vadinasi, atsakiklis neįjungtas. Sulaukia daug skam-

bučių. Kai kas perskaitė dvi jos knygas apie mergaitę iš salos ir tikisi, kad rašytoja galės padėti. Dauguma neprisistato. Kai kas verkia. Ji gali išklausyti, bet ne paguosti. Žino, kad nėra jokios paguodos.

Čirškimas nubaido mergaitę. Dabar gali ir atsiliepti.

Alio!

Išgirsta pažįstamo rašytojo balsą. Jis šneka, telefono ragelyje ūžiant vėjui. Pakviečia ją į svečius, prie fiordo žiočių.

Noriu tau aprodyti savo salą! – išdidžiai pareiškia.

Aš rašau, atsako ji.

Galėsi rašyti čia, atremia.

Negaliu visur tampytis rašomosios mašinėlės, be to, man reikalinga ramybė, nusijuokia ji.

Tai atvažiuok be jos, neatlyžta jis.

Būsime tik dviese? Gali būti sudėtinga ištverti.

Į tai jis neatsako, tačiau užsimena, kad šiuo metu pas jį apsistojęs draugas. Ji kurį laiką klausosi trykštančio entuziazmo kitame laido gale. Nusijuokia ir užbaigia pokalbį.

Slidžių sandėliuke šalta. Prieš atsiliepdama į skambutį ji pamiršo uždaryti verandos duris. Kiaukutas ir mergaitė dingo. Pavasaris čia ne tiek įsibėgėjęs, kad įstengtum sudrėkinti pašto ženklą, niauriai pagalvoja. Tik šaltos dulkės, pabuvę musių lavonėliai ir išdžiūvęs snaputis, kurį išmesti nekyla ranka, ir dar – priekaištaujanti rašomoji mašinėlė.

Jie atviru plastikiniu laiveliu išplaukia į ramią jūrą. Kirai ir salos gyventojas be atvangos vograuja. Variklis irgi rėksmingas, protarpiais įnirtęs. Salietis kriokina jį sulig savo pasakojimo veržlumu. Ji ir jo draugas nemato priežasties prieštarauti. Tai patikimas; malonus vyriškis, šio bei to patyręs.

Jie žuvauja. Prieš pasukdami atgal į salą. Tarp šcherų ir uolų, kurios stačiai nyra į vandenį, apipustytos baltų kriauklelių nuotrupomis ir išpuoštos jūros kopūstėlių rozetėmis. Ji pasišauna žeberkluoti plekšnes. Dugnas matyti kiaurai, kokie penki šeši metrai.

Pagauna laimikį. Dvi nedideles šlakuotas plekšnes ir vieną didesnę. Dailias apsigimėles toje pačioje pusėje įsodintomis akimis.

Štai kuo pavirstam, pasako ji, ištisai gulėdami ant to paties šono ir spoksodami į tai, ko negalim išvengti.

Salietis nusijuokia, bičiulis pagiria jos, kaip žvejės, sėkmę. Niekas to nesureikšmina.

Namas senutėlis ir gan prastos būklės. Slenkstis sutrūnijęs. Vyriai cypia. Bet jis rūpestingai išsaugojęs daugybę senų padargų ir baldų, ne per daug alindamas juos švara. Virtuvė, ko gero, išlikusi tokia pat, kokia buvo prieš šimtą metų. Jis turi daug planų, visai kaip vyras, kuris paliko jos namus.

Bičiulis ir salietis taiso žuvis, kurias visi valgys. Jie geria vyną ir stipriuosius gėrimus. Vėlėliau naktinė saulė užlieja valgių stalą. Žuvų kaulus ir odą. Riebalų dėmes ant prastai išplautų taurių. Stalo įrankius, kurie matė geresnių laikų. Stalą, kuris prašosi nušveičiamas. Blausiais, bet švytinčiais spinduliais. Į ją atsukti vyrų veidai. Vieno iš jų barzdos šeriai, nelygūs dantys ir švelnios akys. Kito – rausvas sveikumas ir skubrūs dantis apnuoginantys šypsniai po žaibo skvarbumo akimis.

Vyriška estafetė.

Pro dulkėtus langus moja pavasaris. Bet ji žino, kad jis šaltas. Krūmai ant kalvos išguldyti, visais savo spurgais šluoja žemę.

Pamažu vyriškiai pasidaro labiau apgirtę nei žavingi. Bet ji pasprunka ir leidžiasi į naktinį pasivaikščiojimą po salą.

Vėjas įsišėlsta ir mėgina nurengti jai striukę. Ši žalia, neperpučiama, su gobtuvu. Ji išsižioja ir bando gerti vėją. Jis adatėlėmis smaigsto veidą. Kirai labiau išprotėję nei vyrai. Paklausiusi saliečio patarimų ji galvą apsigobia lietpalčiu, kad apsigintų nuo snapų ir nagų. Paukščiai mano, kad ji kėsinasi į jų kiaušinius. Ji užrinka, norėdama juos paprotinti. Tas, kas mėgina atvesti į protą perinčią kiro patelę, ne kažin ką išmano apie protą. Tada ji garsiai nusikvatoja. Padeda tik iš dalies. Tarytum karas po žydinčiu dangumi. Jis

viską atspindi vaivorykštės spalvomis. Mėgina aprėpti šcherus ir debesis, jūrženklius ir horizontą. Viską savo švytėjimu.

Saulė tvilko lediniu šalčiu, pietvakaris staugia.

Rytoj važiuosiu namo, pamano ji.

Tačiau užsibūna ilgiau nei draugas. Salietis pavydi pašnekesių, kurie mezgasi tarp jos ir jo bičiulio, ir išprašo jį lauk, pirmiau užvedęs vyrišką vaidą, kurio suprasti jai nelemta. Bičiulis neatsako į iššūkį, tiesiog susikrauna kuprinę. Išgirdusi, kaip draugas įjungia savo laivelio variklį ir išbirbia sau, ji pamano, kad dabar liko viena su saliečiu. Blogiausiu atveju galės pati viena užsikurti jo laivelio variklį.

Jis neužsičiaupdamas entuziastingai pasakoja apie savo rašomą knygą. Tiesą sakant, dar prieš atvykdama žinojo, kad tas vyras – plepalų maišas. Po kurio laiko ji paprašo, kad jis ištisai nekalbėtų, nes jai reikia ir pamąstyti.

Tuomet jis ne juokais įsižeidžia. Pasiima benzininį pjūklą ir išeina į laukinį paplūdimį keršyti jūros išmestiems medgaliams. Kelias valandas darbuojasi pjūklu.

Ji paruošia vakarienę ir pašaukia per skurdžią, geltonai rudą akmenuotą dykrą.

Jis atlapsi kaip mažas stiprus vaikėzas su benzinpjūkliu. Pabirbina jį ant laiptų, kad ją išgąsdintų. Tačiau neišgąsdina. Ji – antropologė, stebinti čiabuvį jo paties terpėje.

Jam patinka žuvų ragu iš vakarykščių likučių. Su daug kario ir smulkintų svogūnų. Jis papasakoja apie savo motiną, kuri keletą paskutinių gyvenimo metų valgiusi vien duonos paplotėlius.

Kodėl? – paklausia ji.

Manau, *norėjo* mirti, rimtu veidu atsako.

Galiu tai suprasti, taria ji.

Jis pasižiūri į ją su nuostaba.

Smelkiančioje vakaro šviesoje jiedu vaikštinėja po salą, jis renka kiaušinius. Paliepia kirams nešdintis, kai šie taikosi paversti ją tūpimo aikštele.

Varykit namo! – surinka tikėdamasis, kad jam paklus. Nustebusi ji mato, kad tai suveikia. Jis paima po kiaušinį tai šen, tai ten, o kirai jo nekerta. Tarsi paukščių karalius savoje karalystėje. Jam priklauso paukščiai, kiaušiniai ir visa sala. Jo juokas skardus ir džiaugsmingas.

Nelauktai ji pamato jį kitomis akimis. Aukštas, gyslotas kūnas ir dailūs pečiai. Lygi vėjo nugairinta oda su vos keliomis giliomis raukšlėmis. Judesiai nerimastingi ir stiprūs. Jis gerokai vyresnis už ją, bet dar nespėjo suaugti. Galbūt tai ir nebūtina, pamano ji. Bent jam.

Tiesą sakant, pažįsta jį tik iš žiniasklaidos ir nuogirdų, taip pat – iš vieno kito jų susitikimo. Įskaitant dabartinį, iš tos keistos informacijos srauto.

Ji šokinėja paskui jį nuo kupsto ant akmens, nuo rąstgalio ant akmens. Jis tuotarp pasakoja apie viską iš eilės nepertraukiama srove. Virš horizonto praplyšta debesų sankaupa. Jūrą išmargina sidabro drūžės, saulė nuspalvina jas pastele. Debesis – tai raitelis degančiu šalmu.

Jis stabteli ir pratrūksta nuostabos tirada.

Ar įmanoma žmogui po šitokiu dangumi išspjauti tokią galybę žodžių?

Jie išsiverda kirų kiaušinių ir geria kmyninę. Ji – daugiausia vandenį. Jis pripylė vandens kibirą, ir ji šalia pasistačiusi visą kaušą. Jis barasi, nes ji įveikia tik vieną kiaušinį, tačiau ji nelabai kreipia dėmesį.

Jis turi ir daug kitų negvildentų temų. Išdėsto visą neseną Norvegijos karo istoriją, su pavardėmis ir metais. Žino, kas yra tikrieji didvyriai, o kas apdovanotas per klaidą. Vardija pavardes ir įvykius, apie kuriuos dar tik *ketina* parašyti ir apie kuriuos *jau* parašė, su tokiu užsidegimu, jog ji gali tik pasvajoti šitaip gebėti perteikti savo mintis.

Taip jau *yra*, pamano ji. Vyrai kalba. Moterys klausosi ir mąsto. Ji pastebi, kad jis padaugino degtinės. Kas nepadaugintų. Geriantys vyrai jai ne naujiena, o su šituo ji negyvena santuokoje. Mato, kad jį alkoholis veikia kitaip nei tą, kuris ją paliko.

Šitas ima karščiuotis, pasakojimo tonas tampa kone agresyvus. Žodžių putos nusėda lūpų kampučiuose. Ypač jam neduoda ramybės pokarinė politikų išdavystė. Ištaria žodį *partizanas*, tarsi tai būtų religinė formulė. Keletą sykių pakartoja žodį *gėdinga*. Protarpiais įsispokso į ją, lyg ji būtų politinė oponentė. Lyg pasikvietė ją į salą vien tam, kad paaiškintų, kaip ji su savo *pakalikais* išdavusi norvegų karo didvyrius, ir tokiu mastu, kad turėtų būti nugalabyta.

Paskaita kimšte prikimšta žinių apie tai, ką jis dėsto, žinių apie karą, apie didvyrius, nesulaukiančius deramos pagarbos, apie užgauliojamas moteris, kuriomis niekas nesirūpina, apie kančią ir ištvermę, narsą ir baimę.

Jeigu jis nebūtų toks piktas, ji galėtų ramiai paklausyti. Galbūt tartų vieną kitą pastabą. Tačiau jis nieko daugiau negirdi, tik savo paties žodžius. Smarkių žodžių tiradą. Toks įspūdis, jog mėgina ją įbauginti ir labai įsiskaudina, kai ji neišsigąsta.

Kartą, kai pritrūksta kvapo, ji pabando sugauti jo žvilgsnį ir įterpia klausimą, kaip gali būti toks įsitikinęs savo teisumu.

Jis nutaiso desperatišką miną ir abiem delnais trumpam susigriebia už galvos. Tada strykteli iš vietos taip ūmiai, jog parverčia kėdę. Šnarpšdamas nelyginant niršus bulius, nudūręs galvą sustoja prie jos.

Ji atsistumia su kėde, kad užtektų vietos pasisodinti jį ant kelių. Jis susiriečia į kamuoliuką ir nutyla, lyg ištiktas šoko. Bet ilgainiui pasidaro kaulingas ir sunkus. Kaip vyriškas malkų glėbys.

Velnias! Tu tokia mažytė, pasako jis, lyg staiga prisiminęs, kad jinai jį užgavo. Tada pašoka ant kojų ir pakelia ją lyg kokią puodkėlę. Paskui nusineša į savo kambarėlį su ragais ir nagais.

Dabar tu mano! – iš ryto pareiškia jis.

Ne! Aš nusprendžiau priklausyti sau! – atsako ji atremdama jo žvilgsnį.

Tačiau pastebi, kad jis neima į širdį. Jo nuotaika puiki.

Pati sau pasižadėjo nesivesti jų į namus. Vis dėlto, kai suskamba telefonas, salos gyventojas jau dvi dienos vieši jos namuose. Žmogus iš leidyklos praneša, kad jos rankraštis laimėjo geriausio dokumentinio romano konkursą. Nustebusi ir nudžiugusi, ji prajunka. Nieko sau staigmena!

Tai pasakojimas apie šeimą, kuri karo metais buvo priversta per kalnus pasitraukti į Švediją. Ji regi prieš akis jų veidus, kai kalbėjosi su jais. Ašaros. Pyktis. Bejėgiškumas. Ten nebuvo didvyrių. Tik pralaimėtojai.

Nereiškia, kad nebūtų *norėjusi* pasisakyti vyrui iš salos, jog išsiuntė rankraštį, tačiau nepasitaikė tokios progos, o jis ir nekláusė. Nerodė susidomėjimo tuo, ką ji rašo. Kažin ar, be politinės literatūros ir laikraščių, dar ką nors skaito.

Skambino iš leidyklos, prabyla ji.

Jis nepasidomi, ko jie norėjo, tik toliau dėsto, ką perskaitęs laikraštyje. O ji neįstengia sekti istorijos, kuria jis taip piktinasi. Po kelių minučių pasisako laimėjusi geriausio dokumentinio romano konkursą.

Gaivi jo veido spalva papilkėja.

Tu nerašai tokių istorijų! – pratrūksta.

Ji neatsako. Ir ką gi galėtų atsakyti.

Kurį laiką leidusi jam pakeltu balsu piktai paputoti, kad jis, *patyręs* rašytojas, kuris *nusimano*, tam konkursui pateikęs unikalią medžiagą, ji pasako tuo neabejojanti ir nueina į virtuvę. Jis neatlyždamas nuseka iš paskos.

Staiga ten gerklę paleidęs jos tėvas. O ji yra motina, kuri nieko nesako ir nebando atsikirsti. Užuot ką sakiusi, nurenka stalą, susiradusi mazgotę viską nuvalo, nusprendžia pralaukti, kol audra praūš.

Taip būdavo, prisimena ji.

Ją pagauna ūmus, nevaldomas pyktis, ir viskas aplinkui pajuosta. Ji žengia prie augaloto vyro ir teškia jam į krūtinę šlapią mazgotę. Atsikrenkštusi paleidžia tiradą, paliepdama jam kuo greičiau nešdintis ir primindama, kad ji nedirbo vertinimo komisijoje. Jos pačios elgesys ją pašiurpina, ir padaro įspūdį.

Bet jis tik nubloškia mazgotę ant virtuvės darbastalio ir toliau varo savo žodžių srautą, lyg būtų kurčias. Žodžiai, žodžiai, žodžiai. Parodo sunkiai tramdomą įtūžį dėl jos buvimo šiame pasaulyje ir negarbingai laimimų konkursų. Jo marškinių krūtinė šlapia, bet jis, galima pagirti, į tai nekreipia jokio dėmesio. Yra įerzintas širšalas, nei daugiau, nei mažiau.

Ji nuleidžia balsą iki šnabždesio ir kaip įmanydama aiškiau pasako, kad jam reikia išvažiuoti. Jis neketina to daryti. Įsižeidęs plumpinėja aplinkui ir mostaguoja rankomis, lyg ji būtų nudžiovusi jo alavinius kareivėlius. Tam tikra prasme taip ir įvyko.

Ji stalčiuje suranda autobuso tvarkaraštį.

Autobusas tuoj išvyksta, praneša šaltu balsu.

Tačiau jis visiškai nenori išvažiuoti. Pareiškia, kad jie dar iki galo neaptarė jos išdavystės. Ji neneigia esanti išdavikė, bet nesiruošia ničnieko aptarinėti. Porą kartų pamėgina nusijuokti. Skamba dirbtinai.

Jis taip pat tai išgirsta ir tikriausiai kokią akimirką pamano įgijęs pranašumą. Tada ji palieka areną ir nueina sukrauti jo daiktų. Jis nuseka jai iš paskos ir apsiputojęs aiškina, į kokį žeminantį vaidmenį jinai jį įstūmusi.

Tarpais ji sutinka, kad dėl kai kurių dalykų jis teisus, bet, laimė, negali įsiterpti. Tada iškviečia taksi, nukabina nuo pakabo jo striukę ir palaiko iškėlusi. Jis leidžiasi aprengiamas, be paliovos kalbėdamas ir gestikuliuodamas. Kažkokiu būdu jai pavyksta išstumti jį pro duris ir užsirakinti.

Po dviejų valandų jis paskambina iš telefono būdelės ir praneša, kad grįžta, nes neskrenda joks lėktuvas. Ji atsako, kad jis negali grįžti. Kai prie namo sustoja taksi ir sučirškia skambutis, ji durų neatidaro. Guli lovoje užsitraukusi užuolaidas ir jaučiasi daugiau mažiau saugi. Žinoma, jis pajėgus išdaužti langą ar du, bet kažkas jai kužda, kad jis nėra smurtingas. Girdi jį trepsint ant laiptų ir apeinant namą. Pajutusi, kad dar truputis ir jo pasigailės, ima netgi niekinti save už tą jausmą.

Tada viskas nurimsta. Stebuklingai nurimsta.

Ji išsikepa kiaušinį ir valgo jį su pomidoru ir pačios kepta duona, užsigerdama stikline pieno. Kramtydama nusprendžia piniginę premiją pasidalinti su žmonėmis, kuriuos kalbino. Jie atidavė jai dalelę savo gyvenimo ir savo laiko. Ar jie dėl to pralaimėjo, ji nežino. Taip pat nežino, ar džiaugiasi *jos* laimėjimu.

Džiaugsmas yra benamis valkata, pamano.

Ji stovi pėsčiųjų salelėje ir mėgina pasigauti taksi. Prie kojų pasistačiusi elegantišką lagaminėlį. Baltą. Viešbučio pavadinimą ir adresą laiko pasiruošusi kišenėje, didžiosiomis raidėmis užsirašiusi ant pusės A4 dydžio lapo. Rugsėjis, bet šilta kaip vasarą. Ji prakaituoja.

Taksi vienas po kito nesustodami čiuožia pro šalį. Jie pypina, sukiojasi, lenkia vienas kitą, užkirtinėja vienas kitam kelią. Pažemėje miestas – grėsmingas triukšmas ir dulkės, o trijų metrų aukštyje – perlamutrinė ramybė. Baltas brūkšnys – tai lėktuvo, kylančio Dievo link, išmetamosios dujos. Medžiai ant šaligatvio kloja didžiulius lapus. Jeigu būtų tylu, ji girdėtų šnaresį. Būtent dabar. Oranžiniai, raudoni, rudi. Didelės krūvos. Dantyti, ovališki, apskriti, skiltėti, švarūs ir dulkini sumišai.

Ji galėtų būti krūmas ar žibinto stulpas. Niekas į ją nekreipia dėmesio. Stypso ten su savo baltu lagaminėliu ir supranta esanti menkutė. Stengiasi mąstyti blaiviai, be panikos. Prisiminimas apie turistinę kelionę į Romą – kaip iš kito gyvenimo. Dabar nė kiek nepadeda.

Net ir mintis apie tuokart, kai su savo vertėja stovėjo apžvalgos aikštelėje Vakarų Berlyne, žvelgdama į spygliuotą vielą ir niekieno žemę tarp Rytų ir Vakarų, dabar nė kiek nepadeda. Viskas, ką sužinojo apie buvimą mieste, išgaravo. Ji nieko nemoka ir nieko nepasimokė. Mėgina įsivaizduoti miesto žemėlapį, kurį įsidėjo atmintin. Bet jis yra ir lieka popieriaus lakštas.

Štai tokia tikrovė. Simonos de Bovuar miestas. Menininkų miestas. Jis su ja neflirtuoja, kaip ji tikėjosi.

Prastypso ten bent ketvirtį valandos. Toks jausmas, lyg jai talžytų antausius, automobiliams dergiant jos baltąjį lagaminėlį ir prašmatnų paltą. Maža to, mieste pilna taksi vairuotojų, kurie chaotiškai zuja be jokio tikslo ir nelinki jai gero.

Laisva? Ne, išgąsdinta! Štai kaip jaučiasi. Kaip visada, kai kas nors išgąsdina, ji suirzta. Mergaitė iš mažo kaimelio, nuo kurio nebetoli ir Šiaurės ašigalis, turi susitaikyti, jog šiam miestui nė motais, kad ji suirzusi ar išgąsdinta ir kad negali bet kur atsistojusi pasigauti taksi. Galiausiai ji stipriai suspaudžia lagaminėlio rankeną, pasiryžusi gyva sveika pereiti į kitą gatvės pusę.

Štai tada! Ūmiai vos per kelis centimetrus nuo jos pričiuožia taksi, iššoka jaunas vyras, sumosikuoja rankomis, įmeta jos lagaminėlį, paima lapą su viešbučio adresu ir įsodina ją į automobilį.

Langų stiklai nuleisti. Jie įvažiuoja į rausvą perlamutrą. Šiltas atkaklus vėjas kiekviename kvartale atpučia vis naują kvapsnį. Drėgną didžiulių medžių vainikų, lapų nuotakuose dvelksmą, atviros kepsninės ant šaligatvio kvapą, aromatą nuo kavinių staliukų. Ji bando perskaityti iškabas. Gatvių pavadinimus. Bet viskas lekia per greitai. Tuomet numoja į tą uolumo maniją. Nebesistengia suprasti to, ką mato. Įvaldyti judesį. Kontroliuoti. Ji atsilošia senoje lipnioje odos sėdynėje ir ima klaidžioti akimis, lyg sklaidytų blizgų albumą su Pasaulio miesto nuotraukomis.

Vietoje, kur jie stabteli prie šviesoforo raudono signalo, padvelkia slogiu kvapu nuo gėlių kiosko. Ilgažiedžių lelijų? Kol žemai kybanti saulė mėgina nudažyti purviną mūrinę sieną. Tada jie pervažiuoja upę. Vanduo neteka, jis stovi vietoje ir savo kvapu žvelgia jai į veidą. Po didžiuliais kaltinės geležies žibintais pro šalį būreliais eina pėstieji. Po jais praplaukia turistinis laivelis ir išnyksta priešinėje šviesoje.

Be jokios menkiausios priežasties ji puola į ašaras.

Viešbutis nutriušęs. Registratūra – kopūstais atsiduodantis valytojos sandėliukas. Registratūros darbuotojas kaip nužengęs iš filmo

apie šnipus ir plaukus tikriausiai tepasi maistiniu vašku, kad tie tvarkingai sugultų abipus trumpo sklastymo. Jis greitai permeta ją tamsiomis akimis ir neskuba išduoti rakto.

Pusryčius galinti užsisakyti į kambarį nuo septintos valandos, tereikia paskambinti čionai, ir turinti iškart susimokėti už pirmąją naktį, pasako jis savotiška kapota anglų kalba, įdėmiai ją nužiūrėdamas su apsimestiniu abejingumu. Tada paima lagaminą ir pirma jos užlipa siaurais laiptais. Ko gera, rytoj jis man pasirodys žavus, pamano ji.

Kambarys stebėtinai didelis, prigrūstas senų dulkinų baldų. Tarytum iš mirusiojo palikimo. Bet lovos baltiniai ir rankšluosčiai atrodo švarūs. Ji apžiūri pažaliavusias praustuvės drūžes ir klozetą su priešistorinėmis nuosėdomis.

Atsikračiusi registratūros darbuotojo ji užsirakina duris, apsiprausia ir išsitraukia lengvesnių drabužių. Tada rankinę su pinigais ir pasu persimeta įstrižai per petį ir išeina *į pasaulį*.

Ji susidarė vaikščiojimo maršrutą dar prie išvažiuodama iš namų. Viską turi pamatyti. Patirti. Pasižymėjo gatves, kuriomis vaikščios. Pieštuku, jei kartais apsigalvotų, pasuktų kitomis gatvėmis ir tuomet tektų persibraižyti iš naujo. Nusprendė, kad orientuosis pagal pietus, šiaurę ir pagal upę. Taip pat įsivaizdavo, kad iš bet kurios vietos bus *matyti* Eifelio bokštas, nors ir būtų tamsu, nes tikrų tikriausiai bus apšviestas.

Bet tą pirmąjį vakarą ji ketina ranka prisispausti rankinę ir veikti laisvai bei saugiai pagal apmestą planą. Ji yra menininkų Lotynų kvartale. Tad pasirenka kavinę su raudonais nuzulintais pliušiniais kėdžių ir sofų apmušalais. Susiranda staliuką kertėje.

Prie staliuko prieina pavargusi moteris su plastikine gėle plaukuose ir kreipiasi į ją prancūziškai. Ji pamėgina atsakyti angliškai, bet moteris praleidžia negirdomis ir atkiša jai valgiaraštį. Ji sugeba prancūziškai užsisakyti baltojo vyno ir kažko iš valgiaraščio, nenutuokdama, kas tai yra. Taigi pirmasis *vakaras* prasideda.

Pasirodo, užsisakė sraigių karštame svieste su česnaku. Nustemba pajutusi, kad tai malšina alkį. Kartu su šilta kvepiančia duona. Tereikia nuryti pirmąjį šleikštų gumulėlį. Visa kita susivalgo savaime, nė nenumanant, kad šis patiekalas keletą metų bus jos mėgstamiausias. Vynas – pagrindinis vakarienės akcentas. Religinė misija. Tikriausiai pigus krašto vynas iš pusėtino tiekėjo, pašaipiai pagalvoja ji Simonos de Bovuar adresu.

Pamažu restoranas prisipildo. Kai kurie, regis, turi nuolatines vietas, jau įmetėję. Jie kalbasi ir su savo staliuko kaimynais. Ji neišsitraukia turistinio vadovo, tai ją išduotų. Bet pavarto užrašų knygelę ir brūkšteli keletą esminių žodžių. Už lango viskas nusidažė mėlynai. Sutemos. Ji pagalvoja, kad nemėgins pirmąjį vakarą susirasti upės.

Pakilusi eiti į tualetą, pajunta jį. Nerimą. Apgraibomis susiranda kelią už pliušinės užuolaidos ir pabando mintyse nusiraminti. Pasikartoja kelią iki viešbučio. Apsičiupinėja, kad rankinėje turi viską, ko reikia. Pasą, piniginę, žemėlapį. Išsitraukia banknotą ir įsikiša jį į kišenę, kad apmokėtų sąskaitą. Pagalvoja, gal ką nors sunervino, taip ilgai ten tūnodama.

Tačiau už durų nieko nėra. Tik ta raudona užuolaida.

Ji atsisėda ir ženklu parodo, kad nori sumokėti.

Viskas gerai. Moteris paima banknotą ir atiduoda grąžą. Ji palieka porą monetų, moteris nekantriai pačiumpa lėkštutę ir pradingsta kažkur už sienos.

Lauke dabar tamsiai mėlyna. Švyti geltonos gatvės žibintų ir langų akys. Ir rausva juosta dangaus kraštelio, kurį ji mato tarp namų, apačioje. Aplink zuja žmonės. Retas kuris pavieniui. Dauguma eina drauge su kuo nors ir išsirikiuoja žąsele, kai plepėdami ir gestikuliuodami prasilenkia ant siauro šaligatvio.

Galva atrodo susitraukusi. Kaip senas riešutas. O krūtinė pripildyta minkštos želės. Gerai pažįstamas jausmas, tačiau netikėtas. Toji gėda, kad tavęs nėra. Kaip ir nėra. Ji neveiksni. Kai viena. Nieko nekontroliuoja. Ji *svetima*. Nematoma. Galima pereiti per ją kiaurai ir nieko nepastebėti.

Ji praskuba pro barą, kurį praėjo ieškodama, kur pavalgyti. Ten planavo išgerti taurę. Jai už nugaros išnyra šešėlis. Ji neatsigręžia. Tik kaip galėdama sutrumpina kelią. Kai pamato iškabą virš savo viešbučio durų, jau arti ašarų. Elgiasi taip, tarsi jai būtų dvylika metų ir dar niekuomet nebūtų lankiusis mieste.

Kodėl čia?

Kodėl ne Romoje, Berlyne, Stokholme ar Kopenhagoje?

Arba kaip tuokart, kai vėjo šuoras išbarstė jos rankraštį pietų paplūdimyje? O visi žmonės pasileido paskui skriejančius lapus, kad jai padėtų. Ji atgavo maždaug pusę, o kopijos neturėjo.

Na, o dabar? Argi gali ką nors prarasti?

Iš kur radosi šita dūsuojanti vargšė?

Kas, po galais, ji tokia, kad negali atsipalaiduoti ir tiesiog būti laisva?

Registratūros budėtojas užsimiegojęs dėbteli į ją ir paduoda raktą. Kažką pasako prancūziškai ir linkteli, kai ji palinki labos nakties.

Ji užsirakina iš vidaus. Pasisukusi pamato duris, kurių nepastebėjo prieš išeidama. Prie pat drabužinės. Širdis tampa agregatu. Kala taip, lyg visą metropoliją turėtų aprūpinti elektra. Burna išdžiūsta.

Ji prisiverčia prieiti prie durų ir nuspaudžia rankeną. Jos atsidaro. Gatvės žibintų šviesoje atsiveria kambarys, dvigubai didesnis už josios. Iš pradžių ji pagalvoja, kad mirtinai išgąsdins tuos, kurie ten gyvena, tada pastebi, kad lova tuščia. Durys į tamsoje skendintį vonios kambarį atidarytos. Ten tuščia. Jokio lagamino ar ženklo, kad kas nors ten gyventų. Ir jokio rakto duryse tarp kambarių. Įsidrąsinusi ji paklebina duris į koridorių. Jos užrakintos.

Ji bando mąstyti. Greitai.

Nėra garantijos, kad per naktį niekas neateis į kambarį. Ji gali paskambinti į registratūrą. Bet vyriškis nesupras, ką ji sakys.

Grįžusi į savo kambarį ji pamato prie pat durų stovinčią seną drabužių spintą. Greitosiomis ją įvertinusi nusivelka paltą ir paka-

bina į spintą, tada užgula visu kūno svoriu ir ima stumti. Kaskart po truputį. Atsikvepia ir dar stumteli. Naktinis kraustulys, kuris kaip tik uždengia duris.

Įšilusi ir išvargusi, aiškiai užuodžia su česnaku keptų sraigių kvapą.

Prieš užgesindama šviesą žemėlapyje peržiūri kitos dienos reikalus. Pažintis su savo rajonu. Upė. Eifelio bokštas.

Kažkoks garsas? Stiprus gremžimas. Girgždesys. Iš gatvės sklindančioje šviesoje ji vos įžiūri kambaryje esančius daiktus. Baldus.

Garsas tikras, pamano ji. Taip.

Spinta! Staiga jai dingteli, kad durys už spintos atsiveria *į* kitą kambarį. Jie gali atidaryti duris ir patekti pas ją per spintą. Kodėl kabindama ten paltą ji neatkreipė dėmesio, ar joje yra tvirta galinė sienelė?

Ji palaukia. Ar jos neatsiveria? Durys. Nepastebimai. Garsai rodo, jog kažkas vyksta. Kažkas kažką veikia. Jos spintoje? Ji sukaupia drąsą. Išlipa iš lovos. Abiem rankomis nutveria kėdę. Laikydama ją prieš save žengia spintos link. Kiek padelsusi pastato kėdę ant grindų ir atidaro.

Paltas kabo priešais retą lentinę sienelę, pro kurią iš kaimyninio kambario skverbiasi šviesos ruoželiai. Balsai. Taip arti, lyg būtų jos kambaryje. Vadinasi, durys atidarytos. Valandėlę ji ten pastovi mėgindama išsiaiškinti, ar nesapnuoja košmaro. Tada pasiryžta.

Trimis bilstelėjimais paskelbia apie savo buvimą. Ten, viduje, pasigirsta prislopintas riksmas. Iškart po jo ji pamato plyšyje šmėstelint akį. Durys užtrenkiamos. Pasidaro tamsu. Balsai trumpam pavirsta tolimu nervingu šnabždesiu. Tuomet ji išgirsta, kaip kažkas grindimis priešais duris atitempia kažką sunkaus.

Ji atsigula į lovą su rankine, prispausta prie kaklo duobutės.

Kai paskutinį kartą pasižiūri į laikrodį, šis rodo tris. Jau kadai viskas nutilę.

Bet ji juk žino, kad tyloje gali įvykti didžiausias blogis.

Rytdienai priimti du sprendimai. Pirma, prancūziškai užsisakyti pusryčius pagal kelioninį pasikalbėjimų žodynėlį. Šviežių apelsinų sulčių, kavos ir dar ko nors, ką jie paprastai duoda. Antra, priversti vyrą, atnešiantį padėklą, surasti, kas galėtų užrakinti duris tarp kambarių.

Ji pėdina pagal žemėlapyje pieštuku nubrėžtą brūkšnį, palei upę. Gatvės prekeiviai išstatę savo žiūryklas, pilnas atvirukų, senų knygų, miniatiūrinių Eifelio bokšto ir Triumfo arkos figūrėlių, visokių geležiukų, monetų, karikatūrų ir senų perspausdintų plakatų. Jie nieko nesiūlo pirkti. Atvirkščiai. Atrodo kone pasipūtę.

Tiltai turi *vieną* bendrą savybę. Jie sujungia krantus. Leidžia keliauti be laivų. O šiaip kiekvienas turi išskirtinumo, skendi savo spalvotoje ūkanoje, turi savo architektūrą. Iš tolo jie panašūs į miniatiūras su mažutėliais žmogeliukais, knibždančiais į abi puses. Kai ji priartėja prie tiltų, viskas atsiskleidžia natūraliu dydžiu. Riebaluotas popierius, kramtomosios gumos gumulai, pamesti šalikai, vieniša basutė auksiniais dirželiais. Ir visi tie veidai! Visų spalvų ir pavidalų, užklupti saulės šviesos ir liūdesio. Kaip vienintelis gyvas elementas virš apmuturiuotų kūnų ir marionetiškų galūnių. Tarškantys dviračiai ir kaukšintys kulniukai.

Ji atsišlieja į tvirtus turėklus ir leidžia vėjui taršyti skrybėlės kraštus. Vaidina pasaulio mačiusią damą ir labai tuo mėgaujasi. Rytoj, ko gera, bus drąsesnė. Ji vaikšto saulėkaitoje, ieškodama restorano *Lipp*. *Jame* reikia užsisakyti staliuką, kaip skaitė. Ten ji vakarieniaus antrąjį vakarą. Mintyse pakartoja žodį. *Vakaras.* Po vakarienės ramiai keliaus į viešbutį, įsitikinusi, kad parėjusi ras duris tarp kambarių užrakintas.

Paryžiuje ji viena praleidžia penkias dienas, iki persikelia į kitą viešbutį ir įsilieja į literatūros festivalį, į kurį buvo pakviesta. Rašytojai iš visos Europos. Ji nekantriai laukia susitikimo su jais.

Bet jie paliekami vieni sau. Išsklaidyti po viešbučius visame mieste. Tiesa, juos nuveža ten, kur reikia pasirodyti, ir paskui parveža, bet šiaip kiekvienas turi susiorientuoti pats.

Kodėl aš čia? – galvoja ji, ilgėdamasi aptriušusio viešbučio Lotynų kvartale. Per penkias dienas jai ten pasidarė visai jauku. Ten jautėsi ne tokia vieniša savo pačios draugijoje nei dabar, tikėdamasi sutikti daugiau to paties atvykusių žmonių. Ar tai todėl, kad dabar nusiteikusi bendrauti?

Vieną vakarą registratūroje ji susiduria su kitu rašytoju, abu ką tik grįžę iš skaitymų skirtingose miesto dalyse. Galbūt jis jaučiasi taip pat. Šiaip ar taip, jie įsikalba ir nusprendžia drauge pavakarieniauti. Jie išgeria vyno. Po vakarienės nueina į vyninę ir išgeria dar. Malonus vyriškis šilta šypsena.

Jie šnekasi apie literatūrą. Apie tai, kad festivalis turėtų suburti rašytojus toje pačioje vietoje. Jiems reikėtų vertėjo, kad galėtų susitikti su skaitytojais. Jie kalbasi apie rašymą. Jai tai reta tema. Jis neatrodo perdėm išdidus ar linkęs dominuoti, neskaito paskaitų. Šneka liejasi laisvai.

Kai jiedu gan vėlai patraukia į viešbutį, jis ją apkabina. Ji palaiko tai draugišku dėmesiu. Iš pradžių jie prieina prie jos durų, jis irgi sustoja. Ji atsirakina ir palinki labos nakties. Tada jam kažkas pasidaro. Karštligiškas judesys. Ir akys. Jos suskersuoja. Akimirksniu jis visiškai persimaino. Gribšnodamas pražiota burna taikosi praryti jos veidą.

Ji atšlyja tikėdamasi, kad susipras. Turi užbėgti už akių nemaloniam incidentui ir išgelbėti juos abu. Bet jis puola iš paskos, prisišlieja. Įspraudžia pėdą į durų plyšį su tokia savikliova, kokiai ji nesuteikė jokios dingsties. Padėtis daugiau nei aiški. Ji įremia delną jam į krūtinę, kad neprisileistų jo artyn. Tuomet pajunta jo rankas. Stiprius gniaužtus. Ją stumdamas jis įsibruka į kambarį, prie lovos.

Kolegiškas mandagumas išgaruoja. Nelieka net nejaukumo.

Nesielk kaip idiotas! – paprotina ji.

Nieko baisaus, mes Paryžiuje, susniaukroja jis ir kvailai nusijuokia, spausdamas ją glėbyje.

Jos galva sprogsta.

Ji sustūgsta. Tampa galinga jėga, kokios nepažįsta.

Tik užsirakinusi duris ir likusi viena, pajunta baimę.

Ji žingsniuoja žole užžėlusiu keliu. Tėvas grįžo iš medžioklės, padėjo kuprinę ir šautuvą, norėdamas užsirūkyti. Tabakinė guli žolėje atdaru dangteliu. Jis pamatė ją kopiant ant kalvos viršūnės. Pamoja. Laukia. Kai jai reikia praeiti pro šalį, staiga kyšteli jo delnas.

Jos ranka surakinta. Ji susilenkia, rangosi, pūkštuoja.

Jis švokšdamas švelniai juokiasi.

Eikš! – pasako ir linkteli krūmyno pusėn.

Tada ji suleidžia į jo plaštaką dantis. Pereina kiaurai. Jo kraujo skonis neišvengiamas.

Jis surinka ir paleidžia.

Ji yra šermuonėlis ir ji yra savimi. Po akimirkos atsiduria prie šautuvo. Pastveria jį abiem rankomis.

Tada tarp jų sušvilpia grumstai ir akmenys.

Jis spokso. Dvi juodos skylės.

Atsiduoda paraku.

Ji stypso tenai drebėdama.

Tabakinė guli dugnu į viršų, visur aplinkui pridreikta juodos žemės. Į šviesą išraustos mėlynõs usnies šaknys. Šiaip viskas įprasta.

Tik tada ji išgirsta trenksmą.

Rašytoja Simona be skrybėlės, bet galvą apsigobusi šaliku. Ji šiek tiek nugeria iš aukštos taurės su citrinos griežinėliu, užvertu ant krašto. Ji pati sėdi su baltojo vyno taure ir jaučiasi prislėgta.

Atėjai pačiu laiku, pasako prancūzė, popiečio saulėje ištiesdama šilkinėmis kojinėmis apmautas blauzdas. Jiedvi sėdi šalia *Café de Flore* ir stebi praeivius, slenkančius pro šalį.

Tau būdingas keistas gebėjimas susidėti su kvailais vyrais, taria rašytoja.

Ir kaip man tai pakeisti? – paklausia ji mėgindama nuslėpti, kad tas incidentas tebeblokuoja jos mintis.

Tu privalai juos ignoruoti. Jie nėra tavo. Niekada nesuteik jiems progos manyti, kad pakanka lytinių organų ir gniaužtų.

Ar man nepasitikėti visais vyrais? Nustoti su jais kalbėjus?

Ne, bet turi nuo pat pirmos akimirkos jiems parodyti, kas tu esi, pareiškia Simona.

Galėtų atsakyti, kad ne visada pati žino, kas ji yra, bet būtų pernelyg paika.

Nori pasakyti, kad tai buvo mano kaltė? Ar man reikėjo nuo pat pradžių vengti to tipo? – paklausia, užuot taip atsakiusi.

Simona gurkšteli iš taurės, kiek išsiblaškiusi. Tarsi ne visai suprastų.

Ar reikėjo? – pakartoja ji.

Kaltė yra perdėm nepatikimas žodis. Bet tu atskleidei savo vienišumą, džiaugsmą, jog sutikai žmogų, su kuriuo gali pasikalbėti. Plepėjai neužsičiaupdama, taria Simona.

Ar to pakanka, kad būtum ne taip suprasta?

Taip. Jeigu jie yra ganėtinai kvaili.

Juk jis – pripažintas rašytojas. Turėtų turėti šiokį tokį intelektą, atremia ji.

Simona atkragina galvą ir nusikvatoja.

Paklausyk! Tu atvažiavai viena. Įstengei čionai surasti ramybę savyje. Toks buvo tikslas. Trumpam teko įremti kelį į vieno padaro paslėpsnį. Tai ir viskas. Smulkmena. Tai praėjo. Vis dar turi visą šią dieną Paryžiuje. Ir tu sugrįši. Tuomet aprodysiu tau barus. Ten galima kurti savo gyvenimą. Ten nėra vienatvės, nebent jos pati trokšti melancholijos dėlei, taria Simona.

Ji leidžiasi užpustoma kartu su mergaite. Jos turi pasislėpti nuo Dievo. Priežastis – mažylis batų dėžutėje, gulintis po žeme. Jos atstūmė gyvą būtybę, ir Dievas pamatė, kad jų pečiai per silpni tai pakelti.

Aš pamečiau pirštines, kas nors gali jas aptikti ir viską suprasti, verkšlena mergaitė, atkišdama raudonas paburkusias rankas.

Nieko tokio, niekas nesužinos, kad pirštinės tavo.

Taip manai?

Pažadu tau, kad niekas nežinos.

Ar gali pažadėti tokį dalyką? – sudvejoja mergaitė. Lūpos baltame veidelyje visiškai pamėlusios.

Taip. Tai aš sprendžiu, kas sužinos.

Bet tu negali nuspręsti už Dievą?

Čia viską sprendžiu aš, taip pat ir už Dievą, pareiškia ji ir paima mergaitę už rankos, kad nuvestų ją nuo atviro kapo.

Aš taip nemanau, nusiminusi taria mergaitė.

Manyk, ką nori, bet dabar mes padarėme, ką reikėjo. Mūsų kuprinė tuščia, ten tik kaušas, kuriuo kasėme. Niekas nedraudžia vaikščioti su mediniu kaušu kuprinėje, šąlančiomis rankomis.

Kurį laiką viskas gerai. Girdėti tik arbatos puodelio skimbčiojimas į lėkštutę ir klaviatūros tarškėjimas. Tada mergaitė vėl pradeda. Ima zyzti dėl kopėčių. Kad jos pamiršo iš duobės ištraukti kopėčias. Žmonės, pamatę ten nuleistas kopėčias, gali viską suprasti, sukužda mergaitė.

Žinok, visose kapinėse būna duobkasys. Jis ištrauks kopėčias ir pastatys jas į vietą, paaiškina ji.

Bet jis visiems papasakos. Kad kopėčios ten neatsidūrė savaime, sušnibžda mergaitė.

Nėra ko nerimauti, visi juk žino, kad duobkasys tiki vaiduokliais ir tik prasimano tvirtindamas, jog kopėčios savaime galėjo patekti į iškastą kapą. Visi manys, kad jis *pats* pamiršo jas ištraukti.

Mergaitės veidelyje šmėsteli kažkas panašaus į nusiraminimą.

Gerai turėti duobkasį, kai jo reikia, taria ji.

Rašymą pertraukia renginiai, dėl kurių susitarta dar prieš kelis mėnesius. Skaitymai. Susitikimai. Pati sau sako turinti būti dėkinga už tai, kad pasaulis ją priima. Nelabai žino, iš kur ištraukė tuos paistalus apie dėkingumą. Tikriausiai mergaitės tokias beprasmybes įsikala taip tvirtai, jog nebeprisimena nei iš kur, nei kodėl.

Ji sėdi autobusuose, lėktuvuose, oro uostuose ir galvoja, kaip sekasi mergaitei, apie kurią rašo. Kaip ji tvarkosi šią akimirką. Stengiasi užsirašyti mintis, kurios gali praversti. Tačiau to nepakanka. Mergaitė turi būti pas ją. Arti. Prie šono. Pirštų galiukai turi liesti klaviatūrą.

Kai grįžta namo, mergaitė būna pasislėpusi. Gali praeiti kelios dienos ir naktys jos beieškant. Tai sukelia neviltį, kuri yra nepakeliama, nes nepadeda joks praktinis sprendimas. Tai slypi jos viduje.

Ji vis tiek rašo.

Rašo niekus.

Sėdi sandėliuke ir rašo dalykus, nuo kurių mergaitė pasprunka. Vėl ir vėl.

Nepastebi, kaip ateina vasara. Vieną dieną ji paštu gauna knygą. Rašytoja Sara atsiunčia jai romaną *Pykčio vaikai* su dedikacija.

Mylima sese, galvoju apie tave!

Tai tas romanas, už kurį ji apdovanota skandinaviška premija. Tas pats, apie kurį ji kalbėjo seminare, kai jos susipažino. Knyga prasideda tokiais žodžiais:

Ana Stava buvo labai graži!

Bet Didrikas taip pat buvo gimęs sekmadienį.

Ji atsisėda terasoje, abiem rankomis laikydama knygą. Virš kalnų beveik nematomomis įvijomis garuoja šiluma, kirai tupinėja apie savo jauniklius. Draugės atostogauja, aplinkui tvyro neskubri ramybė. Retkarčiais ji išgirsta pratrinksint sunkvežimį. Jis kažkur nuvažiuoja ir vėl sugrįžta. Tai niekaip su ja nesusiję. Vien neįpareigojantis triukšmas.

Ji skaito.

Pamiršta, kad jai reikia grįžti į sandėliuką rašyti.

Pasideda knygą į sterblę ir įsistebeilija į fiordą, iš tikrųjų jo nematydama. Tada skaito toliau.

Kai susiruošia vidun atsinešti stiklinės vandens, jai dingteli, kad mielai pavartytų Saros paskaitos iš ano seminaro užrašus. Valandėlę pasikuitusi po senus popierius, prisimena, kad žymėjosi kitos knygos, kurią atsivežė norėdama gauti autografą, galiniame priešlapyje.

Pro jos ranka rašytus žodžius prasimuša šiltas Saros balsas.

Pasitikėkite pirmavaizdžiais! Daugiau drąsos. In medias res. (Bet aš pati to niekada nepaisau.) Pradėkite ten, kur opiausia. Mano mintis į dykumą perkelti geležinkelį yra gera! Bet romane pernelyg daug informacijos. Mozei vertėjo skirti daugiau vietos. Ir dambos statybai. Vergiškam darbui. Vandens jėgai. Klasiniams skirtumams. Užuot davus skaityti sutartį dėl dambos, reikėjo parodyti žmones plūkiantis prie jos. Prototipas buvo australų medžiotojas, kuris mato mirštant savo tautą. Siaubas sumišęs su pasididžiavimu, užuojauta, pasibjaurėjimu. Aš stengiausi jį pamatyti ir rašiau, ką matau. Taip buvo. Įlįskite į žmones! Matykite jų sielos virpesius. Jų vaizduotę. Stebėkite, kaip auga žolė, kaip gyvuliai augina vilną, kaip rengiasi vyrai ir moterys. Mokykitės iš aktorių. Jie įlenda į žmonių sielas ir į jų kūnus. Tegu tekstas jus nužemina. Visiškai nužemina. Žodžiai yra skaitytojo ir teksto paslaptis, o rašytojas turi laikytis nuošalyje.*

* Tiesiai prie reikalo (lot.).

Geras tekstas yra geresnis už jo rašytoją. Prisiminkite tai! Medžiagą reikia perteikti neišduodant. Neatskleiskite priešams savo veikėjų silpnybių, įsijautimas būtinas. Nepaverskite savo gamtovaizdžių žiūryklomis. Tegu skaitytojas pats į juos įžengia.

Trys temos yra vertos plunksnos.

Meilė. Mirtis. Skurdas.

Jeigu kas nors per daug sudėtinga, itin bjauru, baisu, tai papasakokite ką kita, ką nors, kuo galima pakeisti nesukeliant pasibjaurėjimo. Žiaurios detalės neturi užgožti įvykių rimtumo ir blokuoti skaitytojo empatijos. Pasitikėkite skaitytojo vaizduote.

Ir pabaigai:

Darykite, ką privalote daryti.

Pamirškite viską, ką pasakiau!

Ji turi visko, kas būtiniausia, ir kelias savaites jai nereikės niekur važiuoti. Ji nemąsto, ir mąsto apie viską iš karto. Ištraukia telefono laidą.

Tuomet vėl pradeda rašyti apie mergaitę, tą jauną žmogų, kuris mėnesių mėnesius ją kamavo, tačiau jai nepavyko rasti jokio sprendimo. Kaip įstengti išgelbėti jos sveiką protą? Kai kada ji vaikštinėja po namą, tardama replikas, kurių niekuomet negirdėjo.

Užsidaro sandėliuke ir pašėliškai rašo, beveik nesinaudodama dvidešimties spaudmenų taisymo funkcija, kurią turi jos draugė, rašomoji mašinėlė.

Tarpais, perkėlusi žvilgsnį nuo popieriaus lapo ant volelio, mėgina įsiklausyti į skambesį, kuris užgauna ne ausis. O kūną. Vibruoja. Keista melodija, niekaip nesusijusi su tuo, ką ji rašo. Ši apima ją visą, rašymą, visą jos gyvenimą.

Jai dingojasi, jog ji atėjo į šį pasaulį, kad perteiktų būtent šią melodiją. Kad pritrauktų prie savęs, pakeistų, pagražintų, subjaurintų širdgėlą, kurios pati išgyventi nedrįsta. Bet išnaudoja ją iki paskutinio niuanso. Minko ir tąso. Kaip miltus ir tešlą ant minkymo lentos.

Ir panirusi į visa tai pastebi, kad vienišame menkame šermukšnyje tupi juodasis strazdas ir spokso į ją.

Balsas

Ji išgirsta jį pro atviras duris. Balsą iš telefoninio posėdžio, kuriame prieš kiek laiko jai teko dalyvauti.

Tuomet jis įžengia į patalpą. Atsistoja prie aukšto stalo.

Ji sėdi pasilenkusi ant kėdės ir varsto aulinukų raištelius. Visa sniegina. Ji mato, kad jo batų nosys nukreiptos į ją. Pagal metų laiką batai pernelyg ploni ir visai nevalyti. Gaila, nes tikriausiai pagaminti Italijoje.

Staiga atsidūrusi sulėtintame filme ji nuryja seilę ir nuveda žvilgsnį aukštyn ilgomis džinsų klešnėmis. Duksliu atsagstytu tvido švarku, kuriame vyrauja žalia spalva, ir chaki spalvos marškiniais, kuriuose trūksta dviejų sagų. Ji pabando įsižiūrėti į veidą, tačiau nepavyksta.

Jis ne žiūri *į* ją, o perveria kiaurai rainelių ir vyzdžių, kaukolės ir smegenų. Tiesiog peršviečia. Jos regos nervas sudyla, ji negali sutelkti žvilgsnio. Tikriausiai toks pat pojūtis sergant katarakta. Ar glaukoma, kiek jai žinoma.

Manė esanti pasiruošusi šiam susitikimui, tačiau supranta, kad lig šiol nebuvo jo mačiusi. Tik praėjusią vasarą trumputę akimirką iš nugaros gatvėje ir nuotraukoje, kurią išspausdino vietos laikraštis. Tada jis buvo ką tik pradėjęs eiti pareigas.

Viršininkų vaizdas jos niekuomet neparklupdo, vis dėlto, sukaustyta drovumo, ji nudelbia akis į grindis. Jos kojos apkibusios pirmuoju metų sniegu. Drėgnu, gaiviu ir grėsmingu. Kiek laiko tai truks? Vieną mirksnį? Žingsnių garsas jai sako, kad ji turi pakelti akis, galbūt atsistoti ir pasisveikinti.

Laba diena, mes, regis, kalbėjomės telefonu, prabyla jis.

Taip, atsako ji ir nusispiria aulinuką. Nenusiavusi kito atsistoja ir paduoda jam ranką. Vos pastačiusi kojinėtą pėdą, supranta, kad įmynė į pačios paliktą balutę.

Už jo nugaros sniegas kimba prie lango.

Spalio dvyliktoji dar ne laikas sniegui, sumurma ji. Kad sumąsto, ką pasakyti, suteikia jai savotiško pasitikėjimo.

Girdėjau, čia ir gegužės mėnesį gali iškristi sniego, atitaria jis.

Nuskamba kaip dainos posmas, ir ji suvokia, kad jo balsas jai galvoje aidėjo nuo telefoninio posėdžio. Nežino, kodėl tai ją suerzina, tačiau suerzina.

Jis prakaulus, nešioja akinius. Nesaldžiai gražus, nors ir yra garbanotais kaip berniuko plaukais. Akys – skaidrus stiklas, nosis kreiva. Gali būti sunkaus gimdymo ar smūgio į gatvės žibinto stulpą pasekmė. Po daugelio mėnesių jis prisipažins, kad tai padarė pavydus vyras.

Dabar jis su šypsena provokuojamai žvelgia į ją. Kažkuo trikdo viršutinės lūpos linkis. Ji neįstengia į jį žiūrėti. Kažkodėl pasijunta kvailai ir turi ko nors imtis. Galiausiai pasisako savo vardą ir pavardę.

Aš žinau, atsako jis ir padeda jai nusivilkti baltą pūkinę striukę. Jis turi apgamą, kur prasideda kaklas, kur trūksta viršutinės marškinių sagos. Apgamas kažkaip vienišai priartėja prie jos.

A, man turbūt reikia nusiauti ir kitą batą, pasako ji ir atsisėda.

Jis stovi ir žiūri į ją, kol ji aunasi. Tada ūmiai nutraukia jai nuo galvos baltą kailinę kepurę ir pakabina ant kabyklos.

Ar pati vairuojate per snygį? – paklausia.

Ne, niekuomet! Važiuoju autobusu, taksi arba skrendu lėktuvu.

Man patinka vairuoti, praneša jis.

Puiku! – atsako ji.

Atsistojusi sugeba sušlapti ir kitą koją.

Ar vaikščiosite vienomis kojinėmis? – pasiteirauja jis.

Turbūt nėra kitos išeities, atsako ji.

Jis apsikeičia keliais žodžiais su darbuotoja už stalo, kad neturi šlepečių. Jiedu nusijuokia, jai neprisidedant.

Tada jie nueina į posėdį.

Kabinetas nedidelis. Ji pažįsta ten sėdinčius žmones iš seniau. Svarstytinų klausimų daug. Balsai įsikarščiavę. Šie posėdžiai neapsieidavo be anekdotų ir komentarų. Juoko. Pora vyrų, galima sakyti, etatiniai anekdotų pasakotojai.

Naujasis vadovas duoda kitą toną ir jam akivaizdžiai nerūpi, kaip būdavo seniau. Jis padaro trumpą įžangą ir padėkoja už pasitikėjimą. Teigia, kad šios pareigos kaip jam sukurtos. Dabar tereikia imtis darbo ir suplanuoti ateinančių metų festivalį.

Jis vadovauja posėdžiui įsiklausydamas, bet gana ryžtingai. Regis, jam nereikalingi šalutiniai sakiniai. Užduoda daug klausimų. Kai kada užginčija atsakymus, kurių sulaukia.

Pora žmonių sunerimsta ir susižvelgia, vienas įsižeidžia ir ima dėstyti argumentus.

Jis nesupranta šio krašto pasididžiavimo, kad jiems užtenka savų, kultūros požiūriu. Nepasako to tiesiai, bet tai akivaizdu.

Tai kas, jūsų galva, yra ne taip? – paklausia ji.

Mums reikia daugiau originalumo. Atsisakyti klišės, kad šis kraštas – tai žuvys ir žvejų laiveliai. Pasitelkti tuos menininkus, kurie yra ateitis, ne tik nostalgiškai žvelgti į praeitį, užsidegęs atsako jis.

Vienas naujajam vadovui pasako, kad yra toks dalykas kaip *biudžetas*. Pora kitų nusijuokia.

Na ir kas? Mažai užsimodami mes ir negausime tokio biudžeto, kokio nusipelnome, atremia jis. Išsako abejonių dėl senosios struktūros, pateikia konkrečių siūlymų. Išvardija įdomių menininkų. Anot jo, jie negali atsižvelgti į dailininkų nustatytą tvarką, kieno eilė rengti parodą.

Kažkas jam primena, kaip svarbu bendradarbiauti su organizacijomis. Vienas iš jų išrinktų ruporų mesteli, kad jis neturi manyti galįs daryti ką tinkamas, tam ir sudarytas programos komitetas.

Bendrą nusiteikimą ji supranta taip, kad jam tuojau bus prilipdyta pasipūtusio *pietiečio* etiketė. Paprastai nė tiek nereikia. Prisimena, kaip pati pratrūko sužinojusi, kad valdyba jį paskyrė į šias pareigas.

Mums negali vadovauti žmogus, kuris nėra buvęs į šiaurę nuo Trondheimo, pareiškė ji.

Ar kas nors jam papasakojo apie jos nedalykišką protrūkį? Tokiu atveju jam nerūpi. Kaip ir šiandieniai protestai.

Jis teigia norįs pokyčių, tačiau neparuošęs gatavų atsakymų.

Norįs į mažąjį miestelį atvesti pasaulį. Norįs, kad tarptautinio masto menininkai bendradarbiautų su krašto menininkais.

Į miestelį atvesti pasaulį, tai kainuoja, taria vienas su šypsena, sukelta jo didybės manijos. Tačiau ji pastebi, kad jie leidžiasi sukurstomi pačios minties, kaip ir ji pati. Maža to, jiems pasidingoja, kad galbūt turėjo panašių minčių.

Paposėdžiavę ir kartu pavalgę kiti išsiskirsto kas sau. Tie, kas gyvena mieste, išskuba namo, atvykėliai iš kitur susitarę su kai kuo susitikti. Jiedu pasilieka vieni prie kavinės staliuko. Jis persėda į vietą tiesiai priešais ją.

Och! Pagaliau baigėsi! – pasako taip, tarsi jiedu būtų sąmokslininkai.

Buvo geras posėdis. Gerai pavyko! – pagiria ji kaip tikra mokytoja.

Taip manot? Abipus jo lūpų nutįsta dvi opios raukšlės.

Taip, ar jums galvoj negerai, aišku, kad taip manau! Bet gal kiek perspaudėt?

Ketina pridurti, kad iš pradžių būta kultūrinio susidūrimo ženklų, ir ieško žodžių, bet prie staliuko staiga išdygsta barzdotas vyras ir paklausia, ar jinai *rašytoja*.

Ji linkteli. Kas gi daugiau lieka?

Po poros dienų jis plauksiąs pro tą vietovę, kur ji gyvenanti, ir norįs atsiklausti, ar galėtų jai paskambinti, nes mielai pasikalbėtų, taria.

Apie literatūrą? – paklausia ji.

Apie literatūrą, atsako jis paduodamas jai lapą popieriaus ir rašiklį. Ji užkeverzoja savo telefono numerį, o jis mandagiai nusilenkia ir pasišalina.

Ar jus dažnai užkalbina vyrai, kurie *plaukia* pro šalį? – pasidomi jis.

Ne tiek, kad vargintų, nusijuokia ji.

O ką darysit, jei tas vyrukas paskambins?

Į tai ji nieko negali atsakyti, nes nežino.

Tarp jo antakių įsirėžia statmena raukšlė. Jai tai stipriai patinka. Netgi apima nepaprastai gera nuotaika.

Jie valandėlę pasikalba apie programos planus, tada jis paklausia, ar ji iš tų, kurie paposėdžiavę važiuoja tiesiai į viešbučio kambarį miegoti, ar eina į barą.

Šįvakar einu į barą, rimtai atsako ji.

Jie brenda per šlapią pilką sniegą. Ji pasako, kad jai vertėjo atsivežti kambarinį apavą. Jis paklausia kodėl.

Man nepatinka sėdėti viduje su šlapiais batais.

Jūs rūpinatės savo kojomis, taria jis. Ir to negali paneigti.

Nežinia, ar jus įleis be kaklaraiščio, mesteli ji, norėdama atsikeršyti.

Ten, iš kur atvykau, kaklaraištis nereikalingas, paaiškina jis.

Ji pamini vieną restoraną sostinėje, kur be kaklaraiščio neįleidžia.

Bet juk šiame mieste nėra tokio lygio, atšauna jis.

Ji perspėja jį, kad vietiniams nesakytų tokių dalykų.

Šis miestas bent jau turi pakrantės ekspreso prieplauką, ko jūs neturit ten pietuose! – nusijuokia.

Tebūnie, nusileidžia jis. Tada pasidomi, kaip gerai ji pažįstanti *jo* miestą, kokiuose susirinkimuose tekę dalyvauti, kokiuose viešbučiuose nakvoti, ką patirti.

Jai reikia laiko pagalvoti. Tuotarp jis, kad ir kaip tai erzintų, ima vardyti vietovardžius ir barus, apie kuriuos ji niekuomet negirdėjo. Ji pamini porą vietų šalia miesto pagrindinės gatvės ir Karaliaus rūmų. Ypač vieną iš jų, kur ji susidraugavo su durininku ir kur ją visada įleidžia be eilės.

Tai jam padaro įspūdį.

Oho! Bet tikriausiai niekad nebandot prasmukti įkaušusi, paerzina.

Taip, tenka su tuo sutikti. Tik išalkusi valgio, vyno ir žmonių, su kuriais susitarusi ten susitikti, dalykiškai paaiškina.

Ir vyrų, kurie *plaukia pro šalį*? – paantrina jis.

Galbūt ji paraudo. Tačiau tamsu. Jie klampoja toliau, o jis tarška tarytum vaikas, kuris bando visus pranokti. Nesidrovėdamas džiūgauja, kad yra gimęs sostinėje ir tą miestą pažįsta geriau nei pats save.

Ne *kožnas* labai gerai save pažįsta, pasako ji.

Jis nepagauna užuominos, ir ji pagalvoja, kad galbūt nesupranta tarmiškai.

Jie eina per tuščią centrą. Parduotuvės kadai uždarytos, o žmonės be reikalo lauke neslampinėja. Jis pakomentuoja.

Baisiai tylus miestas! Kur visi žmonės?

Namie, atsako ji ir staiga viską pamato jo akimis. Tuštuma.

Bent jau uoste stovinčių laivų žiburiai rodo, kad kai kas dirba, o kiti slepiasi už užuolaidų, paaiškina.

Tapybiška, pašaipiai tarsteli jis.

Ji stebi jį iš šono.

Kai jie prieina vieną iš dviejų miestelio viešbučių, tą, kuriame negyvena, pasirodo, kad į barą jį įleidžia be kaklaraiščio ir be jokios eilės. Kai kas iš ten esančiųjų žino, kas yra naujasis festivalio vadovas, ir keli girti balsai šūkteli *labas!*

Atsiprašau, bet ar mes pažįstami? – pasako jis vienam tipui, kuris jį susistabdo norėdamas pasikalbėti. Tačiau nusišypso, sužavėtas savo naujojo vietinės garsenybės statuso.

Juk jūsų nuotrauka buvo išspausdinta vietos laikraštyje ir dar visko prirašyta, jums nežinant, praneša ji.

Be abejo, aš žinau. Juk turiu sekti čionykštę spaudą, jeigu jau gavau šias pareigas, pamokomu tonu atsako jis.

Jam, ko gera, vertėtų kiek mažiau pūstis, pamano ji. Tarsi *jai* būtų koks nors skirtumas, kaip jį priims.

Baras dūzgia, jame tvyro prietema, kitaip nei lauke. Jis ištisai rūko ir klausinėja apie miestelį, komiteto narius, visus įvykius.

Ji pastebi, kad jis nėra visai patenkintas jos atsakymais. Jos kojos šlapios, o muzika per garsi. Viename kampe šokama pagal sentimentalią popdainą. Ji nukreipia žvilgsnį tenai.

Norit pašokti? – paklausia jis.

Ji linkteli. Jis užgesina nuorūką, atsistoja ir nusilenkia, lyg dalyvautų senoviškoje kultūrnamio vakaronėje. Ją tai savotiškai sujaudina.

Jo rankos neramios, bet tvirtos. Jis liaujasi klausinėjęs. Tarp viso to triukšmo stoja keista tyla. Ji atremia kaktą į jį, nesukdama galvos, ar tai protinga.

Jis kvepia cigaretėmis ir dar kažkuo. Ne dezodorantu. Tiesiog šilta oda. Kaip močiutės. Jis primena Volto Disnėjaus Gufį ir yra pernelyg arti. Lūpos aukštai viršuje. Tai gerai. Kaipgi dar ji išbūtų neužsimerkusi?

Paaiškėja, kad kambaryje jis turi tris butelius raudonojo vyno. Yra arba priklausomas nuo raudonvynio, arba užkietėjęs medžiotojas, arba ir viena, ir kita. Pakviečia ją įsitaisyti lovoje, tuomet, anot jo, galėsianti pasišildyti savo jautriąsias pėdas.

Kambaryje tėra viena kėdė. Ant jos atsisėda jis. Ji neprieštarauja, nors jai tampa vis aiškiau, kad ši situacija gali atsirūgti. Taip pat turint omeny bendrą darbą komitete. Juk jie turės reguliariai susitikinėti.

Ji nusispiria aulinukus ir sukryžiuoja kojas kaip kokia indėnė. Jis nusivelka švarką, nusiauna batus ir vėl ima ją klausinėti, jiems gurkšnojant iš plačių viešbučio stiklinių, skirtų skalauti dantis.

Iš pradžių jis pabando surengti kultūrinę viktoriną, lyg jie dalyvautų kalėdiniame vakarėlyje. Jai ėmus purkštauti, primena, jog ji turinti jam padėti, kad tas kultūros festivalis pasiūlytų tik tai, kas geriausia, vadinasi, jis turįs išsiaiškinti, ką ji žinanti apie kultūrą.

Ji susigūžia ir laukia. Jis pradeda nuo tapybos ir pereina prie teatro. Jai tenka nutylėti dažniau, nei norėtų. Pajunta augantį nepasitenkinimą. Pati ima jį provokuoti klausimais apie literatūrą.

Ką žinot apie Kamilą Kolet? – paklausia ji.

Ji buvo įsimylėjusi Velhaveną! – užsidegęs atsako jis.

Na, žinot, prunkšteli ji ir paklausia, ar *tai* būtų pakankama priežastis pakviesti ją į festivalį, jeigu būtų gyva.

Žinoma, kad ne, išdidžiai atitaria jis ir pamini romaną *Amtmano dukterys*. Bet juk tai elementaru, pasako ji norėdama išpešti daugiau. Pagaliau įgyja pranašumą.

Ar skaitėt Simoną de Bovuar? *Antrąją lytį?*

Ne, bet skaičiau Sartrą! Iš tųdviejų būtent jis buvo mąstytojas, pareiškia.

Ji žino, kad išgėrė pernelyg daug vyno ir kvaila dabar būtų pykti. Bet ji supyksta. Niršte įniršta.

Galit jį vadinti kaip tinkamas. Bet ne kas kitas, o *ji* šį tą reiškė tokiems žmonėms kaip aš!

Mat kaip, ir kodėl gi? – paklausia jis.

Ji kiek nerišliai ima dėstyti apie Simonos reikšmę šiandienos *šiuolaikinei moteriai* ir jos puikų pavyzdį toms, kurios rašo.

Jis klausosi. Jau žiojasi kažką sakyti, bet dabar jos taip lengvai nebeužčiaupsi.

Ar negalime pakviesti Saros Lidman? Ji gyvų gyviausia, pasiūlo.

Ar gerai rašo?

Ji viena iš geriausiųjų. Be to, dieviška paskaitininkė!

Esat ją girdėjusi?

Taip. Aš ją pažįstu, pasigiria.

Va tada tai jam atvimpa žandikaulis.

Jūs ją pažįstat?

Taip, truputį, atsako ji ir ištuština taurę.

Puiku! Tokiu atveju būsit už tai atsakinga, nusprendžia jis tarsi pasiduodamas. Tačiau pasiduoti neketina, dabar ateina kompozitorių eilė.

Ji neatsako. Jai dar niekuomet neteko sėdėti viešbučio lovoje ir dalyvauti viktorinoje, primenančioje barnį. Pats tinkamiausias momentas pasakyti, kad viktorinos jai *nepatinka*.

Jis atsako tai pastebėjęs, įpila dar vyno ir mesteli, kad ji bijanti pralaimėti. Ji iškart pripažįsta, kad taip ir yra. Atsilošia lovoje, prisitraukia prie pat sienos ir patogiai įsitaiso, norėdama tvirtai pabrėžti, kaip lengva tai pripažinti.

Tada jis ima klausinėti toliau. Apie jos gyvenimą. Užduoda klausimų, kurių atsakymus gali žinoti tik ji viena. Užkibusi ant kabliuko, labai atvirai atsako į keletą gan įžūlių klausimų. Jis sužino, kad ji skiriasi su vyru. Atskleidžia irgi esantis panašioje padėtyje, prisipažindamas, kad tai jau antras kartas.

Tai štai kaip! Matyt, toks jis jau yra, pamano ji.

Kam tuoktis, jeigu taip greitai pasibaigia? – pašaipiai paklausia.

Jis pabrėžia, kad santuokos truko po kelerius metus, tarsi visa tai būtų natūralus ciklas.

Taip, juk jūs iš sostinės, ten viskas labai greitai vyksta, mesteli ji.

Jis pasidomi, ką apie tai žinanti. Į tai ji neatsako.

Ar visada vakarui viešbutyje turit pasiruošęs tris butelius vyno? – paklausia.

Ne, bet žinojau, kad sutiksiu *jus*, atsako jis taip įtikinamai, kad galėtum pamanyti, jog tai ir buvo vienintelė priežastis.

Tuomet jis pavarto rankoje tuščią butelį. Pakelia jį prieš sieninę lempą ir kritišku žvilgsniu apžiūri. Atsistojęs panaršo po alkoholio parduotuvės maišelį ir ištraukia kitą. Atkemša jį atsukęs nugarą.

Viename šone marškiniai išsipešę iš kelnių juosmens. Diržas vis tiek viską prilaiko. Tos linijos, einančios nuo pakaušio duobutės ir palei stuburą iki diržo. Jai nepakeliama į jas žiūrėti. Ji nuryja seilę.

Kažkas praeina pro šalį koridoriumi, labai garsiai kalbėdami. Pamini vieną jos pažįstamą. Šis miestelis nedidelis. Jame pilna žmonių, kuriuos ji daugiau ar mažiau pažįsta. Jam kitaip. Kai jis pripila taures ir atsisėda, ji paklausia, kodėl jis atsibeldė į mažą miestelį čia, šiaurėje.

Tikriausiai pabėgau, taria jis.

Nuo ko?

Nuo moterų, atsako.

Daugiau nei nuo vienos?

Nelygu, kaip pažiūrėsi.

Šit kaip. O čia? Ką nors pažįstat?

Aš juk pažįstu jus, mačiau jus per televiziją ir kalbėjau su jumis telefonu, taria jis.

Ar to pakanka?

Ne, bet tai labai gera pradžia.

Ko pradžia? - paklausia ji.

Jo lūpų kampučiuose suvirpa šypsena. Kaip įkyri nežinia. Klausimas. Ar tu mane matai? Jo žvilgsnis priartėja prie jos. Jis neturi jokios kitos apsaugos, tad jinai jį priima. Ir vėl tas peršvietimas.

Ar ji to laukė?

Kažkas viršuje į vonią leidžia vandenį.

Ji išsliuogia iš lovos, ši siaura. Kambarys mažas. Labai mažas. Ji persikelia ant vienintelės kėdės, kur yra jo glėbys.

Jie sėdi drauge ir kemša storus sumuštinius. Tai paskutinis turnė vakaras. Visas būrys rašytojų pristatė savo knygas knygų pardavėjams. Jie labai skirtingi, visai kaip ir jų knygos. Kai kurie geba pagirti kitus už pasirodymą, skaitymą, turinį. Kiti daugiausia susirūpinę savais reikalais arba dalinasi linksmais nutikimais iš gyvenimo rampų šviesoje.

Pardavimo skyriaus vadovą pakviečia prie telefono. Pasinaudodamas proga vienas iš rašytojų užsako dar vyno, leidyklos sąskaita. Visi pritariamai sukrizena. Taip pat – leidyklos darbuotojai. Nuotaika lengvabūdiška.

Padavėjas kaip tik atkemša butelį, kai pardavimo skyriaus vadovas sugrįžta. Jis eina netvirtais žingsniais, sustoja nevilties kupinu žvilgsniu. Tarsi stovėtų scenoje ir būtų pamiršęs savo repliką.

Ar jis *tiek* daug išgėrė? – pamano ji.

Tada jis prabyla. Gargždžiu neryžtingu balsu, dūsuodamas. Iš pradžių ji nesuvokia, ką sako, tačiau iš aplinkui sėdinčiųjų veidų pamato, kad tai rimta. Jis ištaria jos redaktoriaus vardą.

Ištaria jį darkart.

Jis dingo! Išėjo į šaltį ir dingo. Niekas nežino kur. Jo ieško jau daug valandų. Tebeieško. Šukuoja apylinkes. Kur tik įmanoma ir neįmanoma, pasako jis.

Dieve mano! – sušunka viena iš leidyklos. Aš taip ir žinojau! Turėjau tokią nuojautą. Jam ir anksčiau panašiai būdavo, bet ne taip prastai kaip pastaruoju metu.

Pasirodo, kad daugelis dėl to būgštavo. Bent jau apie tai šnabžda vienas kitam per stalą.

Kodėl jos neaplankė ta nuojauta?

Padavėjas paklausia, ar atidaryti *visus* butelius. Niekas jam neatsako.

Jis padeda atidarytuvą ant stalo ir išeina pro švaistines duris, jų varčios dar ilgai lapatuoja. Duryse įtaisytas apvalus iliuminatorius spokso į ją. Lapatuoja ir lapatuoja. Spokso ir spokso.

Ant baltos staltiesės taurių palikti raudoni ratilai susipina, nelyginant gyvatės, po sudegusiomis žvakėmis.

Ji pajunta šleikštulį ir žino, kad turi ką nors daryti. Nusigauna į kambarį ir puola į vonią, neužsirakinusi durų. Žino, kad negalima užsirakinti.

Tuomet niekas negalės jos pasiekti.

Ji mato jį sėdint po medžiu, su juodu paltu, kurį vilkėjo paskutinį kartą, kai jiedu matėsi. Taip pat su kepure ir šaliku. Veidas baltas it kreida, pavidalas nejudrus. Jis tai padarė! Išties padarė.

Kaip aš tai pajėgsiu? – pamano ji. Vienokiu ar kitokiu būdu turi jį sugrąžinti. Paskatinti jį apsigalvoti. Viską atmainyti. Reikia pradėti nuo ko nors džiugaus, nekalto. Nori prieiti prie pat jo ir prisėsti šalia. Duoti jam šiek tiek šilumos. Tada pastebi tą abejingumą.

Aš taip jums dorai ir nepadėkojau už balių, prabyla ji.

Jis nereaguoja. Tikriausiai pamiršo įsisukęs į darbus.

Kai gavau premiją už antrąjį romaną ir jūs pasikvietėt mus į savo namus, pamenat? Ir dar pakvietėt mano mamą. Jai tai buvo didelis įvykis, tas balius. Žmonės, valgiai. Visi tie įdomūs pašnekesiai. Jūs mums daug reiškiate. Ar sakiau, kiek daug jūs reiškiate?

Ji nutyla ir tariasi pastebėjusi judesį. Mažytį jo galvos kriptelėjimą.

Aš manau, kad mama didžiavosi. Jeigu jos taip gerai nepažinočiau, tai gal ir nebūčiau pastebėjusi, kaip ji džiaugėsi. Matot, ją pažįstu geriau negu jus. Turėjau ir jus matyti. Pastebėti, kaip jums sunku.

Jis nenori pažvelgti į ją. Tiesiog sėdi palinkęs į priekį ir tyli. Ką ji turi pasakyti, kad paakintų jį apsigalvoti? Ar gali jam pažadėti ramybę, reikalingą darbui? Ar vaistų? Ne. Džiaugsmo? Ar papasakoti jam ką nors išties džiugaus? Ar ji žino ką nors, kas galėtų viską atmainyti? Kas priverstų jį pakilti, skėstelėti rankomis ir nusijuokti. Pasakyti, jog visa tai tebuvo kraupus pokštas. Ir kad pro pilką patižusį sniegą sukibirkščiuotų jo entuziazmas.

Jis juk žino, kad jie išdavė. Visi, kuriems mėgino padėti, išdavė. Įskaitant ir ją. Nes ką ji darė perskaičiusi antraštes apie konfliktus leidykloje, apie galios žaidimus? Ji juk seniai žinojo, kad jis tarpais suserga. Kai kada smarkiai atkrisdavo. Tačiau teisindavosi tuo, kad toli nuo sostinės ir iki jos sąmonės.

Ar prisimenat, kaip jums paskambinau? – sukužda ji. Paskambinau jums rašydama paskutinę knygą. Nors ir žinojau, kad ne jūs būsit atsakingas. Man reikėjo paklausti, kaip *jums* sekasi. Bet aš kalbėjau apie savo reikalus.

Pagaliau jis pažvelgia į ją. Jo akys plačiai atmerktos. Veido išraiška ryžtinga.

Juk viskas pavyko, tu laimėjai, ar ne? – taria jis.

Taip, man pavyko, sušnabžda ji.

Tu išsivertei be manęs. Ar turėjai tinkamų vaistų?

Ne, darbui reikalingos ramybės, atsako ji.

Jo akys užsimerkia. Smakras nusvyra ant krūtinės.

Kur esate dabar? – neviltingai paklausia ji.

Tada aplink juos užsiveria tyla.

Svečias prieš pietus

Vyras, su kuriuo ji nebegyvena, ateis pas ją į namus ir pietums paruoš žvyrių. Jis akivaizdžiai apsidžiaugė, kai ji pakvietė. Jie matosi nedažnai, bet kai susitinka, bendrauja taikingai.

Sūnus paviešėjo namie ir vėl rengiasi grįžti į misiją Artimuosiuose Rytuose. Jis turi uniformą su žydra berete ir atrodo pasikeitęs. Atkaklesnis. Griežtesnės kalbėsenos. Ji supranta, kad jo nebepažįsta.

Kaip tik todėl svarbu, kad jie susirinktų, pamano ji. Duktė pagal studentų mainų programą išvykusi į Jungtines Valstijas. Tačiau atvažiavo tėvai ir žada pabūti iki rytdienos. Tiek laiko kaip nors pakęsiu tėvą, pagalvoja.

Šuo įsitaisė po žurnaliniu staliuku, o pašnekesys mezgasi be jos įsikišimo.

Koridoriuje suskamba telefonas, jinai jį pakelia.

Balsas! Tai jis.

Ar galiu ateiti į svečius? – paklausia be jokios įžangos.

Kada? – nerimastingai paklausia ji.

Dabar! Aš ką tik atplaukiau keltu.

Ji nukreipia žvilgsnį į svetainės duris, neišmanydama, kaip elgtis.

Ar tu dar girdi? – paklausia jis.

Tuomet ji apsisprendžia.

Taip, jei nori patekti tiesiai į šeimos susibūrimą, tada prašom.

Į šeimos susibūrimą? Kas tokie? – dvejodamas paklausia jis.

Ji sumini sūnų, tėvus, buvusį vyrą ir šunį.

Stoja tyla.

Tai turbūt aš ne laiku? – pasako jis.

Kodėl gi ne? – pasiteirauja ji. Mano mama labai normali. Juk tu nebijai?

Jis atsisėda ant sofos, tarp buvusiojo ir mamos. Tėvas imasi šeimininko vaidmens ir tarška neužsičiaupdamas. Buvęs vyras niekuomet neturėjo sunkumų susibendrauti su nepažįstamais žmonėmis, neturi ir dabar.

Sūnus vaikštinėja šen bei ten, į krepšį rinkdamas daiktus. Juk kitą dieną turi išvažiuoti. Bet retkarčiais paskersakiuoja į juos, susėdusius aplink žurnalinį staliuką. Ypač – į svečią.

Mama paveikta žinios, kad skrandyje rastas dar vienas auglys. Bet šįvakar ji šypsosi. Pasilenkusi po stalu patapšnoja šunį. Pakomentuoja, kad jis savo galvą padėjo ant svečio kojų.

Turite su mumis papietauti, griežtai pasako mama.

Tikrai! – paantrina buvęs vyras, jis visada buvo svetingas.

Bet svečias negali likti pietų, jam reikia sugabenti savo mantą į namus.

Mantą? – pasmalsauja mama.

Tuomet jie sužino, kiek visokios mantos gali sutilpti į nediduką universalą. Tai ir plokštelės, ir knygos, ir itališkas kavinukas, drabužiai, paveikslai su rėmais ir, žinoma, be jų. Ir vienas kambarinis augalas, kurį jis vadina paparčiu.

Mamai tai nepadaro įspūdžio, ir ji paklausia, ar to pakanka pradėti naują gyvenimą. Apie tai jis nepagalvojęs, bet visa kita esą bus galima prikaupti.

Buvęs vyras daug žino apie tai, kaip kas prikaupiama keičiant gyvenamąją vietą. Jis šneka remdamasis savo patirtimi.

Tai gal kavos? Taip, kavos išgersiąs, kaip bet koks normalus svečias šiame krašte jis sutinka išgerti kavos. Kaipgi kitaip. Buvęs vyras įgudusia ranka kilnoja kavinuką.

Ji savo noru imasi virtuvės pareigų ir prižiūri žvyres, kurios pukši laukinienos padaže. Buvęs vyras pamiršo, kad už valgį atsako

jis. Ji girdi, kaip jis pakviečia svečią medžioklėn. Entuziastingai. Ar einąs medžioti? Jai dingteli, kad ir pati nežino, ar šis vyras medžioja smulkius gyvūnus, ar elnius ir briedžius. Ji jaučiasi suprakaitavusi, tokia ir yra. Tarp krūtų varva.

Ne, aš nemoku elgtis su ginklais, prisipažįsta svečias.

Staiga ji susivokia, kad stovi prie puodų ir prunkščia.

Buvęs vyras neatlyžta, nori išmokyti jį šaudyti ir parodyti jam gamtos grožybes.

Tai neįtikėtinas laisvės pojūtis! – patikina.

Svečias tuo neabejoja, pasako, kad galėtų prisidėti kokį kartą. Galbūt...

Ji stovi prie viryklės ir girdi kiekvieną žodį. Ištraukia žvyrių krūtinėles iš dugno, kad neprisviltų. Atsargiai. Sumažina kaitrą po puodu.

Prieš išeidamas jis užsuka į virtuvę.

Jie be garso pradeda juoktis. Du slapti sąjungininkai. Jis pabučiuoja ją tiesiai į lūpas, prie jos nesiliesdamas. Tarsi taip ir turėtų būti.

Ji nežino, ar šeima mato. Šiaip ar taip, jie nieko nesako. Apie *tai* nesako, bet plepa apie visa kita.

Jinai jį išlydi. Iki pat laiptų ir uždaro prieškambario duris. Viskas trunka tik akimirką. Iki pasimatymo! – taria jis ir pakartoja savo virtuvinį atsisveikinimą tiesiai į lūpas.

Iki pasimatymo! – atsako ji ir kilsteli ranką. Uolos ir kalnai aptraukti violetine ūkana. Šįvakar šviesa sklinda ne iš dangaus, o iš jūros.

Kodėl aš nepasiimu dantų šepetuko ir nepabėgu drauge? – pagalvoja ji po šykščia lauko lempa. Nulydi jį žvilgsniu kalvomis žemyn, rytų dangaus link. Debesų properšoje mindžikuoja mažos žvaigždutės, sergimos nepatikimo mėnulio.

Ji autobusu nuvyksta į miestą, nors ir nėra posėdžio. Jis pakvietė ją į svečius praleisti savaitgalio. Pasitinka ją autobusų stotyje ir pasiskundžia dėl sniego gausos.

Dvi valandas sugaišau, kol atsikasiau mašiną! – praneša priblokštas.

Matyt, tai ne paskutinis kartas, atitaria ji.

Vairuodamas jis išsijuosęs pasakoja, koks nuostabus jo butas.

Iš tikrųjų tai *trijų kambarių*, paaiškina.

Jai svetima tokia sostinės terminologija, tad ji paklausia, kiek kvadratinių metrų. Jis nežino.

Vos įžengusi į prieškambarį supranta patekusi pas tikrą hipį. Peleninė kaupina. Lėkštutės ir puodeliai, kuriais nustatytas prieškambario staliukas, priberti smulkių monetų, sagų ir ženkliukų. Visur mėtosi cigarečių pakeliai. Nuotraukos stovi ant stalų ir lentynų arba smeigtukais prismeigtos prie sienos. Vienoje kertėje riogso kažkas panašaus į afrikietišką būgną, kuris aptrauktas sausa kaip pintis oda ir papuoštas tradiciniais kutais. Knygos, plokštelės ir ledinukai, megztiniai, batai ir švarkai ne sumesti kaip pakliuvo, o sudėlioti gan padoriai. Baldai – tikros senienos.

Atvažiavau čia tuščiomis rankomis, o dabar – pažvelk! Aš tik paklausiau biuro merginų, ar jos nepažįsta ko nors, kas turi nereikalingų daiktų, ir štai! Visi ką nors turėjo! – pasidžiaugia jis.

Televizoriaus staliukas neturi kojų. Sena septintojo dešimtmečio kampinė sofa suskaidyta dalimis, kurios atsisėdus išsiskečia.

Viryklė kibirkščiuoja ir per arti priėjus kelia mirtiną pavojų. Bet tai niekis, pareiškia jis ir užpliko kavos nuspaudžiamame kavinuke. Jis aprodo jai miegamąjį.

Dvigulė lova! Nors viename šone čiužinio neužtenka, džiūgaudamas pasako.

Ji atsisėda ant čiužinio. Toks pojūtis, lyg sėdėtum tiesiai ant lentų. Ji išbando kitą pusę, kuri kiek minkštesnė. Gerai įsitaiso ir pradeda juoktis.

Jis stovi atsirėmęs į durų staktą, prisidega cigaretę ir kelis kartus giliai užsitraukia, lyg atlikęs didelį darbą. Kosteli ir nusijuokia.

Suskamba telefonas, jis pakelia. Jo balsas pasikeičia. Tampa draugiškai santūrus. Matyt, skambina kažkas, ką jis gerai pažįsta, pamano ji. Iš tikrųjų dabar vertėtų palikti jį vieną.

Ji nueina į svetainę, nuo telefono labiausiai nutolusį kambarį. Sienas jis nukabinėjęs paveikslais. Kol kas ji gali pasižvalgyti.

Labiausiai akį patraukia jai nepažįstamo dailininko piešinys anglimi. Brūkšniai, santūrus jausmingumas, agresyvi juodos spalvos ramybė, baltas fonas. Kieti mazgai ir minkšti vingiai. Paveikslas ją ir provokuoja, ir ramina. Viskas vienu metu. Įsuka mintis. Nė vienas jos pažįstamas ant sienos neturi pasikabinęs tokio paveikslo. Jis nevaizduoja *nieko*, ką ji galėtų atpažinti. Kabo ten ne tam, kad jai ką nors parodytų, o kad užvestų ją ant minčių, kurių jai dar niekuomet nebuvo kilę.

Daug metų ji vaikščioja į parodas. Tačiau didžiausią įspūdį jai palieka senųjų meistrų kūryba. Kai dėmesį patraukia naujoji dailė, tai būna kaip trumpalaikis susitikimas. Be įsipareigojimų.

Anksčiau toks menas jos nesujaudindavo, tik praslysdavo pro šalį.

Ant rašomojo stalo, komodos ir palangės jis prisidėliojęs, prisistatęs nuotraukų. Iš jų turbūt žvelgia jam brangūs žmonės. Keliose nuotraukose – tikriausiai duktė. Šviesiaplaukė mergaitė guviomis, piktomis akimis.

Jis baigė kalbėti telefonu, stovi šalia jos ir atrodo nusikamavęs.

Mergaitė panaši į tave? – taria ji besdama pirštu.

Aha, tikrai, atsako jis, tarsi panašumas su juo būtų geriausia, kas galėjo nutikti jo dukteriai. O gal tebegalvoja apie tai, kas buvo pasakyta telefonu.

Ji neklausia, su kuo jis šnekėjosi. Jis pats pasidomi.

Tu neklausi, su kuo aš šnekėjausi?

Ne, o turėčiau? – atsako ji.

Tau tikriausiai smalsu? – neatlyžta jis.

Na, gal, paslaptingai taria ji.

Jis valandėlę ją stebi, tada paklausia, ar galinti atspėti, ką jis pasakė savo buvusiai žmonai, kai jie sėdėdami kartu matė ją literatūrinėje laidoje per televiziją. Ji, žinoma, negali atspėti.

Pasakiau, kad *va šita* tai ne iš kelmo spirta, paerzina jis.

Nejaugi? – atšauna ji ir nepaklausia, ar buvusioji su juo sutiko. Tik to betrūko!

Žvilgsnis užkliūna už atidaryto dėklo su fleita.

Moki groti fleita? – nusistebi ji.

Taip, bet per mažai praktikuojuos. Praradau įgūdžius.

Galėčiau pasiklausyti?

Kodėl gi ne? – taria jis ir jai per petį pačiumpa fleitą. Įdėmiai ją apžiūri. Nuvalo anaiptol ne švariu flanelės skudurėliu. Atsistoja vidury svetainės ir priglaudžia instrumentą prie lūpų.

Ji stovi vyro medžioklės trobelėje, kalnuose, ir tapo fleita grojantį Paną kone žaliais plaukais. Lietus pliaupia priešais atdaras duris. Teptuką pasigamino pati, nukirpusi sizalio plaušo galiuką ir pririšusi prie šakelės. Nes rado tik plačių teptukų, kurie skirti šiurkščių lentų apkaloms dažyti. Ji mato, kad jos Panas ant sienos išėjo paplokščias, nutapytas netobula naiviąja maniera. Nieko nepadarysi, pamano ji. Kiek galėdama pasmailina sizalio galiuką ir ant jo veido pripiešia keletą raukšlių.

Lietus tyška ant akmeninio slenksčio. Viską gaubia drėgnos ramybės dvelksmas. Ji valandėlę pastovi pakreipusi galvą. Apžiūri vyruką ant sienos ir nesusilaiko nenusijuokusi, nors ji čia viena.

Jis atsistoja ir priglaudžia fleitą prie lūpų. Ne nutapytas naiviąja maniera. O gyvas. Liesas, tačiau visai tobulas.

Ar ji matė šią akimirką?

Jis savitai judina klubus. Ritmiškai. Į šonus. Primygtinai kūniškai. Plaštakomis laiko instrumentą. Maigo pirštų galiukais. Švelniai ir stipriai. Melodija jai pažįstama, tačiau nepamena iš kur. Raumenys lūpų kampučiuose, susikaupusios primerktos akys. Kairės rankos pirštų galiukai. Ritmiškai nerimastingi, palyginti su ramia, neskubria dešine. Vyras padalintas pusiau, į refleksą ir kvėpavimą. Muzika sukasi apie šiuos klubus ir orą aplink ją pripildo alkio.

Jie išeina pavakarieniauti. Jis – jaunas vyras iš pietų, kuris gavo patrauklų darbą ir nebijo pasirodyti mieste. Žmonės nužiūrinėja ir sveikinasi. Keletas jį užkalbina, jie apsikeičia pora žodžių. Tačiau jis akivaizdžiai nesivaržo užbaigti pašnekesio. Atsisveikina greičiau, nei priimta šiame mieste.

Jie vakarieniauja kavinėje, kur jis per trumpą laiką tapo nuolatiniu klientu. Jis familiariai bendrauja su moterimi, stovinčia už baro. Jie valgo picą su krūva krevečių ir sūrio. Šnekučiuojasi apie biuro reikalus. Festivalio planavimą. Nieko asmeniška. Ji nėra visiškai tikra, ar pati vengia šios temos, ar abudu.

Kai jiedu grįžta į butą, jis atskleidžia savo maniakišką susižavėjimą Nyče. Po butelio vyno, sėdėdama ant bekojės kėdės devyniasdešimties laipsnių kampu, ji labai panūsta išgirsti ką nors kita ir pasako tai garsiai.

Tada jis paleidžia ilgą tiradą apie žmogaus *laisvą valią*. Metasi prie Rudolfo Šteinerio ir nustemba, kai ji nenori aptarinėti jo tezių. Vėliau papostringauja apie Dionisą bei Apoloną ir įtikinamai apsistoja ties neregėtomis galimybėmis, kurių žmogui atveria menas.

Jis galėtų būti pamokslininkas, pamano ji. Visa esybė spinduliuoja dėmesį prikaustantį žavesį. Jam kalbant pusilgiai jo plaukai

plaikstosi apie galvą. Ypač – kai nori įrodyti esąs teisus. Akys žvelgia tiesiai į ją ir neatlyžta, kol ji bent nepalinksi. Jis reikalauja pritarimo.

Religija yra paguoda žmonėms, kurie neturi drąsos atsakyti už savo sprendimus, pamokslauja jis.

Ji sutinka su šia mintimi, tačiau pabrėžia, kad būtent *moterims* teko tas jungas, kai joms nebūdavo leista pačioms spręsti, kaip gyventi.

Tokiu savo pasakymu ji, matyt, vienaip ar kitaip ne juokais užgauna jo draugą Nyčę arba jį patį. Jis nesupranta, ką ji turinti omeny, nes jis kalbąs apie *žmogų*! – pareiškia ir atkemša dar vieną butelį.

Ji pertaria, kad moterų ir vyrų galimybės laisvai spręsti smarkiai skiriasi. Jis toliau atkakliai tvirtina, kad šneka apie *žmogų* ir tas žmogus dėl jo gali būti nors ir dvilytis. Nuo nuorūkos prisidega naują cigaretę ir vilkdamas žodžių šleifą nueina į virtuvę. Ji girdi jį plepant ir pjaustant duoną, girdi kepant kiaušinienę ant mirtinai pavojingos kaitlentės. Nuseka į virtuvę, kad bent jau girdėtų, ką jis kalba.

Ji dar soti nuo picos, bet vis tiek valgo. Nesakydama jam, kad tokį sprendimą priėmė dėl jo, nes jis stengiasi ją papenėti.

O kaip didieji sprendimai, dėl kurių gyvenimas pakeičia kryptį? Tie, kurie turi kainą ir kurie istorijos tėkmėje moterims buvo nepasiekiami, taria ji.

Tuomet jis, jos galva, nukrypsta nuo temos ir leidžiasi į išvedžiojimas apie tai, su kokiu galimybių ribotumu žmogus susiduria savo gyvenime. Kad *galima* iš paskutiniųjų stengtis pasipriešinti likimui, bet svarbiausi įvykiai nepriklauso nuo mūsų valios.

Jis gromuliuoja žodį *likimas* kartu su šoninės skrudėsiais, skaitydamas savotišką akademinę paskaitą apie nepataisomą žmogaus kvailumą ir neprilygstamą Nyčės aiškiaregystę. Paskui jis plačiai išdėsto filosofo biografiją ir papasakoja apie jo seserį, kuri buvusi ragana.

Nemanau, kad sesuo buvo labiau ragana nei ponas Nyčė – pamišėlis, atremia ji.

Tuomet jis pažvelgia į ją su atlaidžiu vyrišku nusivylimu ir pareiškia, kad ji turinti paskaityti Nyčę.

Ar kada nors tave buvo apėmęs jausmas, kad tavo siela nenori veltis į santykius? – paklausia jis ir visu ilgu kūnu išsidriekia ant apgailėtinos lovos. Ištiesęs ranką prie peleninės, užgesina cigaretę.

Siela? Ji paskanauja žodį, tarsi niekada anksčiau nebūtų jo girdėjusi. Pajunta didelį palengvėjimą, kad nereikia jo prašyti nerūkyti.

Nemanau, kad apskritai turiu sielą, atsako ji.

Pastebi, kad jis pasižiūri į ją nepatikliu žvilgsniu.

Aš tai tikrai turiu sielą, po valandėlės taria jis.

Priešais juos kabaliuoja išblukusios septintojo dešimtmečio užuolaidos, išmargintos nenusakomomis gėlėmis, kurios jau kadai nužydėjo. Tikriausiai paliktos ankstesnio gyventojo.

Ir labai norėčiau, kad ir tu išdrįstum ją turėti, priduria. Tas *išdrįstum* ją suerzina. Tarsi jis žiūrėtų į ją iš aukšto, nes ji neturi sielos. Arba dar blogiau, kad guli šalia jausdamas jai gailestį, nes ji jam atskleidė, kad *nedrįsta* turėti sielos.

Stoja tyla. Ji nežiūri į jį.

Vadinasi, tu netiki, kad žmogus yra kai kas daugiau nei kūnas ir tai, ką šis atlieka?

Ji nieko neatsako, veikiausiai todėl, kad daug kartų pati apie tai mąstė. Jai to nereikia.

Iš esmės tai – sentimentalumas ir religiniai paistalai, pagaliau prataria ir tuoj priduria, kad išstojo iš valstybinės Bažnyčios dėl jos viduramžiško požiūrio į seksualumą ir kuniges.

Ką gi, aš – irgi. Bet vis tiek ar nėra taip, kad žmogus turi didesnį matmenį nei tai, kas susiję su geismu ir poreikiais? Ir, tarkim, šis papildomas matmuo nenori veltis į meilės santykius, atkakliai tęsia jis.

Dėl ko jis bando mane perspėti? – pagalvoja ji.

Ar mėgini pasakyti, kad tavo siela nenori būti kartu su manimi? – paklausia, nevykusiai nusijuokdama.

Ne, aš mėginu kalbėti apie tai, kokių situacijų išgyvenau, *prieš*

sutikdamas tave. Ar niekuomet nebuvai užmezgusi santykių, kai jusdavai, kad visa tavo esybė jiems spiriasi? – paklausia jis.

Deja, taip, pripažįsta ji ir pabūgsta, kad jis pareikalaus ką nors apie tai papasakoti.

Jis nepaprašo. Tik pats papasakoja nutikimą iš savo gyvenimo. Nupiešia paprastai ir gan negailestingai savo atžvilgiu. Koks jis drąsus, pamano ji, bet nepasako to garsiai. Jai niekuomet neteko net priartėti prie tokių pokalbių.

Kaip jauteisi tada, toje situacijoje? – kvočia ji.

Kaip bailys! Tarsi išduočiau mus abu, atsako jis.

Ir staiga ji atsiduria priešais altorių, ką tik pažadėjusi visą savo likusį gyvenimą žmogui, kurio iš tikrųjų beveik nepažįsta, vien iš laiškų. Regi save, už nugaros susibūrus visai šeimai, stovint ant velionės anytos nertinės lovatiesės ir žadant dalykus, kurių masto ji nenutuokia.

Būtent *siela* turi gebėjimą mylėti, taria jis.

Ji ką tik nusprendė, jog nebenori gilintis į tą temą, bet jis vienu galingu judesiu visas pasisuka į ją ir paliečia jos plaukus.

Ar tiki meile? – neatlyžta jis.

Ji atsako, papasakodama apie mamos mamą.

Močiutė mylėjo senelį visą gyvenimą, nors jis anksti mirė ir ji ištekėjo dar kartą, taria ji.

Skamba kaip tikra meilės istorija. Būtų puiku tai patirti.

Jo pusiau atgniaužta plaštaka guli prie jos krūtinės. Tvirta išorinė pusė sodriai auksiška oda. Vidinė pusė šviesi ir pažeidžiama, su tūkstančiais melsvų raukšlelių. Smilius turi ryškią geltoną dėmę nuo cigaretės.

O tu? Ar tu tiki meile? – pakartoja jis.

Ji susimąsto apie formuluotę. Užgaišta. Rašyti ir gyventi nėra tas pats. Rašydama ji nori ištirti, ko nesupranta gyvenime, gyvenime lengvai sutrinka ir pamiršta visas sąsajas su realybe.

Meilė turbūt yra nepasiekiamos bendrystės ilgesys. Ypatingo žmogaus ilgesys, sumurma. Galbūt tai tėra chemija, kad būtų užtikrintas giminės pratęsimas, priduria, nevykusiai nusijuokdama.

Sulig tais žodžiais ji nutyla. Pačiai topteli, ką pasakė. Guli jo lovoje, sakydama tokius dalykus. Įsivyrauja tyla. Visiška tyla.

Jis jos nepertraukia. Tik pasikelia ir ištiesęs ranką paima naują cigaretę. Kruopščiai ją prisidega, nežiūrėdamas į ją.

Ar nori turėti daugiau vaikų? – ūmiai paklausia.

Ne! – nukerta ji.

Tuomet tai turi turėti kitą, gilesnę prasmę, pasako jis, atremdamas jos žvilgsnį. Traukia ir pučia, be perstojo atkakliai stebeilydamasis į ją.

Norėčiau, kad būtum mane įsimylėjusi, taria, lydėdamas ją į autobusą.

Ji neatsako. Neįstengia nei žengti žingsnio artyn, nei atstumti. Tiesiog nėra pratusi, kad žmonės atskleistų tokius norus. Jai įprasta, kad žmonės laukia ir įsitikina patys. Jeigu būtų pasiruošusi ar nuovokesnė, būtų galėjusi paklausti, ar *jis* įsimylėjęs ją. Bet sulaiko drova arba baimė, kad sulauks atsakymo, kurio negalės priimti.

Akimirksniu ji suvokia, kad nėra pratusi jausmus reikšti žodžiais. Nebent tai būtų literatūra. O tuomet tai niekaip nesusiję su ja. Gyvenime jai nebūdingas atvirumas. Ji baiminasi būti atstumta.

Tačiau jo klausimas tvyro ore, kuriuo ji kvėpuoja, sėdėdama autobuse. Pro šalį skrieja snieginas gamtovaizdis. Namų stogai ir tvorų kuoleliai su pūpsančiomis sniego kepurėmis. Langų valytuvai grumias. Automobilių žibintai taikosi į ją, pasiryžę pričiupti, paskui žaibiškai išsisuka ir pralekia pro šalį. Ji tai įkvepia jo žodžius, tai iškvepia. Nenori jų atsikratyti. Ji kaip autistė, kuri gavo signalą iš išorinio pasaulio, tik nesugeba jo perprasti.

Ne! – taria pati sau, aš nenoriu į visa tai veltis. Tuomet man tektų pralaimėti. Aš gyvenu name, kuris man priklauso ir kurį galiu išlaikyti. Turiu užtektinai laiko rašyti. Galiu keliauti kada panorėjusi ir kiek panorėjusi. Niekas nereguliuoja mano gyvenimo. Aš *laisva*. Ji atsišlieja į atkaltę ir užsimerkia. Uždėjusi ranką ant rankinės, pasidėtos šalia, užčiuopia knygą, kurią jis jai paskolino. *Tragedijos gimimas*.

Vieną dieną jis paskambina į duris ir pasiprašo į vidų, atrodo kaip žemes pardavęs. Sutrikusi akimirką ji pamano, kad jis gailisi dėl skyrybų ir nori sugrįžti.

Betgi ne. Užmigdęs šunį. Šis sirgęs vėžiu, pasako ir su ja nušlepsi į svetainę. Ji mėgina pajusti gailestį, tačiau neįstengia. Matyt, tas gyvūnas jos sąmonėje pasidaręs nemirtingas. Realybė tampa nesuvokiama.

Atsisėdęs jis apsiverkia. Nusiima akinius ir atgalia ranka nusišluosto akis.

Gedi jo? – po kiek laiko paklausia ji ir taip pat prisėda. Kvailas klausimas. Pati išgirsta.

Turbūt, kad taip, kimiai atsako jis.

Ji atneša virtuvinio popieriaus ir jam paduoda, nieko daugiau nesakydama. Išverda kavos ir sutepa sumuštinių. Ant servelato kruopščiai išdėlioja agurko griežinėlius. Jai visai nesunku, tiek tikrai gali dėl jo padaryti.

Kada mačiau šį vyrą verkiant? – pagalvoja. Juk tikriausiai yra mačiusi? Galėtų jį paklausti, ar išspaudė ašarą, mirus motinai. Bet klausimas būtų niekingas. Tada prisimena, kad jis verkė, kai ji nusikirpo plaukus. Kaip ir tąkart, kai ji puolė į kalnų ežerą ir išgelbėjo ėriuką, kurį gramzdino šlapia vilna. Abu sykius ji vienintelė tai matė.

Ji prisimena visą tą sceną. Pilka. Šalta. Tirtėdama po priverstinių maudynių ji sugrubusiomis rankomis velkasi drabužius.

Krinta šlapdriba. Jis užkuria ugnį. Didžiulį laužą. Šis vyras *moka* kurti ugnį. Tada jis prie laužo išdžiovina ėriuką, raudai pamažu rimstant.

Ji neprisimena, kas buvo pasakyta. Ar apskritai kas nors buvo sakoma. Bet tą dieną *ji* buvo pagrindinė herojė. Nieko jam nepriki-ši. Vėliau jis visiems išklojа tą nutikimą. Tik neužsimena apie raudą. Ji taip pat nutyli. Galbūt todėl jis dabar čia sėdi? Žino, kad ji gali bemaž viską pakelti, niekam nepasipasakodama.

Jis neverkė ir tada, kai pamatė ką tik gimusią dukterį. Ar būtų verkęs, jei būtų žinojęs, kad ji pasidulkinusi su svetimu žmogumi prarado jų kūdikį? Vargiai.

Kaip? Pas veterinarą? – paklausia, jam pavalgius.

Jis papurto galvą, megztinio rankove nusiblizgina akinius ir vėl užsideda. Jie vis vien akimirksniu aprasoja. Kurį laiką sėdi, ant šlaunų pasidėjęs rankas, netardamas nė žodžio.

Ji *mato,* kaip jis paliepia šuniui tupėti. Mato, kaip paduoda jam gardų kąsnelį ir ramiai pakalbina. Mato, kokiu žvilgsniu šuo žiūri į vyrą, o vyras į šunį. Mato, kaip jis neskubėdamas nuo peties nusiima šautuvą. Mato šuns dvejonę. Skanėstas ar medžioklė? Kai šuo išgirsta spragtelėjimą ir nusuka galvą, neregimo paukščio link, pokšteli šūvis.

Ji mato jį klūpint prie šilto gyvulio ir tikrinant, ar viskas tinkamai atlikta. Mato, kaip šnopuodamas įkniaubia veidą į blizgų kailį. Mato, kaip iš kuprinės ištraukia senos burių drobės atraižą ir apsuka peršautą vietą. Mato, kaip pakelia dar šiltą gyvulį ir nuneša į automobilį. Šalikas lieka gulėti, o jo striukės rankovė ištepliota krauju.

Jam išėjus, ji lengviau atsidūsta.

Ačiū tau! – padėkoja jis.

Nėra už ką, atsako ji.

Tvarkydama stalą galvoja apie šunį. Ant nugaros jis turėjo dėmę. Priminė Peliuko Mikio siluetą. Jis matė, kaip auga vaikai. Ji, galima

sakyti, su juo parašė pirmąjį romaną. Kartą jis parvertė ant grindų girtą pažįstamą. Vyrukas įsigavo vidun pro nerakintas laukujes duris, kai ji buvo viena. Stebėtina romaus gyvulio reakcija.

Tą šunį man reikėjo turėti dar vaikystėje, su nuostaba pagalvoja.

Vakare jai paskambina mama. Balsas prislopęs. Iš pradžių pamano, jog ji žino, kad šuo negyvas. Tačiau neatspėja. Jau kuris laikas kiek negalavusi. Dabar daktarai nusprendę, kad ją vėl reikia guldyti į ligoninę, pasako ji. Tarsi daktarai būtų susimokę tokiu būdu ją pakankinti.

Būtų pusė bėdos, bet reikia dar kai ką pašalinti. Išpjauti. Tačiau viskas bus gerai, aš atsigausiu, taria. Kad tik greičiau praeitų. Kai truputį atšils, eisiu kasti žemę ir sėti...

Ji suima save į rankas ir pasijuokia kartu su mama. Iš bendrų pomėgių. Puse lūpų jai pritaria. Tereikia pašalinti. Kad viskas praeitų.

Sapnavau šiąnakt, kad dar žiema, pakelėse pristumdyta sniego, papasakoja mamai. Abi iš to dar pasijuokia.

Kada tave guldo?

Ketvirtadienį, atsako mama.

Poryt, pamano ji. Greitai sumeta. Tačiau neužsimena apie šunį.

Važiuosiu su tavim, tvirtai taria.

Akimirką prieš nubusdama ji žengia jūros link. Taip pat kaip daugybę kartų anksčiau.

Sustabarėjęs pasikartojimas.

Ji viena. Pripažįsta, kad taip jau yra.

Sapnas yra gyvenimo archyvaras, pagalvoja. Jis archyvuoja, jai nepastebint. Nenuilstamai slenka vis tolyn.

Protarpiais diena viską taip sujaukia, jog būtina surikiuoti iš naujo, norint ją paruošti nežinia kam, tačiau ji numano, kad tai – mirtis. Pati retai skirdavo jai vietos. Matyt, elgėsi neprotingai, turint omeny, kad saugiausia būti pasiruošusiai. Saugiausia? Kažin ar galima vartoti tokį žodį kalbant apie mirtį? O gal kaip tik tinkamiausias žodis?

Saugu.

Sapne nesaugumo jausmą kelia *kitas* žmogus. Pavidalas, kuris apsisuka ir nueina. Dėl to ir randasi toji *tuštuma.* Kai kada ji žino, kas yra tas kitas žmogus, tačiau ne visuomet. Dažniausiai tai tėra kažkoks nelaimėlis. Toks, su kuriuo jai ne pakeliui. Kuris atgręžia nugarą ir nueina.

Sapne ji stabteli, o tada pasuka priešinga kryptimi. Visiškai savo noru. Nemaištaudama. Taria pati sau, kad niekas negali amžinai stoviniuoti kryžkelėje vien todėl, kad kažkas nuėjo.

Paliktasis yra savo paties tuštuma.

Ji tolsta nuo šurmulio namuose, laukais, nuo čiurlenančio upelio ir vėdrynų, jūros link. Kvepia druska ir pūvančiais dumbliais. Ji eina. Nežino kur, tik tiek, kad tenai jai bus lemta mirti.

Prieš pat nubusdama ji pakelia nuo žemės plokščią akmenį ir švysteli jį tolyn virš vandens. Ne tam, kad į ką nors pataikytų, tik norėdama sukelti judesį šalia savęs. Lekiantis akmuo įrodo, kad ji egzistuoja.

Jėgos apraiška.

Krūptelėjusi nubunda, laikydama mamos ranką. Kaip ji galėjo užmigti? Kova dar nesibaigė. Jiedvi su seseria budi pakaitomis. Praėjo kelios savaitės. Joms abiem ilgas kelias. Tik ne toks ilgas ir skausmingas kaip mamai.

Naktis kankinamoje tyloje. Ji nežino, ką mama suvokia, tačiau veidas paženklintas skausmo. Morfinas nebepadeda. Šiaip ar taip, paryčiais, matyt, bus užmigusi. Prie lovos krašto pasidėjusi galvą. Deja, taip yra. Jėgos išseko.

Ji uždeda ir kitą delną ant mamos rankos. Kaip dubenėlį. Nejuntamai. Žino, kad net mažiausias prisilietimas gali sukelti skausmą. Silpnas pulsas tebekovoja. Tačiau mamos veidas atrodo nuskaidrėjęs. Oda lygi. Raukšlės aplink lūpas ir abipus nosies kone išnykusios. Akys užmerktos.

Staiga plaučiai sukaupia paskutines pastangas, krūtinė kilsteli. Mama išsprogina akis tiesiai į ją, tada užsimerkia. Kaulėti pirštai pamaži išsitiesia jos delne.

Mama jau išėjusi.

Vadinasi, ji liko vienui viena.

Į koridorių atsiveria durys. Tėvas atsineša šaltą trauksmą. Pagautas panikos, ima blaškytis aplink ligoninės lovą ir plūstis, nes šalia nėra nė vieno gydytojo. Ji pakelia ranką, kad jį nutildytų. Tuomet jis rėkdamas išlekia pro duris. Įeina du baltai apsirengę žmonės, žinantys, ką reikia daryti.

Tėvas apsimeta, tarsi niekuomet nebūtų supratęs, kad kai kas mirs. Ir išvis nesitikėjo, kad išeis mama, kuri kelis mėnesius nepagydomai sirgo. Jis koneveikia gydytoją, kuris jau spėjo pasišalinti, nes turi kitų reikalų. Slaugytojos atrodo suglumusios.

Ji prisiliečia prie jo švarko rankovės, bet jis nusipurto jos ranką. Pasisuka į ją ir teškia, kad ji nepakankamai gerai prižiūrėjusi. Gydytojas atėjo per vėlai. Ji nori jam paaiškinti, kad niekas nieko nebegalėjo padaryti. Kad jau seniai nebegalėjo. Bet ji neįstengia. Junta tik pasidygėjimą. Šis suardo rimtį ir tylą. Kartu ji supranta jo vaikišką užsipuolimą, baimę to, ko jis nedrįsta matyti.

Jeigu jis būtų kitas žmogus, vaikas, tai jinai galėtų jį apkabinti. Tačiau niekas neglėbesčiuoja savo pasidygėjimo. Niekas visame pasaulyje negali reikalauti, kad ji guostų tai, kuo labiausiai bjaurisi.

Jis laksto koridoriais.

Ji mėgina surasti ramybę prie lovos, iki jie išsiveš mamą.

Tačiau ramybė neateina.

Tik apima bejėgiškumas.

Nes ji nepajėgi išjungti jo garsą.

Stipriu trūktelėjimu išrauti jam liežuvį.

Vienu vieninteliu stipriu trūktelėjimu.

Tai pyktis, ne sielvartas, dingteli jai. Mama pasakytų, kad kaltas jos panašumas į tėvą.

Jis sekioja paskui ją, lipa jai ant kulnų. Jie stovi lauke ant laiptų. Staiga ji pastebi, kad ant jo švarko atlapo nutūpusi Dievo karvutė. Be žodžių parodo.

Fu, tarsteli jis ir nubraukia vabalėlį ūmiu rankos mostu.

Dievo karvutė nuskrenda sau.

Šviesa smaigsto medžių vainikus.

Ji trokšta, kad tėvas išnyktų.

Amžiams amžiniesiems.

Trokšta pravirkti.

Rauda degina po krūtinkauliu.

Ji stovi kelto denyje, pakeliui į laidotuves. Bemaž nejunta vėjo. Tačiau iš baltų purslų matyti, kad vėjuota. Jūra pulsuoja sunkiai, ramiai, nenumaldomai.

Ji stovi prie turėklų, mintyse vis dar tenai. Toje akimirkoje, prieš pat sustojant širdžiai. Ašara. Ji išriedėjo iš kairės akies. Tarytum mamai jos pagailo, kad negali keliauti drauge.

Visas mamos gyvenimas buvo kova, pamano ji.

Optimistiška kova. Taip pat ir už ją. Už jos sūnų. Kova už orų gyvenimą. Kaip susidoroti su sunkumais. Būti gerbiamai. Darbe, neturint jokio išsilavinimo. Džiaugiantis mažyčiais džiaugsmais, apie kuriuos ji viena žinojo. Mama tardavo *koks gerumėlis*, ir tuo tarsi viskas būdavo pasakyta. Ji neprisimena, kad mama kada nors būtų skundusis savo gyvenimu arba kaltinusi kitus, jog negavo iš gyvenimo to, apie ką svajojo. Jeigu kas nors būtų davęs suprasti, kad jos gyvenimas nevisavertis, ji būtų tai palaikiusi įžeidimu.

Dabar ji išėjo. Išėjo pirma.

Vyras, apie kurį ji visą laiką galvoja, stovi ant denio kartu su ja.

Jie pažįstami jau metus. Jis nieko nesako. Neklausia, kodėl ji nekalba.

Jo automobilis laukia pastatytas po deniu. Jis jį nuplovė. Arba pasirūpino, kad nuplautų. Jie drauge važiuos į laidotuves. Jis apsivilkęs ilgą juodą paltą, tinkamai apsitaisęs tokia proga.

Keleivių salone jie sutinka mamos seserį, kuri iš pradžių palaiko jį kunigu.

Jūsų toks gražus ilgas paltas, flirtuodama taria teta. Elgiasi taip, lyg niekas nebūtų miręs. Kad pasidarytų bent kiek lengviau. Dabar jiems liko persikelti per šį fiordą ir dar galiuką pavažiuoti. Ir būsime vietoje, pamano ji.

Bažnyčioje susirinkęs būrys žmonių. Ji iš šono pažvelgia į seserį. Įsivaizduoja žiūrinti į save pačią. Pilkas veidas. Diskretiškai braukiamos ašaros.

Keistas dalykas yra gedėjimas krūvoj. Išraiška tampa užkrečiamai unisoninė. Nors ji žino, kad kiekvienas savyje gedi skirtingai.

Sesers sielvartas dabar veikiau pavirtęs išsekimu. Ji pagalvoja

apie tėvą ir jo artimuosius. Kaip jaučiasi sūnus, gali tik nuspėti, juk buvo labai prisirišęs prie močiutės. Veidas – vieniša kaukė. Dukters – nuogas, beginklis ir išblyškęs.

Ji galvoja, kad turi ką nors guodžiamo pasakyti savo vaikams ir seseriai. Ne tuščių žodžių. Ką nors, kas būtų nuoširdu. Bet vėliau. Niekas sėdėdamas bažnyčioje neguodžia kalbomis. Taip nepriimta. Laidotuvėse reikia elgtis taip, kaip žmonės tikisi. Išlaikant orumą. Ir taip jau sunku.

Ji ketino tarti keletą žodžių. Pranešė apie tai pastoriui. Jeigu ji turi sielą, tai šiandien bažnyčioje už ją nėra senesnės. Toks jausmas, kad niekas niekuomet nebus toks senas, kokia ji yra dabar.

Taigi *privalo* kažką pasakyti. Mamai reikia keleto žodžių. Kitaip ji nustos save gerbti. Užsirašė, kad nepasakytų per daug arba per mažai. Savotišką eilėraštį. Trumpai. Nenukrypstant į lankas. Nepasiduodant pagundai išsimušti iš vėžių. Neatskleidžiant nieko, kas bjauru ar keblu.

Juk nieko nebegali mamos paklausti. Ar ji *žinojo.* Ne visiems girdint. Niekas čia neatėjo pasiklausyti, kaip ji savo mirusią motiną klausia, ar ji *žinojo.* Taip nedaroma. Šiaip ar taip, atsakymo nesulauktų. Ji niekam negali užtraukti gėdos per mamos laidotuves, netgi tėvui nevalia užtraukti gėdos per mamos laidotuves. Jis ten sėdi, bet jinai nežiūri į jį. Negirdi verksmo.

Tarp karsto ir altoriaus tvorelės sklando vaikystės prisiminimų nuotrupos. Namiškiai užsklęsti vieni su kitais. Nutylėjimas virsta pykčiu. Jis auga joje. Metai iš metų. Vis didėja ir tampa sunkiau suvaldomas sulig kiekvienu prieš Kalėdas ištrauktu angeliuku. Vis daugiau veidmainystės ir blogio sulig kiekvienu šūksniu *valio* Konstitucijos dieną. Visos tos parodomosios šventės be esmės, be paguodos.

Dabar mama visiškai nutilo. Taip yra.

Mama ją išlaisvino. Ji gali išsakyti, kas nutylėta. Ne šiandien, bet kai tik bus įmanoma. Ir kai suvokia, kad mirdama mama ją išlaisvino, jai topteli, kad nutylėjimas pareikalavo *visko.*

Spalio mėnuo, baisiai šalta. Jie apstoję atvirą kapą. Staiga ji nebeprisimena, ar ištarė tuos žodžius, kuriuos buvo užsirašiusi. Galva sušalusi į ledą.

Bet tikriausiai ištarė? Na, žinoma. Juk ji pasakė kalbą senajai tetai ir tėvo motinai. Iš tikrųjų ji apsigimusi laidotuvių kalbėtoja. Nejau įsivaizduoja, kad parašė kalbą mamai ir jos nepasakė? Ar būtų netekusi proto?

Jie tikriausiai norės apie ją pasišnekėti, pamano. Jai nebūtina klausti. Dar neatėjus vakarui norės su ja pasišnekėti apie kalbą. Kaip puiku, kad ji tarusi keletą žodžių. Sesuo, giminės, vaikai.

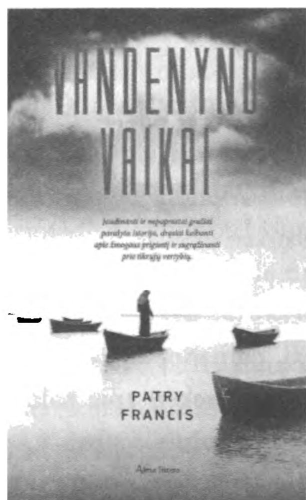
O vyras, apie kurį ji visą laiką galvoja?

Staiga jai tampa *aišku,* kad iš jo sužinos, ar ji pasakė tą kalbą, ar ne. Nes jam nutylėjimas svetimas.

Tai bus vėliau. Kai bus atlikta viskas, ką būtina atlikti, jinai jį pristatys. Vyrą, kuris vienas sėdėjo pačiame koplyčios gale ir iš tikrųjų nepriklauso prie šeimos.

Tai geras dalykas, pamano ji, kai jis paliečia jos ranką.

Jis vyksta ten, kur visai nenori būti, vien tam, kad būtų šalia *jos.*

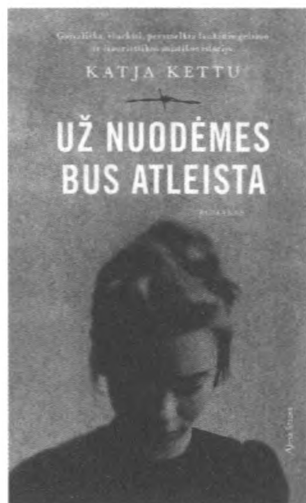
PATRY FRANCIS

VANDENYNO VAIKAI

Įtraukianti, sukrečianti istorija, drąsiai kalbanti apie žmogaus prigimtį ir sugrąžinanti prie tikrųjų vertybių – šeimos, meilės, tikėjimo, vilties ir atleidimo.

Vieną ramią spalio naktį nedideliame Amerikos miestelyje nutikęs dramatiškas įvykis neatsiejamai suriša be tėvų globos likusio Gusto Silvos ir jo bendraamžės Helės Kostos likimus. Jiedviem augant, vaikiška draugystė nejučia perauga į rimtesnius jausmus. Bet išleistuvių naktį įvykęs skaudus nesusipratimas pažadina Gusto baimes ir taip ilgai slėptus prisiminimus apie praeitį. Bijodamas įskaudinti Helę, Gustas nusprendžia kurti gyvenimą toli nuo mylimosios.

Tačiau viena paslaptinga pažintis ir keistų įvykių sūkurys Gusto ir Helės kelius vėl suves. Jiedu gaus galimybę atsiverti ir susitaikyti su savo praeitimi, tačiau už šią galimybę teks sumokėti labai didelę kainą...

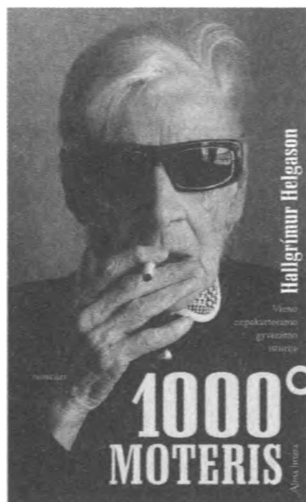
KATJA KETTU

UŽ NUODĖMES BUS ATLEISTA

Vienos originaliausių ir ryškiausių Suomijos rašytojos knyga, kurioje susipina gaivališka aistra ir vienas prieštaringiausių Antrojo pasaulinio karo epizodų, apie kurį ilgus metus buvo nutylima. Pati Suomijos šiaurė, atšiauri realybė, saviti, mistika dvelkiantys tundros įstatymai ir viską savo kelyje traiškanti karo mėsmalė. Visa tai lemta patirti vokiečių karininką laukine meile pamilusiai raganiškai šamanų palikuonei – atsiskyrėlei kaimo pribuvėjai.

Knygą „Už nuodėmes bus atleista“ ne skaitai, bet išgyveni – iki paskutinio atodūsio. Ne tu ją, o ji tave praryja.

Metų knyga!

HALLGRIMUR HELGASON
1000° MOTERIS

Herbjorga Marija Bjornson. Moteris sunkiai ištariamu vardu, kurios pamiršti neįmanoma.

Jos gyvenimas – vienas didelis nesibaigiantis nuotykis. Pirmojo Islandijos prezidento anūkė ir bene vienintelio islandų nacio dukra matė, kaip gimė nuo Danijos nebepriklausoma Islandija ir kaip atrodė Europa, kai joje niekas, išskyrus pačius anglus, dar nemokėjo kalbėti angliškai. Ji prisimena senąją Islandiją su keistais papročiais ir Paryžių, kai jo gatvėmis iškilmingai vaikštinėjo modistės, o madingose kavinėse bohema aistringai kūrė pasaulį pakeisiančias idėjas. Jai buvo lemta išgyventi Antrojo pasaulinio karo baisumus ir paskui Argentinoje vėl išmokti mylėti. Kiek miestų buvo ją priglaudę? Kiek vyrų ji turėjo? Herbjorga Marija jau ir nebesuskaičiuoja. Dabar jai aštuoniasdešimt. Ji laiką leidžia lovoje, kur šalia jos – geriausi draugai: kompiuteris su viso pasaulio naujienomis, cigarečių pakelis ir... granata. Ir ji dar turi šiek tiek laiko suvesti sąskaitas su praėjusiu gyvenimu...

Wassmo, Herbjørg

Va356 Tos akimirkos : romanas / Herbjørg Wassmo ; iš norvegų kalbos vertė Eglė Išganaitytė. – Vilnius : Alma littera, 2015. – 320 p.

ISBN 978-609-01-1909-9

Tos akimirkos – tai istorija apie moters gyvenimą Norvegijoje nesenoje praeityje, apie mokslus ir profesinę veiklą, apie vyrą ir vaikus, apie pastangas išsikovoti dalelę laiko sau, apie pagaulumą įspūdžiams ir ūmų pyktį, atvirumą pasauliui ir užsklęstą ryžtą. Tai istorija, kupina sodraus ir atšiauraus šiaurės Norvegijos gamtovaizdžio. Tai istorija apie jauną moterį, kuri išdrįso sulaužyti didžiausius tabu ir tapo viena žymiausių ir mėgstamiausių Norvegijos rašytojų.

UDK 821.113.5-31

Herbjorg Wasmo

TOS AKIMIRKOS

Romanas

Iš norvegų kalbos vertė Eglė Išganaitytė

Redagavo Ramutė Prapiestienė
Viršelio dailininkas Agnius Tarabilda
Maketavo Jurga Morkūnienė

Tiražas 2500 egz.
Išleido leidykla „Alma littera", Ulonų g. 2, LT-08245 Vilnius
Interneto svetainė: www.almalittera.lt
Spaudė UAB BALTO print, Utenos g. 41A, LT-08217 Vilnius

„Herbjørg Wassmo sukūrė sodrų ir aistringą [redacted]
apie rašytojos gyvenimą, apie moters gyvenimą, apie žmogaus gyvenimą.“

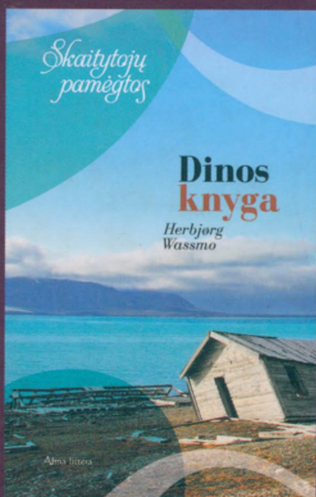
Maya Trovik Djuve, *Dagbladet*

Knygos autorė žengė išties drąsų žingsnį: ji prisipažino, kad rašydama *Tas akimirkas* nepabijojo atskleisti savo gyvenimo detalių.

Romano *Tos akimirkos* veikėja, vadinama tiesiog Ja, atkartoja panašius bruožus kaip ankstesnių knygų herojų Toros ir Dinos. Ji pažeidžiama ir kartu be galo stipri, nuožmi ir gaivalinga, tačiau nuskriausta. Ji priklauso kartai, kuri patyrė daug sunkumų. Anksti tapusi motina, romano veikėja nebaigia mokyklos, vargais negalais įstoja mokytis toliau. Ji augina sūnų, mėgina jaukintis nepažinią vyrišką meilę. Atšiaurūs santykiai, atsakomybė už vaiką, žema savivertė ir rūškana kasdienybė. Jai tenka rinktis – žengti lemiamą žingsnį ir susigrumti su kasdienybe ar prisitaikyti.

Herbjørg Wassmo romane pasakojama apie svyruojantį pasitikėjimą ir norą išsikovoti vietą pasaulyje, apie svajones ir nepalaužiamą valią eiti pirmyn. Apie meilės ilgesį ir išdavystę. Apie pažeidžiamumą ir giliai slepiamą atkaklumą.

9 786090 119099

www.almalittera.lt